

APARE SUB EGIDA
UNIUNII Scriitorilor din România

POEZIA

revistă de cultură poetică/ trimestrial
nr. 1 (103)/ primăvară 2023

103

Tema numărului
POEZIE ȘI INIMĂ
Primăvară 2023

Editor: FUNDAȚIA CULTURALĂ POEZIA
Număr apărut cu sprijin de la bugetul local

REDACTIA:

DIRECTOR FONDATOR: Cassian Maria SPIRIDON

REDACTOR ȘEF: Marius CHELARU

REDACTORI: Dragoș COJOCARU, Liviu PAPUC

SECRETARIAT DE REDACȚIE: Doina BUCIULEAC

COLEGIUL:

Lucian ALEXIU (Timișoara)

Diana Dobrița BÎLEA (Constanța)

Leo BUTNARU (Chișinău)

Dragoș COJOCARU (Iași)

Ioan HOLBAN (Iași)

Olimpia IACOB (Satu Mare)

Carmelia LEONTE (Iași)

Güner AKMOLLA (Constanța)

Mircea PLATON (Iași)

Mircea M. POP (Germania)

Adam PUSLOJIC (Serbia)

Cristina RUSU (Iași)

Christian W. SCHENK (Germania)

Baki YMERI (Pristina)

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Str. I.C. Brătianu nr. 22, etaj 1

700037, Iași

Tel./Fax: 0232-260390

e-mail: *poezia95@yahoo.com*

www.poezia.usriasi.ro

ISSN 1582-0890

RO53RNCB0175033618300001 – BCR IASI

CUI 11850040

ABONAMENTE pe adresa **REDACTIEI** sau în **contul** revistei
(cu condiția expedierii pe adresa revistei a documentului de plată
precum și a adresei poștale complete unde să fie expediată revista).

Costul unui exemplar este 15 lei.

Costul unui abonament anual este 60 lei + 8 lei taxe postale.

Tipărit la **BLUE SIM & CO SRL Iași**

SUMAR 103

Cassian Maria SPIRIDON – *Inima poeziei* / 5

Singurul lucru care atestă identitatea unei comunități este tradiția – convorbire cu Šolkotović Silvia-Diana, profesoară în Kladovo, Serbia/ 20

POEME de: Carmelia LEONTE (28), Constantin NOVĂCESCU (28), Șerban CHELARIU (31), Bianca MARCOVICI (34), Daniel CORBU (34), Radmila POPOVICI (36), Cristina SCARLAT (39), Aurel ANDREI (42), Maria GRĂDINARU (44), Corina MATEI-GHERMAN (46), Ion PACHIA-TATOMIRESCU (48), Petruș ANDREI (50), Radu CHIOREAN (51), Autori români din Timoc – Snežana ŠOLKOTOVIĆ (53), Carmen SORESCU (58), Calistrat ROBU (59), Lina CODREANU (60), Gabriela Ana BALAN (62),

TINERI AUTORI: Mihaela PREDESCU (64), Mihai Victor AFILOM (66), Carmen Tania GRIGORE (69),

POEZII DE IERI PENTRU AZI – Dosoftei/ 70

ARTE POETICE LA ROMÂNI – George BARONZI – Cîteva cugetări asupra poeziei/ 73

POEME ROMÂNEȘTI de: Lucian BLAGA (78), Radu STANCA (80), Ștefan Augustin DOINAȘ (82), Cassian Maria SPIRIDON (83), Ionuț CARAGEA (87), Nicolae COANDE (88), Ion PILLAT (92), Nichita STĂNESCU (96), Adi CRISTI (99), Lucian ALEXIU (102), George VIDICAN (105), Ioana SÎRBU (109), Marius CHELARU (110), Traian POP TRAIAN (113), Vasile GÂRNET (114), Ilie T. ZEGREA (117), Theo CHIRIAC (119), Dan SÎRBU (120), Gela ENEA (121), Florin GOLBAN (126), Ioan MILEA (127)

Traduse de: Constanța NIȚĂ, Mircea M. POP, Joachim SCHWIETZKE, Olimpia IACOB, Jim KACIAN, Andrei HURGHEȘ, Simona STANCU, Carmen D. BLAGA, Victor Emanuel BLAGA, Mandics GYÖRGY, Forin GOLBAN

Marius CHELARU – *BIBLIOTECA HAIKU*/ 129

P O E Z I E de: Li BAI (137), Victor HUGO (143), Arthur RIMBAUD (145), Alessandro MONTICELLI (146), Giberto ISELLA (148), Luca CIPOLLA (152), Cai QING (154), ABHAY K (159), Kika HOTTA (161), Maria Pawlikowska – Jasnorzewska (162), Hasan VAROL (164), Nalan ÇELİK

(166), Mandics GYORGY (169), Mordehay Hartal (175), Vasko POPA (178), Lana Derkač (182), Tomica Bajsić (185),

În românește de: Constantin LUPEANU, Nicolae MUȘA, Eliza MACADAN, Luca CIPOLLA, Olimpia IACOB, Marius CHELARU, Nicolae MAREȘ, Niculina OPREA, Mandics GYORGY, Șerban FOARTĂ, Menachem M. FALEK, Lucian ALEXIU, Slavomir GVOZDENOVICI, Daniela ANDRONACHE

POEZIE ȘI TIMP:

Maria TRANDAFIR – Taine ascunse de Lucian Blaga în inima-i suflet/ 189

Diana Dobrița BÎLEA – Omul, așezat în rigoarea inimii / 194

Cristina RUSU – „Iubi-te-voi, Doamne, că tu-mi ești putere” / 200

Daniela ANDRONACHE – *Despre multele căi ale inimii în lirica universală*/ 203

ESEU:

Emilia STAJILA – *Eminescianismul valorilor seculare și labilitatea axiologiei postmoderne*/ 209

CRONICI ȘI RECENZII

Marius CHELARU – *Biblioteca de poezie*/ 215

Raluca FARAON – *Circuitul lătratului în natură* / 221

George VIDICAN – Gyorgy Mandics la 80 de ani/ 223

Diana Dobrița BÎLEA – O inspirată construcție polifonică/ 224

Lina CODREANU – Țărâna din noi/ 227

Gela ENEA – *Mai multe chei pentru același lacăt*/ p. 230

Do Minh TUAN – Poezie română în limba vietnameză/ 232

M. CHELARU – *Cînd vîntul rupe mătasea tăcerii/.. ; Ca fumul pipei, amintirile/*

Petruș Andrei – Lina Codreanu – *Trup de lumină tăinuind*/

Constantin STANCU – *Sub privirile indulgente ale îngerului*/

Marius CHELARU – *Cînd vîntul rupe mătasea tăcerii/ 235 ; Ca fumul pipei, amintirile/ 237*

ÎNSEMĂRI:

Florentina NIȚĂ – *POEZIA DIASPOREI* – Italia (XXVI)/239

Mihaela Cristescu – *POEZIA DIASPOREI* – Australia (II)/ 245

Carmelia LEONTE – *Prima verba*/ 248

Mihai EMINESCU – *Coborîrea apelor*/ 250

Cassian Maria SPIRIDON

Inima poeziei

Gândurile mari vin din inimă, spune Vauvenargues. Un adevăr afirmat și de vechii egipteni.

În *Misteriile egiptene* (traducere Mariana Buruiană, Herald, 2006), al doilea capitol este dedicat *Misterului Verbului Creator*, unde Alexandre Moret pune în evidență legăturile între teologia egipteană și creștinismul primar, afirmate de Louis Menard în *Introducerea* la Hermes Trismegistos. *Corpus Hermeticum* se deschide cu Poimandrê (Zeul Suprem), capitol în care avem un dialog între Hermes și Poimandrês (supranumit și *Păstorul oamenilor*), prin care primul accede la cunoașterea zeului: „Căci somnul trupului a ajuns veghe cumpătată a sufletului; și închiderea ochilor – vedere adevărată, tăcerea a ajuns să-mi fie deosebit de rodnică și plină de bine; iar rostirea cuvântului (logos) meu – născătoare de lucruri bune.

Acestea mi s-au întâmplat de la Mintea mea, adică de la Poimandres, Cuvântul (Logos) supremei stăpâniri, prin care fiind inspirat de Zeu am ajuns în Câmpia Adevărului. Pentru aceasta, cu tot sufletul și cu toată puterea mea, îi aduc mulțumiri Zeului Tată”.

În ruga de mulțumire, pe care o adresează Zeului, citim: „Sfânt este Zeul, Tatăl tuturor lucrurilor. Sfânt este Zeul, a cărui Voință este împlinită propriile sale puteri. Sfânt este Zeul, care se face cunoscut și este cunoscut prin cele ce sunt ale sale. Sfânt ești tu, care prin Cuvântul tău ai rânduit toate lucrurile. Sfânt ești tu, al cărui Chip este întreaga Natură. Sfânt ești tu, căruia nu Natura i-a dat forma. Sfânt ești tu, care ești mai puternic decât întreaga putere. Sfânt ești tu, care ești mai presus de întreaga preamărire. Sfânt ești tu, care ești mai bun decât întreaga laudă. Primește aceste ofrande ale rațiunii din partea unui suflet curat și a unei inimi ce se întinde spre tine, o, tu, Cel ce nespui, Cel de nerostit, al cărui nume nu-l poate rosti decât tăcerea!”

Capitolul V, *Craterul sau Monada*, se deschide nu departe de Evanghelia după Ioan: „Ziditorul nu a făurit această Lume universală cu mâinile sale, ci prin Cuvântul (logos) său. De aceea gândește-te la el ca fiind prezent pretutindeni și dintotdeauna, făurind toate lucrurile; ca fiind Unul și Singurul, care prin Voința sa a plămădit toate viețuitoarele”.

În *Misterul Verbului Creator*, Moret citează din Evanghelia după Ioan: „La început era Cuvântul, și Cuvântul era cu Dumnezeu, și Cuvântul

era Dumnezeu... El era la început cu Dumnezeu. Toate lucrurile au fost făcute prin el și nimic din ce s-a făcut nu a fost făcut fără El. În El era viața și viața era lumina lumii”.

Într-un text religios din timpul dinastiilor a V-a și a VI-a (în jurul anului 2.600 î.H.) putem înțelege cum își imaginau egiptenii Universul înaintea Creației. La acea vreme *încă nu exista cer, încă nu exista pământ, nu erau încă oameni; zeii nu erau încă născuți, încă nu exista moartea.*

Într-un alt text al Piramidelor este remarcată vocea Demiurgului drept creatoare a ființelor și lucrurilor, voce ce se afirma prin bubuitul tunetului, iar când se exprimă astfel *cerul vorbește, pământul tremură, Gheb (pământul) este cutremurat, regiunile răsună de strigăte... zeii se agită în fața vocii.*

Și tot aici avem și *reprezentarea acțiunii vocii divine*: „...Zeul apărut pe tronul său atunci când inima sa a dorit... atunci toate ființele se aflau în amuțirea tăcută a forței sale. El scoase un strigăt, precum o mare pasăre țipătoare, pretutindeni, pentru a crea, și el era cu totul singur. El începu să vorbească, în mijlocul liniștii... el începu să strige, pământul se afla într-o amuțire tăcută; strigătele lui erau peste tot, fără ca el să aibă alături un al doilea zeu; făcând să se nască ființele, el le-a dat cele trebuincioase vieții”.

Observăm că începe a vorbi, rostește Cuvântul ziditor, atunci când inima sa a dorit; inima fiind îndemn spre Creație. „El (Demiurgul), citim în *Misteriile egiptene*, a clădit oamenii plângând cu ochii săi; a vorbit ceea ce aparține zeilor... Oamenii au ieșit din ochii săi, zeii se arată când el vorbește.... el rostește cuvântul și zeii se manifestă... oamenii apar din cei doi ochi divini, zeii din gura sa”. (Manuscris din vremea Noului Imperiu Teban).

În Ioan 1.3 se spune: „Toate lucrurile au fost făcute de Cuvânt și nimic din ce a fost făcut nu s-a făcut fără El”. Într-un text al unui poet al sacerdoțiului din Memphis, în paginile de doctrină teologică păstrate, rezultă, cum subliniază și Alexandre Moret, *că teologii disting în opera Verbului partea gândului creator pe care ei o numesc inima, și cea a instrumentului de creație, limba: orice Verb este mai întâi un concept al inimii; pentru a prinde viață și a se realiza, acesta are nevoie de cuvânt.*

Rolul Demiurgului este definit astfel: „El este primul în inima și în gura oricărui zeu, oricărui om, oricărui animal, oricărui vierme, căci toate nu trăiesc decât în virtutea facultății pe care el o are de a gândi și de a rosti toate lucrurile ce îi aduc plăcere (în particular) Eneada sa... Or, această Eneadă este dinții, buzele, venele și mâinile lui Tum... este de asemenea dinții și buzele acestei guri care proclamă numele tuturor lucrurilor. Limba a dat naștere tuturor zeilor, lui Tum și Eneadei sale, și astfel se formează

orice cuvânt divin în gândul inimii, în rostirea limbii; ea creează forțele vitale binefăcătoare, alină durerile... prin virtutea acestui cuvânt care creează ceea ce este iubit și ceea ce este urât (binele și răul); limba este cea care dă viață celui drept și moarte celui nedrept; ea este cea care a creat orice muncă, orice meserie; oamenii acționează, picioarele merg, toate membrele se agită până când ea (limba) rostește cuvântul gândit de inimă...”.

În teologia egipteană este prezentă trinitatea familiei divine, în consonanță cu cea din Evangheliile. Avem trei zei spirituali, sintetizează Alexandre Moret: „Phtah, inteligența supremă, Horus, inima, adică spiritul care animă, și Thot, verbul, instrumentul creației”. Într-un manuscris străvechi, refăcut de regina Shabaka (700 î.H.), citim: „Cel care devine Inimă, cel care devine Limbă, prin emisia lui Tum, este marele Phtah; Horus s-a produs (în Tum), Thot s-a produs (în Tum) sub formă de Phtah: puterea Inimii și puterea Limbii sunt produse în el”.

Cartea Egipteană a Morților reunește texte adunate în secolul al XVI-lea î.H. (traducere Maria Genescu, Editura Sophia, 1993). În capitolul XXI, Răposatul cere: „Dă-i gurii mele puterile Cuvântului,/ Pentru ca atunci, când noaptea și ceața domnește,/ Inima mea să știe încotro pornește!”. Și în tot poemul din *Ziua Înzmormântării/ Când sufletul de trup se va despărți* până la judecata finală, Inima și Cuvântul îl vor însoți: „O, Spirite! Nu mai îmi smulgeți Inima mea,/ Căci eu vă las să pătrundeți în ea/ Astfel încât să puteți, mai apoi,/ Să duceți această Inimă cu voi/ În Țarinile Preafericite.../ Apărați-o, faceți-o puternică/ Împotriva acelor care ne produc această teamă groaznică!/ În puterea voastră fiind, de hrană spirituală să n-o lipsiți acum!/ Căci Inima mea este credincioasă poruncilor lui Tum;/ Ea a tăiat dușmanii cu însemnele lui Seth.../ Această Inimă «hati» pe care o vedeți,/ N-a fost înlocuită cu Inima «ib»/ În fața divinităților Lumii Inferioare!”. (cap. XXVIII). În următorul capitol explică: „Inima mea «ib» o am de la cereasca mea Mamă,/ Inima «hati» îmi vine din Viața pământeană...”.

Mai cuprinzător, despre Inima *ib* citim: „Inima «ib» este inima conștiință, centrul voinței lucide și a conștiinței morale: după moarte, «ib» este aceea care, în primă instanță, influențează judecata asupra vieții trăite pe pământ. În «ib» este localizat destinul individual, deci suma posibilităților consumate”. Iar „Inima *hati* are sensul de inimă fizică, centrul vieții instinctive subconștiente. Găzduind destinul viitor, ea este suma posibilităților viitoare”.

Constantin Daniel, în *Gândirea egipteană în texte* (Editura Științifică, 1974), detaliază într-o notă la *Înțelepciunea lui Ani*, care se deschide cu

fraza: „Tu trebuie să iei seama la inima ta; săvârșește (fapte bune) și tot răul va fi departe de tine”, în continuare descrie ce rol atribuiau vechii egipteni inimii: „Ca în toate textele egiptene, inima *ib* este sediul inteligenței, al minții, al afectivității și al voinței. Așadar, inima nu este sediul exclusiv al afectivității (al sentimentelor, al pasiunilor, afectelor etc.) ca pentru moderni; «inima», ca loc al unei sfere psihice, nu se opune «capului», creierului, care pentru moderni reprezintă mai degrabă sălașul inteligenței, al sferei intelectuale, al voinței chiar. De cele mai multe ori în egipteană (ca și în ebraică), inima este sediul doar al inteligenței”.

Capitolul CXXV, între cele mai importante din *Cartea egipteană a morților*, unde este descrisă judecata lui Osiris asupra răposatului și are ca titlu *Cuvânt de rostit la intrarea în Dubla Sală a lui Maat*, urmează așa numita *Confesiune Negativă I*: „Închinare, mare zeu, Domn al Adevărului și Dreptății,/ Stăpân prea puternic! Iată, mă înfățișez în fața ta!/ Îngăduie, frumusețea ta strălucitoare să o pot contempla!/ Cunosc Numele tău magic, ca și al celor patruzeci și două de divinități,/ Care, în Vasta Sală a lui Maat Adevăr-Dreptate, te înconjoară/ În ziua în care, înaintea lui Osiris, păcatele se măsoară;/ Cu sângele păcătoșilor, aceste divinități se hrănesc./ Numele tău este: «Domnul-Ordinii-din-Univers/ Ai-cărui-doi-ochi-sunt-cele-două-zeițe-surori»./ Iată că pe Maat Adevăr-Dreptate aduc în Inima mea,/ Căci am smuls tot Răul din ea...”. Și *Confesiunea* continuă cu negarea tuturor celor 42 de păcate în fața celor 42 de demoni, fiecare răspunzător fiind de un singur păcat. *Confesiunea* este un adevărat îndreptar etic al faptelor ce nu trebuie săvârșite.

Cum subliniază Constantin Daniel în *Cultura spirituală a Egiptului antic* (Cartea românească, 1985), *nu confesiunea negativă determină sentința, ci cântărirea inimii, pentru că inima este aceea care comandă acțiunile. Această cântărire a inimii (grecii o numeau psychostasie) este punctul culminant al judecății celui răposat. În vinieta ce reprezintă judecata de apoi, cumpăna constituie centrul figurii: pe unul din talerele ei este așezată inima omului de judecat, pe cealaltă stă zeița Maat, „adevărul și dreptatea”, figurată fie ca o pană, simbolul ei, fie ca o mică statuie ce o reprezintă. Zeul Anubis supraveghează cântărirea, iar Thot consemnează rezultatul. Un monstru, cu cap de crocodil, cu trunchiul și picioarele de hipopotam și labele de leu, stă alături de balanță; el este „cel ce mănâncă morții” și va mânca pe dată inima ce va fi găsită păcătoasă. Dacă ea a fost găsită fără de păcate, răposatul este condus de zeul Horus în persoană la Osiris, căruia îi spune: „Vin la tine, Onophris și îți aduc pe cutare (se scrie numele mortului în exemplarul din Cartea Morților care însoțește mumia), a cărui inimă a fost găsită dreaptă la cântărire și căruia nu i s-a aflat vreo*

vină din partea unui zeu sau a unei zeițe ca fiind păcătos. Thot l-a rânduit în cartea sa și zeii au spus despre el: calitatea sa de drept este întru totul și în întregime confirmată. Pâine și bere, ce i se dă de către Osiris, i se va hărăzi lui și îi va merge lui ca slujitorilor lui Horus în veșnicie”.

Capitolul CLXXII cuprinde *Imnuri pentru recitat*, rostite de răposatul purificat în urma judecății, din care cităm un fragment ce sună surprinzător de kantian: „Inima ta «ib» mereu este mulțumită;/ Inima ta «hati» de două divinități Sekhem e însuflețită./ Tu, în întregime, ești slăvit de Spirite stelare./ Căci, într-adevăr, Lumea Interioară a Ființei tale/ Este însuși Cerul fără sfârșit”.

Cum deja am precizat, trei sunt zeii spirituali, Phtah, inteligența supremă, Horus, inima, adică spiritul care animă, și Thot, verbul, instrumentul creației. Prin Thot, *Cartea morților* oferă în capitolul CLXXXII un adevărat imn de slavă celui care stăpânește cuvântul creator, celui care prin scrisul său consemnează și dă viață lumii: „Eu sînt Thot, stăpân al celor două coarne lunare;/ Scrisul meu e perfect, mîinile mele sînt curate./ Urăsc Răul și orice Nedreptate;/ Prin scris, fac să dăinuie divina Dreptate./ Într-adevăr, sînt Penița cu care scrie zeul Universului;/ Sînt Stăpînul Cinstei și al Credinței;/ Sînt Domn peste Adevăr și Dreptate./ Distrug minciuna; Adevărul, în fața zeilor îl spun./ Cuvintele mele sînt puternice în cele Două Lumi,/ Îl dobor pe nedreptul ieșit victorios,/ Iar pe cel slab îl ridic de pe jos./ Împrăști tenebrele și orice furtună,/ Fac să ajungă la Osiris, Ființa-Bună,/ Aerul proaspăt și plăcut al vînturilor din Nord,/ Încă de cînd acest zeu s-a desprins/ De la sînul Mamei care în lume l-a trimis./ Iată că Râ se culcă la Orizont,/ La fel și Osiris;/ Și cînd Osiris se culcă la Orizont,/ La fel face și Râ./ Eu sînt acela care l-a făcut pe Râ să intre/ Pînă în miezul Misterelor sfinte,/ Unde Spiritele sfinte îl redau vieții pe Zeul-cu-Inima-Oprită,/ Sufletul misterios din Amenti./ Auziți, oare, strigătele de bucurie ce răsună/ În fața Zeului-cu-Inima-Oprită, fiul lui Nut, Ființa-Bună?/ Într-adevăr, sînt Thot, preaputernicul,/ Cel mult iubit de Râ!/ Eu sînt Thot, care triumfă asupra dușmanilor lui Osiris/ Și care, în vederea catastrofelor ce vor veni,/ Aranjează Lumile de Mîine.../ Thot fiind, poruncesc în Cer, pe Pămînt și în Duat,/ Dau viață sufletelor din generațiile care vor veni./ Prin puterea Verbului meu magic,/ Fac ca aerul să poată să-l respire/ Acei care trec prin Mistere./ Tu ești sigur la sînul lui Nut, Mama ta divină;/ Căci ea a fost unită cu tine/ Și prin persoana ta, iese din Corpul ei ceresc,/ Precum în trecut, inima ta «ib»,/ Măsură de trecere a vieții prin care cea a Inimii «hati»,/ Nările tale sînt pline de Viață, de Forță, de Sănătate, ești/ Ca și Râ; îți refaci tinerețea în toate zilele pe care le trăiești”.

Iar în ultimul *Imn lui Osiris*, dintre cele adunate în *Cartea morților*, capitolul LXXXIII, Zeul verbului își reafirmă puritatea și potența la superlativ: „Eu sunt Thot, Hierogramatul perfect, cu mâinile curate,/ Stăpîn peste Adevăr și Dreptate,/ Domn al Purității, Răul îl nimicesc,/ Scrib al Adevărului, Păcatul îl urăsc .../ Aruncă-ți ochii spre mine, o, zeu!/ Eu sînt Penița Stăpînului din Univers,/ Un Maestru al Legii care face în dar Cuvinte de Înțelepciune,/ Care stîrpește domnia Furtului și a Minciunii,/ Al cărui Cuvînt este puternic în cele Două Țări;/ Sînt Thot, Domn peste Dreptate și Adevăr,/ Care îl face să triumfe pe cel nenorocit,/ Pedepsindu-1 pe acela care l-a asuprit;/ Iată că alung Tenebrele, resping orice furtună,/ Aduc o adiere din Vîntul din Nord, pentru Ființă-Bună,/ Acest suflu dătător de viață, trimis în lume de Mama cerească,/ Îl fac să pătrundă în Sălașele misterioase, ca să trezească,/ Prin acest suflu dătător de viață, Inima «Zeului-cu-Inima-Oprită»,/ Acest zeu al Bunătății, Fiul lui Nut,/ Horus, Invincibilul...”.

În *Deuteronomul* 6.5, în *Tălmăcirea poruncii întâi. Dragostea către Dumnezeu*, ni se cere: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta”. Vedem, precum la vechii egipteni, iubirea își are sălașul în inimă. La fel cum în I Regi 13.14, privind *Greșeala lui Saul*, aflăm că *Domnul Își va găsi un bărbat după inima sa*. Și tot în I Regi 16.7, suntem avertizați că *Domnul se uită la inimă*, nu ca omul la față.

În *Cartea a III-a a Regilor* 10.24 se spune: „Și toți regii de pe pământ căutau să vadă pe Solomon, ca să-i asculte înțelepciunea pe care i-o pusese Dumnezeu în inima lui”.

Vedem cum se perpetuează atribuirii inimii a acelor funcții care în actualitate sunt cu precădere ale creierului. Poezia continuă în mare parte să vadă în inimă izvorul înțelepciunii, harului, a iubirii, a tot ce înalță spiritul. „Domnul cercetează toate inimile și cunoaște toată mișcarea gândurilor” I Paralipomena 28.9. Și pentru Domnul inima este izvorul Cunoașterii, și nu doar atât; în *Pilde* 4.23 citim: „Păzește-ți inima mai mult decât orice, căci din ea țâșnește viața”.

În *Biblia de studiu pentru o viață deplină*, versiunea C. Cornilescu (1996), avem cîteva comentarii pe marginea pildei mai înainte citate, asupra inimii. Cum e firesc, este propusă o definiție a inimii: „Oamenii contemporani consideră că centrul și conducătorul activității umane este îndeobște capul împreună cu creierul lui. Pe de altă parte Biblia afirmă că inima reprezintă acest centru, căci din ea ies izvoarele vieții (Prov. 4:23; comp. cu Luca 6:45). Din punct de vedere biblic, inima poate fi considerată

ca aceea care conține totalitatea inteligenței, sentimentelor și a actelor de voință ale cuiva (vezi Marcu 7:20-23, nota).

(1) Inima este centrul activității mentale. Oamenii recunosc lucruri în inima lor (Deut. 8:5), cugetă în inima lor (Ps. 19:14), stau de vorbă cu ei înșiși (Ps. 77:6) sau cu Dumnezeu (I Sam. 1:12-13) în inima lor, strâng Cuvântul lui Dumnezeu în inima lor (Ps. 119:11), păstrează lucruri în inima lor (Prov. 4:21), își închipuie (imaginează) lucruri în inima lor (Ps. 140:2), judecă (gândesc) în inima lor (Marcu 2:8), se îndoiesc în inima lor (Marcu 11:23), chibzuiesc (gândesc) în inima lor (Luca 2:19), cred în inima lor (Rom. 10:9) și cântă în inima lor (Efes. 5:19). Toate aceste acțiuni ale inimii sunt probleme care implică în primul rând mintea.

(2) Inima este centrul emoțiilor. Astfel Scriptura vorbește despre inima bucurasă (Ex. 4:14; Ier. 15:16), inima iubitoare (Deut. 6:5), inima îngrozită (Ios 5:1), inima curajoasă (Ps. 27:14), inima zdrobită (care se pocăiește) (Ps. 51:17), inima neliniștită (Prov. 12:25; Rom. 9:2), inima cârtitoare (Prov. 19:3), inima înviorată (Is. 57:15), inima îndurerată (Ier. 4:19), inima întristată (Pl. Ier. 2:18), inima smerită (Mat. 11:29); inima mișcată sau arzătoare (Luca 24:32) și inima tulburată (Ioan 14:1). Toate aceste acțiuni ale inimii au înainte de toate caracter emoțional.

(3) În fine, inima este centrul voinței omului. Astfel noi citim în Scriptură despre inima împietrită care refuză să facă ceea ce Dumnezeu poruncește (Ex. 4:21), inima care se predă lui Dumnezeu (Ios. 24:23), inima care intenționează să facă ceva (II Cron. 6:7), inima care este dispusă (devotată) să-L caute pe Domnul (I Cron. 22:19), inima care ia o hotărâre de a face un lucru (II Cron. 6:7), inima care dorește să primească ceva de la Domnul (Ps. 21:1-2), inima care este îndreptată spre învățăturile Sale (Ps. 119:36), și inima care dorește să facă ceva (Rom. 10:1). Toate aceste activități au loc în conformitate cu voința omului.

Este comentată și *natura inimii separată de Dumnezeu și inima născută din nou*, toate însoțite cu extrase din versetele biblice, multe deja citate mai sus, centrate prioritar pe implicarea inimii în viața credincioșilor.

La Matei, în *Predica de pe munte*, unde sunt enumerate fericirile, citim: „Feriți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu (5.8)”. Iar la Luca, în *Pilda semănătorului*, ni se vestește: „Iar cei de pe pământ bun sunt cei ce cu inima curată și bună aud cuvântul, îl păstrează și rodesc întru răbdare”.

Îndemnurile la sfințenie din *Romani* sunt o adevărată pravilă a asumării: „Dacă îndeamnă, să fie la îndemânare; dacă împarte altora, să-mpartă cu firească nevinovăție; dacă stă în frunte, să fie cu tragere de

inimă; dacă miluiește, să miluiască cu voie bună!” (12.8). Citatele toate sunt din *Biblia* editată în 2019 de către Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă.

În *Arta oratorică*, Quintilianus, marele orator latin ne spune sintetic: *Pectus est quod disertos facit et vis mentis – Ești convingător când vorbești din inimă și spui lucruri bine gândite*. Și pentru maestrul oratoriei inima este izvorul elocvenței, precum este și al poeziei.

„Inima pentru Novalis, în consonanță cu Cărțile egiptene, dar și cu Cărțile sfinte, este cheia universului și a vieții. Trăim în această stare de neajutorare pentru a iubi – și a fi altora îndatorați. Prin nedesăvârșire suntem apți a fi înrîuriți de alții. Iar scopul e tocmai această înrîurire străină. În *boli* doar alții trebuie și pot să ne ajute. Din acest punct de vedere, Cristos este cheia universului”. (*Între veghe și vis*) traducere Viorica Nișcov, Humanitas, 2008). Și tot Novalis, absolvent al Academiei de Mine din Freiburg, pune în concordanță inima și Divinitatea: „S-ar zice că toate înclinațiile noastre nu sunt decât religie aplicată. Inima pare să fie cumva organul religios. Poate că produsul cel mai înalt al inimii productive – nu e altceva decât *cerul*. Abstrăgându-se din toate obiectele reale, percepându-se pe sine, facându-se pe sine obiect ideal, inima face cu puțință apariția religiei – Diferitele înclinații se contopesc într-una singură, al cărei obiect suprafierește este o ființă mai înaltă, o divinitate – de aici, faptul că adevărata evlavie îmbrățișează toate emoțiile și toate înclinațiile. Acest Dumnezeu al naturii ne înghite, ne naște, ne vorbește, ne crește, se culcă cu noi, se lasă consumat, zămislit și născut de noi. Pe scurt, el este substanța fără sfârșit a faptei și a suferinței noastre.

A face din iubita noastră un astfel de Dumnezeu este *religie aplicată*”.

Inima care face cu puțință apariția religiei, tot ea face cu puțință înălțarea imnului.

Ce plină de sens e o expresie precum: *cu inima ușoară*, una mai ușoară decât pana zeiței Maat – Dreptate și Adevăr, așezată pe talerul cântarului care măsoară păcatele.

Despre *îndrăzneala inimii*, Balthazar Gracian, în *Oracolul manual* (*Cărțile omului desăvârșit*, Humanitas, 1994) ne învață când s-o urmărim: „*Fii brav cuminte*. Pe leul mort îl păruiesc și iepurii. Cu curajul nu-i de glumit; dacă cedează prima oară, va trebui să cedeze și-a doua, și tot așa pînă la sfârșit; și va trebui să-nvingă aceeași greutate tîrziu, cînd mai bine-ar fi fost pe loc. Bravura cugetului o-nține pe cea a trupului; e ca spada, trebuie să stea pururi în teaca cumineniei sale, gata la nevoie. E straja persoanei: mai dăunătoare e decăderea cugetului decît cea a trupului.

Mulți au avut înzestrări eminente, dar, lipsindu-le îndrăzneala aceasta a inimii, au părut morți și au sfârșit înmormîntați în delăsarea lor: căci nu fără prevedere natura săritoare a-mbinat la albină dulceața mierii cu ascuțișul acului. În trup sînt și nervi, oase: cugetul să nu fie doar moliciune”.

Martin Heidegger, în *Originea operei de artă* (traducere Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu, studiu introductiv Constantin Noica, Humanitas, 1995), comentează prin câteva eseuri lirica lui Hölderlin. Filosoful, sub genericul... *În chip poetic locuiește omul*, vers al unuia dintre primii romantici germani, decelează realitatea locuirii omului, *hărțuită de muncă, este instabilă din pricina goanei după avantaje și succese, ținută sub vraja industriei plăcerilor și a recreării. Iar acolo unde, în locuirea actuală, mai rămîne un spațiu și un timp drămuț pentru poetic, se naște în cel mai bun caz o preocupare pentru artele literare; poezia tăgăduită ca îndemnare a locuirii este redusă la o simplă specie literară. Locuirea fiind gândită și abordată ca simplă ocupare a unui refugiu. Profesorul de la Universitatea din Freiburg consideră: „Dimpotrivă: vorba... în chip poetic locuiește omul ne spune că abia creația poetică este cea care face ca locuirea să fie o locuire. Creația poetică lasă locuirea să survină în mod autentic”.*

Creația poetică este calea locuirii autentice pe pământ, pe acest loc numit de poet și Mumă Țărănă (*Omul*), *Plin de merite, și totuși în chip poetic, locuiește Omul pe acest pământ*. Sunt versurile pe care le citează, în argumentația sa asupra locuirii, Heidegger.

Este meritul poeziei când inima lucrează întru edificare, cum ne sugerează *Către Parce*: „Mai dați-mi doar o vară, puternice zeițe,/ Și-o toamnă, cîntecu-mi să-l pîrguiască,/ Pentru ca inima mea, hrănită din belșug/ Cu-acorduri dulci, să moară împăcată!// Un suflet care-n viață nu și-a-mplinit dorința/ Nici în adîncul Orcus nu-și mai găsește-odihnă./ Și totuși, dacă izbutesc cîndva/ Să cînt poemul sfînt pe care-1 vreau,// Atunci binevenită fii, pace-a lumii umbrelor!/ Voios voi fi, chiar dacă acordurile mele/ Nu vor veni cu mine-n adînc; măcar o dată/ Voi fi trăit ca zeii, și nu voi vrea mai mult!”. (*Antologia poeziei romantice germane*, trad. Al. Philippide).

Filosoful se întreabă: *Ce spune Hölderlin despre locuirea poetică a omului?* Și răspunsul îl află în puritatea lirică a versurilor sale: „Când întreaga lui viață e o caznă poate atunci omul/ Să ridice privirea și să spună; eu, la rîndu-mi,/ Vreau tot astfel să fiu? Da. Cîtă vreme bunăvoința, Pura,/ Mai dăinuie încă în preajma inimii, omul/ Nu spre răul lui se măsoară/ Cu divinitatea. Este zeul necunoscut?/ Sau este el revelat asemenea cerului? Mai curînd/ Acesta e lucrul pe care îl cred. El e măsura

omului./ Plin de merite, și totuși în chip poetic, locuiește/ Omul pe acest pământ. Și totuși,/ Umbra nopții cu stelele ei,/ Dacă pot vorbi astfel, nu este mai pură decât/ Omul, această imagine a divinității./ Oare există pe pământ o măsură? Nu există/ Nici una”.

Hölderlin deschide inimii poarta dintre cer și pământ, întru divinitate ca măsură a omului. Inima îi este permanent însoțitoare poetului german, ca păstrătoarea și izvorul trăirilor, prin ea se lasă cuprins în cerul zeilor, din pruncie până la stingere: „Dacă voi muri obidit fără ca sufletul meu/ Să se răzbune pe cei obraznici cu dînsul,/ Atunci cînd, învins de vrăjmașii geniului,/ Voi fi jos în mormîntul nemernic,// Atunci să mă uiți, atunci nici chiar tu, inimă bună,/ Să nu mai scapi de la pieire numele meu/ Și să te rușinezi, tu care-ai fost/ Bună cu mine, – dar numai atunci!// Nu simt eu oare? Vai ție, vai ție,/ Spirit păzitor! departe de tine curînd vor cînta/ Amarnic toate spiritele morții/ Pe coardele inimii mele.// O! atunci încărunește, buclă a tinereții mele îndrăznețe,/ Mai bine chiar astăzi, decât mîine.// aici la această pustie/ Răspîntie, unde durerea/ Ucigătoare mă doboară”// (*Despărțire* – fragment, trad. Al. Philippide). Adresându-se speranței, îi cere: *O, fiică a cerului, răsari din grădinile/ Tatălui tău, și dacă nu poți să vii/ Ca spirit al pămîntului, atunci sperie/ Inima mea cu fericiri nemuritoare* (din *Către speranță*, trad. Al. Philippide).

Heidegger, în finalul eseului său *...În chip poetic locuiește omul...*, descifrează din versurile marelui poet, *cînd apare și cît durează autentică creație poetică, totul așezat sub lumina zeiască a harului*: „Iată cum sună versurile:...*Cîtă vreme bunăvoința, Pura,/ Mai dăinuie încă în preajma inimii, omul/ Nu spre răul lui se măsoară/ Cu divinitatea...*

„*Bunăvoința*” – ce este oare aceasta? Un cuvînt inofensiv, dar căruia Hölderlin îi asociază epitetul Pura scris cu majusculă. „*Bunăvoința*” este, dacă o luăm în sensul strict, minunata traducere pe care Hölderlin o dă cuvîntului grecesc *xápiς*. Despre această *xápiς* Sofocle spune în *Aias*:

Χάρις χάριν γάρ ἐστὶν ἢ τικτόνσ’ ἄει

Așadar, grația este cea care cheamă grația mereu.

„*Cîtă vreme bunăvoința, Pura, mai dăinuie încă în preajma inimii*”. Cu o formulă pe care o folosește cu predilecție, Hölderlin spune „în preajma inimii”, nu „în inimă”; „în preajma inimii” vrea să spună: „ajuns la esența locuitoare a omului”, ajuns acolo ca exigență a măsurii care se adresează inimii, în așa fel încît aceasta se orientează către măsură.

Cîtă vreme grația durează, ajungînd în preajma inimii, omul se poate măsura, spre binele lui, cu divinitatea. Atunci cînd această măsurare ajunge la esența care îi e proprie, omul creează poetic pornind de la însăși esența a ceea ce este poetic.

Inima se învoldurează și se-nalță prin iubire, ne spune Hölderlin, nu o dată: *Nu e oare inima mea sfântă și mult mai frumoasă/ Acum, când iubesc?/ de ce mă cinsteați voi mai mult/ Atunci când eram mai semeț și mai surd,/ Mai plin de cuvînt și mai gol?* (Lauda omenească, trad. Ștefan Aug. Doinaș și Virgil Nemoianu).

Tot Hölderlin ne spune care-i *Menirea poetului*, din care vom cita, spre ilustrare, doar un catren: *Ce fost-a spre grijă și slujbă, dat doar poeților!/ Supremul, acesta e, lui îi suntem noi de-o potrivă,/ Ca mai aproape, mereu nou prin cîntare,/ Prietenoasă inima să-l înțeleagă.* (trad. Ștefan Aug. Doinaș și Virgil Nemoianu).

Vom mai cita din *Focul ceresc* (*Precum în zi de sărbătoare*), unde inima, prin puritatea ei, înfruntă zeii spre a-și înălța cântul: *De-aceea beau acum cerescul foc/ Fiii țărâni, fără de primejdie./ Ci nouă, în furtunile lui Dumnezeu ni-e hărăzit/ Poeți! să stăm cu fruntea sus, descoperită./ Fulgerul Tatălui, chiar el, cu mîna noastră/ Să-l apucăm, și-apoi ascunsă-n cântec/ Poporului cereasca-ofrandă să i-o-ntindem./ Căci numai noi sîntem cu inimile preacurate./ Ca pruncii, avem mîinile fără păcat, // Și clarul, fulgerul ceresc nu ne consumă,/ Și-adînc cutremurați, durerile celor mai tari/ Luând asupra-ne, rămânem în furtunile/ Înalt-prăbușitoare-ale lui Dumnezeu,/ Când se apropie, cu inimile totuși neclintite/ Vai mie însă! când...* (trad. Ștefan Aug. Doinaș și Virgil Nemoianu).

Și pentru Victor Hugo inima este esențială pentru actul creației: „Așa cum pămîntul este baza naturii, tot așa inima stă la baza artei”, este solul din care germinează poezia.

Și pentru Balzac inima este locul în care versurile se încarcă de sens, cum citim în *Iluzii pierdute*, partea întâi: *Cei doi poeți*: „Dacă țelul poeziei este de a așeza ideile în punctul precis în care toată lumea le poate vedea și simți, poetul e dator să parcurgă, fără încetare toată scara inteligențelor omenești spre a le mulțumi pe toate; e dator să ascundă sub culorile cele mai vii logica și sentimentul, două forțe potrivnice; trebuie să cuprindă o lume întreagă de gînduri într-un singur cuvînt, să zugrăvească pe scurt sisteme întregi de filosofie; în fine, versurile lui sînt niște semințe ce trebuie să încolțească în inimi căutînd acolo brazdele săpate de sentimentele personale” (trad. Dinu Albulescu, ediție critică vol. VII, Univers, 1988).

Edgar Allan Poe, în *Principiul poetic* (trad. Mira Stoiculescu, Univers, 1971), se arată destul de sever cu *beția inimii*, nu și în poemele sale: „Am încercat, deși foarte în grabă și desigur în mod imperfect, să vă expun concepția mea despre Principiul Poetic. Scopul meu a fost să sugerez că, deși acest Principiu este de fapt Aspirația umană spre Frumusețea

Absolută, el se manifestă întotdeauna printr-o *emoție înălțătoare a Sufletului*, cu totul independent de acea pasiune care constituie beția Inimii sau de acel Adevăr care e satisfacerea Rațiunii. Căci în ce privește Pasiunea, vai! ea tinde mai degrabă să degradeze decât să înalțe sufletul. Dragostea, spre deosebire de pasiune – Dragostea, adevăratul, divinul EROS, Venus Uraniana spre deosebire de cea Dioneană – este, fără îndoială, cea mai pură și mai adevărată dintre toate temele poetice. Iar în ce privește Adevărul – dacă desigur prin atingerea adevărului ajungem să percepem o armonie acolo unde înainte nu zăream nici una – simțim deodată adevăratul efect al poeziei, dar acest efect se datorează doar armoniei și nu cîtuși de puțin adevărului, care a servit doar pentru a pune armonia în lumină”. Cităm spre argumentare câteva strofe din lirica poescă: *În nălucirile nopții sumbre,/ Visam la bucuria de mult plecată,/ Când un vis treaz și fără umbre/ Mi-a lăsat inima sfîșiată/* (trad. Emil Gulian). Recunoaște în inimă pe cunoscătoarea vieții: *Cea mai mândră zi/ Cel mai mândru ceas/ Inima-mi veștedă le-a cunoscut...* (trad. Dan Botta). Pe același fir, dar în răspăr cu știința cea severă: *Știință, fiică-a timpului bătrîn,/ Sub ochii-ți scrutători totul se-abate;/ Smulgi inima poetului din sîn,/ Vultur cu-aripi de grea realitate/* (din *Către știință*, trad. Dan Botta). Inima este totodată loc în care muzica se-ntrupă: *În cer sălășluiește cel/ A cărui inimă e o lăută...* (*Israfel*, trad. Dan Botta).

În poezie Poe leagă iubirea de inimă și gând: *Iubire vrei? Pe al vieții drum/ Păzește-ți inimă și gând/* (trad. Miha Dragomir).

În multe forme și vibrații bate inima poetului american. Vom încheia cu o poezie întreagă a inimii: *Boschetele-n care văd în vis,/ Jucăușe păsări cîntătoare,/ Sînt buzele tale; melodia ta/ E urzită de buzele tale ușoare...// Iată, privirile tale duse/ În Cerul inimii, cad atunci dezolate,/ De sus, pe spiritul meu funebru/ Ca stelele pe un giulgiu-adunate.// Inima ta, inima ta! mă deștept și suspin/ Și iar dorm și visez pînă-n zorile clare/ Adevăruri ce cu aur nu se pot cumpăra/ Și relele de care el e-n stare* (trad. Emil Gulian).

În *Fragmentarium* (Editura Științifică și Enciclopedică, 1981), pagini culese din manuscrisele lui Eminescu, poetul află în inimă izvorul inspirator al creației lirice: „Rîul ce-mi prorocște ce-o să cînte inima mea ruptă de durere, acel rîu i-a prorocit și lui Omer. Altfel l-a înțeles el, altfel eu. Crezi că a unge inima cu mierea mîngîierii este a uda buzele cu vin. Cum peștele poate trăi numa-n apă, astfel sufletul meu poate trăi numa-n mine. Cum lacrima iese din ochi, astfel iese gîndirea pe buze. Însă ochiul umed de bucurie altfel de lacrimi varsă, decât cel orbit de dureri”.

Și tot aici imperativ afirmă: „Adevărul este-n inimă, creierul nu e decât lacheul inimei”.

Asupra importanței inimii ca izvor liric, în creația eminesciană e suficient să parcurgem catrenele din *Criticilor mei*: „Dar când inima-ți frământă/ Doruri vii și patimi multe,/ Ș-a lor glasuri a ta minte/ Stă pe toate să le-asculte,// Ca și flori în poarta vieții/ Bat la porțile gândirii,/ Toate cer intrare-n lume,/ Cer veșmintele vorbirii.// Pentru-a tale proprii patimi,/ Pentru propria-ți viață,/ Unde ai judecătorii,/ Nendurații ochi de gheață?// Ah! atuncea ți se pare/ Că pe cap îți cade cerul:/ Unde vei găsi cuvântul/ Ce exprimă adevărul?”

Benedetto Croce se alătură viziunii eminesciene când, în *Breviar de estetică. Estetica in nuce* (traducere Eugen Costescu, Editura Științifică 1971), după un necesar preambul, din care vom extrage câteva rânduri: „...Poezia nu poate fi numită nici sentiment, nici imagine, nici suma lor, ci «contemplare a sentimentului» sau «intuiție lirică», sau (ceea ce e același lucru) «intuiție pură» în măsura în care e pură de orice referire istorică și critică la realitatea sau irealitatea imaginilor de care se leagă și, în măsura în care culege suflul pur al vieții în idealitatea ei”, conchide, cu trimitere la receptarea critică, afirmând: „... Criticul poeziei ne recomandă să căutăm «poezia» și să nu ne lăsăm seduși de simpla literatură. Cel care înțelege poezia se duce direct la acea «inimă» poetică și îi resimte bătaia în propria sa inimă; iar dacă acea bătaie nu se aude, el neagă că acolo s-ar afla poezie, indiferent ce sînt acele alte lucruri care-i țin locul și cît de multe s-ar fi acumulat ele, și indiferent cît ar fi ele de prețioase ca virtuozitate și știință, ca noblețe a intenției, ca suplețe a spiritului, ca gradație a efectelor. Cel care nu înțelege poezia se rătăcește printre toate acestea și greșea lui e nu că le admiră, ci că le admiră, dîndu-le numele de poezie”.

Vorbind despre *Arta considerată în relațiile ei*, esteticianul italian propune câteva considerații asupra poeziei și a inimii care o animă: „Poezia se aseamănă cu raza de soare care strălucește în întuneric, îl înecă în strălucirea sa și luminează aspectele tănuite ale lucrurilor. De aceea, ea nu e opera unor inimi goale și a unor minți obtuze; de aceea, artiștii care profesează în mod fals arta pură și arta pentru artă și se închid în fața emoțiilor vieții și a chinurilor gândului, se dovedesc, de fapt, sterili sau nu izbutesc să dea decît imitații ale operelor altora ori produse ale unui impresionism dezagregat. De aceea, temelia oricărei poezii e personalitatea omului și întrucît personalitatea omului se desăvîrșește în viața morală, temelia oricărei poezii e conștiința morală”. Și încă o remarcă la care merită să ne oprim. Croce consideră că *pentru poezie este nevoie de poezie, adică de acea formă de sinteză teoretică pe care am definit-o mai*

sus, e nevoie de genialitate poetică, fără de care tot ce rămîne e o grămadă de lemne care nu arde pentru că nu putem s-o aprindem. Dar personalitatea poetului pur, a artistului pur, care cultivă Frumusețea pură, lipsit de omenie nu e o personalitate, ci o caricatură. Faptul că poezia nu numai că presupune celelalte forme ale activității spirituale umane, ba chiar e presupusă de ele, faptul ca ea nu e numai condiționată de ele, dar e la rîndul ei și o condiție a lor, e dovedit prin aceea că fără fantezia poetica, care să dea formă contemplativă chinurilor sentimentului, să dea expresie intuitivă impresiilor obscure și care să devină reprezentare și cuvînt vorbit, cîntat sau exprimat prin pictură ori prin orice alt mijloc nu s-ar putea ivi nici gîndirea logică, care nu e tot una cu limbajul, dar nu există niciodată fără limbaj,, și adoptă limbajul pe care l-a creat poezia. Scriind despre intuiție și expresie, esteticianul are o viziune de început de lume: „La crearea unei opere poetice asistăm ca la misterul creației lumii...”.

Nicolai Hartmann, în *Estetica* (traducere Constantin Floru, Univers, 1974), consideră că *libertatea artistului este alta decît aceea a omului care acționează. Pe el nu îl mîină o datorie, pe el nu îl apasă o răspundere, lui îi stă deschis înaintea domeniului nemărginit al posibilului, care nu este legat de condiții reale. Libertatea artistică nu este numai altă libertate decît cea morală, ci și una mult mai mare. Ea corespunde exact derealizării ca mod de ființare al activității artistice, și este libertatea pură a ceea ce nu este în nici un mod pretins.*

O libertate în care singurii îndrumători sunt talentul și inteligența, tutelate de voința creatoare; este libertatea inimii de a-și afirma propria emoție. Esteticianul german, născut la Petersburg, remarcă: „Din timpuri vechi s-a știut de misterul poeziei, care stă în puterea ei asupra inimii omului de a o îndrepta către ce este mare și a o înălța, însuflețind-o pentru ceea ce învățătura morală nu poate decît să recomande prozaic sau să pretindă”.

Vorbind despre căutările și tatonările, nereușitele și înfrîngerile creatorilor, Paul Valery (*Caiete*, traducere Marius Ghica, Humanitas, 2022), constată, *ceea ce caută totuși scriitorul este starea în care să-și poată da frâu liber, ziua în care să se lase în voia inimii.*

Pentru aceasta trebuie o muncă de diavol.

Nu-ți poți da curs liber decît după un teribil dresaj și nu poți atinge bucuria de a folosi și de a cheltui energia în mod util decît atunci când mașina este construită. Mașină – adică piedici, legături, evitarea pierderilor, a vibrațiilor parazite și a „libertăților” fără folos.

Și în aceeași notă atenționează: „Frumusețea versurilor și puterea lor rezidă în faptul de a nu putea fi gîndite, adică de a nu putea să-ți vină în

mente în întregime măsurate și perfecte, combinate, lichide, muzicale și dense. Gândirea nu face în mod natural poeme, ci fragmente, cel mult. (1905-1906)".

Nu creierul, nu rațiunea, ci în inimă și din inimă se revarsă lava fierbinte a versului, a vieții cuprinsă-n poem. Nașterea poeziei se află în marginile magiei, al cărei izvor țâșnește din adâncurile insondabile ale inimii. Inima are virtutea de a-și hrăni purtătorul prin versurile care i le naște la întâlnirea cu misterele creației, ale vieții pe care nici el nu le stăpânește, ci este stăpânit și prin ele îi este deslușit în poezie lui și cititorilor.

Starea poetică, stare din care se naște versul, urmează bătaile inimii, sensibilă la orice eveniment, impresie a momentului în varii contexte, prin care se produce energia cumulată-n poezie și care-și revarsă prea plinul asupra receptorului, dar și a celui care, după împlinirea bucuriei lirice, revine la starea de simplu cititor; stare în care descoperă ambiguități dătătoare de noi sensuri, pe care nu le-a bănuit atunci când își aduna cuvintele pe foaia albă într-o cadență dictată de cord.

Mersul pe sârmă al poetului este actul pe care și-l asumă în văzul lumii prin lucrarea sa pe necuprinsul limbii în care s-a născut și crescut și prin care poezia se încarcă de multiple emoții, altele decât cele cotidiene, și totul cu eleganța unui călător pe firul subțire al inimii, de nevăzut de către obișnuiții vorbitori. Inima poeziei este chiar poezia.

Viitoarele numere vor avea ca temă:

2023 – *Poezie și spațiu, Poezie și senzație, Poezie și revoluție*

2024 – *Poezie și pîine; Poezie și realism, Poezie și miracol, Poezie și natură*

2025 – *Poezie și limbă; Poezie și moralitate, Poezie și regalitate, Poezie și idee*

SINGURUL LUCRU CARE ATESTĂ IDENTITATEA UNEI COMUNITĂȚI E TRADIȚIA

– convorbire cu **SILVIA-DIANA ŠOLKOTOVIĆ**,
profesoară în Kladovo, Serbia –

Šolkotović Silvia-Diana (n. în Craiova, România, în 1968), locuiește de ani buni în Kladovo, Serbia. A absolvit literale la Universitatea din Craiova și Științe Economice, la aceeași universitate. Are un doctorat la Facultatea de Litere, profil Antropologie, la Universitatea din Craiova, România, un master la Facultatea de Litere, profil Anglistică, Universitatea din Belgrad, Serbia. Lucrează din 2011 ca profesoară de limba engleză, limba română, economie, limba franceză la diferite școli generale și licee din România și Serbia. A publicat mai multe studii/ cărți pe care le vom aminti, în parte, în interviu. A semnat și o serie de volume de traduceri în și din sârbă în/ din română. A publicat și în revista „Poezia” poeme ale unor autori români traduse în sârbă. Este membru fondator al Asociației vlaho-românilor Traian Kladovo (Udruzenje vlahorumuna Trajan), membru fondator al Asociației cadrelor didactice de etnie română din Serbia Petrovac na Mlavi (Udruzenje prosvetnih radnika etnickih Rumuna Srbije), membru fondator al Asociației pentru dezvoltarea turismului, ecologiei și agriculturii (Udruzenje za razvoj turizma, ekologije i poljoprivrede) Art'epok Kladovom, membru fondator al Asociației pentru îmbunătățirea calității vieții Cheia Kladovo (Udruzenje za poboljšanje kvaliteta zivota Ključ), voluntar la Crucea Roșie Kladovo ș.a.

Marius Chelaru: *Diana Šolkotović, ești profesor în Kladovo, în plasa cu același nume din județul Bor, Timocul sârbesc. Ce înseamnă să fii dascăl român în Kladovo? Sau, altfel spus, există învățământ în limba română, cu manuale etc acolo?*

Diana Šolkotović: În primul rând e bine să fii dascăl oriunde întrucât ai plăcerea să te alimentezi permanent din emoțiile și energia copiilor. Meseria aceasta nu te lasă să lanțezești, te antrenează și îți dă aripi și, indiferent de câți ani ai, te obligă să înveți. Să fii dascăl într-o țară străină, recunoscut și plătit de Ministerul învățământului acelei țări e întotdeauna o onoare, întrucât angajările nu se fac în modul obișnuit prin concurs, ci candidatul trebuie, pe lângă școala impusă de lege, să fie propus de către Consiliul național al minorității respective. Sunt profesoară de limba română de zece ani la Kladovo. Am predat și la Zajecar, dar era prea departe de casă (130 km). O parte din elevii mei sunt din familii românofone, alții nu. În mediul urban mai ales, de multe ori nu

se mai folosește în familie de una sau chiar două generații graiul românesc sau vlah, cum i se mai spune. Am copii din familii mixte unde elevii mei devin profesorii părintelui care nu știe românește. Începutul a fost greu, au existat destule piedici, dar am avut parte și de ajutorul multora din jurul meu ca să trec peste obstacole și de acțiunea hotărâtă a directorilor de a respecta legea și de a nu face discriminări. De fapt, asta e demonstrat și de faptul că, din toată Serbia de Răsărit, numai în plasa Kladovo s-a predat la școală limba română într-un mod continuu din 2013 când a fost introdusă ca obiect facultativ în școală, până în prezent, ca obiect opțional. Deci, ca să răspund la întrebarea dacă există învățământ în limba română, răspunsul e da, dar e vorba doar de grupe mixte (formate din elevi de vârste diferite) care au două ore pe săptămână de Limba română cu elemente ale culturii naționale. Din cauza faptului că grupele se formează în mod diferit în fiecare an, în funcție de numărul de părinți care semnează ancheta pentru înscriere și de ultimele prevederi ale ministerului, nu putem folosi manuale standard. Pe parcursul timpului, predând engleza și franceza, am observat că manualele de limbi străine sunt mult mai plăcute copiilor decât cele de sârbă, drept urmare când am început să-mi fac propriile manuale am luat în considerare toate opțiunile, astfel ca materialul pe care l-am realizat să fie destinat atât însușirii/ îmbogățirii vocabularului, cât și contemporanizării acestuia, eliminând textele clasice pline de regionalisme și arhaisme și folosind textul liber, cu gramatica restrânsă la esențial. Pentru grupele mici Ion Creangă e literă de lege. Toți cei care învață limba română știu de Nică și de copilăria lui, iar cu ajutorul poveștilor începem învățarea animalelor, caracteristicilor umane, obiectelor etc. Am marele noroc să beneficiaz de utilarea tehnică calitativă a cabinetelor de limba română, ca urmare a donației făcute de Ambasada României la Belgrad la începutul acestui an, astfel că fiecare copil folosește tableta primită atât ca manual, cât și ca instrument de verificare/ control a cunoștințelor prin intermediul testelor pe care le realizez, ca parte componentă a lecțiilor. Donația constă și în trei calculatoare performante, o multifuncțională și un proiector, așa că orele se pot desfășura la un nivel digital avansat. La sfârșitul anului școlar se fac înscrierile pentru anul următor la limba română, așa că pe timpul vacanței de vară am timp să realizez planurile de ore și materialul necesar acoperirii acestora, ele schimbându-se anual, la fel ca și grupele.

Spune-ne în câteva cuvinte dacă mai sunt români (vlahi, cum li se spune în Timocul sârbesc – și aici e o discuție care îmi aduce aminte de

„limba moldovană”, și ne amintim cartea lui Cristea Sandu Timoc, Vlahii sunt români) acolo care vorbesc limba română.

Răspunsul la această întrebare e o invitație să veniți la Kladovo și să mergeți în timpul săptămânii la policlinică, să ascultați ce limbă se vorbește la cozile din fața cabinetelor medicale, sau sâmbăta la piață. Acolo graiul românesc se aude constant alături de sârbă, dar, din păcate, doar la persoane în vârstă. Intrați în magazine sau restaurante. Mare parte ai angajaților o să vă răspundă în românește la cereri. În ceea ce privește exonimul de vlahi, e des întâlnit. Este folosit de sârbi pentru a denumi populația românofonă din Serbia de Răsărit, și, prin urmare, prin transfer, a fost însușit chiar de mulți dintre localnici. Vlahi care își spun așa întâlnim în toată Peninsula Balcanică, și în Bulgaria, și în Macedonia, Grecia, Albania, Croația, Slovenia și problema nu stă în denumirea pe care o poartă, mai ales că în Timoc toți spun că „tăinuie” românește. Problema a apărut odată cu nașterea artificială a limbii vlahe, care dintr-un grai normal, arhaic românesc, a devenit, prin formarea unui nou alfabet chirilic amestecat cu caractere românești și a unei gramatici încâlcite și fără de aplicare practică, o parodie. Manualul care se folosește pentru obiectul opțional Graiul vlah cu elemente ale culturii naționale poartă denumirea (cu caractere chirilice) „Vaca învacă Kung-fu”. „Învacă” deoarece litera „c” în sârbă este, de fapt, „č”. Cred că după acest titlu orice comentariu referitor la conținutul manualului e inutil. Dar, pentru respectarea drepturilor oricărei minorități, Ministerul Învățământului a acceptat acest manual, ca și orele de limba vlahă acolo unde anchetele au demonstrat că este cerută, transformând cu timpul denumirea obiectului de la limbă la grai din cauza protestelor oamenilor de știință.

Ai publicat, la Iași¹, un articol intitulat Limba română în Serbia de Răsărit, dar și altele despre obiceiurile, ritualurile etc. românilor din zona ta. Cum e limba română, ce fel de ritualuri mai păstrează românii în regiunea numită de tine Serbia de răsărit?

Limba română din regiune e frumoasă, încărcată de expresii care în România s-au pierdut, la fel ca și tradițiile originale. Aici s-au păstrat datorită lipsei școlii și bisericii românești și faptului că se folosește mai mult rural. Se păstrează ritualurile legate de toate pragurile de trecere, dar în special cele legate de moarte. Obiceiurile și credințele s-au îmbinat de-a lungul conviețuirii cu cele ale populației majoritare, s-au îmbogățit și au evoluat împreună. Spre exemplu, românii aveau de patru ori pe an

¹ În „Revista română”, an XX, nr. 3 (77), Iași, 2014, p. 53-55.

„Sâmbăta morților”, iar sârbii de trei, numite „Duhuri”. În prezent, comunitatea întreagă are de șapte ori pe an sărbătoarea. Românofonii au „Marșea de Trăznit”, „Joi de după Paște”, „Mătcălaul” și pe ele le respectă și sârbofonii veniți din toată fosta Iugoslavie în această regiune.

Mi-ai arătat poze foarte frumoase în care erau copii care confecționau obiecte simbolice legate de tradițiile românești, deși acolo, din ce mi-ai spus, nu se sărbătoresc ca la noi. Ce înseamnă pentru oamenii de acolo, pentru copii și adulți aceste tradiții ale noastre. De fapt, ce înseamnă azi pentru oamenii din Timoc România?

Nu numai românii, ci toți care se mută în străinătate, au nostalgii. Pentru mine e mult mai ușor, îmi astâmpăr dorul transmițând copiilor momentele de sărbătoare de acasă: „Mărțișorul”, „Sorcova”, „Plugușorul”. Și cum „Alunelu, alunelu, hai la joc” îl învață copiii cum vin la română, acest cântec, transmis familiei de cei mici, colegilor, ajunge să fie cunoscut de aproape toată lumea. Chiar acum la sfârșit de semestru va fi cântat și jucat de o întreagă clasă de a patra la serbarea lor, la alegerea învățătoarei, chiar dacă la română sunt doar șapte din cei 28 de elevi. O să-ți trimit înregistrarea de Anul Nou, fiindcă la noi școala e până pe 30 decembrie, Crăciunul fiind pe 7 Ianuarie, după ritul vechi. De 1 Decembrie am întotdeauna ore de prezentare a României, de Crăciun, de Paște, îmbin tradițiile românești cu cele din zonă. Copii știu colinde în grai, uneori îmi povestesc despre „Înfrățirea” sau „Pomana pentru Muma Pădurii” care au loc în fiecare an, alteori de „Todorți” sau de „moroi”. Eu le povestesc despre Moș Nicolae, despre Vlad Țepeș și transformarea lui în Dracula, despre Maria Karadjordjevic, numită Mignon, principesa României și despre ce a făcut în și pentru Serbia ca prima regină a Iugoslaviei. La fiecare sfârșit de an am lecții despre istoria României, cu ieșiri la muzeu și la punctele istorice ale regiunii, dar și prezentări geografice ale locurilor importante și atracțiilor turistice ale țării.

România pentru oamenii din Timoc? Pentru cei în vârstă mai ales, România încă e „țara”. Pentru majoritatea e calea spre Europa. Pentru noi, cei aflați lângă graniță e shopping și plimbare în zone urbane mai mari.

Dar oamenii din Timoc crezi că sunt „văzuți” de România?

România da mult pentru românii din Serbia, și aici mă refer și la Serbia estică și la Voievodina. În primul rând, în fiecare an primește în jur de 200 de studenți de aici cu bursă (excepție medicina). Le asigură și anul pregătitor. Departamentul pentru Românii de Pretutindeni are sesiuni de proiecte pentru finanțarea unor activități ale asociațiilor românești.

Ambasada și consulatele donează comunității ce este nevoie în măsura posibilităților. În plus, statul roman finanțează bisericile românești și trimite preoți la sud de Dunăre.

Ai câteva cărți publicate până acum, anume Mitologia vlaho-românilor din Valea Timocului, Ritualurile de trecere la românofonii din Serbia Orientală, o morfologie oniro-etno-tanatică, și pregătești o alta, Comunicarea onirică cu Lumea de Dincolo. Vorbește-ne despre ele.

Totul a început pe timpul când, propunându-mi să devin profesoară, la 40 de ani, am început să studiez Filologia și profesoarele mele, auzindu-mi poveștile din zonă, m-au încurajat să le scriu. Astfel că, în locul temei pe care mi-o alesesem în engleză, am scris despre ființele supranaturale din zonă. Lucrarea de diplomă a devenit, prin strădaniile profesoarei dr. Xenia Karo, prima carte. Cea de-a doua, este teza de doctorat, la care mi-a fost mentor prof.dr. Nicolae Panea. Ambele sunt lucrări științifice, rezultatul anilor de acumulări, de studiu și cercetare. Față de cei care au scris despre zonă am marele avantaj de a cunoaște limbile română, sârbă și graiurile locale, și aceasta nu-mi permite să fac greșeli de interpretare. Stăpânirea limbilor străine mi-a accesat studierea în original a diferitelor lucrări, studii, analize. Faptul că sunt de 32 de ani în Kladovo, că sunt destul de cunoscută de locuitorii zonei (am multe apariții la televiziune și radio, unde am avut, în afară de interviuri și participări la diverse emisiuni, și programele mele în limba română), reprezintă, de asemenea, un atu pentru activitatea de cercetare, fiindcă sunt privită ca un membru al comunității, și nu ca un intrus. Participarea la simpozioane, comunicări, congrese mă face să cunosc mulți oameni din diferite domenii și de specialități diverse, la fel ca și activitatea de translator și de traducător, așa că am non stop posibilitatea lărgirii bagajului de cunoștințe.

Să ne oprim și la un alt articol de-al tău, anume Șamanismul în Timoc¹. Vorbește-ne te rog despre asta.

Termenul de șamanism l-am folosit ca denumire generică, întrucât, nefiind de factură indigenă, e mai atrăgător pentru un titlu de articol. Pe de altă parte e potrivit. Este un subiect larg, complex, tot mai dezbătut în ultimii ani. Din păcate, adevărații clarvăzători aproape au dispărut, lăsând loc unei pături comerciale. Formarea mea de intelectual crescut într-un

¹ Publicat în volumul Actele Conferinței Internaționale de Științe Umaniste și Sociale „Creativity and Language in Social Science”, Editura Sitech, Craiova, 2017, p. 113-127.

mediu urban, într-o societate modernă, nu-mi permite să accept anumite lucruri. Dar, pe teren, de multe ori, mi-am pus întrebarea dacă pot rămâne obiectivă, astfel încât rezultatul muncii să fie curat științific. Scriind Studiul de caz: *Comunicarea morților din Timoc*, mi-am dat seama nu numai că e imposibil, ci e chiar necesară implicarea subiectivă pentru ca rezultatul să fie real. Am avut șocul, altfel nu mă pot exprima, ca oameni, care m-au văzut prima oară, să-mi citească colțuri ale creierului absolut personale, să-mi povestească lucruri pe care nici în gând nu le rostesc. Am cunoscut persoane care călătoresc periodic, sau la chemare, sau la cerere, sau la întâmplare, pe Tărâmul de Dincolo, care mi-au prevestit, în cuvinte puține fapte. În cazurile în care medicina eșuează, încă există metode transmise de la Zamolxe, prin bogomili. Lipsa influenței bisericii creștine absolutiste a permis perpetuarea acestora, de la generație la generație, pe cale orală. Darul se moștenește sau se primește în urma unei treceri. Dar, la cei tineri, părinții fac tot posibilul ca el să fie stins din fragedă copilărie, deoarece întotdeauna au fost marginalizați și stigmatizați. În perindările mele am întâlnit două asemenea cazuri. De obicei, de magie se ocupă femeile, dar, am întâlnit și bărbați. Există cea neagră, de care se feresc mulți, dar și cea albă, de vindecare. Cea din urmă are reguli stricte și taine, și foarte greu reușești să afli ceva concret. Timocul e loc de cercetare și pentru Oxford, și pentru Institutul de studii sud-europene de la Sankt Petersburg de mulți ani. Cel puțin pe cercetătorii de aici îi cunosc. Există și cercetători în Franța, Germania de origine din Timoc, care își scriu lucrările despre zonă în limbile țărilor în care lucrează. Am observat în ultimii trei – patru ani că au început să apară tot mai multe lucrări și chiar beletristică pe această temă și în Serbia. Numai că, așa cum spuneam despre cercetarea de teren, cercetătorul străin este privit exact așa cum organismul reacționează față de o așchie. De aceea în echipe există cel puțin un cercetător originar din regiune.

Pentru că această convorbire a noastră va apărea în revista POEZIA, la Iași, unde ai publicat și tu traduceri, apropo de Sandu Cristea Timoc, se mai cântă doine, cântece populare românești în regiunea în care locuiești? Ai scris un articol interesant despre balada Raiul...

Nici doine, și nici balade. Lăutarii tradiționali au rămas undeva mai la sud, în Homolie, și aceia sunt cât să-i numeri pe degetele unei mâini. Îndeletnicirile tradiționale precum oieritul, secerișul, șezătoarele etc s-au pierdut, ori tocmai acestea erau motorul și izvorul cântecelor populare. Muzica populară este numai de petrecere, filonul original fiind păstrat doar de foarte puțini artiști. Am scris despre balada *Raiului* deoarece este

singura transcrisă de Sandu Timoc cu caracter mitologic, restul sunt eroice. Ea dezvăluie viziunea timocenilor despre moarte, despre Tărâmul de Dincolo și de aceea am analizat-o pe elemente. Dar n-am auzit-o niciodată, iar lăutarii mai bătrâni de pe la noi îmi spuneau că au auzit-o cântată demult, dar nu am putut afla când, unde sau la ce eveniment.

Există poeți care publică în limba română? Reamintim cititorilor că și fiul tău scrie poezie, uneori, și poeme ale sale au apărut și în „Poezia”.

Da, există. Fiul meu, multilingv (engleză, franceză, germană, sârbă, română, chineză), scrie însă în engleză. Există o învățătoare din Korbovo¹ care scrie mult, poezii, povești și dramaturgie pentru copii, dar și poezie și nuvele pentru toate vârstele. În tinerețe a scris versuri pentru cântece în grai, apoi a renunțat la aceasta. Traducându-i două cărți, am încurajat-o să-și reia scrierea în limba maternă și, astfel, în curând va publica un nou volum de poezie. Există la Negotin un artist, care se ocupă de multe domenii ale artei și care scrie și cântă în limba română.²

Dar publicații de vreun fel în română, în care se publică și poezie română?

În partea noastră, nu. În Voievodina doar.

Cărțile tale au fost publicate în România. Se pot publica astfel de cărți, în limba română, și în Timoc? Există edituri specializate pentru carte în limba română?

De publicat se poate publica, există tipografii. Plătești taxele și costurile pentru publicare și publici pe cont propriu. Nu există edituri pentru limba română, fiindcă românofonii știu să scrie și să citească în limba română decât dacă termină o facultate în România, iar aceștia în marea majoritate nu se ocupă de poezie.

Ai un articol intitulat Limba maternă în procesul globalizării: necesitate sau exacerbare... Cum crezi că va fi în viitor cu limba română în Serbia de Răsărit?

¹ Ale cărei poezii le vom publica în acest număr al revistei.

² Diana mi-a amintit și de alții, de pildă de *Dragoljub Firulovic*, care, de exemplu, a publicat volumul *Din răsărit soare*, și, de asemenea, că Adam Puslojic, căruia cititorii revistei noastre și ai „Convorbirilor literare” i-au citit de mai multe ori poemele, este originar din Timoc ș.a.

Răspunsul poate fi legat de orice minoritate preponderent rurală. Dispare la fel ca și lumea din sate. Pleacă la oraș sau spre alte țări. Satele se golesc. Ca și în România, cu diferența că migrația masivă spre Occident a început de pe vremea federației iugoslave, deci de peste 60 de ani. În plus, natalitatea scăzută, lipsa populației tinere de prin sate se face tot mai simțite. Plasa Kladovo avea acum 20 de ani 24 de localități în jurul orașului. Acum sunt 21. În afară de Kladovo, doar patru dintre acestea mai au școli, trei dintre ele având sub 50 de elevi.

Limba română se aude în ultimii ani (cu ceva stagnare în timpul Coronei) datorită afluenței de turiști români atrași de ambientul deosebit al zonei: defileul Dunării, Cazanele, Carpații, plajele, pescuitul, sporturile nautice, bogăția istorică, multele terenuri sportive și spații de cazare, dar mai ales de arta culinară. Pe tot parcursul anului, dar mai ales vara și de sărbători, în centru, pe terase, în restaurante și magazine, se aude românește, clar, nu în grai. Datorită prețurilor mici față de România, imobilele scoase la vânzare, în sate, oraș, sau pe munți de ani de zile își găsesc proprietari români, în prezent fiind în jur de 3000 de asemenea proprietăți. În anii 90 era estimat că în zonă au sosit, prin căsătorie 2500 de românce. În marea majoritate acestea au dat naștere a câte doi copii. Este adevărat că multe lucrează acum în state occidentale, dar casa și-au păstrat-o în Kladovo. Viitorul limbii române în Timoc este bun, dar nu și al graiului arhaic, păstrat de-a lungul secolelor fără școală și biserică în limba română.

Să încheiem, mulțumindu-ți pentru această convorbire, cu proiectele tale, urându-ți succes în toate.

Proiectele sunt legate în marea majoritate de elevii mei. Organizez excursii, școli de vară, un fel de Școala altfel, cursuri de limba română pentru viitorii studenți în România. Dar vreau să continui și cercetarea zonei pentru că în fiecare clipă ceva prețios dispare. Și singurul lucru care atestă identitatea unei comunități este tradiția. Care va putea fi păstrată într-un viitor destul de apropiat doar în bibliotecă.

Interviu realizat de **Marius Chelaru**

Carmelia LEONTE

Vânzătorul

La taraba cu mărfuri, vânzător era o pasăre rară.
Mișca din aripi dând impresia că zboară.

Atâta și atâta grație dinadins
Se-mpletea în jurul unui zbor învins.

Ciocul scotea cuvinte pe care nu le puteam auzi,
Le simțeam ca pe-o răsucire dinspre a fi.

Le simțeam ca pe-un chin între zborul tăiat
Și marea dragoste ce mi s-a dat.

Domnul a dat, Domnul a luat.

Vânzătorul era condamnat.

Vânzătorul era condamnat să vândă,
Și nu era singur, ochi metalici stăteau la pândă.

Pe tarabă, rochii diafane, inele de logodnă, trandafiri,
Dar în toată lumea nu mai existau miri!

Cuie de foc și cuie de fiere
I s-au împlântat vânzătorului în piele.

Nu-l ucideți, am șoptit cu greu,
Vânzătorul acela sunt chiar eu!

Nu am primit răspuns. Dar am văzut, mai pe seară,
Un zbor înalt de pasăre rară.

Constantin NOVĂVESCU

golul e poate acel loc unde
se naște nimicul
cernut în nevăzute clepsidre
spre lumea de jos

ar putea fi urma pașilor Lui
de la-nceputuri

nici luminos nici neguros nimicul
umple golul
tentație sfâșietoare de străpungere
și-aici și dincolo în prag
și glasul vestitorului umple tăcerea

cum ar trebui să fii
cum
să pătrunzi în golul Lui
călugări în tăcere
zbor frânt în înalt
lumina arde

iarăși sunt
în cercul din jurul golului
(căutându-i centrul)
cu-atâtea cuvinte de taină-n zadar
încerc străpungerea
doar ochiul întors în sine
arde tăcut

ardea și cerul văpaie
albastră
în golul urmei Lui
dincolo
necruțătoare tăcerea

când vei privi în adâncuri
ochiu-ți treaz va străpunge fantasme
(o să vezi lucrurile aici și dincolo)
când vei desluși
tăieturi trepte hotarul
deschiderea lumilor în virtual

când vei trece pragul oglinzilor
față în față când vei putea simți
îmbătătoare mireasma eterului
înspre lumina de smarald
vei ști unde s-așază adevărul
și poposind în interval
vei găsi poate
locul

ar trebui poate
să aștepti să sperî să cutezi trecerea
în umbra ghicită între oglinzi
nici o imagine nu se deschide acolo
nici un cuvânt nu pătrunde
dinspre înger
nici o clepsidră nu cerne timp
în lumea memoriei nesfârșite
e locul terțului inclus

dacă lumile s-ar oglindi în pânza
smaraldină (tăietură în adevăr)
în intervalul singurătății îngerului
poate calea spre terțul inclus
poate fațete virtuale încă ar
străfulgera lumina
nu obosi să cutezi

între adevăr și fals
necunoscutul ca o
lumină târzie a începutului
arde

alb ori negru era
ori fără culoare
El cobora în golul din clepsidre
umplându-l

ce de-albastru

ce de-albastru
verde-n iarbă

pe pământ
întins covor

soare și luna
salbă

infinet e universul

cu zero
la numitor

ce de mai
inversă halbă

cerul aur

cu-atârând spuma
un nor

lut sfințit
tu peste tine
verde-întins
ai un covor

lunecos
îți e suportul

plăci tectonice
pe lavă

ele
sub
și tu vremelnic

la numărător

peste cap
și sub picioare

toți avem
două covoare

infinite
mărginite

și-între
dragostea

fulgerându-ne
prin dor

ploaie caldă

ploaia caldă
vântul umed

răsfirat
îți suflă-n păr

clarul lunii-n lac
se scaldă

de drag
mărul îi aruncă

cel mai dulce
din măr

măr

picuri uzi
o hărmălaie

pe obraji
pe șolduri
umeri

cad prin bălți
și
fără număr

printre-mi
stau

leoarcă de doruri

cu genunchii
în pământ

gândul mi-a pierit
pe limbă

mi se sting
vulturi
în soare

nu mai scot
nici un cuvânt

numai palmele te-alintă

numai umerii
obrazul

numai trupul meu
cu sarea

trupului
ce îți frământ

Bianca MARCOVICI

Scurtă plimbare

Te uiți la mine
Când beau vin
Mă urmărești prin casă
Cu ochi străin,
Eu caut ce a dispărut
Atingerea firească,

Păstrez parfumul începutului pe straine de vioară,
O boare iresponsabilă
Mă amăgește din nou!
Pierdută fiind în horoscopul bătrâneții
o spirală nocturnă pe cer.
Cele mai frumoase amintiri
Se estompează...
Trebuie să mă mulțumesc cu puțin
Într-o muțenie absolută... tocmai când ecoul de pe Muntele Carmel
Îmi sparge timpane!
AI AMUȚIT ȘI TU.

Daniel CORBU

FRAGMENTELE MORTII

Poetului Dumitru Crudu

Pace și trainică speranță
pentru cei care-ți sapă mormântu-n secret!
În noaptea asta de Sânziene se
schimbă culorile
și prea ușor șopârlele renunță la cozi.
E ora când în oraș se deschid cluburile
de noapte
și revine ideea vreunui ospăț glandular
ora la care poți vedea cum se naște Infernul
și Purgatoriul din nimic
înconjurând vâlul putred al plictiselii.
O, tinere domn, dacă ai lada celestă
cu *Oda bucuriei*, n-o rățăci!
De multe ori văzut-ai pe chipul celor învinși
aerul de învingători
zâmbetul de trecători nonșalanți
precum stafiile care nu ocolesc zidurile
și pomii. Dar cum să depășești
sfârșierea oglinzile sparte
sau firmiturile morții
gândurile negre revopsite cu grijă
trecerea printr-o istorie
care ți-a falsificat până și vorbele?

O, TINERE DOMN, DACĂ AI LADA CELESTĂ
CU ODA BUCURIEI, N-O RĂȚĂCI!

CARTEANOPTILOR

Iată și clipa când îți trimit *Cartea nopților*
în care *je dirai tout; le bien, le mal tout enfin*.
Câte nopți vanitoase trecut-au
draga mea,

în care așteptarea se înălța piatră cu piatră
precum piramidele în deșert
când auzeam de departe respirarea zeului
bolnav

și vedeam cântăreții de jazz ai tinereții mele
cum își împrumutau unul altuia
aerul mulțumirii de sine.

ATÂTEA NOPTI VANITOASE ȘI NIMENI
VINOVAȚI PENTRU IUBIRE!

Viață chircită prin colțuri viață
șchiopătând din drumul Damascului spre
Steaua Carnagiului
trecută direct pe manuscris
și trecută life pe fereastra internetului.
Cuvinte

atinse de inimă – nedevalorizate monade.
Atâtea nopți vanitoase trecut-au
dragostea mea / bocceluță de șoapte, /
ascultă pasărea paradisului cum cântă
îmnuri în zori!

Radmila POPOVICI

victima

ce oboseală ucide sinucigașii
mă întreb de atâtea ori
în timp ce animalele luptă
pentru orice gură de aer

ce plictiseală de viață
aduce moartea
în sacul ei mâncat de molii

moliile ar roade și fierul
numai să nu moară

ce privire de gorgonă are
acea tristețe de nu-i poate rezista
nici lumina ochilor nici lumea aceasta
și câte clipe îi ia ca să-și convingă
victima

timp de un bilețel
timp de o scrisoare
timp de o străfulgerare de gând
sau cât timp e nevoie

poate unii sunt prea slabi
ca să suporte viața

poate unii sunt prea curajoși
ca să suporte viața

cine să-i oprească

pustiu

unii oameni numără în beznă
stelele
alții lipesc cu sânge stele
pe epoleți

care dintre ei este mai liber

unii oameni împart o palmă
de firimituri
alții sfărâmă lumea

care dintre ei este mai puternic

unii oameni cântă murind
alții mor de ciudă când cineva
cântă

care dintre ei trăiește

uneori întrebările strigă
la cer

dar cerul e
pustiu

soarele râde

soarele râde cu ambii obraji
toamna se-ngrașă se-mbată
butoaiele

șterge din minte războiul
totul pare să fie pe vechi

mai nou e butoiul cu pulbere

buba s-a spart mizeria
curge-n cascade
împuștește spațiul
împușinează aerul

până va năvăli frigul
până se va lăsa
liniștea

auzi cum cade cortina
ca ghilotina cum
capete sar ca așchiile
cum sfârâie viermii
sătui și planeta
înjură

mama dracului
de om

orașul

pășesc pe străzile pline
de cuie de pietre
și cioburi

geamuri sparte din ură

oglinzi sparte de nefericire
pocale sparte din gelozie
farfurii sparte de durere
se înalță mormane în locul
blocurilor în care „a fost
odată ca niciodată
o lume”

pășesc pe tocuri pe străzile
pline de gropi crăpături și
capcane mii de ciocănele
încearcă să-mi rupă
ritmul viu al pașilor

mă opresc
la verde semaforul
și-a pierdut roșul accidente
curg șiroaie câinii caută
poliția rutieră
să-i apere

cineva sare cu băta
bate bate într-un câțel
până la capăt

nu mai pășesc prin lume
lume nu e oamenii
și-au aruncat fețele
în tomberoane

o masă cleioasă
de oameni inundă
orașul

ce o fi rămas
în inimile lor

pășesc în gol
mersul meu e
urma piciorului
de vers

Cristina SCARLAT

SCRISOARE TATĂLUI (schiță)

miercuri, 30 noiembrie 2022, Iași

- I.
- II. sufletul e de miere și sare scurmă plânge arde doare vreau să-l ridic să-i dau rouă și soare și el se aruncă în hâu și mai tare
- III. vreau să ți-l primenesc să ți-l dau înapoi curat fără frică și când cred că-i curat cad din nou
- IV. ca în pripă mi-s efortul și anii în care-am cărat din adâncuri ca din mine fantastice mâluri amare diamante cenușă sare rânduri tot rânduri
- V. murdare
- VI. în tarlaua de cer am scurmat fără frică un vânt mă culcă-n pământ un altul din el mă ridică
- VII. încerc să țin drept fir curat către Tine dar firul se tot rupe sunt grea de nămoluri de cenușă de diamante știi bine și tot cad și firul mereu îl înnod și cu frică și cu avânt de copil care știe că firul ce de Tine îl leagă mereu către Tine de fapt îl ridică
- VIII. iartă deci Tată că nu-s decât cenușă și frică
- IX. nămol ce ascunde ca-n chihlimbar diamantele ce mi le-ai rostuit de la prima-mi suflare odată cu plânsul prim
- X. iartă că-mi rup sufletul și nu-mi nimeresc dreapta cărare drepte cărări
- XI. le simt ca pietre cu rod dar nu le dibui cuibul și ele rod ca piatra inima înmulțind nămolul și răul inimii respirația știrbă netoată neroată
- XII. mă simt aplecată de rodul din care n-am gustat niciodată fiindcă nu l-am plivit nu l-am crescut
- XIII. nu l-am iubit
- XIV. așa cum n-am iubit
- XV. niciodată
- XVI. Tată iartă
- XVII. doar Tu știi să netezești pânza în care păianjenii vieții sunt ca păianjenii morții vii și-mi ferești drumul privirea de drumuri și căderi și mai și decât cele care-mi înzdrăvenesc frica
- XVIII. Tu știi mai bine ca mine de ce mă culc la pământ cu vânturi care –s mai tari decât mine știi bine că după fiecare trântă ca-n povești Prâslea se face mai bun și așa va găsi după încercări drumul bun

- XIX. sunt pe drum Tată duc cu mine nămol și cenușă și diamantele
toate câte mi le-ai rostuit de la prima suflare încă nu știu ce
am pierdut pe drum
- XX. când vom face inventarul împreună la sfârșit voi ști
- XXI. iartă Tată sunt încă pe drum
- XXII. și privirea se-neacă în fum
- XXIII. sufletul e de miere și sare
- XXIV. sar din cărare-n cărare
- XXV. dibuind drumul
- XXVI. căutând drum

PRINTRE

sâmbătă, 3 septembrie 2022, Iași

- I. printre saltimbanci și moluște melci cu coaja crăpată poeți cu
costumul de scafandru la vedere care-și iau ca un perpetuum
mobile la revedere
- II. printre stele cu colți de argint
- III. mă prind
- IV. nu mă prind
- V. dar îmi fâlfâi și eu aripile constelate ca un melc coarnele pe spate
- VI. dau zdravăn din aripi să ies din fum să ies din poveste să evadez în
realitate din orice film din orice carte care mă locuiește filmul
cartea sunt cochilia eu melcul cu coarnele de argint pe spate
care încearcă să meargă firav ca un om cu picioarele pe
pământ cum fluturele zboară pe vânt
- VII. dar cred că povestea aceasta e într-o altă carte
- VIII. în altă parte
- IX. departe
- X. departe
- XI. departe
- XII. vânăre de vânt

AM ÎNCHIS

joi, 22 septembrie 2022, Iași

- I. am închis clipa în ochiul de sticlă cu frică de secunde pline de
timp adevărat hrănit viu cu realitate cu șoapte adevărate
- II. m-am ascuns în bobul de timp am evadat din realitate cu spatele
- III. am confecționat un vis ușor de scris dar imposibil de trăit în
realitate de respirat

- IV. am pus în el de toate
- V. parfum de timp rotund împlinit gravid ca o perlă coaptă
- VI. senin tors din ciutura cerului în ochi senini
- VII. sânge cald primenit odihnit pieptănat de blesteme de adami și eve
parfumat cu feți frumoși și cosânzene
- VIII. am născut vis nou curat
- IX. dar durerile facerii m-au contrariat
- X. am schimbat polii macazul
- XI. acum nu-mi mai știu galaxia
- XII. în care lume respir simt doar hârtia pe care respir când mă citesc
ca și când vă vorbesc
- XIII. în lumea din visul meu
- XIV. în lumea din visul tău
- XV. sunt cu tine
- XVI. dar nu sunt cu tine
- XVII. știi bine
- XVIII. dar nu știu dacă știi ce e cu mine
- XIX. ți-am spânzurat clipa în alt vis
- XX. acum nepermis
- XXI. visul meu e acum imprecis indecis
- XXII. nu știe pe ce lume se află în ce constelații
- XXIII. dacă zalele de stele sunt iele sau praf de stele în ochi puf de
pescăruși zăbrele gară sau gard între el și lume
- XXIV. nu știu ce anume e acum cu mine
- XXV. ce mi se-ntâmplă
- XXVI. ce sunt
- XXVII. cine sunt
- XXVIII. ceva cineva între cer și pământ
- XXIX. vânăre de vânt

Aurel ANDREI

STĂRILE NOPTII

1
te-am ținut de mână
mâna era caldă
degetele s-au încleștat instantaneu
m-am întors spre tine
ți-am văzut ochii căprui și umezi

brusc
vântul ți-a răvășit părul șaten
ți-a acoperit fruntea ochii
buzele ți se mișcau continuu
spuneau ceva ce nu auzeam
te legănai pe picioare
parcă dansai un tangou lent
am încremenit buimac
lângă tine când
o șoptă a repetat un cuvânt
un singur cuvânt
și când te-ai desprins
am rămas fără o mână
n-am mai avut cu ce scrie
și doar ochii mei urmăreau
disperați rochia galbenă
care se strecura
cu abilitate printre ceilalți
spre undeva...
spre un alt undeva...

2
Nu
nu e vorba despre Eugen Ionescu
nu e vorba despre cartea lui ciudată
nu
nu e vorba despre teatrul absurdului
nu
nu e vorba despre poeții
care umplu revistele literare
nu
nu e vorba despre prozatorii
talentați sau nu
nu
nu e vorba despre criticii literari
„rătăciți printre cărți și cuvinte”
nu
nu e vorba despre...
e vorba despre femeia
pe care o iubesc

și care nu înțelege nimic.

3

Zorii se adapă din lumina ochilor mei
Noaptea se retrage înspăimântată
Tot ce-am iubit într-un timp, dacă vrei
S-a spulberat mai repede, ca niciodată.

Se strigă, se cheamă, se șoptește încet
Ale lumii taine ținute ascunse
Și inimi meschine se strig, se chircesc
Pe plaje pustii, pe câmpurile arse.

Mai adă o clipă, atâta îți cer
Fii bună din nou până la moarte
E atât de puțin și visul efemer
M-agață bezmetic, m-aruncă în noapte.

Se clatină firul, se-mprăstie unda
Mai goi alergem, mai șui, mai despuiați
Iubire nu există, degeaba e fuga
Și dincolo dansează nebuni, descreierați.

Ți-am închinat o clipă, am vrut și chiar mai mult
Dar înțelegerea ta a fost în toate
Prea mică pentru al meu tumult
Prea mică pentru cât am sperat eu, poate.

Vei cade din nou în rutină, în păcat
Orașul va geme fără mine, departe
Zadarnic sirena va răsună în port
Pierdută vei fi într-o noapte de martie.

Să fugi tot mai mult de clipa în care
Hipnotic se apropie doar gândul ucigaș
Înalță-ți ființa, sunt uriaș
Dar numai tu mă poți izbăvi de moarte.

1. copacul cu stele

mereu îmi voi aminti
de copacul în care s-a cuibărit luna
era plin de stele și de noi

tu îmi vorbeai despre
Phineas Taylor Barnum și Bertram Forer
eu mă bucuram de clipa aceea perfectă
în care eram
și poveste și poezie

eu spuneam alb
tu spuneai negru
și am fi continuat așa o eternitate
dacă nu m-ai fi sărutat
acolo
la marginea lumii
unde meteoriții cad ca o ploaie de vară
unde bufnița cântă
doar ca să oprească timpul
unde basmele sunt adevărate
iar poezia se scrie singură
în palmele noastre însetate de dragoste
și de sens

2. elogiul clipei

mi-ai spus că perfecțiunea clipei nu există
dacă poate fi mai frumos de atât
că viața e grea
și uitarea e singura cale dreaptă
așa că îmi așez aripile înapoi în debara
să nu mai simt adierea serii în toiul zilei
să nu mai simt haosul adușmecându-mă
iartă-mă
iartă-mă
iartă-mă
te iubesc
aș vrea să strig în fiecare clipă

dar viața e grea
și noaptea e atât de frumoasă

3.consens

te-am întrebat
dacă îmi va trece această neliniște
care mă face
să nu îmi găsesc locul
acest freamăt
care mă face
să îmi pierd mințile gândindu-mă
la tandrețea copleșitoare
cu care ți-ai sprijinit capul pe umărul meu
dar tu mi-ai spus
nu
iar eu te-am iubit și mai mult
pentru această
definitivă
sentință

4. bucură-te

n-am scris niciodată
poeme mai frumoase
decât cele pe care le scriu
acum
pentru tine
în acest noiembrie
imprevizibil
care a schimbat
lumea
într-o clipă
de infinită tandrețe

5. și azi m-am trezit cu tine

noaptea ne veghea
într-o nemișcare solemnă
nimic nu prevestea
că timpul
se va topi între palmele noastre
ca într-un tablou al lui Dali

6. copilărie

trebuia să te revăd
ca să îmi amintesc
de zilele
în care îmi spuneam
nu-i bine să te îndrăgostești maria
nu-i bine
ba e minunat
îmi răspundea ea
cu un aer copilăresc
așa am ajuns să te scriu
crezând că
iubirea
va trece

Corina MATEI-GHERMAN

REGRETE CE-AU APUS

Când vine dimineața culeg culori
Și rând pe rând secunde se-nșiră într-o scară
Pe care puful nopții spre alte zări pornește
Și trage după sine o nouă primăvară.

Un alb pe care ochiul poate să-l accepte
E albul din zăpadă ce-n ochi îl voi purta
Spre noul început când verdele mă cheamă
Și când pădurea cântă spre a mă bucura.
Eu cred în primăvară și-n raiul ei frumos
Cu mugurii din ramuri eu înfloresc din nou
Și soarele-i mai roșu...mai blând...mai luminos
Din depărtări mă strigă al florilor ecou.

Culeg din primăvară plutirea unui vis
Cu liftul nou de viață urcușul e mai sus
Aceeși primăvară în ritmuri noi mă cheamă
Unde se îndreaptă cuvintele ce nu le-am spus !?

POEM DE PRIMĂVARĂ

Prin șoapte de iubire se-aude primăvara
Ca un ecou de ram ce iarăși a-nflorit

Sus...soarele își sădește din lumină scara
Și albul ghiocel din leagăn a zâmbit.

Văzduhul e-o chemare de viață înviată
Pădurea cu verdele o geană
Din ochiul dimineții roșul se arată
E-o zi de primăvară ce florile le cheamă.

ȘI BUCURIA

Lumina ce caută întinsul albastru
Nu e lumina născută-n stihii
E raza pornită dintr-o scânteie
Pe spațiul unei lumini absurd de târzii.

Ea răspândește frumosul în viață
Pe axa timpului ce curge în veci
Transformă pustiul și piatra care
Rodește pretutindeni pe-ntise poteci.

Ea n-a venit prea devreme
În casa amorului de a trăi
Revarsă darnic un imn al fericirii
Și bucuria omului de a trăi.

Ion PACHIA-TATOMIRESCU

Zalmiorul I

Gerar de năut arde-astronaut
nezărit de Gange, dintre nori de goange,
stelelor nevrut, Lunii scurt sărut –
brazii-picioroange trec Lacteea-n cange,
scrum de-astronaut, gerar de năut...!

Capul mi-e-n echer, ochii-mi bat à fier,
zariștea mă uscă-n vălu-i de moluscă,
dinții mi-s de-arcet, mestec praf de cer,
doru-mi cade-n plus că-i grea mișcarea bruscă,
trupul mi-e-n echer, ochii-mi ard sfânt fier...!

Zalmiorul al II-lea

În echerul blând, mai sfințesc un gând,
chip de promoroacă nu-mi vârî în joacă :
du-l cât mai curând, fă-i etern comând,
mai sus de băltoacă,-n flori de busuioacă,
din echerul blând, sfințindu-ne-n gând...!

Pune-i brotăcel, să-i cânte-n inel,
dă-i spațiul din stampă prinsă fix de-o lampă,
nu de-un Turn Eiffel ce-are coama-n gel,
în pudră de vampă, la opt ceruri rampă :
pune-i brotăcel să-i cânte-n cercel...!

Zalmiorul al III-lea

Nimbul de harbuz crapă-n cucuruz,
în umbră-nacelă, spic-stea-paralelă :
clopotu-mi din uz, cometei confuz,
drept cer de parcelă,-l prinde-n acuarelă –
cosmicu-mi harbuz, blând focos de-obuz...!

Doar o dată-n an, ou-i Magellan
trece Marea Neagră cu-abisu-n pelagră,
fără-a da vr-un ban zeului-Gorban,
statuiei – tanagră – de pe bubă-neagră :
harbuz-ou-n an mi-e blând porțelan...!

Zalmiorul al IV-lea

De-aur am palat, cu otavă-n pat:
zici că-i păr de zebră, cald, pentru vertebră,
parcă-i puf coafat – bigu-i nestemat –
de-o mână celebră, tare în algebră ;
de-aur am palat, cer mi-a ancorat...

Mi-e mov nenufar cu-o petală-n var –
balta-i-cer dă seva, stelar-mălu-i ceva
beznă – pe cântar – coaptă-n măsurar,
bucurându-mi Eva, Cogaionul, Deva,
sublim nenufar – bolții girofar...!

Zalmiorul al V-lea

Fotonii-mi de-altoi n-au umbră nici joi,
n-au pietre clivante, nici protuberante,
au doar matcă-n roi, gândind prețuri noi,
pentru vămi și fante, la comete-plante,
fotonii-mi de-altoi, fulgerele-n ploi...

Din soare-au patent, clar-polivalent :
ziua-ți intră-n sânge, bezna-n chingi se strânge
fără zeu-trident, fără nor strident,
fără mătârânge, fără-ostiri parânge :
fotonii-au patent din soarele lent...!

Zalmiorul al VI-lea

Dacă mă însori, dă-mi umbra pe nori,
mireasă-cireasă pentru prunc și fașă,
Soare-naș în zori, dintre zalmiori,
Luna fă-mi-o nașă, de mi-e și strămoasă,
dacă mă însori și-am umbră pe nori...!

De-ntrupez cuvânt, de-ard și necuvânt,
narcisă-ureche de n-are pereche,
lasă-mă-n încânt, să-mi croiesc avânt,
ferindu-mi de țече legea mea străveche –
legea de mi-o cânt, Cogaion-Cuvânt...!

Petruș ANDREI

Despărțire

Toate-s puse într-un geamantan:
Doruri, și iluzii, și speranțe,
Griji de-acum încolo nu mai am,
Din iubire-au mai rămas chitanțe.

Sunt de tine, cum am fost, sărac,
Am plătit durerile în rate
Și dezamăgirile-ntr-un sac
Toate-au fost de-a valma aruncate.

Voi petrece, cât timp mi-a rămas,
În tristețe și singurătate
Și voi face câte-un parastas
Pentru toate câte-s îngropate.

De te-ntorci de unde ai plecat,
Și la tine nu-i un lucru mare,
Geamantanul iar am să-l desfac
Dând și taxa pentru deshumare.

C-o nouă zi

C-o nouă zi-s mai singur și mai trist
Și-n jurul meu c-o lume tot mai rea
Că n-o interesează soarta mea,
Nici dacă mai exist sau nu exist.

Nici de am ce mânca și nici ce bea,
Ingrat mai e destinul de artist,
În ciuda tuturor, încă rezist,
Oricât mi-ar fi acum viața de grea.

Nu mi-i străin tot ce e omenesc
Și nu mă pot opri să nu gândesc,
Dar parcă-s fără nici un Dumnezeu.

Nu am un umăr pe care să plâng
Elanuri de mai am azi mi se frâng,
Și tu ești singur, suflete al meu!

Rugă dis de-dimineată

Eu, Doamne, am venit la Tine rar
Că nu am vrut să fiu săcâitor,
Tu ai făcut din mine scriitor
Să nu îmi fie viața în zadar.

Doar câteodată îți cer ajutor,
Când e prea plină cupa de amar
Și îmi aruncă soarta câte-un zar
Încât mi-e teamă pentru viitor.

Voi fi, de-acum încolo, bun și blând
Hrănind mereu pe cel care-i flămând
Și nu voi mai mânca de dulce-n post

Iar ruga-i într-o sticlă din ocean:
„Ferește-mă de omul cel viclean
Și mai ales de cel care e prost!”

Radu CHIOREAN

Faceless

acesta sunt eu:

o coastă ruginită și netedă ca un bibelou
urcând și coborând muntele
în fiecare zi cu sânge de piersică
fără a naște

apa mi-a ajuns până la genunchii albiți
liniștea s-a întins atât de mare și densă
încât a făcut o gaură în timp
dincolo se vede strălucirea unei taine
ce a murit aici
nu mai sunt păsări
doar zborul lor căutând la nesfârșit
o creangă de măslin
gratii de umbre îmi taie fața
ascunsă adânc într-o melodie
curgându-și firul roșu pe partea nevăzută
a stâncii
prin clipa bronzată cu melancolie
inima bate într-o scoică de plumb

apa s-a ridicat la cerul învinețit
și-l sprijină pe două cuvinte
din mână în mână trec piroanele
sângerând suspinul mamei
prin mâini încleștate trece viața mea
ca un mănunchi verde veștejit
căutându-și placenta

a mai rămas insula câtorva ferestre
ce-mi trage inerția
spre un loc fără formă și conținut
de-o transparență veșnică

A mai trecut

un an de când ai murit
și fiecare an sunt 365 de zile
lungi cât un metru și jumătate de fier
cu brațele larg deschise în neant
am așezat fiecare mormânt
la marginea mării
să treacă valurile
să treacă fiecare picătură de apă
peste un gol a cărui profunzime
am devenit eu
încă mai aștept să-mi spui
că m-ai mințit
că ți-ai găsit o stea de unde să
te joci cu mine de-a viața și moartea
de unde mă privești cu atâta
putere
și într-o zi o să cobori
mai frumoasă
ca să te iert

Carmen SORESCU**Ce-ar fi să ne luăm de mână**

Și să hrănim animalele din noi, să le hrănim din palmele
 Arse de hârtie, să le scoatem din mlaștinile minții aici pe foi
 Animalele acelea dezbrăcate de orice urmă de umanitate
 Desculțe, albe care știu doar să sune a gol când se ating între ele
 Ca niște pahare de cristal pe care numai de zile mari
 Le umplem cu te miri ce licori, dihănii apărute din senin

Ce-ar fi să mergem pe marginea pădurii, pe marginea vieții
 La o aruncătură de moarte, să ne întindem după ea
 Ca după o cracă cu caise coapte, să mușcăm pe saturate
 Să nu ne îngrijoreze că dincolo e viață, rai, noi să ne luăm partea
 Aici pe lumea asta, ce-ar fi să ieșim în ăst câmp deschis să ne lăsăm ochiți

La 14 ani am scos fetița din mine și am lăsat-o singură acasă
 În papucii mamei cu două numere mai mari și am plecat la liceu
 Poate că și viața e cu câteva numere mai mare, roade, face răni
 E bine să avem mereu un bandaj la noi pentru poeziile
 Care ies din tălpi, ce urme mai clare vrei, dacă nu de noroi

De fapt, poezia nu se formulează în cuvinte, aceia care o fac
 Expulzează numai resturile unei stări, iar aceste rămășițe
 Nu trebuie interpretate ca firimituri, gunoaie, ci, mai degrabă
 Ca lumina fulgerului. Tonitrum – după sunet.
 În corp are loc zgomotul iar pe foi se duce urma lui
 Ce-ar fi să scriem mereu și să nu mai murim niciodată

Poezia

Pregătisem lanterne, lumânări, chibrituri
 Telefonul pe silent, geamurile închise ermetic
 Era o liniște tumefiată ca-ntr-o cameră de spital
 Unde viitorii morți presimt și nu-și mai vorbesc
 Doar așteaptă cu palmele parcă sudate pe piept
 Ca și cum s-ar lua pentru ultima oară în brațe
 Am așteptat-o ca pe o leoaică care-și apără puii
 Și care ar fi fost pregătită oricând să-mi sară la gât
 Frica mi-a curățat corpul, am fost din nou liberă și singură
 Și la fel de sălbatică, desculță, despuiată ca-n prima zi

Doar un spațiu gol gata de locuit
Cineva-mi spusese că se târăște, altul că bate la geam
Că merge pe acoperiș, că intră prin nișele amintirilor
Că poate da foc să ieși din subteranele gândurilor
Că țipă și urlă dacă nu-i deschizi. Dar nu a fost deloc așa
Pregătisem lămpi, felinare, să ne rostogolim împreună
Dar această mare vietate nici nu a strigat, nici nu a trâmbițat
La fel ca în povestea omului care în plină iarnă s-a întâlnit cu ursul
Și aceasta s-a așezat la picioarele mele cu blana enormă să mă încălzească

Calistrat ROBU

ERAM PLECAT

Tocmai eram plecat după tămâie
mirositoare în fumul misterului ei
și după smirnă eram
și mirul ulei era o veșnicie de iubire
picioarul tău plin de praful deșertului din inimi
visa la uleiul din visul meu
aurul sufletului am plecat să-l aduc
ori darul s-a frânt în rana cuiului
și vârful lăncii prin coasta ta
și azi caut Doamne picioarul tău obosit
și mângâi cuiul adânc înfipt în talpă
și azi sângele tău acoperă mirul
iar eu ca o lance îți caut inima
prin coastele lumii caut Doamne iubirea Ta veșnică.

INIMĂ FRÂNTĂ

Mi-e inima frântă
în cuvânt nu poți aduna durerea
uneori cântecul de jale străbate fiorul
mi-e inima frântă
ca piatra-n blesteme
ca o copită de cal înfiptă-n creier
de n-ar fi cușca de coaste s-o țină
ar sparge și cerul.

PENE SMULSE DE VÂNT

Zborul m-a cuprins în cer
și de atunci curg penele smulse de vânt
sub brațul aripă cuprind nemărginirea
și valul furtunii prind în piept
și-au făcut cuib lăstunii sub pleoapă
iar luna strecoară raze pieziș în inimă
stelele cad departe de zborul lipsit de direcție
strălucesc nopțile târziu în răsăritul copilăriei
mor iernile veșnice
noaptea e scurta nebunie a căderi aripii
iar ziua e fâlfâitul zefirului
în diminețile cu rouă ca argintul
sclipsesc în soare vârfurile de corn ale inorogilor
și caii cu aripi împânzesc cerul
verdele crud al codrilor strălucește a basm milenar
iar eu zăresc zânele în poienile înflorite
devin în zbor zănatic și cer o aterizare forțată
ce zbor de vis cu ochii rămași în lăstunii zburdalnici.

Lina CODREANU

Balada Visătorului-fără-de-margini

Devorat de-nchipuiri,
se tot clatină pe țărmul Sâmbetei
Visătorul-făr'-de-margini.
Răsfățat în timp,
cu osul piciorului drept
înfipt într-un punct –
compas zănatic și nătâng –,
fără imbold și fără de-opreliști
desenează baloane, ouă,
ochi și cercuri-cercuri
în praful drumului,
pe poarta verde-a primăriei,
pe bonul de cumpărături...
Și nu știu cum se face că
fiecare rotunjire de cuib

seamănă cu jocul copilăriei,
cu sărutul iubirii,
cu un rendez-vous,
cu luna, poate,
numai cu Visul,
cu Visul său – nu.

Aventurat de-un zbor
cu sens giratoriu
pe-un zid de ploii plâns,
Prietenul fără-de-veac
hașurează aleatoriu cerul stins
în unda sinelui răsfrâns.
Din semnul visării smuls,
abia acolo, învăpăiat și amețit
de hăul înălțimii,
se lasă de-a dreptul străpuns
de semnele închipuirii lui
făr'-de-culoare și
făr'-de-vreme...

Centru-n cercuri se sfărâmă,
își caută gravitația pierdută
bobul de țărână,
nepoții își strigă moșii
de sub crucile sfredelite
de furnicile roșii,
în rădăcini și-n somn
copacii se-ntorn.
Visătorul fură respirația
lăsată-n vânt
de albele oase.
În miez de oră și de jind

îi face semn viclean
fantasma sa
din nu știu unde, de nu știu când...
Caută pierdutul reper
în spirele apei, ale vântoasei
și-n vârstele copacilor,

în pământ și-n cer
naivul Visător.

Deodat' un Nuș'cine
cheamă rubedeniile focului
din rumenitul solfegiu
să-ncătușeze-ntr-un cânt
iluziile-i mușcate strâmb
din înalt, din adânc.

– Omule, nătângule,
lasă visăriile,
șezi pe iarbă de izvoare
calcă țarna sub picioare,
luminează-te din soare
și trăiește-n respiraie...
Rătăcit în aiurare,
auzitu-m-ai tu, oare,
omule, nătângule?...

Sub genele-ncleștate,
frumosul muribund
în flacără-și frământa
pacea zdrențuită
și-abia-abia,
sub pâlpâiri de stea,
neînțelesul Visător
în taină nevămuită
sinea-și scrumea.

Din căușul de cenușă,
spun noii visători
pe malul Sâmbetei veghind,
încă s-ar vedea
când și când
scânteii în cercuri ardicând...

Visări,
visări fără-de-margini!...

Se-Haş

lui Adam Puslojic

stau în fața magazinului se-haş
mă păzește maidanezul blănos, își

marchează teritoriul deși
de ani buni e numai al lui, sunt
singură, oamenii au alte preocupări
nu mai vin cu noaptea în cap
să păstreze rând

nu plouă de-a binelea, doar burează, ei și, am
umbrelă – chiar trei, luate de aici,
la preț de una! – vreau

să mușc dintr-un corn dar nu am
când am avut ultima oară eram copil
mi-a apărut în față Adam Puslojic, ne plimbam prin Sibiu,
ion Mircea mi-a zis „te-a văzut
Dumnezeu”, chiar ieri i-am dat cerere de prietenie pe facebook,
Adam și-a amintit întâmplarea, mi-a zis „bine
că am mușcat din corn, de aia sunt viu!”
eu am visat că m-am împrietenit cu Dumnezeu

zâmbesc, am de trei ori mai mulți ani
dacă m-ar desena cineva, sunt tot eu,

sosesc camioanele
caut cămașa lui Adam
prin sacii din Serbia
să mă costumez în Dumnezeu

eu am venit după o jumătate de secol din viață
la reducere, ce mă fac
dacă primesc de trei ori pe atât?
dintr-odată
mă sperie oferta de black-friday

unde să mă ascund?

arunc un corn virtual spre
maidanezul blănos
deschide gura, îi alunec pe gât,

azi împlinesc jumătate de veac,
m-am întors în oraș
nu e ofertă, e miercuri, e gri
cândva, aici era un se-haș.

AUTORI ROMÂNI din TIMOC (SERBIA)

Snežana ŠOLKOTOVIĆ

Poezii în graiul român timocan din Korbovo

...

Nu lăsa lumji săc badžă
Fir răcă în injimă,
După vremja ra
Șa bună vinje.
Nu lăsă vuorba ra
Să ce sprežunje
Vuorba că ca spuso
Și pje jej ja șcaptă mînje.
Karje reu fače
În sufletu lor să bagă
Că ciz gîndeșce
Pje aja o să tragă.
Toc că miškă
Pje pomînt
Arje rost,
Că je astez
Număj jestă kum a fost...

MĂ DUARJE TĂČĂRJA TA

Mă duarje tăčărja ta
Sa pus pje minje ka šî njegura,
Nam mîna kuj o da
Am pjerdut la dragosća măsura...
Mă duarje lakrămja
Karjă pje obraz se varsă,
Una întruna suspină injima mja
Tristala ka pje o žukărije o sparsă.
Mă duarje oftatu
Num dă njič să resufl,
Să sature fluturu ku žukatu
Num đeće njič responsul...
Me duarje tăčărja
Orma pje karje pje pomînt o las,
Mă lasă pucin pučerja
Unje să mă duk în asta čas...

PLOSKĂRIT

Fluarjă vjerđe đă mătăčină
 Doru la cînje numă mă mănă
 Nam starje la mîncarje
 Njič ođină la kulcarje
 Une să mă ujt pjă cîne că văd
 Unje ješč lumja o întreb.
 Đă kînd la Dunjerje cam vâzut
 Aljergînt după cînje am kâzut.
 Čă je asta spunjecî-m lumje
 Kînd vorbjesk înti-j spun aj i numje.
 Unje mă duk loku nu mă cînje
 Să o văd mă bukur
 Să o gâsesk šî mînje.

BĂTRÎNIKA ŠÎ MÎRTANU

În cîndă, o bătrînjikă
 Una, întruna suspine
 A ujdît sîngurikă
 Njima în kase
 Nuj măj vinjă.
 Avut kopil šî fată
 Sîngură ja kreskut
 Ku alje zăčă džăšće
 De tuaće lja făkut.
 Ja dat la školj marj
 Să puată să cînă
 Să nu să păcimjaskă
 Să ajbje vijacă bune.
 O ujtără pje bătrînjika
 Ujtără kasa la sat
 Ša făkut de tuaće
 De unje a pljekat a ujtat.
 Nu vjeđe njič auđe
 Kînd suspină ašceptînd
 Numă märtănjelu mjaună
 Săj đă mîncarje
 Kînd je flămînd.
 Pjetreče suarilji la skăpătat
 O cînje neđežđa kă vin

Mîrtanu sașază lîngă ja în pat
Aj-mîndoj suspîn.

FLURJE DE SIMZIJANĂ

Fluarje de simzijană,
Čă înflorj pje pojană
Spunjem binje
Če o sã fije ku minje...
Dar la tuamnã
Najka mã însuară,
Or mã lasă
Đintro gîlčavă...
Fluarje đă simzăjană
Prećinã đi pje pojană
Gjamnel sã îm vină
În ploskărit la tuamne...

OBRAZU...

Obrazu j đă omjenjije,
Mîna je de prećinjije,
Okji de vâzale,
Gura de întîlnjale...
Vorba bune spunje
A čij sînt ši mînje...

OMU

Omu al înkălcăt
Gîndešće kã je învecat
Sã ajbje în vijacã tot
Šî în lumjã lok.
Omu al deskulce
Păstrjază šî kručă
Poćaka je lungă
La binje sã ažungă.
Pje märećinj kalkă
Bun traj săș fake...

ČE JE OMU IN VIJACE

Če je uomu în vijace
Umbra ku karje

să žuakă zeua šî nuapća,
 îl cînje ka păpuša pje acă
 ku povješčilji luj sã skrije karća...
 Če je uomu în vijace
 Nume, sãmn đe karje vrodete čînjeva
 Ša duče aminća,
 če puaće kinjerjaca,
 Păcăšće mulće
 Čã nuje aminća...
 Čã je omu în vijace
 Kíćodate mi sã parje
 Kã jeste ka đe ruao stropu
 Kum sã înkeldzešće nu măj jeste
 Njič sãmn nu ujđešće unje ja fost loku.

STANA ŠÎ VELJKO

Stã hajduku Veljko
 În krčmã šî bja
 Lîngã jel Stana
 Una ij vorbja...
 Nu bja Veljkulje
 Nu bja aša mult
 Nu isprãvješč
 Vinu pje pomint.
 Ujtãčã la minje
 Fluarje sînt aljasã
 Hajde ku minje
 Merdžãm akasã...
 Lasãčã đe kîncek
 Čã spunje fije karje
 Mînje no sã će punj
 În pičuarje...
 Šî jeu o se bjau
 Šî jeu ku lãutarj kînt
 Pje voje no sãc fije
 Nãkazu cil în čînt...
 Lãsã Veljko bjelujka
 Ku vin pljinã
 Doru în injimã
 Numã Stana j aljinã...

Și în bătăje
Ku Turku
Ku ja pljakă
Sabija di la brîu
ka bărbatu skuăce.
Șălji lje punje
Kînd ij jeste greu,
Ka umbra l aljargă
La binje și reu.
Să skulă Veljko
Să skulă di la masă
Ku mikuca Stana
Pljekă a kasă...
În bracă sej duarmă
Săj spună povjasta,
Dragosća narje prec
Kînd se voješće njevasta.

...

Kumpărăm mamă žukărije
Karjă tot lukru šćije
Păňă fačă trjaba în kasă
Să ođin tu mă lasă.

...

TINERI AUTORI

Mihaela PREDESCU

Ciob de lună

Un ciob de lună
Între norii grei
Luminează chipul ei.
Îi luminează chipul trist
Și lacrima de pe obraz,
Atât de lină și curată,
Cum strălucea luna pe cer:
Turcoaz!
Un ciob de lună
Dintr-o mare de stele,
Luminează
Visele mele
Și gândurile
Și dorințele
Pe toate le adună,
Și se joacă cu ele!
Zâmbești?
Un ciob de lună,
Atât a mai rămas!
Un nor negru a cuprins-o,
A ascuns-o,
Și s-a retras.
Doar razele mai suspină,
Din al cerului atlas.
Văd puțină lumină!
O lună plină,
Parcă spartă de acele unui falnic brad.
Privește iubito:
Sunt cioburi de luna în iarbă!
Luminează pustiul,
Văd doar chipul tău drag!
Licurici?
Un ciob de lună,
Și doi copii îndrăgostiți în iarbă culcați...

Copiii mării

Astăzi marea este casa noastră,
Nisipul ne este pat.
Tu mă ții strâns în brațe, lângă apa albastră,
Suntem copii mării, astăzi ne-a adoptat.
Razele soarelui ne mângâie trupurile goale
Și valurile ne îmbrățișează,
Suntem liberi, precum pescărușii din zare,
Tu ești lângă mine, asta e tot ce contează!
Scoicile îmi sunt bijuterii,
Fardurile: chipul bronzat,
Părul îmi este coafat,
Doar de valuri și de briza mării,
Iar chipul meu radiază
Tot ce simt este fericire,
Căci tu ești aici lângă mine,
Iar marea ne protejează.

Mama

Într-o lume atât de mare
Dumnezeu mi-a dat tot ce-i mai bun:
Un suflet cald, o inimă mare
Ce aș mai putea vrea acum?
O mamă bună ca-n povești:
Prietenă, confidentă și mamă.
Ce ai putea să-ți mai dorești
Când ai alături o comoară?
Îmi este alături mereu,
Când sunt fericită, zâmbește sufletul său
Când sufăr, suferă și ea,
De lacrimi îmi curg, îi plânge inima.
Un înger pe Pământ mi-a dat Dumnezeu
Să aibă grijă de mine mereu
Un înger bun, cu sufletul curat,
Cu inima blândă și glasul ei cald.

Mihai Victor AFILOM

Hypnos

Umbra proprie
Pe cadranul de asfalt
La trei după-amiază.
Ipostazele mele:
Timpul, cercul.
Alunec printre clipe
Ca fluturii de noapte spre lumină.
Noapte / zi
Din cochilie în galaxie,
Din sferă
Șovăitor
Eclozez
Acompaniat de veghetori.
De jos
Vin săgeți subtile
Din locul unde ceilalți au căzut.

Să dorm?
Neliniște în Danemarca și în noi toți.
Mă așez cuminte în matca mea,
Cetacee albastre în oceanul interior,
Apele se domolesc.
Trei, doi, unu,
Oscilația pendulului,
Mă trezesc.

Un nou început.

Glas

Lirica albastră a tristeții,
Așteptarea cu poematica ei dureroasă,
Cuvintele: roi de viespi
Sub streășina gândului.
Clipele cernute în versuri,
Uneori, teama de rostire...
Afazia... puf de pădăii
Gonite de Eol, slovele.
Graiul înflorind din glastra trupului,

Glas, vibrație în catedrala urbană,
Caligrafie transpusă în sunete,
Diagrama ritmurilor cerebrale,
Un portativ de tăcere
În Agora poezilor fără cauză
Și a morilor de vânt.

Nimeni nu-i aude...

De toamnă...

În fluviul nopții plutesc
Răvașe aprinse în chip de stea,
Curg doruri, frecvențe sublungare,
Respirația lui Dumnezeu însufletește
Mareele, femeile,
Urletul strigoilor imaginari
Și al motanilor lui Kusturica.

Vine apoi ziua cu răutatea ei
Vântul
Răscolește praful, sufletul...
Prima ploaie biciuiește
Pământul.

Gânduri negre

O mireasmă otrăvită de oleandru
S-a insinuat în mintea mea,
Somnul nu-mi mai alină migrenele,
Respir același aer vicios cu tine,
Ochii mei văd dincolo de movul
Crizantemelor de pe morminte.

Am aprins o lumânare chinezească,
Ochii dragonului din flacăra ei
Ne fixează pe noi, morții vii
Aflați la un ultim ospăț.

Cuvinte

Vălvătaie, în mintea de paie.
Cuvinte-licurici,

În noaptea de aici.
Cuvinte de foc,
Ielele în joc.

Cuvinte fermecate, focuri grecești pe ape,
Tainele sunt atât de aproape,
Din abis, spre nemărginire,
Spre paradis, spre nemurire –
Poezia.

Tristețe

Sufletu-mi desfrunzește,
Sufletu-mi ruginește,
Scriu versuri, poeme, volume,
Pentru saloane de carte amânate
Și lansări fără autor.

Am renunțat la hedonismul vacanțelor,
La voluptatea amorului,
La pantagruelicele ospete.

Lent, picură din samovar
Gustul amar de rostopască.

Carmen Tania GRIGORE

Orizont incadescent

Soarele a băgat mâna în foc
pentru umanitate,
nu e începutul
și nici sfârșitul acum;
în tot acest tumult misterios
există un înțeles simplu,
mult deasupra albastrului,
foarte aproape de
o grădină secretă .

Îndatorată unui timp trecut

Tu vii din cealaltă parte
a visului,
miroși a poveste trecută
prin mare,
prin marea distanță a
renașterii.
Ai părul îngreunat
de uimire,
faci valuri-valuri
inundând țărmul din care
a țîșnit strigătul.
Dintr-un reflex
de contemplare
gândul meu a înlemnit
sub o lacrimă de lună.
Ochii tăi mă vor afla
în tristețea ploii,
îndatorată unui timp trecut –
și acesta este
un adevăr
de pus în ramă.

POEZII DE IERI PENTRU AZI

DOSOFTEI

PSALOMUL LUI DAVID, 101

Doamne, mi-ascultă de rugî
Ce mă rog din vriame lungî,
Și strigarea mia să margî
Spre tine să să-nțîleagî.
Nu-ți întoarce sfînta fațî
De cătră mine cu grațî.
Și la zî ce sînt cu jiale
Și cu tîngî de greșiale
Pleacă-ți auzul spre mine
Și să-mi hii, Doamne spre bine.
Și la ce zî ti-oi striga-te
Să mi-auzi de greutate,
Că-mi trec zilele ca fumul,
Oasele mi-s săci ca scrumul.
Ca nește iarbî taiatî
Mi-iaste inima săcatî,
Că stî uitatî de mine
Ce-am gătat să mănînc pîne.
De suspinuri și de jiale
Mi-au lipitu-mi os de piale
De-a tocma cu pelecănu
Prin pustii petrec tot anul.
Și ca corbul cel de noapte
Îmi petrec zilele toate,
Ca o vrabie rămasî
În supt striașini de casî.
Toatî zua mi să strîmbî
Pizmașii miei de-mi fac scrăbî.
Și ceia ce m-îmbunează
Fac giurămînt să mă piarzî.
Am mîncat pîne de zgurî
Și lacrimi în băuturî,
De fața mîinii tale
Ce mi-ai dat de sus la vale.
Mi-s zilele trecătoare

De fug ca umbra de soare.
Și ca iarba cea tăiată
Mi-iaste vrătutia săcată.
Iară tu, Dumnezeu sfinte,
Tot ești din viaci de mainte,
Și petreci în rod de rudă,
Tu te scoală fără trudă
De vei milui Sionul
Și să-l cruți că tu-i ești Domnul.
Că-i sânt vremile venite
Și pietrile îndrăgite
De șerbii sfinții tale
Și țărna cea de pre cale.
Ș-ți vor cinsti sfântul nume
Limbile toate din lume,
Și cu dragoste toți craii
Ț'vor vedea slava cu aii.
Că vei zidi, Doamne sfinte,
Sionul ca de mainte,
Și-ți vei ivi sfânta faț
Cu slavă și cu dulceață.
Că le vei căuta de rugă
Celor din pedeapsă lungă,
Și de dînși nu-ți va fi greață,
Ce să roagă cu dulceață,
Și aceasta să scrie
Preste alt rod ce să vie.
Și oameni ce s-or zidi-să
Ți-or cînta cu voaie tinsă.
Că Ț-ai căutat spre mulțime,
Și Domnul din ceri dînd rază,
Caută spre pămînt să vază.
Și s-auzî de duriare
Celor ferecați în hiare.
Și cei uciși fără liage,
Cuconii să le dezliage.
Să dia viaste-n tot Sionul
De bine ce-au făcut Domnul.
Să-i laude sfântul nume,
În Ierusalim și-n lume,

Și gloatele cu grămadă
 Să să strângă la făgadă.
 Și-mpărații cu tot omul
 Să slujească toți la Domnul,
 Și să-i răspunzi-n tărie
 Cu cale de mărturie.
 Să-mi dai viaste și cu bine
 Pentru zile ce-am puțin.
 Și când îmi vei lua viața,
 Mă rog, Doamne, să-ți văz fața
 Că preste tot rod de rudă
 Îți sînt aii fără trudă.
 Și tu, Doamne, cu cuvântul
 Dintăi ai urzît pământul.
 Și ceriurile ce-s nalte,
 Sînt de mîna ta lucrate.
 Acialea toate s-or triace,
 Iară tu tot vei petriace.
 Și ca haina ponosită
 Când li-a hi vriamia sosită,
 Li s-a destrăma făptura
 Din hire ca vechitura.
 Și li-i depăna ca tortul,
 De să vor schimba cu totul.
 Iară tu, Dumnezeu sfinte,
 Tot ești Domn ca și mainte,
 Și trăiești pre așezare
 Ca cela ce ești Domn tare.
 Și fiii slugilor tale,
 Le vei deșchide-le cale,
 Sa-și descalece moșie,
 Să s-așiaze cu vecie
 Și să-și rădice sămînță
 Să-ți slujască cu credință.

Poezia română clasică. De la Dosoftei la Octavian Goga,
 Minerva, 1970, vol.1, p. 8-11

ARTE POETICE LA ROMÂNI

George BARONZI

Cîteva cugetări asupra poeziei 1847

E știut că literatura fiecăria nații a început a naște în leagănul poeziei și înțîia poezie a înțîiului poet e oda; oda e espresia sentimentului ce ne insuflă frumusețile și miracolele naturei îndată ce deschidem ochii ca să privim strălucirea cerului și ornamentele pămîntului, contrast ce ne face a ne afla între două estremități, una plină de mistere ascunse, pe care ne place a le pătrunde și cealaltă adornată cu plăcerile cele mai încîntătoare și magice, dar trecătoare și triste; poetul contemplă toate aceste, le simte și înțîia sa strigare e: „Ce măreț e cerul! Ce strălucit e soarele! Ce armonioasă e natura! Ce mare e acela care a creat universul!” Am zis poetul ca să nu zic contemplatorul, fiindcă cel dintîi are preeminența asupra celui d-al doilea, avînd talentul d-a putea exprima ceea ce vede, ceea ce simte, ceea ce-l inspiră.

Un cuvînt, cititorii mei! Să vedem de vom putea arăta care e acel element ce produce pe poetul; e, oare, urzit a fi astfel într-o conînțelegere cu interiorul său, ori cîntă fără voia lui ca d. Jurdan, care făcea de vreo patruzeci de ani la proză, fără a ști că o face. E luxul și magnificența din care se naște un poet, ca odată în Veneția și Neapol ! E fiul libertăței și atît de ferice, încît a putea vorbi în mijlocul turburărilor ceea ce cugetă, ca în unele părți ale lumii, unde domnește voluntatea cugetărei ! E ca Omere, turburat d-un geniu ce nu-l astîmpără, e ca Virghilie, afectat d-o simțibilitate extremă, e ca Milton, încîntat d-o imaginație ce splendă în fruntea sa, ori îndotat cu cîte trele, ca Tasso! Poezia e stela paganismului material ori soarele cristianismului spiritual! Cunoaștem că Epicure făcea pe oameni moderați, stoicii sufereau torturele sistemelor lor, religia antică, simplă și naturală, făcea admiratori creatorului, o religie mai inspiratoare a născut profeți, entuziasmul cristian ne dă aripile martirului; de vom cerceta opiniile învățaților, vedem un labirent de cugetări, o contradicție de sisteme; filozofii ne spun că totul rezultă din felul climei, ea face pe unii oameni albi, pe alții negri, pe unii portocalii, pe alții untdelemnii, pe unii bărboși, pe alții spîni, pe unii grii, pe alții ușori, pe unii buni, pe alții răi, pe unii spirtoși, pe alții stupizi, pe unii blînzi, pe alții feroși, prin urmare clima cea dulce a Italiei naște mai mulți poeți și clima cea aspră a Germaniei mai mulți filozofi; astfel, și oamenii cîmpeni au caracterul mai

slav, după Volnei, și cei munteni mai liber. Pe de altă parte, legislatorii ne învață că totul spînzură de instituțiile sociale, că educația formează pe un atenian și pe un spartiat, pe spionul în Veneția, trădătorul în Turcia, cavalerul în Spania, satiricul în locurile unde domnește depravația moralei, precum un Aristofane în Atena, un Cervantes în Spania, un Moliere, un Volter în Franția, un Dante în Florența ș.c.l.

Medicii ne arată că singurul temperament influențează la toate, că dispozițiile și înclinațiile noastre provin din combinația umoarelor; spre exemplu, cînd predomină veninul într-un om, el e trist, ipocondriac; cînd predomină sistemul mucoasă, devine debil, fricos; cînd omul are mult sînge într-însul, îi place vinul, cîntările, danțul ș.c.l. Mai tîrziu, după aceștia, vine Gali, aducînd de sistemă că omul e predestinat a fi ceea ce este; că talentele noastre s-arată prin niște mici preponderințe ce se văd, unele pe frunte și altele pe cealaltă parte a capului, spre exemplu talentul muzicii se cunoaște într-o mică umflătură a osului ce se formează în frunte, deasupra arcadei sprincenare, spre temple; mai adăogă că talentul picturii, numit organul cromatic, se află între organul muzicii și al cunoștinței locurilor, care se cunoaște prin niște mici umflături la capetele sprincenelor, ca la barză, arundine, cocor, columbă și cîine; el rotunjește arcada sprincenară și dă fizionomiei un aer franc și deschis, care la poeți se vede mai veșted, dar dulce etc.

Iată ceea ce fiecare cugetă despre talent; autorul acestei prefațe nu e nici filosof, nici legislator, nici medic, dar mai puțin galist, ar fi dorit însă a-și da și el părerea, dar puținătatea științei sale l-ar fi făcut să alerge la o autoritate, pentru care cititorii acestor rînduri nu trebuie să admire de loc fiindcă el, mai mult decît toți, urăște autoritățile și ar fi blestemat pe însuși, dacă s-ar fi supus lui, „Nec plus ultra“, dar ca să nu cază în contradicție, nici să fie mușcat de critica unora dintre cititorii săi, espune rației lor opinia celui mai învățat din antichitate, opinia, zic, a învățătorului concherantului Asiei. Acesta zise că poezia e fiia aplecării ce are omul pentru imitație, dăci Boileau a tras o idee mare în arta sa poetică, ideea ce s-a comunicat în cei posteriori sub felurite chipuri: omul are aplecare pentru ritm și cîntare, aceasta se înțelege din ceea ce știm că primele verse erau cîntate; un frumos cîntic în exametre, cîntat de Moisi și sora sa Maria, la trecerea Mării Roșii, ne arată sus-zisul adevăr; următoarele două verse în limba evree, ne spun că rima e cunoscută de 6000 ani:

Hibbitu clare vena haru

Upf nehem abjeh pharu.

Am zis că poezia e aplecarea ce avem pentru ritm; ritmul e durată egală între părțile cuvintelor, care face silabele primului vers a simetriza

cu ale celui d-al doilea; nimic mai natural și mai plăcut la om decât ritmul; cînd umblăm, pășim după oarecare cadență; copiii care toacă la biserică repetă bătaie ciocănelelor după oarecare cadență; cît de stătut de umblat să fie cineva, destul s-auză o muzică al căria tact să-i izbească auzul cu putere, își regulă pașii după cadența ei, fiindcă e un raport între muzică și pașii noștri, între ritm și muzică.

Grecii cei vechi împărțeau poezia în două: în eroică, prin care ei laudau pe Dumnezeu, și satirică, prin care desemnau caracterul. Mai tîrziu, poezia se împărți în cinci feluri: I Poezia fabulară (Esopo, Fedru). II Poezia dramatică (Eschile, Menandru, Plaute, Terenție), III Poezia lirică (Pindare, Horație). IV Poezia epică (Omere, Virghilie). V Poezia didactică (Virghilie în *Georgice*; Lucreție, în poema sa despre natura lucrurilor).

Între felurile poeziei antice la greci se înșirau și ditirambul, care cînta pe Bacul și pe ai săi; nomul, poezie religioasă, făcută pentru solemnități, mimele, poezii foarte licențioase etc. Dar acestea sînt niște mici subîmpărțiri ale celor dintîi.

Autorul acestui mic uvrăgiu, începînd prefața sa, a zis că fiecare nație și-a început literatura prin poezie; astfel, caldeenii, egiptenii, sirienii, legislatorii teologi antici erau poeți; pînă la Fericide, autorii greci scriau în verse, toți aveau o ură nespusă pentru proză, chiar pînă în secolii de mai încoace, încît, cînd în Franția se ridică o sectă care pretindea ca tragediile să se scrie în proză, Volter, înfuriat, strigă: „Ce ar fi zis dar Racine și Boileau aflînd această nuvelă spăimîntătoare! Bone Deus! Din ce nălțime căzurăm!”

Să revenim la subiectul nostru; două sînt vîrstele principale ale poeziei: antică și modernă. Poezia antică, naintea cristianismului, are meritul d-a fi singură neimitătoare, ca întîia născută, neprofană, ca locul în care s-a născut, simplă, ca morala poeților d-atunci, entuziastă, profetică; caracterul ei cel principal e oda.

Poezia modernă, după cristianism, poezie elegiacă, amoroasă, cavalerescă, ca o parolă d-onoare, satirică, infernală, omenoasă etc.; caracterul ei cel principal e drama.

Într-aceste două vîrste ale poeziei se află, după alții, o a treia, care ține mijlocul între amîndouă: aceasta e ca soarele în miezul zilei în comparație cu aurora și crepusculul, cu oda și drama, dar, după ideea sa, autorul acestei prefețe, epopeea e parte din odă și parte din dramă, adică are din odă tot ceea ce e mai entuziast, inspirator, panegiric și din drama tot ceea ce e mai istoric, toată țesătura și dezvoltarea sa: miezul zilei ține foarte puțin, abia trece din cariera-i răsăriteană spre a pasa în cea apuseană; un minut înainte de miazăzi, e dimineată, un minut după

miazăzi e dup-amiază. Aristofane a zis că tot ce se află într-o tragedie e și în epopee.

Acestea dar sînt cele două vîrste principale ale poeziei și acești sînt caracterii lor, pe cari autorul după ideea sa îi dete; el nu va termina, însă, prefața sa, făr-a vorbi ceva despre poezia noastră; într-adevăr, cînd el cugetă la starea literară a românilor d-acum, se consolă în sine că compatrioții săi știu prea bine a răspunde acelor cari contrazic originea lor, arătîndu-le că verva lui Verghilie și Orație, cu toate c-a trecut prin mii de vine ca s-ajungă pînă la noi, cu toate c-a întîmpinat atîția secolî sîngerăți ce o împiedicau cu cele mai teribile fiare, nici că s-a trezit din sînge în sînge, nici că s-a fiorat la vederea catanelor, pe care le-a pasat, ca o acuilă niște lațuri de turturele; nu trebuie, însă, a ne descuraja dacă, în loc de aripe, poezia la noi umblă cu cîrji: un timp mai favorabil, o bunăvoință decisivă îi va reda iar aripile ci și peste puțin o vom vedea zburînd în cea mai mare nălțime.

Oprindu-se puțin în aruncătura privirei sale asupra poeziei noastre, autorul, departe d-a-i face vro critică, se mulțumește adresînd cîteva cuvinte amicale acelor care încep a face versuri, arătîndu-le, totdeodată, bucuria ce el simte de cîte ori vro nouă poezie îi cade sub vedere.

Poeților români, aceia ce începeți a vă nemuri prin talentul vostru, nu credeți vreodată că bunul stă în cel mult, nu! Patria vă cere bunul, fie și puțin: două, trei poezii, însă ale voastre, însă neimitate, însă neprofane, fie și mai simple, sînt mult mai prețioase cît o sută copiate; lăsați să zică unii – dacă Tasso s-a format după Ariosto, dacă Milton s-a inspirat din vro cîteva strofe ale lui Tasso, dacă el a imitat pe Groție și pe iezuitul din Colonia, dacă Ramsay, scotul a imitat pe Fenelon, făcînd un uvrăgiu pe care-l numește Călătoriile lui Cirus, după Aventurile lui Telemac, unde se văd toate ideile lui Fenelon și toate espresiile lui Bossuet; dacă istoricul german Varre făcu istoria Germaniei după istoria lui Carol al XII-lea, în care înșirui întregi pasaje din Volter, unde el vorbea despre împăratul Rudolf tot ceea ce Volter a zis despre Stanislas Valdemar, regele Danimarciei; dacă Molière fura scene întregi zicînd: „Aceasta mi se cuvine mie, ex ipso jure”, noi cine sîntem!... Nu, confracții mei! Eu crez că e mult mai bine a fi cineva un fanal mai mic, decît răsfrîngerea luminei unui mai mare; mai bine e a face cineva ceea ce poate să fie de la sine, decît, sub cuvînt de ceva perfect, de ceva admirabil, să cază în plagiat; autorul, din partea sa, stimă foarte mult născînda epopee în limba noastră, sub titlul de *Michaida*, el, departe de a cugeta ca Pope care răspunde „Because he could not” acelor ce-l întreabă de ce Milton n-a rimat Paradisul său pierdut, departe, fie d-a fi de opinia unor asemenea, e gata a urma toata critica sa în

contra lor, imitînd pe Leon X, ce declara excomunicat pe acela care ar fi defăimat pe Orlando furioso; autorul *Michaidei* s-a îngrijit puțin de rimă, lui nu i-a pasat dacă versele lui sînt rimate or albe, dar aceea ce alții ar fi făcut, sub cuvînt de perfecție, în privința rimei, el o făcu, cu mare succes, în privința ideilor și originalității.

Niște alte mici talente încep a se ivi, pe care avem destula speranță a le vedea mai mari, cînd s-ar fi dat studiului mai cu' seriozitate și cînd ar fi avut mai multă încurajare din partea publicului, care de mai multe ori e drept, cînd n-ar i fost în mijlocui răspîndite niște idei de Montesquieu și de Montaigne cari, neputînd în viața lor a face o rima, au zis, unul – că poezia e o stravanță armonioasă și celălalt da consiliul că, dacă cineva nu poate face un lucru, să-și răzbune defăimîndu-l; încît, pentru sine, autorul tremură de cîte ori publică vrun uvrăgiu, în acord cu doctorul Tamponet care a zis că: nici chiar cel mai respectabil lucru nu poate scăpa din cenzura oamenilor, cari să nu-i dea un înțeles rău, cînd au cutezat s-atace pe Tatăl nostru, dîndu-i alt sens.

Cîteva cugetări asupra poeziei, în: Arte poetice. Romantismul, Univers,
1982, p. 637-642

POEME ROMÂNEȘTI ÎN LIMBI STRĂINE

**„TRADUTTORE – TRADITORE”
sau ÎNTRECEREA cu ORIGINALUL
de pe COORDONATELE LIMBII FRANCEZE.
MOTIVUL INIMII în POEZIA ROMÂNEASCĂ MODERNĂ.
~ EȘANTIOANE LIRICE ~**

Lucian BLAGA

(1895-1961)

INIMA/ LE COEUR

Ô mon coeur ! de profonds témoignages y brûlent.
Tout étonne, j'écoute mon vif esprit
afin de décrypter dans son tressautement
de grands sens cachés.

Ô mon coeur: folâtre lorsqu'il s'agite dans son jeu sauvage
ce n'est qu'alors qu'il me dit que c'est de sa glaise
que l'on a fait au temps jadis le vaisseau où Prométhée
a mis le brasier brûlant descendu du ciel,
après l'avoir volé de l'âtre des dieux
juste au moment où l'aube planait sur l'Olympe,
tout en cachant en son pan les étoiles –
tel un avare son trésor d'or.

Ô mon coeur: après avoir étouffé sa grande flambée
par un suaire de silence,
ce n'est qu'alors qu'il me chante
que sa glaise a été jadis un calice de nénuphar
dans lequel une larme pure telle la lumière
est tombée des yeux du premier Saint et grand rêveur
ayant senti l'embrassement de l'éternité
et le frisson étrange
du sens caché qui maîtrise également
le coucher et le lever du soleil, le ciel et la mer.

Ô mon coeur: lorsque de gros couchants s'y penchent,
je l'entends me dire en chuchotant
que c'est lui la glaise où jadis,

sur la Golgotha,
le sang du corps de Jésus
s'est écoulé à flots
lorsqu'Il était mordu par les épines-
tels des yeux de pharisiens.

Ô mon coeur: lorsqu'il brise ma poitrine
à coups de plomb,
ce n'est qu'alors qu'il crie, audacieux,
que dans de longs siècles vides et déserts,
lorsque Dieu prendra la décision
de faire un autre monde,
ainsi qu'une autre humanité,
c'est alors que le bon Maître préparera de sa glaise
le nouvel Adam.

(vol. *Poemele Luminii / Les poèmes de la Lumière*, 1919)

PĂMÂNTUL/ LA TERRE

*Motto: « ... Și, pe sub glij, ți-am auzit
a inimei bătaie zgomotoasă...»
« ...Et, de dessous la terre, j'ai entendu
le battement tumultueux de ton coeur...»*

On s'est allongé dans l'herbe sur le dos: toi et moi.
De l'air fondu pareil à la cire sous la chaleur torride du Soleil
longeait les chaumes telle une rivière.
Il faisait un silence accablant qui s'était emparé de la terre,
lorsqu'une question est tombée jusqu'au fond de mon âme.

Cette terre-là – impitoyablement large et muette tel un meurtrier –
n'avait-elle rien à me dire ?
Rien ?!

Afin de l'entendre mieux, j'ai collé mon oreille
contre la terre – tout en étant douteux et docile –
et, de dessous la terre, j'ai entendu
le battement tumultueux de ton coeur.

C'était la terre qui répondait...

(vol. *Poemele Luminii / Les poèmes de la Lumière*, 1919)

POETII / LES POÈTES

Motto : « ...Pe drumul inimii ei vin și trec... »

«...Ils viennent et s'élancent sur le chemin du coeur...»

Il ne faut pas s'étonner. La peuplade
des poètes est sans fin, indivisée, unique.
Il y en a beaucoup. Dès l'âge mythique,
Ils servent une langue perdue, comme l'Hellade.

En cheminant, ils viennent et s'élancent
profondément, sur le chemin du coeur.
Ils rivalisent et se séparent à travers mots,
Ils sont toujours pareils: dans leur silence.

Quand ils se taisent, ils sont comme les semences
et comme les eaux qui gisent sous le sol;
pour qu'ils jaillissent, enfin, de leur silence,
en source sonore, en chant de rossignol.

(vol. *Corăbii cu cenușă / Bateaux chargés de cendres*)

Radu STANCA

(1920-1962)

SONET [*De câte ori se naște din cenușă...*]

SONNET [*Chaque fois que ta figure, tel un oiseau...*]

Motto: «... Și-ascult cum legeni lin, ca pe-o păpușă

Ce nu cunoaște moarte, inima. »

«... En écoutant le battement discret

Du coeur que tu balances telle une poupée... »

Chaque fois que ta figure, tel un oiseau
De feu, parmi les cendres de mémoire renaît,
Timide et triste, devant ta porte, de nouveau,
Craintif, je n'ose ni battre, ni entrer.

Devant ton seuil, planté tel un piquet,

Moi, je m'y tiens ainsi des jours entiers,
En écoutant le battement discret
Du cœur que tu balances telle une poupée.

Et tout d'un coup, vaillant comme à la guerre,
Dans la nuit noire qui coule tout doucement,
Je frappe éperdument, à rompre ta portière.

Et toi, épouvantée, tu lâches sitôt l'objet.
Et ta poupée vole en éclats, telle la portière,
Et je m'affaisse au seuil, anéanti, lésé.

(vol. *Versuri*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980)

DOTI

*Motto : « Inima, străvechea, / Ca pe-un etern semnal mi-o urmăresc... »
« Mon cœur qui est toujours à veille, / Je le suis comme un signal secret... »*

Enlève en haut la voile et contemple !
Tu es le premier mortel auprès de moi !
Tu t'es glissé furtivement au temple...
Une fois y arrivé, tu vois et crois.

Tu me croyais une illusion abstraite
De la vieille souche de Râ, le pharaon,
Maintenant, tu sens mon cœur qui ne s'arrête
Dedans mon corps de pierre que tu tâtonnes.

Découvre-moi entière, avec courage,
En effleurant légèrement mes seins,
Comme je m'y tiens, presque nue, sous l'éclairage,
Je suis plus belle qu'un sacre hymne païen.

Une poudre argentée m'entoure pour m'envahir,
De longs rayons couronnent mon front en or,
Et le profond silence qui te fait frémir
Est dû au sang qui ruisselle dans mon corps.

Ayant les yeux fermés, je prête l'oreille,
Quand je la ferme, mes yeux sont aux aguets,
Prends garde ! Mon cœur qui est toujours à veille
Je le suis comme un signal secret.

Toi, l'étranger glissé furtivement chez moi,
Flâneur ensorcelé pris dans mes rets!
Prends donc ma main: au creux, ce qu'on y voit
Ce n'est pas mon destin, mais c'est le tien!

(vol. *Versuri*, Ed. Dacia. Cluj-Napoca, 1980)

Ștefan Aug. DOINAȘ

(1922-2002)

ELEGIA de la CLUJ / L'ÉLÉGIE de CLUJ (*fragments*)

*Motto: «... Și-acum, din nou palpită / În mine, ca un pin rănit,
discretul frunziș al inimii ! »
«...Même à présent, de nouveau palpite en moi, comme
si c'était un pin blessé, le discret feuillage du coeur ! »*

Venu à Cluj pour parsemer des grains de terre
sur les poètes, je me demande: qu'est-ce qu'il en reste
lorsqu'ils s'en vont, pour cette langue céleste ?

Y a-t-il donc un limbe qui, sans rumeur,
conserve pour nous une petite partie sublime
qui est toujours plus vive quand elle se meurt ?

Tel est le sort assigné aux poètes: qu'ils emmènent
leur chant dissipé sous le seuil, tout en bas,
dans l'eau profonde et lourde que l'on appelle *trépas*.

Au beau mois de Décembre, blanchi comme une aile
d'ange, on y a fait monter l'unique, *le Poète*¹
sans égal. Même à présent, de nouveau s'inquiète

Et palpite en moi, comme si c'était un pin blessé,
le feuillage discret du coeur. Car, le voilà, muet,
après avoir compris d'un coup, tout le secret

Du silence, le Cantique se déplace lentement
quand même, sous la terre... D'un brun-doré

¹ Il s'agit du poète roumain RADU STANCA (*le 5 mars 1920 – le 26 décembre 1962*).

son être y emprunte son tintement.

Lui, lys de *l'Ars Doloris*, lys aux étamines
en or, lui, lys jeune qui tâtonne le néant,
lui, de là-bas, il dure et nous domine.

C'est avec vous que le Cantique est chanté. L'acérbe
tombeau est radieux: un fossé vous cèle;
une simple bouche de terre confisque le Verbe.

Ô que le ciel est tout près ! Voilà des astres
qui nous invitent, d'un geste paisible, à la Cène,
tout en comptant notre rencontre en secondes.

Dors bien, mon Prince ! Bonne nuit, ma Reine !

Cassian Maria SPIRIDON

*** * * [când inima-i cu totul între ghețuri/
lorsque mon coeur est totalement glacé]**

lorsque mon coeur est totalement glacé
tu répands ton amour tout entier
sur l'amas d'os habillés de peau
tu m'embrasses de tes yeux en larmes
qui s'éparpillent avec indulgence
d'entre tes paupières

sous un ciel
de vieilles ères
même les soleils qui tournent en rond
nous suivent de leurs regards

il est navrant l'instant
où l'amour nous enveloppe
ce n'est que ça qui reste
de la course incessante

parmi les rochers

et entre les crénaux
tu est pareille à la Lune
dans le ciel de l'été
dégarni de ses étoiles.

*** * * [călător/ voyageur]**

Motto: «...tu cauți inima / ce-ți este hărăzită »
«... on cherche le coeur / qui nous est prédestiné »

voyageur
à travers les vertes ténèbres
on cherche le coeur
qui nous est prédestiné

on le cherche
parmi le feuillage épais
accru par le printemps
avec de nouveaux rejetons
sous le soleil torride
du coeur de l'été
parmi les rangées du vignoble
velouté par le coucher
de l'automne
et dans le rêve congelé
des neiges blanches
lorsque les vertes ténèbres
reçoivent des couleurs sombres

on s'approche le coeur
une fois de plus
à travers le cyclone impitoyable
et éphémère de la vie
insuffisamment vécue
de sorte que nos coeurs ne soient
qu'un seul coeur
et non pas en vain

retourner le temps
comme on remonte les aiguilles

de la grande horloge
vers les instants vivants
que l'on répète avec obstination
jusqu'à leur compréhension et acceptation

faire tourner la roue du temps
avec les clefs impénétrables
de l'amour
être prêt à surpasser les ravins
boueux de la gloire
du premier et du deuxième massacre
avec la folie
qu'un autre viendra
et que d'autres viendront
encore et encore

on se tient et on tourne la clef
la petite clef prodige
qui ouvre le chemin au temps
avec persévérance et confiance
que ce n'est pas en vain
que les fleurs blanches
tombent et nous cernent.

**GÂNDESC la VERSURI OTRĂVITE/
JE PENSE aux VERS EMPOISONNÉS**

*Motto: « ... versuri otrăvite / ce pasc... / din universul cenușiu al inimii »
« ... des vers empoisonnés / qui paissent... / l'univers grisâtre de mon coeur »*

avec ardeur et grand effort on s'exténue
on suit la voie
le karma de la liberté
de toutes les naissances possibles
on s'assure la mort
sans notre accord, la vie diminue
notre offrande au-dessus de nos yeux

on est assiégé par des branches magiques
secoué par l'horizon sombre,

le givre qui tombe nous couvre la poitrine
de sa profonde tristesse.

je pense aux vers empoisonnés
qui paissent
nuit après nuit
l'univers grisâtre de mon coeur.

VOCEA / LA VOIX

*Motto: « învingătoare... se ridică din aortele dragostei...vocea »
« la voix s'élève triomphante de l'aorte de l'amour... »*

tu m'appelles
tu m'appelles de loin
à travers les remparts
des couvertures épaisses d'air
à travers le son de la pluie

une voix sans timbre
une voix perdue aux tréfonds de la mer
comme si c'était d'une autre planète
jamais habitée
c'est de là que vient l'appel

enveloppé dans les rideaux de la nuit
comme les chevaliers
dans leur voyage vers l'étoile
qui ne se montre qu'aux Rois Mages,
j'entends dans mes tympan
des coups en cadence
lorsque le bélier
rompt les verrous

la plaine s'étend
sous la couverture non atteinte de l'hiver.

la journée où la voix gaie
ne se laisse pas accabler
est préparée

décidée de nous recouvrir
d'un linceul froid

la voix
s'élève triomphante
de l'aorte de l'amour
sur les crêtes du froid
avec l'inconscience de la pureté.

(vol. *Cu gândiri și cu imagini...* / *Aux pensées et aux images*)

Ionuț CARAGEA

O INIMĂ, DOAR O INIMĂ / UN COEUR, RIEN QU'UN COEUR

Motto: «...o inimă, doar o inimă / această floare de sânge...»

«... un coeur, rien qu'un coeur / cette fleur de sang...»

quelque chose s'approche,
quelque chose s'éloigne,
quelque chose apprend à mourir,
quelque chose renaît
en vue de tenir tête à la réalité

au centre de toutes ces actions : c'est le coeur –
ce vautour aux rêves plumés par des ombres,
ce buffle dont on a écorché la peau des mots vifs,
cette tortue qui dépose ses oeufs par milliards
dans le sable de l'oubli,
cette grotte d'où sortent les chauve- souris
dans la nuit infinie de la chair,
cette cloche dans le tronc de l'arbre foudroyé,
ce chien aboyant au ciel sans étoiles de la bouche,
cette casemate du corps estropié par les secondes

un coeur, rien qu'un coeur –
cette fleur de sang
qui annonce la saison du silence
cette fontaine profonde
d'où s'élève
l'âme du noyé.

(vol. *Căutătorul de amintiri/ Le Chercheur de souvenirs*, Ed. FIDES, Iași)

INIMA (*Aforisme*)/ LE COEUR (*Aphorismes*)

- Le coeur c'est l'éclat de bois enfoncé dans le thorax du Temps.
- Combien de battements de coeur pourraient remplir le rien, le silence et l'Univers tout entier ?
- Le coeur de rocher ne cesse jamais de battre.
- Il ne faut pas réveiller les oiseaux que l'on abrite. Ils nous laisseront dépourvus de saisons, et notre coeur ne sera qu'un nid abandonné.
- Il n'est pas embêtant d'écouter les hommes, si l'on commence avec les battements de leurs coeurs.
- On n'est jamais chez soi jusqu'à ce que l'on n'habite dans le coeur d'autrui.
- Moi, je suis la politique de mon coeur.
- Mon coeur c'est une punaise sur la carte du monde.
- C'est dans le coeur que l'on trouve le centre de gravité des hommes.
- Le coeur est tantôt vif, tantôt mort, à moitié trompé par son propre écho.
- Dans l'arbre de mon sang c'est un coeur qui fleurit.
- Le coeur c'est la salle d'attente pour les trains de l'amour.
- Mon coeur c'est une fontaine pour tous les espoirs chassés par la sécheresse
de mes pleurs.
- De nos jours, notre montre biologique va parfaitement, mais la boussole
du
coeur est toujours dérégulée par le cerveau.
- Mon coeur c'est l'ombre d'un papillon perdu parmi les étoiles.
- Même sur le coeur d'un rocher on peut voir pousser un edelweis.
- Mon coeur c'est un mouchoir plié. Lorsqu'on le déplie, il est aussi grand
que le ciel !
- Le coeur – un pétale tombé de la corolle d'un rêve.
- Le coeur a beau prêcher dans le désert: en fait, on est tous promis au silence.
- Mon coeur bat telle une légende qui renaît des cendres de tous les souvenirs.
- Le coeur – un mouchoir pour les pleurs qui ne se voient pas.

(vol. *M-am născut pe Google / Je suis né sur Google*”, Ed. FIDES, Iași)

INIMĂ la VEDERE / COEUR en REGARD

Motto: «...și, dacă ascuți mai bine, vei putea simți

cum ceva se mișcă la piept... »

«...et, si l'on prête mieux l'oreille, on pourrait sentir

quelque chose qui bouge dans la poitrine... »

Pendant les temps de paix les vieux soldats sont tués
par les vents du Nord,

l'odeur d'un autre monde nous monte sur la croix,
qui donc voudrait écrire sur la pitié et sur le crime
sans la peur d'être abattu par terre ?

La beauté même pourrait être un sujet
névralgique en l'absence d'une femme
que l'on ne peut pas oublier même si l'on voudrait se cacher
à cause de la douleur tel un hérisson qui s'enveloppe dans l'édredon
bordé par des étoiles, de la nuit –

Sur la solitude et l'effroi j'aurais voulu chuchoter
dans des boîtes emballées où les gens viennent déposer
la peur de ne pas voir leurs visages dans leurs propres maisons
et si l'on prête mieux l'oreille on pourrait sentir
quelque chose qui bouge dans la poitrine
par derrière les habits de cérémonie de chacun,
une pelote ou bien un sac en plastique gonflé,
sur le point de crever
à cause de la philosophie ou de la haine
longuement fréquentées.

(vol. *Femeia despre care scriu / La Femme dont j'écris*, 2010)

POȘTAȘUL / LE FACTEUR

Motto: « ...Vino... s-atingi zăpada roșie a inimii... »

« ...Viens... toucher la neige rouge de mon coeur ... »

- Viens voir la beauté qui n'est pas morte, elle habite seule,
dans des trous faits dans la glace
c'est un piano au fond de la mer, là où il ne fait ni nuit ni jour
dans le silence imperturbable d'un aveugle qui ne prie
qu'avec ses paupières –

Sans doute as-tu entendu que les dieux sont des jeunes gens morts
expédiés au ciel par le Facteur illettré, telles les lettres non-timbrées,
étant perdus, pareils aux poètes qui réclament, même en été, des
engelures,
tout en oubliant que, depuis longtemps,
leurs pieds sont dépourvus de plantes...
– Viens, tant qu'il y a du temps, que je t'ouvre une porte de mon enfance,
viens toucher la neige rouge de mon cœur léchée par un poisson
qui crache ses pensées sur la terre ferme
en direction des quatre saisons –
– Ne crains pas, le don que tu as, on ne sait pas d'où il vient et surtout
pour qui on te l'a donné,
là-dedans, on entend le chant d'un enfant oublié par tout le monde,
son jeu attentif tisse des villes en son rêve,
fait tourner les moulins à vent des âmes du Paradis.
Ses yeux allument la lampe pour que nous réchauffions
nos pauvres mains qui fouillent profondément
après l'amour.

(vol. *Nu m-au lăsat să conduc lumea / On ne m'a pas laissé conduire le monde*)

TEROAREA UNICITĂȚII / LA TERREUR de L'UNICITÉ

*Motto: «...o viață sau o idee nu va reface inima obosită de-atâta dezolare.../
« une vie ou une idée ne pourra refaire le cœur fatigué par tant de chagrin »*

Il existe un instant où l'on entend les planètes grommeler l'une à l'autre
ayant la bouche pleine de siècles méconnus,
la persévérance de la mémoire qui est à même de réhabiliter
une vie ou une idée – à ce que disent les sages –
ne pourra refaire le cœur fatigué par tant de chagrin
intensément cultivé
La terreur de l'unicité est identique avec celle que Dieu avait sentie
au moment où Il avait su que le petit homme craché avec force au dehors
écrirait ce poème hors de sa pensée,
au fur et à mesure qu'elle soit évacuée et que sa souveraineté soit
contestée
par quelque chose d'hostile, de menaçant, à sang chaud.
Il existe un moment où l'on sait que la beauté
va bras dessus, bras dessous avec la pauvreté

jusqu'à la fin des siècles,
après quoi, elles vont se séparer afin de mener
une existence paisible, humble,
pareillement aux mains de ceux qui ont vécu jadis, qui se connaissent,
bien qu'elles ne s'atteignent jamais.
Et encore une fois jamais.

(vol. *Nu m-au lăsat să conduc lumea / On ne m'a pas laissé conduire le monde*)

UN CRITIC DE TREABĂ / UN CRITIQUE COMME IL FAUT

Motto: « Azi nu m-a întrebat nimic inima... »

« Aujourd'hui le coeur ne m'a rien demandé... »

Je lis *Anais Nin* parmi les Bohémiens.
Au bout de la rue *Ipotesti* on peut voir la mer
Aujourd'hui le coeur ne m'a rien demandé
aucun sentiment censuré
Je viens d'arroser les fleurs avec réserve
tout en faisant de l'oeil au cactus
On m'aboye dans la tête du côté de la queue
je me tiens seul et je souris tel un critique comme il faut
qui vient de sortir sain et sauf
des écuries de la littérature.

(vol. *Vânt, tutun & alcool / Du vent, du tabac & de l'alcool*, 2008)

NU GĂSESC INIMA. TRĂIESC / JE NE TROUVE PAS MON COEUR. JE VIS

Motto: « Tremur și-acum de furie că nu i-am găsit inima... » /

« Je tremble encore de fureur pour ne pas avoir trouvé son coeur... »

Aujourd'hui non plus je n'ai vu mon coeur
j'avais eu un pressentiment
mais je me suis trompé, j'ai fouillé un temps pour le trouver
avec mes mains fatiguées avant terme
pendant que je tâtonnais, j'ai entendu le sang
haleter dans de vieux meubles
je l'ai cherché longtemps dans les parois
de ma condamnation
sous le plancher – d'après son fracas irraisonné –
j'ai fait des fouilles avec mes ongles pour le découvrir
jusqu'à l'aube: rien !

– rien que le mort de l'année passée
qui ne veut pas pourrir et... voilà tout !
je tremble encore de fureur pour ne pas avoir trouvé son cœur
c'est probablement le motif qui l'empêche de mourir –
moi, non plus, je ne me meurs, je vis de temps en temps,
et quand même, comment diantre je vis ?
je tâtonne sous la langue d'un cauchemar,
moi, j'ai toute ma vie devant moi,
je ne me lamente pas, mais je fais encore des fouilles...
la mort ne serait pour moi qu'un vrai don.

(vol. *Vorbalago*, 2012)

Versions françaises par **Constanța NIȚĂ**

Ion PILLAT

Abends über den Wassern

Das immer sanftere Rauschen des Wassers
Ist ringsum verstummt.

Der Abend hat sich als seines Gold
Unter den Angelkahn gezogen.

Vögel steigen in die Helle.

Die Herde, mit der Pfeife geleitet
Träumt träge in der Dämmerung.

Die Insel, vollkommender Friede.

Das Lied steigt für sich
Auf fließenden Armen zum Himmel.

Der Uferstrich wie eine Scheide
Oben, Werder aus Lehm,
Unten, Werder aus Traum.

Zwischen mir und meine Seele
Schwingt stets der Sternenschwengel über den Wassern.

Ich möchte in den Spiegel ohne Rand
Mit Lichtschritten eintreten und entschwinden.

Sie sind verloren gegangen

Wo sind die Blätter des Waldes? Sie sind verloren gegangen.
Wo sind die Wolken, die wandernden? Sie sind verloren gegangen.
Wo ist der Fluß, der uns die Kindheit brachte
Auf sein spiegelnden Eis? Er ist verloren gegangen.
Wo ist das Lachen, wo ist das Weinen, wo ist die Sehnsucht
Und die Liebe, und der Schmerz? Sie sind verloren gegangen.
Wo sind die Augen, einst so geliebt wie das Licht?
Die Schatten der zarten Wimpern? Sie sind verloren gegangen.
Wo ist der Mann, der ich einmal war?
Sang und Seele, wie ein Rauschen ist er verloren gegangen.

Gedichte in einem Vers

Umarmung

Die goldene Rebe umrankt die schwarze Zypresse

Rauschen

Ist es ein Bienenschwarm oder sind es nur Erinnerungen?

Stele der Tänzerin

Mit verschleierte Antlitz entschwindet sie teilnahmslos.

Mädchenleib

Eine Weide biegsam wie ihre Zweige.

Begegnungen

Ein Pfirsich wie Flaum und ein zartes Gedicht.

Der Märchenvogel

Goldene Fasanen wurden in das Kaminfeuer geschleudert.

Winter

Schlittenglöckchen in der Ferne...scheiden die Seele.

Dichtkunst

Nicht das Wort, das Schweigen gibt Ausdruck dem Lied.

Jugend

Auf dem Herbstblatt der scheue Schritt des Rehs.

Der verratene Dichter

Ein Vers aus Wassertränen die ihm Kristall scheinen,

Kindheit

Zerbrochenes Spielzeug, auf dem Dachboden gefunden.

Türkischer Friedhof

Zwischen verlassenem Steinen, der Kirschbaum: ein weißer Engel.

Aus dem Rumänischen: **Mircea M. POP** und **Joachim SCHWIETZKE**

One line poems – I

The One-Line Poem

Only one pan pipe but so many echoes in the forests.

The Shepherd Of The Sea

The naked child still plays the pipe for the dolphins.

Embrace

A golden vine keeps climbing the black cypress.

Pan

Through the sparse leaf the he-goat peeps, sad faun.

The Bird In The Fairy Tale

Golden pheasants fly in the fireplace.

Poetic Art

Not words but silence gives voice to the song.

Melancholy

Long wings have fluttered, shot. Late longing.

The Bird Of The Sea

A mysterious cloud flies to an island in the twilight.

The Past

In your green eyes you carry the sea washed by storms.

Return

I have wandered with gods to return to the people.

The Skylark

From the sling of the plain the light sings high up.

The Clouds

Blue shaking, ethereal summits.

Christmas

The star stopped, the hay in the stable was shining.

Antique Temple

Four columns, the sky, the sea utterly still.

The Master Of The Sea

In their net the fishermen have caught an alien god.

Evening

On the soul's rocking mirror: the clouds

The Blood Of Life

Like time it stops not, like death I hear it not.

Rumour

Is it the swarm of bees or merely memories?

A Female Dancer Stele

With a veil over her face, she moves away standing.

A Girl's Body

A willow slender as its trunk.

Wish

Love, do not always be the heart's gadfly.

Meetings

A fluffy peach and a tender cheek.

Winter

In the distance the sleighs' little bells. Snowed soul.

Twilight

Your love reaches me with shadows ever longer.

Engagement

On the bank only one plane tree, on the waters only one star.

The Night's Way

The moon's long voyage until daybreak.

The Navigators

Against the skyline the twilight alone with its desolate longing.

The Sailor

From the open sea I have seen the land; ashore I look at the open sea.

Traduceri: **Olimpia Iacob & Jim Kacian**

Nichita STĂNESCU

Memories from my Days as a Stone

Like a luminous roar, in my brain
A nervous cell exploded
Because of the strangely new loneliness
That had accompanied its wanderings
Since the beginning.
My mind was filled by the smell
Of a dead star,
The smell of animals perceived as pure thought
In night's dreams.
The smell of ashes burbling
Spreading around
The reddish stillness of the stones.
We were so far apart

(Or so I thought I heard)
So far apart that
Brought all together
We couldn't make up one.
One of us was far away, in the future
Readily waiting for us to turn into stone.
We had names,
Each of us had their own different name
Our death should have been long-winded
Our death should have been profound
So that one of our own
Would see one's name
Become a word.
A name next to a name, next to a name...
We were thus called.
Solely the permanence of death
Bound us together
Like a word.
My head was filled by a smell
The inside of my bones
Was filled by a smell.
The smell of death
Older than life itself.
An inability to say two
A non-addition to anyone
A non-addition to the void
Exploded in my brain
Like a luminous roar.

The fall of Eagle into Man

I was hit by the eagle collapsing on my shoulder
His beak took the air out of my lungs
Having been still awake, I woke up.
Numberless birds coming from the sky
Were within me.
God protect me from the starry sky to dwell in me
My life is so feeble that I
Give free reign to sight and to its rays of light
I set them free.

There is one thing I ask of you: Take this eagle out of my lungs.
I shall carry him on my back up to the top of the mountain
Where I shall bury it.
There is one thing I ask of you: take the eagle out of my lungs.
I'm choking. His feathers impede my breathing.
The eagle's death
Is alien to my own.

The Lightning and the Cold

Dedicated to Nicolae Manolescu

Out of the blue, all of us in the yard
Restlessly felt the presence of the wing
This happened one Monday afternoon
About a year ago.
For such a long time since then
Especially in the evening
Without telling anything to each other
Especially in the evening, every evening,
We have long felt the unsettling presence of the wing
Among us who had been present in the yard.
Discretely, I searched inside the maple tree, in the shed and in the bull's
eye
And even underneath the grand armchair in the living room.
I looked behind the richly-framed painting
The family painting hidden amongst the dresses of the woman in the
wardrobe
Behind the dark prune velvet curtain.
I seemed to be looking wherever else
While I was talking to whomever else.
The presence of the wing has forever unsettled us.
That is why we always turn the radio up
And never turn the pump in the garden off
Letting the water pour noisily.
Because of this there are so much more cats and dogs
And the light bulb at the entrance of the house
Shines its light all through the night.
Only now, after an entire year,
Leaving the house hastily, called for by a patient,

I suddenly felt its cold breeze on my back.
Its cold breeze...
I stopped at the street corner
And, like a lightning, turned my face towards the house.
Ah! You, cold and you lightning!
The angel is right inside the wall of the house
The tall wall cut in the middle by a square window.
It is this wall exactly!
This wall, with the square window!
It is this wall exactly,
This wall that stares me deeply in the eye.

Confession

I cannot yet sing a hymn to silence
I crave and hunger for the silence.
No house where I have lived
Has ever let me stay for too long.
I would like to live
Within my own words
But heavy does my body cling through their doors
Heavy does it cling towards the condition of animals.
I would gladly give to dogs what is of dogs
And to maples what is of maples.
But the roar of the dogs stays closed
And the smell of the maples has been stopped from reaching me
I will have to move much higher.
I will have to let go of the ballast.
However, as that which is above
Might as well be like that which is below
I stop and think, I grow restless coming to the realization
That every plunge is without direction
That every renunciation is static.

Traducere în limba engleză: **Andrei Hurghes**

Clown

Dipinto sul viso il sorriso mi stringe
e il mio cuore strizza la lacrima
così come sono spremute le parole
e messe
in sacchi di lino la parola ti tratteneva

Va al passo con una bella risata
la gamba del salto mortale
finisce messa in gesso

e le capriole sono sparse...
staccate foglie sputano fango
dalla bocca piena di nervature
risate e volo di farfalle

l'ebreo è il pagliaccio un po' gobbo
sdraiato sul tappeto calpestato dai piedi
dorati
di coloro che vogliono
trasmettere in volo
foglia d'alloro

Il pagliaccio è pagliaccio, anche se lo sa
che la maschera lo conosce
siccome fosse viva.

Maledetto

Può essere un popolo, oppure può essere una stella
in cinque punte
rovesciata nel mio cuore

Potrebbe essere qualcuno di cui si lamenta
con la candela lasciata
vedere dove arriva
anche se la fiamma sotto la suola
in cocci si spegne
sotto la notte dell'eterno calce che nevica

Potrebbe essere inesistenza rimossa dal corpo
così com'è rimosso l'ululato di lupo.

Una maledizione può essere maledetta
fare dall'uomo un ebreo
rimuovere l'ebreo dall'uomo
che litiga eternamente con Dio.

Tu gli hai dato il nome e tramite te sobbalzo
con la voce presa nel numero
del arrotolato dado.

Il muro

Il muro mi stringe ai piedi
e alla zucca
La mia testa dondolata
come un ariete nelle porte della città
colpisce

La pietra sussulta sotto la preghiera
e il cuore brucia come una candela
illuminando la distanza
destinata ad essere
un mendicante nutrito solo dalla misericordia

Sono svestito dall'amore
tramonto in me
come un lucifero di sera
vedo come il deserto mi scorre lungo il dito
come fosse una goccia di cera

È il muro rimasto dal tempio, fuori
la testimonianza con cui non viene dimenticata
solo la ferita rigirata da quelli
che stanno morendo
per inciampare Dio
e farlo sussultare.

La montagna di Moshe

La preghiera passa con il dito alla bocca
che sia silenzio, senza nessuna svolta.

Che non passi il dito
con la preghiera in bocca

e che ladri non rubino
il furto senza fatica

Popolo fuso con la tela di iuta
con la tela sul quale viene versata la mirra
e il corpo s'innalza più in alto di una testa
indurimento è lo stato sillabato dallo scalpello
o della meraviglia delle tavolette
scese dalla Montagna

Popolo azzerato, ripulito dal male
con il deserto infilato sulle suole
Il mare aperto alle acque
ha incasinato
la storia che realmente ci separa.

Il paese e il popolo eletto

Si dice che sia il *paese scelto*
per il *popolo eletto*
nel suo cuore c'è un luogo di pace
il luogo dove la vita si rigira
per ricevere nel petto
colpi di ariete.

Una Terra promessa
in cui l'uomo è l'unica promessa:
lui trasformerà la sabbia in oro
e l'oro lo farà campo
dipingendo il giallo in verde
e il verde nel *mistero che ti vede*
Il popolo ritornato dai popoli
sente sulla sua pelle
cosa significa l'auto-ribelione
cosa significa conoscere
la tua propria stella.

Un popolo eletto
per un deserto della morte
risorto dal fuoco e dalla sete
Cappelli a tesa larga
vacillati al ritmo della preghiera

detta al muro di fuori
attraverso il quale è nato un paese
per un popolo
Un popolo per un Paese.

Versiunea italiană: **Simona Stancu**

Lucian ALEXIU

THE PROPER WORD

under the knuckles of rain

at calendas graecas
on the ides of march
on the sunday of the blind man
de rerum
during the great lent
a long time ago –

the proper word
not to be found heard uttered out loud

ANAMNESIS

the deceiving silence
before the silence
of silence

WHITE AZURE FLESHY

across never-never land
with two fish and five loaves of bread –

day after day
heading towards a dusty skyline

day after day
a meeting with the angel

day after day
white azure fleshy
a creature descends
from on high
all airs and graces
out of the blue

SAECULUM OBSCURUM

all at once with the incestuous wind –

the light of the world
wrapped up
in raw
skins

YORICK

everything is for sale:

the dust on the drum
the powder on the soles of your shoes
the light in your palm
the spider on the ceiling
the bee swarm in the hollow
of the lime tree –

except for you brave mate
you, innocent man,
you, dark one,

except for the hawk's shadow
except for the horse jumping over a fence
except for the packs of hounds barking
during the hunting season
in afternoons gone long ago

only the clear sun
raspberries –

except for your skull
still half buried in the earth
just like the honeycomb rising
out of the dark brightness
of honey

XX

inside the temple without a roof without columns
in the wind in the storm through
the drained river bottom
across the mined
field

the hedgehog sniffing the anthill
the trace of the field mouse
the light of yonder east
the cosmic
dust

THE LION IN WINTER

the lion in winter: calf feet
a black eagle body the mouth the eyes
of a lamb

in his eyes the waving of the clover
in his nostrils the smell of the country mallow in may
in his ears the buzzing of wild bees
on his tongue the swish
of the termite –

yet from the huge funnel-like sky only
blue only liquid red
only wind and sand
in the empty sockets sunk into the skull
in the sternum in between the little bones
of the ribs every day
whiter
every day longer
thinner

Traducere de Carmen D. Blaga, Victor Emanuel Blaga

REGGELEK PETEGDEN

mazsolásodó könnycseppek a koldus arcán a látásban üregek
csendek az életrajzunkban
a homok elfolyik a csókban homokóra ajkak mérik
az idő múlását vérünkön át
a bohóc lámpások a kávé illatában
a katonák visszatérésére várnak a testekben
saját magunk alattvalói leszünk
egy komplex kép megvalósításába merült személyazonosságok
robbanó karrieriek
marsallbotok a katonák szemében
a kakasok dalából találjuk fel a reggelt
a napfelkelték gyökerestől tépik fel a kutat
a fűszálon csók lányomunkon harmatcsepp a szomj
a kávéillat vándorbot a gyümölcsösünkben
suttogásokat felborít csökkenti a visszhangot anyám
könnyeiben
aki térdepel az alkony dekadens röppályáin
ezek Petegd reggelei dadaista modelljei
az áthaladóknak orrlyukában egy csésze kávényi a csók
az ég kékjét a kelő nap fényével fésüljük
mazsolásodó könnycseppek az arcokon
neologizmusoktól részeg új ideológiák szónoklatai éhe
a tükrök lyukaiban a frissen kaszált széna illatától
öngyilkos sáskák az idő múlásától
kihantolt gyökerek
beleharapok húsod visszhangjába
a zabigyerékek árnyában fortyogó félárnyékok
egy füstcsík a nagyapa tenyerében
az emlékek égetik az ujjak penészes ráncait
a petegdi reggelek a dohány illatában nyugszanak
egy nyomatékos kiáltás a kakas énekében életre kelti
a gyermekek zsváját
a nagymama könnyeiben mazsolásodó könnycseppek
az árnyakkal telt arcokat elfedi a frissen sült kenyérhéj
amelyet most sütöttek a Nap tornáca kemencéjében
egy sávnai emlék hull most anyám talpai alá
nyomaiban kivirágzik reggel

a pálinka damfja illatozik petegd napkeltéje
a suttogások süvöltése testünkön át
a körösér partján egy maroknyi száradó gyökér
felfedezték a gyökérport
egyfajta csillaghamut
vérünkben csillag gyökerek
elosztjuk a csókot egyenlő darabokra
az ég madarait ezzel etetjük
ajkainkon forgó repülések
a kávé illatától mazsolásodott könnyek
Petegd reggelei
előítéletektől hámozottan
a gyermekek éhében a vágyak tűzvése
nagyapa a kenyeret emészthető darabokra szaggatja
a marhacsorda bőgése felébreszti a harang kongását
a tanítónéni virágzó almafaként osztódik szét
a gyermekszemekben
hangjukb fémes hang vegyül
Petegd reggeleit a napfelkelte égeti ki a szemekben
nagyapa az időt kivirágoztatta

A KORZÓN

a szobában a lázongások szemtől szembenéznek a gyalogátkelő
felzabálja a járókelők lépteit
kinyújtjuk kezünk a falakon át érezzük az árnyak havazását
az érintés nem irányul sehova
az érzékek gazdaságos mozgása
rothadt alma szaga
minden nap felszolgáljuk ebédre
kilépünk a testből
a csók közel a szívhez
a korzón
a demokrácia játécai prédamadarak profilja fényén a
tükörnek
halakat pucolunk pikkelyeiktől egy poszt-decembrista irodalomban
kezdő lelkesedésétől övezve
egy igazi kékvér hölgy mosolyával mérjük a
pupilla tágulást
a kávé illata túllépi hatókörét az álműzést

a járókelők orrlyukából
 szemhéjunk alatt immár hajnal hasad
 a kakas kukorékolás a tűzoltó lépcsőn ereszkedik le
 a nők szépségüket a hirdetésárus tekintetében
 különftik el
 a tükrökben költői eszközökkel fűrt lyukak a
 dilettánsok ölelése
 a korzón zsidvásár a konflisok izzadtságában
 a kiadott szobás kisasszony viaszpecsétetes mosolya
 aki konkrét dolgokba öltöztette a poémákat
 s most arra oktatja hogyan kerékpározzanak a köztereken
 s vegyenek részt társadalmilag hatásos szavalóünnepeken
 az utcalámpák fénye az orrunknál fogva vezet
 saját örömek égetik ki a költeményeket
 a harmadik évezred hátán virtuális házakat építenek
 rajtuk virtuális ablakokban fekete rigók fészékének csöndje lebeg
 a munkaterápia íme sikereses lett
 a versek suttogásában töltött-káposzta illat
 bújócskázunk a fűben a felkelő nappal
 a sétálók lépéseiben erkölcsi előírások
 a korzón a csaló költői remegése
 összekacsint a szobakiadó kisasszony suttogásával
 rothadt alma szaga vegyül a virágzó cseresznyefával
 a vak ujaiban decembrista költők antológiái
 ajkunkon szentimentális járókelők
 más szájak által kitárt szájak
 virtuális pillantásokba csomagolt költemények
 braille írásjelekkel egymáshoz kötözött ujjak
 a szobában a lázongások szemtől szembenéznek
 kilépünk a testekből
 kifényesítjük a vers bőrét a hangoddal
 kiadó szobás kisasszony a köztereken suttogások
 hengerei a járókelők fülébe
 a korzón palacsinta illat a homokórák homokja is
 retteg
 a demokrácia játéakai prédamadarak profilja fényén
 a tükörnek
 rothadt almaszag a költemények suttogásában
 a nő szépségét a hirdetésárus tekintetében
 különfti el

elrejtí nyugalmát a phoenix madár hamujában
a korzón a nagymama ölében töltött káposzta illat

GYÖKEREK

lábnyomaink az út zajait zaj szeletekre vágják
a könnyek hidegétől elkékvült gyökerek kiáltások szépséged belsejéből
a hamu a fönix madár gyászruhája
nem csinált hanem megszült csók mely átöleli a kiáltást
a járókelők árnyékaik a vérünkben öblítik
a felfele lépcsők megszártítják lábnyomaink
kezeinkbe ereszkednek a sebek
vasak virágoznak a megfeszített vérében
tolakszunk hogy beférjünk szentségébe
a beláthatatlan szemével néz le ránk a hit
a fájdalom kiáltásába öltözik
talpán vérrel borított harangok ütnek tompán
a halhatatlan pillanat elkékvült gyökerei
lépteinek vérrel telt nyomai
az angyalok szorgoskodása anyám könnyeiben
az ő sikolya osztja az ostyákat a mi kiáltásunkban
ajkainkon a kivirágzó homok
az arcokról pipettával begyűjtött könnyek
a felkelő napban képmásokat faragnak
lábnyomaink a zajt zaj-szeletekre vágják
hogy a kígyó harapásában levő hit visszhangját tápláljuk
a könny eresztétől megkékvült gyökerek
a mi kiáltásunk kinyitja az angyalok égi orrlukait
a férfi almát eszik tudatlan
a nő illatával mossa kezeit
de szemében az árulás virágzik
a könny földi részétől elkékvült gyökerek
a sebekbe visszatér a fáradtság
a tükör lyukai megtelnek könnyel
áttetszőségükben fürdünk
apró események az út zajában
a fény hallgatása megvilágosítja a földi élet lángolásait
a járókelők árnyékaik a vérünkben öblítik
a nő mozgatja az almát a kígyó sziszegésében
a lázadás földi mozzanatai
kezeinkbe ereszkednek a sebek

vasak virágoznak a megfeszített vérében
 a beláthatatlan szemével néz le ránk a hit
 a fájdalom kiáltásába öltözik
 talpán vérrel borított harangok ütnek tompán
 a halhatatlan pillanat elkékült gyökerei
 a tükör lyukai könnyekkel teltek
 az ür tele sebekkel
 a fönix madár hamva velünk telt meg
 párbeszéd a madarakkal a vakok ujjában braille betűk
 a mi vérünk
 összerakjuk a zaj lázadása miatt elkékült gyökerek magánya
 elégetését
 lábnyomaink szeletei a zajnak

Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

Ioana SÎRBU

Sohasem (niciodată)

áthalad rajtam az emléked
 jégesők gyöngyeivel a sárban jégesőkkel még a szögek is
 kihullnak
 a szürke pókok vonyítanak a levelek aljasan lapulnak dadog a
 szerelem az elmosódott írásban a fák a feledésbe rázzák
 gyümölcseiket minden kaszálatlan burján hosszú
 és nehéz és némaság ne nézzétek
 sajnálkozásaim melyek szénával varrják le szemeim és a csontok
 kinőnek a patáimból és színes hímzésű ingujjaimból és a gondozatlan
 katonatemetőkből
 az ajkaimon elmaszatolt festék elkeskenyíti a szavakat
 szerelmem nem feledlek

szurokkalt töltött üstök (cazane cu smoală)

a te pillantásod édes ezek a pokol tisztításához használt vegyszerek
 hasonlíthatatlan nyögésekkel fedezed fel őket nekem leckékkel
 kell megtanuljam mert elkerülhetetlen sajnálkozások keserű
 bocsánatkérések
 átjárnak megöregedve hajlottan az ártatlanságot keresve

a te mosolyodért

szeretnének hogy kifecseglek
de te a szavak tolláig már háziállattá neveltél
és én nem értem a behajtani tilos táblák jeleit
a válladon az ajkadon a bordáidon
én letről szeretlek nagyon letről
ahol csak harapások vannak ugatások és nyávogások
oly szépen álmodtalak meg
miközben a szavak ízlelőbimbói nyelvét beszéltem
a szíveddel

Sold out (Sold out)

Vonzó Vitrinek Vonzó Vásznak Vámja Vázlatos Vágyak Varázsa
Végkiárúsítás
Vaksága Vágyának Vonuló Viágosságnak Válsága Vágtat
Vagyok Várlak

(din volumul *Năpârliie cardiacă*, Ed. Brumar, Timișoara, 2019)
Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

Marius CHELARU

a testvérem élete (viața fratelui meu)

a testvérem élete
nemkívánt folyadékként
siklott át ujjai között

lezuhant
hirtelen mint nyári eső
távol
a szíve mélyén

meghalt
mint egy sietve széttépett csönd

árnya
ayánk egyik könnycseppje rámájában
még leülnéha
közénk

ilyenkor elszakadunk mind magányainkból

beszélgetünk
arról ami volt
cserélgetjük egymás közt beteljesületlen álmainkat
mmt leprélsehető emlékszirmokat

megfeledkezünk róla gyógy mily későre jár

közöttünk
felöltözötten ül a halál
egy szép őszi napon
mely em is evilági
és számolja szívveréseim
meki kimondatlan gondolatait

ma
életére emlékeztem újra

emlékeztem
azokra a napokra
amikor gyermekként
gondolatom egyik törésével
pont a jövő felé néztem
s nem láttam magunkat lelkünkben sebeket gyűjtögetőnek
hanwem a gyermekkorkor korlátlan világában
nyüzsögve
ahol egymásnak mondogatjuk
mi együtt leszünk örökre

most
testvére élete
túl van a megrázó csöndön
szívemben örzöm

a nagybácsim (Unchiul)

úgy hordozván a hátán a púpját
mint egy kupac
hallgatást
ferde pillantást

gonoszkodást és önkéntes félbehagyást
amelyet élete során egybegyűjtött

gyakran kopogtatott
a menyek kapuján
kereste az Úristent

megnevezhetetlen fájdalmak
nyomorgatták haláláig
lenyelte őket vergődve
együtt a kimondhatatlan könyörgésekkel

nappal
a forradásoka teste felszínéről a feste
belsejébe költöztek
amikor a nők pillantásai
mint suhogó kések
egyik sajnálatból másik az undortól
elmetszették
szerelmi élmaiminden gyökerét

a nagybácsim
oly szépen meséltemások életét
hogy kedvet kaptál te is azokat átélni
oly sok megálmodott történetvolt a lelkében
hogy oly rövid
közös gyermekkorunk
be sem fért már

sokatmagával vitt
amifg végül
egyik kimondatlan könyörgésünk
kinyitotta számára a mennyek kapuját

mielőtt beöltözött volna árnyak
kibújt
az önfeladás minden cipőjéből
levetette
minden fájdalom ruházatát

csak a meséit vitte magával oda
hogy elmesélje mind az angyaloknak
akiknek nem volt gyermekora

Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

Traian POP

Az utolsó hóhullás

Eginald Schlattner, Wolf von Aichelburg,
Hans Bergerl, Andreas Birkner, Georgg Sherg
és Haraldd Siegmund-nak
ezt a hóhullást amelyett senki sem képes leállítani
a leégett templomnál három hete havazik
a szenteknek hókalapja nőtt
miként a gombáknak vagy az esőben nyíló esernyőknek
a harang a tavaly nyári varjófészekben vacog
az orgona mint elbizonytalanodott hajó-árbócok
s halott vitorlásként áll a templom
sohasem volt ennyi dolga a papnak a hólapátolással
kétoldalt szemtelenül magasodnak a hóhegyek
mintha így kívánnák kiszívni a hit utolsó cseppjeit
az ördög fenyegetése úgy tűnik gyökeret vert itt
ezeken a helyeken
mormolja lassan tiszta jéggé vált szakállába
s miközben fehér haját rázva veri a falapot feltámadásra
reméli
holnap betéved még valaki a misére
s ez lesz
az utolsó hóesése

Szerelmes éjszaka

fogcsikorgatva az ajtó becsapódik kizárva
a fantasztá árnyak tékozló csapatát
összecsavarodott eszmék alig sejthető jelentések
összezsúfolt léptek suttogott kiáltások
régí hitek maszkjaitól vizsgáltak megkéstek
most már elkezdhetem visszaszámlálását
a határidőig maradót óráknak
valahol majd egy gong jelez negyedóránként

de én tudom hogy ez a jel
hogy visszaszolgáltassam a természetnek az általam
de az ő kezével alkotott ajándékokat
azzal kezdem hát hogy egyszerre cáfoljam s elfogadjam
amit egyesek nem mondtak ki
amit mások nem tettek meg
a szabályokat
a szabályokat áthágókat
mind némán és megadóan jelentkezik majd
s nekem nem marad más hátra mint hogy válasszak
s elkezdődhet az ősz
szerelmes éjszakája

Szerелеm magányos győztes

szerелеm magányos győztes
primitíven felfegyverzett
készen arra hogy minden fegyverét átadja
az első jöttmentnek és legyőzöttet játszon
örök favágó a kapu előtt
a szülés kínjairól képzelődve – a fa
némaságáról
annak tudatától vadul lobogva
hogy késlekedés fahéja repedt –
gyermek vagyok almákkal kezemben
vörös bűn szeretnék lenni a homokban
fiatal nyírfá vagyok
faszén szeretnék lenni egy pillanatig sajnált
de bűn vagyok és nem akarom magam
lángolásaim sohasem folytonosak
csak te maradsz egy magányos asszony
éhes és jóllakott mindkettő egyszerre
aki fegyvereit az első arra járónak adja
s aki vadul szalad mielőtt mindig elérik

Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

Vasile GÂRNET

saying a secret also to that one who does not know me

it was Sunday and I had nothing to do
 the ever more intense pattering of the rain sounded to me like an embrace,
 like a promise – as full of promises are
 all the mornings in a town
 I listened to the fall of time just like this: drop by drop
 I listened to it for a long time
 until the last tears on the flowers, with vain and secret names,
 dripped in grandmother's garden.
 and I felt, as once in my childhood, that luminous coldness
 that always comes into being from rain. . .
 then I remembered what I had written, or, maybe, had read a day before—
 "my loneliness is not a quest for happiness"—
 and I cried like a soul that remembers and cries. . .

at the floor below someone kept practising piano scales
 those sounds had within them some fortuitous sadness
 as if the morning's silence had felt pain when it was broken
 so —habits and days
 sunk into the poetry of melancholia
 when you squash into reverie the morning's hours
 and I can say a secret to that one who does not know me

neum III

we were young, promising and bovaristic
 we defied all block letters
 and new days full of happenings
 came over us

we had long discussions on subjects
 that excluded each other
 such as: how some people cultivate amnesia
 for their own cowardice,
 how we can feed our angels on fidelity,
 or about people's gyroscopic character —
 from gyroscope —
 or the project of travel
 to Jericho. . .

and beyond all there was your careless
beauty
your look ever longing for cognition
something you asked me to retell
about the coldness of loneliness
it was as if you had asked me
to describe the blood flow in arteries

but especially at night we practised this play
called the complete confession
I do not know, maybe that very way
of living our time together was love,
we were lucky
for we could not see our hands
to find out if sometimes
we told lies

nocturnal quotation

sometimes there were long and quiet nights
(an abysmal silence, inflamed by connotations—I remember)
when we met ourselves
and tried—from a revolt against our patient nature—
to discover the evil in the scenery

we had quite a bovarian impulse,
were dynamic and plunged desperately and bravely
into the geography of misery. . .
we found out many things. . . we carefully tried all—
the care of that one
who will confess—we got on a train to the pedestal of hope. . .

it's not all lost, we said to each other, encouraging each other
there is also a place for good in this tremendous evil
here is a beautiful maxim said Joan, quoting:
"there is only one possible definition for love:
growing old together, and being moved by the wrinkles
that are written on your partner's face,
that's love. . . „

we then kept quiet and again there was an impending silence,
time worked on (it worked on us, too),
we put preclassical music, of course,
we, being so sensitive, that our eyes were in tears, hardly visible,
while listening to Albinoni

Traduceri: **Olimpia Iacob și Jim Kacian**

Ilie T. ZEGREA

The loneliness in the depth of the mirror

Today I have taken out for a walk
the loneliness in the depth of the mirror.

All around was as if on the third day
when God separated water from land
the impudent light of the low-cut bulbs
that either made my shadow longer
or my life shorter
and, winking at me
examined the outlines of your almost fluid body

Lately of all my neighbors only Autumn
has paid me non-protocolic visits,
patting my shoulder in a friendly way:
"You know, Death's scream
is much longer and more painful
than Death himself,
and betrayal/loss of a friend
is harder than this scream. . . "
And every time in this place
his sentence suddenly stopped
and the waters of the mirror were troubled,
t-r-o-u-b-l-e-d

And the lily, what is it thinking of, while looking at us ? . . .

Sweetheart, Freud has passed again through my dreams
Pinching their breasts, trying to seduce them,
And our hands, still young,
Fix a date under the thin layer of snow. . .
Maybe Spring, too, will show up from round the corner,

Maybe April, May will also come,
And the lilac will invade your house again.
Then summer will censer the lindens and acacia,
And will light the lilies on a June night.
Lilies, it will light, with God's hand! . .
And those flowers, what will they be thinking of, while looking at us,
for, look, it is winter now and our hands
grow young under the thin layer of snow
and Freud has gotten drunk with my dreams? . .

Transition dialectics

Today autumn's sadness
against life's background
is valueless.

Tomorrow our life
will beworth nothing
and the steam engine's memory
put before our days
will pull the noose of smoke around its neck.

The day after tomorrow we shall climb down the steps of Heaven
as eyelids heavy with sleep descend
with the herd of mountains after us,
carelessly crunching the biblical apples. . .

* * *

On this white sheet like the angel's cry
Harnessed even to my death

I try to simplify the proverbial disagreement
between the eye of the needle and the camel.

It would be fine for me, I am whispered to confidentially,
to take off my free-thinker's shoes
when I cross reality,
when I try to get on the tram,
but, especially, when I describe the trajectory of the bullet
which each time I find longer
Than its whistle from the gun barrel to its target.

And so on, between the white sheet of paper
and the insistent pieces of advice of those who are benevolent,
yesterday I drew the scent of the lily
and before daybreak it died for good,
and now I keep writing calligraphically my soul with care
and I do feel a crazy pleasure. . .

Traduceri: **Olimpia Iacob și Jim Kacian**

Theo CHIRIAC

Exercises in smiling

Those who looked left saw those who
looked eight
those who looked onwards saw those who
looked backwards
those who looked downwards saw those who
looked upwards

One of them
looked at the bright point in the centre
and smiled

The skinny hand starts

Mother is old
Mother has read all the holy books
From time to time she rereads the books aloud
to keep company with the loneliness in the sky and on earth

Sometimes when Mother reads the prayer aloud
the flies in the yard gather up in her room to listen to her reading
After the prayer the merry flies come back to their earthly labours
and the most hardworking of all of them remains in Mother's room

The hard-working fly flies for a long while in the room. It hovers about Mother
then it alights on her hands her smiling face her eyes
“ I catch it! I catch it at once!” I hear my voice of loving son
and great master in the art of catching flies
“Leave it alone,Teo, leave it alone!” I hear Mother’s request

"It is the Queen of all flies! It has been sent for my body!"

Sometimes when Mother is alone and reads aloud
the butterflies in the field full of flowers gather up in the room to listen to
her reading

After her prayer the butterflies fly happily to their work in the fields
and one of them –the most beautiful one–remains in Mother's room

In the room full of books and icons the butterfly flies from place to place
settles on the shadows of Mother's eyelashes, on the light of her eyes
"I catch it! I catch it at once!" one can hear her little granddaughter's voice,
jumping and flying after the butterfly in a sweet zig-zag

"Leave it alone, Andreea! Leave it fly!" grandmother beseeches her
"It is the King of all butterflies! It has been sent for my heart!"

Other times when Mother opens the book and reads aloud
swarms of angels come down from the skies to hear her pray
After her prayer the angels delighted come back to their soul labours
and the brightest one remains close to Mother

Whispering the last words from the last book of prayers
Mother takes the book to her forehead then to her mouth: she closes her
eyes and kisses it
And when tired she falls asleep –in her little room full of books and icons
true unseen wonders begin to occur

From the open book swarms of letters fly like flies through the yard
from the open book swarms of letters fly like butterflies in the plain
from the open book swarms of letters fly in the skies like angels
and from these bright swarms in Mother's little room
The Almighty from eternity comes down

The Almighty deeply bends and kisses the sleeping hand
thanking the Mother fallen asleep that she loves and protects him

Lyind on the bench, its skinny hand suddenly starts
then becomes white and delicate as the hand
of a queen of a virgin of a deity

And in her hand a flower glitters

Traduceri: **Olimpia Iacob și Jim Kacian**

A keresések reggele (Dimineața căutărilor)

ezen a reggelen
megírtalak
mint egy szerelmi történetet
befejezetlen
hagyva

amikor felfedeztél
azt kérdezted
hol vagyok

itt vagyok
eben a szövegben amelyre nézel
most
magad keresve

Harmattalan reggelek (Dimineața fără rouă)

...csöndet akarok...
szelek nélkül
esőt előkészítő viharok nélkül –
zuhatagok nélkül
és átkozott rabló madarak nélkül amelyek jelzik a hegyek
növést;
az ormok megrettentenek
s úgy tűnik, hogy vad ködök ködöt rejlenek...
hát mi felé másszak én, mondjátok szárnyas kövek?..
mifelé, kövek?...
hiszen én csak egy farkas vagyok
magányos
a szárnyas fellegek egében
mely majdnem sírva fakad
mielőtt reszkető halántékomra
rászórja a nyugtató havat ...

(din volumul *Dimineața lumii*, Editura Alane, Slatina, 2020)

Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

igyál ilioska (bea ilioșca)

hogy úgy zuhanj magadba mintha egy tömbház
 10 emeletéről zuhannál
 pontosan akkor amikor a kerületi rendőr
 fűtőlőjében meghal a himnusz
 fogd meg a fejed és helyezd az asztalra
 majd helyezd a másik asztalra is
 ilioska
 tedd minden asztalra a fejed
 így megtelik barátokkal a kocsmá
 emelj aztán köszöntésre rájuk egy itallal telt poharat
 ők kizöldülnek mint a nyárfa hajtásai
 az ösvény salakszemcséi közt
 ha árnyékos a földre csuszamlak
 ne hajolj le érte fehér ruhában
 belle époque kesztyűvel
 hisz majd jön ő az asztalok között
 megáll a szemüveged kereténél és
 bronzal
 keni be pillantások
 a te fogaid még nagyon erősek/ilioska
 harapjál hát mint a téstába sötétjébe
 s bármennyire is nem szeretnéd
 fehér ruháddal a padlót felsöpri ő még
 de elviszi messzi határokon túl az árnyad
 ahol azok a furcsa lakájok járnak
 akik nem isznak csak üres vizet
 és szárnyuk is csak jeges hideg
 ilioska
 az Úristen minket meglátogatott
 számodra egy parancsot hagyott
 gyűjtsd össze az asztalokról fejed
 mert fejetlenül elébe senki nem mehet
 gyűjtsd hát össze mindet egyetlen zsákba
 ahogyan a még vak kismacskákat
 így ilioska
 az éj arcán a ködök zúzmárásak
 legyen ablaktörő a lelked

vagy az üvegek nyakába gyömöszölt dugó
az égalja ragacsosan
csepeg
talpodra tapad mint a sár
egyedül iszol majd
nyeldekled
lőréjét
és akkor ilioska
az izét sem érzed már

nincsen egyetlen fotóm sem apámról (nu am nicio fotografie cu tata)
de jól is mutattunk volna együtt
apám értem jött volna/én meghajoltam volna
hogy egyforma magasnak tűnjünk/ apám
természetes engedékenységgel
hagyta volna hogy egy slukkot szívjak a kentből
hogy felnőttnek
nézzenek

szüleim elvállása után
külön asztalokhoz ültünk
öntudatlan
depressziósan
éhesen
mindnyájan kijelölt élet porciónkra várva
egyazon átkozott pincérnő kezéből
akik késett
mindig késett
s ekkor a hangfalak rázendítettek je susis malade
Lara Fabian/vagy Dalida élő verziban vivre
n'importe qui
hangjára
mely éhségünk felett lebegett
elfedte
és én azt szerettem volna
hogy most anya
hozzáérjen apához
és táncoljanak egy keveset
amíg egymásba siklanak ha lehet

de asztalánál
apa csak mélytányérja fenekére nézett/ talán
az elválás híg és keserű leve ért éppen torkáig
másat már nem akart kipróbálni/mondta
minden kétszer felmelegített leves a kutyaéknak jó csak

küldtem még levelet/fotókat
én mint gimnazista/én mint liceumi diáklány
én mint első szerelmes

kértem zsebpénzt
s minden lehetőséget megragadtam hogy kérjek
zsebem nő s én vele
apám nem panaszkodott
én a megértés túlsó végén voltam valahogy

ma
az utolsó útjára kísérem
s miközben ajkaim apa kezéhez közeledik ajkam
akár a szent kis keresztekhez a Feltámadás éjjelén
még lesz alkalmam – sűgom- lesz alkalmam/mondom
mintha ő hallana/mintha nem ez lenne
végszava felém

otthon találtam egy fényképet esküvőjükről
mely valahogy túlélte anyám gyűlöletét
szépen félbevágtam/ majd egy selfivel
megpróbáltam magammal kitölteni
kettejük közét
de hiába vagy én voltam túl nagy
vagy a képernyő kicsi nagyon
lesz még talán mondtam
egy másik alkalom.

Traduceri/ Frdította: **György Mandics**

Florin GOLBAN

*

the sound of the bamboo shoots
swaying in the wind –
almost silence

*

traveling
on the old silk road –
blossoms a kimono

*

love letters –
blossoms bloom
inside my screen

*

snowflakes
in the mirror
childhood memories

*

hidden in your palm
the line of life--
thousand paper cranes

*

a finger drawing
on the steamy train window
I'm a stowaway

*

Orion and I
on the balcony
winter sky

*

night bus
to the Milky Way-
leaving alone

*
cicada songs
at the day's edge –
door to door

*
night bus
on air
rhythm and blues

Versiunea engleză: autorul

Ioan MILEA

FLASHES (Haiku)

So beautiful are
cacti to be looked at,
not caressed.

*

Today, when the weather
hangs in the balance,
it is misty.

*

What are you
in search of more and more?
Likeness.

*

Sunday. Yes,
every word has
its silence.

*

No crying for people
today – enough to see them
in the rain.

*

Mother's tear
trickles down her cheek
like a thorn.

*

Autumn weather.
Today's rain goes
into detail.

*

The turtledove looks
at me through the window.
I do not even breathe.

*

Bang! Two crows
in a rush on the alley
to the same nut.

*

A white butterfly
in October. No
undertones.

Translations: **Olimpia IACOB & Jim KACIAN**

BIBLIOTECA *HAIKU*

Marius CHELARU

„**Haiku**”, revistă de interferențe culturale româno-japoneze, serie nouă (4), anul 32, Nr. 68/ 2022, toamnă-iarnă

Numărul de toamnă-iarnă al revistei a ajuns la redacție după închiderea numărului de iarnă 2022 al revistei „Poezia”, astfel că îl prezentăm acum.

Așadar, acest număr al revistei condusă de Valentin Nicolîțov, din colectivul de redacție făcând parte Nicole Pottier, Franța Magdalena Dale și Vasile Moldovan, România, este deschis de o prezentare a antologiei WHA pe 2022 (nr. 18), despre care cititorii noștri au citit deja la „Biblioteca haiku”.

Apoi, spicuim din sumarul variat și cu multe din creațiile autorilor membri ai SRH, poeme haiku, senryu și tanka, poeme într-un vers, poeme haibun. Este și o rubrică intitulată „Poeți care nu mai sunt”, în care citim creații semnate de (le reamintim numele tuturor): Jules Cohn Botea, Emilia Dumitrescu, Adina Enăchescu, Manuela Miga, Antonina Moțet, Alexandra Flora Munteanu, Bogdan I. Pascu, Vasile Smărândescu, Ion Untaru, Florin Vasiliu. Apoi un debut în revistă, Cristian Matei. Mai avem un „profil literar” al Virginiei Popescu, semnat de Teodora Moțet, un interesant interviu cu Ban'ya Natsuishi consemnat de Valentin Nicolîțov. De data aceasta Ban'ya spune că, în ultima instanță, „nu există reguli pentru haiku”, și că „cea mai importantă poetică pentru haiku este găsirea unui adevăr nou și profund”. Dar trebuie să citiți interviul pentru context și pentru alte lucruri spuse de Ban'ya, ca să puteți avea o părere despre viziunea sa în ceea ce privește acest tip de poem. Mihaela Cojocar semnează un articol despre Olga Duțu, mai sunt poeme ale unui autor canadian, Charles Douglas, sumarul revistei Gong, nr. 76, pe iulie-septembrie 2022, anunțuri, date despre concursul revistei pentru 2023, cărți primite ș.a.

Așadar, un sumar bogat, și să remarcăm, ca de fiecare dată, o participare consistentă a autorilor membri ai SRH și în acest număr.

„**Ginyu**”, Japonia, nr. 97, 25.01.2023

Primul număr din acest an al „Pelerinului”/ „Ginyu”, primit de la Saitama, unde este redactat și publicat sub îndrumarea lui Ban'ya Natsuishi și a lui Sayumi Kamakura, are un sumar cuprinzător.

Și acest număr se deschide cu secțiunile de critică și eseu, book reviews – toate în limba japoneză, cu texte semnate de Ban'ya Natsuishi, Ryuji Yamagishi, Hideo Saito, un meeting report de Saki Inui, exhibiți

reports de Shinji Noya, Takashi Onishi, eseu: Tadao Shimomiya, Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura.

Sunt pagini pentru haiku, unde semnează Ban'ya Natsuishi, Sayumi Kamakura, John Martone, Jack Galmitz, Partha Sarkar, Toyomi Iwawaki-Riebel, Kimiko Nkanaga, Hinako Fukuoka, Saki Inui, Shihaku, Hideo Saito, Mariko Nagai, Toshio Kimura ș.a.

Revista se încheie, conform obiceiului, cu anunțuri diverse și cu Ginyu Haiku Gallery, ca de obicei, în care, și de data aceasta, sunt și poeme semnate Bill Cooper, Christopher Calvin și Lavana Kray, din România.

„Albatros”, Revista Societății de haiku, Constanța, vol. 35, anul 30, Iarnă-Primăvară-Vară-Toamnă, Editura Celebris, Constanța, 2022

Prezentăm cititorilor noștri, după o perioadă de timp, din nou revista fondată de Ion Codrescu pe 18 Ianuarie, 1992. Colectivul de redacție actual: *Președinte SHC* și *editor*: Laura Văceanu, *Vicepreședinte SHC*, *Secretar general de redacție*: Alexandru Pătrulescu, *Secretar SHC* și *redactor-șef*: Nastasia Panica, redactori: Anastasia Dumitru, Daniela Varvara, traducător de limba engleză: Eugenia Enea. Coperta I: *Cazinoul*, pictură de Elena Stănescu, Coperta a II-a: *Fotohaiku* de Friedrich Winzer; în interior: foto de: Ștefan Rus, Mihaela Cojocaru și Murat Taner.

Dat fiind faptul că sunt reunite numerele din toate cele patru sezoane ale anului trecut, și sumarul este unul amplu, bogat. Pe scurt: 1. Editorial – Laura Văceanu, 2, Gânduri și sentimente la aniversare: *La aniversare* de Vasile Cojocaru; *Continuați* de Florin Grigoriu, *30 de ani de haiku, trecut-au anii...* de Anastasia Dumitru (Constanța); *Din dragoste pentru Tine*, *Societate Română de Haiku din Constanța (I)* de Mara Paraschiv; *Societatea de Haiku din Constanța* de Mihaela Băbușanu, 3. 100 de ani de relații diplomatice între România și Japonia, 4. A XXXV-a aniversare „KO” și a 40-a reuniune de HAIKU și poezie haiku, Prefectura Aichi, Japonia, 5. Concursuri naționale și internaționale de haiku și senryu, 6. O secțiune de haiku, poeme semnate de autori din țară și de peste hotare, 7. La fel și o alta, de secvențe, 8. Haiku în educație – cu mai multe semnături, la fel, din țară și de peste hotare, 9. Kikaku – Haiku comentat: *Timpul – temă de circulație universală în două haikuuri*, comentariu de Arșaluis Gurău, 10. Senryu: *Secvențe Senryu* de Dan Doman; *Senryu* de Dan Viorel Norea; *Senryu marin*, de Vasile Moldovan; *Edilul* de Vasilica Grigoraș; *Senryu* de Constantin Stroe, 11. Tanka din vremea pandemiei, 12. Haibun școlar: *Simfonie* de Anastasia Chira, *Primele ore de primăvară* de Dragoș Pop, *Grădina viselor* de Carla Matei, *Flori roz de cais* de Ian Rus, *Călătoria* de Vlad Iliescu, *Floarea* de Sara Vlaicu, 13. Secvență Tanka, 14.

Rengay: *Solo rengay* de Dan Doman; *Vine iarna* – Luciana Vladimir și Letiția Iubu, 15. Foto-haibun: *Hai-hui* de Gianina Zegreanu, 16. Tanrenga: *Tanrenga* de Dan Doman, Dumitru Radu, Cezar-Florin Ciobîcă, 17. Ggunsaku: *Pisoiful cântăreț* de Alexandru Pătrulescu, 18. Poeme într-un vers de Constantin Stroe, 19. Haibun, 20. Fotohaiku, 21. Prezentare de carte (recenzii, cronici, apariții editoriale), 22. Cărți sosite la redacție, 23. In memoriam: – Manuela Miga de Laura Văceanu, – Olga Duțu – distins dascăl, om de cultură dobrogean special prin scrierile sale de Laura Văceanu, – *Olga Duțu – o amintire memorabilă* de Mihaela Cojocar, *Olga Duțu – model de civitate*; „Cultura constănțeană” de *Olga Duțu* de Anastasia Dumitru, – *Ioana Bud – Un model de dascăl și de scriitor* de Laura Văceanu.

Sunt momente nu tocmai propice pentru toți, pentru reviste nu poate fi mai bine. Cu toate acestea, cele două reviste ale societăților de haiku din România reușesc, prin efortul redacțiilor, să apară. Le așteptăm număr de număr, le vom semna de câte ori avem ocazie, și pentru că în paginile acestora se regăsesc autorii români de gen, dar se întreține și legătura cu asociații, reviste și creatori de peste hotare.

*

„**Kō**”, Haiku magazine in English, vol. 36, nr. 10, 410 Issue, Spring – Summer 2022; vol. 37, nr 4, 416 Issue, Autumn – Winter, 2022

Despre revista „Kō”, editată de Kōko Katō, care este legată și de „Haiku International Association”, am mai scris de câte ori ne-a parvenit câte un număr, cum este cazul și acum. Adesea am regăsit și autori români în paginile revistei. Acum sunt poeme semnate de Maria Tirenescu (care este și cu un poem pentru care a primit Aichi Prefecture Board of Education Award, 2021) și Vasile Moldovan.

În volumul 37 sunt poeme semnate de Clelia Ifrim, Mari Tirenescu și Vasile Moldova. În afară de acestea, este și o recenzie semnată de Clelia Ifrim la *The Earth Afloat*, o antologie apărută în 2021, trimisă de David Burleigh, dar și o alta, semnată de David Burleigh, despre cartea Cleliei Ifrim, *Haijindo – Calea poezilor*, volum despre care am scris aici la vremea apariției.

Ca de fiecare dată, oferim poeme doi autori care nu au mai fost traduși până acum la „Biblioteca haiku”: Yasuko Eguchi (Japonia) – „Mișcându-se cu grijă/ înapoi spre rădăcina copacului/ o cicadă căzută”; Reiko Wani (Japonia) – „Șapte ani de când/ a murit soțul meu/ muguri de phalaenopsis” (orhidee care au flori ca fluturii, ne spune autoarea).

Hideko Narasaki (Hyōgo, Japonia): „Cer limpede de toamnă – / semne cu „feriți-vă de căprioare”/ de-a lungul drumului expres”; Yūkō

Matsumoto (Miyagi, Japonia): „La sala de judo/ o pereche de papuci de copii – / antrenamentul de Anul Nou”

„Paradise” sau, în japoneză, „Rakuen”, vol. 2, nr. 5, decembrie 2022 – ianuarie 2023

Semnalăm o revistă online, care apare o dată la două luni, a unui grup haiku cu același nume, fondată de Kika Hotta, cunoscută poetă de gen. Din grup fac parte și alți colaboratori ai revistei noastre, între care, de exemplu, Maki Starfield. Anual, grupul publică pe hârtie un volum comprehensiv. Sunt publicați în genere autori japonezi, dar dorința grupului este să extindă publicarea la nivel internațional, drept pentru care de câteva numere sunt publicați o serie de poeți din diverse țări, între care și România (prin subsemnatul sau, de exemplu, Cristina Rusu sau, în acest număr, Clelia Ifrim).

Astfel, în acest număr apar poeme semnate de Bill Wolak, Antje Stehn, Hidetaka Yamasaki, Jay Passer, Adjei Agyei-Baah, Mai Vãn Phãn, Stanley H. Barkan, Nicole Pottier ș.a., și, evident, un număr semnificativ de poeți japonezi.

Încheiem cu trei poeme ale unor autori din revistă, traduse pentru cititorii noștri: Tanja Ajtic (Serbia): „Mă uit/ la umbra din lac/ pădurea e acolo”; Mai Vãn Phãn (Vietnam): „Pe drum ridic/ un fir uscat de iarbă/ ating coada vechiului an”; Taghrid Bou Merhi (Liban): „Chiar în boala ei/ zâmbește/ trandafirul inimii”.

Și o scurtă prezentare, și prin poemele lor, a două poete din staff, fondatoarea Kika Hotta și Maki Starfield:

Kika Hotta (poet, critic și translator. Tot ea conduce revista „Rakuen/ Paradise”, director al Modern Haiku Association, și director of Haiku International Association. A primit mai multe premii în Japonia, între care „New Face”, al Ministerului educației, al Modern Haiku Association, și premiul Ishikawa Takuboku): „Kristallnacht/ s-a oprit proiectorul/ filmului?”; „până când vei termina de pictat/ nudul meu/ cu ploaie radioactivă”; „deșertul e gravid/ dunele ei/ curbate abia”; „o muscă/ purtată de vântul luminii –/ ce extaz!”; „într-un metrou/ douăzeci de globi oculari/ judecându-mi sexul”

Maki Starfield (poet, pictor, translator, născută în Ehime, Japonia, 1972. Masterat la universitatea Sofia, studii de management și afaceri internaționale și TESOL în Canada. A publicat recent un volum de versuri, *In Love A Sound*): „e o nouă zi/ sunt zori noi/ – după iubirea noastră”; „licurici/ pe fața mare/ a unei pisici”, „prin aceste flori/ schimbăm

cuvinte/ schimbăm iubiri”; „o umbrelă/ impediment/ în calea iubirii juvenile”.

*

Laura Văceanu, *Radu Patrichi, patriarhul haikuului românesc*, monografie, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Betta, București, 2022, 330 p.

Semnalăm o a doua ediție a unei cărți de tip monografic realizată de Laura Văceanu despre viața și opera unuia dintre cei mai cunoscuți autori de gen de la noi din țară, cunoscut și peste hotare pentru creațiile sale, anume constănțeanul Radu Patrichi, al cărui nume l-am amintit deseori în paginile revistei noastre la „Biblioteca haiku”.

Este un volum compozit, care are următoarea structură, după *Argument*: Viața, Profilul autorului – partea I: Caiete jurnal, cu: Întâlnire cu poezia clasică, gânduri, idei, amintiri, pagini de jurnal, , Partea a II-a, cu: Întâlnire cu poezia minimalistă epigramatică, haiku, Radu Patrichi – haijinul: cărți de haiku, tan-renga, tanka, rengay, senryu, Eseist, Promotor al mișcării haiku în România, Prezența în reviste, antologii, cărți, Cronici, Album de familie și poet, și, în final: Evenimente, Premii și diplome, File de manuscris, Dicționar de termeni japonezi, note, prescurtări, bibliografie.

Din paginile de jurnal ale lui Radu Patrichi cititorii pot remarca, dincolo de felul în care se scrie autorul despre viața sa (nu este vorba despre aspectele de familie sau cu caracter personal), și detalii despre diverse evenimente ale comunității autorilor de gen de la noi (cu precădere din cadrul Societății de Haiku din Constanța), despre cărți, oameni, întâmplări legate de activitatea acestora, întâlniri, discuții, opinii despre felul de a scrie al unora ș.a. Dar și, desigur, opinii ale sale despre aceste forme lirice provenite din Japonia, felul în care le percepe, cum înțelege evoluția lor în timp, cum își propune să le scrie ș.a. La acestea se adaugă și o secțiune de fotografie.

Date fiind sumarul bogat și specificul rubricii doar semnalăm, succint, această carte despre un autor important de lirică de sorginte niponă, remarcând și gestul Laurei Văceanu care dăruiește din timpul său colegului de societate de haiku, alături de care a muncit ani de zile și la revista Albatros, și la realizarea unor evenimente de impact național și internațional.

Radu Patrichi (Radu Pavel Patrichi, n. 10 februarie 1935 în comuna Pungești, județul Vaslui) este, scrie Laura Văceanu pe drept, „cel mai prolific autor de haiku din România”, și, dacă a fost mai puțin în ochiul criticii de specialitate, aceasta se datorează și modestiei sale, și circulației

deficitare a cărților în România. Încheiem cu câteva rânduri ale lui Radu Patrichi (ale cărui cărți, pentru a le putea semnala în continuare, cum am făcut-o de atâtea ori, le așteptăm la redacție): „Atunci când am posibilitatea, pentru o clipă liberă de griji și de gânduri, singura preocupare îmi este haikuul, fie că citesc, recitesc, modific pe ale mele sau, mai rar, mai gândesc haiku, îmbălmăjind ideea prin cap, până se apropie cel mai mult de un haiku adevărat”.

Alte cărți ale autorilor de haiku

Clelia Ifrim, *Ziua când mă voi reîntoarce acasă*, 33 poeme, ediție bilingvă română – engleză, foto de pe copertă: Adelina Quadri, coperta: Andra Podina, Oscar Print, București, 2022, 102 p.; *Când depărtările vin lângă noi*, teatru, Oscar Print, București, 2022, 44 p.

Clelia Ifrim este un nume amintit nu o dată la „Biblioteca haiku”, pentru volumele personale, fie ele de lirică de sorginte niponă sau de alt gen – cum este acum cazul, prezența în diverse antologii, reviste (mai sus am prezentat, de exemplu, revista „Kō” în care apare numele ei) ș.a.

De data aceasta semnalăm, succint, două cărți ale sale, o ediție bilingvă cu 33 de poeme ale sale și o piesă de teatru. Clelia Ifrim este un nume cunoscut și pete hotare. Cărți ale sale au fost traduse și publicate sub egida JUNPA de către Mariko Sumikura, o prietenă a noastră, care ne-a vizitat țara, și pe care cititorii noștri o cunosc deja și din poemele sale dar și din convorbirea pe care am publicat-o în „Poezia” cu ani în urmă.

Așteptăm și ale cărți ale Cleliei Ifrim, pe care le vom semnala, ca de obicei, în rubrica aceasta, și încheiem cu poemul *Sandalele Mariei*: „Aș vrea să am/ sandalele Mariei,/ cu picăturile de sânge,/ căzute de pe Cruce,/ pe ele./ Nu să le port./ Să le țin/ trei zile și trei nopți, / sub perna mea,/ și să i le duc/ în ziua Învierii”.

Pe scurt din reviste

„**Curtea de Argeș**”, revistă lunară de cultură care apare sub egida Centrului de Cultură și Arte „George Topîrceanu” și a Asociației Culturale „Curtea de Argeș”, redactor șef: Gheorghe Păun; anul XIII, nr. 12 (145), decembrie 2022, anul XIV, nr. 1 (146) ianuarie 2023, nr. 2 (147) februarie 2023

În nr. 145 Paula Romanescu semnează, într-o rubrică intitulată „La pas prin satul global”, o primă parte dintr-un *Jurnal de Thailanda*, iar Ana Dobre începe prezentarea unei trilogii semnate de Constantin Lupeanu, cu

primul roman, *Templierul din Carpați*, Editura RawexComs, București, 2021,

În nr. 146 Paula Romanescu publică o a doua parte din *Jurnal de Thailanda* iar Ana Dobre scrie despre romanul polițist al lui Constantin Lupeanu, *Crimă la MAE*, al doilea al trilogiei amintite, Editura Rawex Coms, București, 2021. Sinologul Constantin Lupeanu, colaborator al revistei noastre, scrie despre o carte interesantă, semnată de Ioan Păunescu, *Incursiune în lumea Vietnamului*, apărută tot la Rawex Coms din București.

În nr. 147 Ana Dobre scrie despre a treia carte a trilogiei lui Ctin. Lupeanu, anume *Ambasador în Musonia*, Editura Rawex Coms, București, 2021, iar Paula Romanescu publică a treia parte din *Jurnal de Thailanda*.

„Argeș”, senior editor: Calinic, Arhiepiscop al Argeșului și Muscelului, redactor-șef: Leonid Dragomir; anul XXII (LVI) nr. 10 (484) octombrie 2022, nr. 12 (486) decembrie 2022, nr. 1 (487), Ianuarie 2023

Amintim, în primul rând, din cele trei numere ale revistei „Argeș” care au ajuns la noi, pagina realizată de Paul Golban, în care, în nr. 10, citim lirică de sorginte niponă, haiku, semnată de Krzysztof Kokot, din Polonia, și Ion Cuzuioc, din Moldova de peste Prut. În nr. 11 poemele sunt semnate de Kala Ramesh (Chennai/ Pune, India) și Mirela Brăilean, din Iași. În nr. 1 din 2023: Oscar Luparia (Italia) și Șerban Codrin. Traducerile din cele trei numere sunt semnate de Mona Iordan.

Așadar, o rubrică de interes pentru creatorii de lirică de sorginte niponă, drept pentru care, în măsura în care revista va ajunge la redacție, o vom urmări și semnala în continuare.

„Constelații diamantine”, revistă de cultură universală editată sub egida Ligii Scriitorilor Români și a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, redactor șef Doina Drăguț, consilier editorial Nicolae Mareș, între redactori: Livia Ciupercă. anul XIII, nr. 12 (148), decembrie 2022, anul XIV, nr. 1 (149), ianuarie 2023, nr. 2(150), februarie 2023

În nr. 148 semnează mai mulți autori (și) de lirică de sorginte niponă; Vavila Popovici, *Filozofia, Religia, Știința, Politica – Albert Einstein* (XLII), Dumitru Ichim, *Aurora sau despre filopornosofie*, Mihai Merticaru, *Poeme* și Valentin Nicolaițov, *Cum scriu poezii români haiku* (în care autorul notează și că „pentru scrierea unui poem haiku este nevoie în afară de talent poetic, de mult timp, multă muncă, și practică”).

În nr. 149 citim: Florentin Smarandache, *Poeme*; Vavila Popovici continuă cu *Filozofia, Religia, Știința, Politica – Aldous Huxley* (XLIII). În nr.

150: Vavila Popovici, *Filozofia, Religia, Știința, Politica* – Nae Ionescu (XLIV), Florentin Smarandache, *Poeme* și Mihai Merticaru, *Poeme*.

„**Vatra Veche**” („Vatra”, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț), Lunar de cultură, Serie veche nouă, Anul XIV, nr. 11 (167) noiembrie 2022; nr. 12 (168) decembrie 2022

În nr. 11 – poeme de Florentin Smarandache. În nr. 12 Radu Șerban, în cadrul unui proiect mai amplu despre istoria familiei sale, dar și a Transilvaniei și a României, publică un text cu titlul *O scrisoare onctuoasă*, din care cităm: „Poate cel mai furibund, mai deșănțat și mai neîntemeiat atac îndreptat împotriva sa (a Episcopului Policarp Morușca din America, 1935 – 1939 – n.n. M.C.) și a Patriarhiei Române din perioada păstoririi sale americane este scrisoarea arhimandritului Ioachim D. Popescu (1888 – 1955) din 8 aprilie 1947, către șeful misiunii diplomatice române din Washington, Mihail Ralea.”

*

Încheiem cu alte poeme pe care le-am tradus pentru dvs. din Antologia WHA, editată de Ban'ya Natsuishi:

Edward Levinson/ Edo (1953, SUA, Japonia): „vechi prieteni/ întâlnire într-o librărie/ între pagini”; Germina Melius (n. 1982, Santa Lucia): „masculi ajutându-și vecinii/ o armată de furnici patriote/ luptând împotriva unui munte fumegând”; Ashrafu Musaddeq (n. 1958, Bangladesh): „dincolo de fereastră/ o albină dulgher violet/ de nedescris”; Sazan Nazuka (n. 1976, UK/ Japan): „peste tot și/ invizibilă astă roșu-sângerie/ superlună”; Tuvshinzaya Nergui (n. 1973, Mongolia): „ninsoare.../ gândurile negre se unesc/ în țărână”; Alan Peat (n. 1964, UK): „respirația mielului/ o ușoară ceață/ în jurul camionului”; Qing Qu (n. 2002, China): „O lungă vară pe malul râului/ marea umbră a muntelui mută mărul alb,/ o pasăre singuratică ciugulește norii”; Gordana Radovanovici (n. 1963, Serbia/ Bosnia și Herțegovina): „ascunși de o mască/ ei respiră în silă/ în primele zile ale toamnei”; Lilyana Raycheva (n. 1930, Bulgaria): „24 mai în țara noastră/ o vacanță a scrisului/ strălucire și flori”; Chiemi Sagawa (n. 1970, Japonia): „Hai să trăim aici o viață!/ dacă vântul suflă aici”; Mugen Satomura (n. 1951, Japonia): „hortensii!/ o mătă doarme/ pe o fărâmă de țărână”; Tsanka Shishkova (n. 1944, Bulgaria): „zăpadă.../ doar urmele păsărilor/ în fața ușii mele”.

POEZIE STRĂINĂ ÎN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

POEZIE CHINEZĂ CLASICĂ

POETUL NEMURITOR LI BAI – Trei POEME

(V)

LI BAI (701-762), născut la granița de nord-vest a Chinei imperiale, copil fiind, a

avut șansa de a trăi în China de sud, în actuala provincie Sichuan, și să beneficieze de învățătură aleasă, deoarece părinții au hotărât să-și revendice posesiunile familiei din China de vest și de sud. A urmat traseul obișnuit al tinerilor cărturari, dar firea sa dreaptă, nesupusă, l-a împiedicat să accepte atmosfera din capitala imperiului, marcată de calomnii și comploturi și în consecință n-a

beneficiat de onoruri oficiale. A călătorit spre a-și cunoaște patria, a hoinărit în diverse locuri o lungă perioadă de timp, și a scris în permanență, fiind din tinerețe apreciat la scară largă pentru talentul înalt cu care a fost dăruit de cer.

A compus peste trei mii de poeme, din care s-au păstrat aproape o mie. Istoricii și criticii literari chinezi îi scot în evidență sinceritatea și omenia, patriotismul, dezinvoltura, curățenia întregii sale vieți. A descris peisajele naturale, și-a exprimat dragostea pentru munții și râurile patriei. Stilul său poetic este considerat maestuos și neconstrâns, cu imaginație bogată, flux natural al limbajului și ritm armonios, adesea schimbător.

La fel ca Mihai Eminescu peste veacuri și peste mări și țări, a absorbit miturile și legendele, literatura populară, prelucrându-le în culori magnifice unice.

Li Bai este cel mai autentic reprezentant al culturii chineze și cel mai mare poet romantic, un moștenitor de geniu al lui Qu Yuan (339 – 27 iunie 278 î.Hr.), atingând apogeul artei poetice în China și în lume.

PHOENIXUL NU CIUGULEȘTE MEI

Phoenixul nu ciugulește mei când îi e foame,
Se hrănește cu mărgele langgan.
Cum să se-nghesuie cu stoluri de găini,
Pentru-o fărâmbă de hrană să se zbată avan?
În zori, cântă-n copaci, pe Muntele Kunlun,
Seara, bea apă din apele repezi ale Fluviului Galben.
Pe nesfârșitul drum spre casă, phoenixul doarme singur,
În noaptea de toamnă înfruntă frigul peren.
Din fericire, l-a întâlnit pe Prințul Jin
Și-n norii albaștri au zburat împreună.
Bunătatea nu e răsplătită,
Suspînul tău în zadar răsună.

Note:

Cea de-a patruzeccea poezie din cele cincizeci și nouă scrise în stilul clasic *gufeng*. Un poem al furiei de a nu fi fost acceptat să primească stipendiu de la împărat, într-o vreme când recompensele imperiale se manifestau prin posturi mandarinale și felurite danii și, ca pretutindeni, la fel ca în zilele noastre, valoarea nu era cătuși de puțin respectată. Pasărea phoenix este metafora pentru înțelepții nobili care refuză să intre în rândurile celor vulgari.

Langan 琅玕 este un arbore mitologic al Nemuritorilor.

Poetul din Dinastia Qing, 孙枝蔚 Sun Zhiwei (1620- 1687) a scris:

„Copacul crește în mijlocul cerului,
Iar Phoenix este cuibărit pe el.
Singurul lucru de mâncat este Langan,
Un viuet strălucit se-aude de departe.”

La Dizhu, azi Defileul Celor trei porți, apa Fluviului Galben, unde își astîmpără sete pasărea phoenic, este curată și repede, turbulentă.

Wang Zijin este prinț de Zhou, un nemuritor, renumit pentru faptul că își știa cu exactitate data morții.

Muntele Kunlun, la Li Bai Kunqiu, în mitologia chineză este socotit axa lumii și tărâmul Nemuritorilor 仙人 xianren. 西王母 Xi Wang Mu, Regina Mamă a Vestului, își avea palatul sus pe acest munte, în nouri.

Legenda phoenixului nemuritor este prezentă în textele filozofului Zhuang Zi, 369 – 286 î.Hr., pilda filozofului inspirându-l pe poetul Li Bai: „Când Maestrul Hui (reprezentant al Școlii Logicienilor, prieten al lui Zhuang Zi) era prim-ministru în Principatul Liang, Maestrul Zhuang s-a dus să-l vadă. Cineva l-a înștiințat pe primul ministru: Vine Maestrul Zhuang. Are de gând să-ți ia locul.

Speriat, Hui Zi a trimis după el și l-a căutat trei zile și trei nopți.

Până la urmă, Zhuang Zi a ajuns la el și i-a spus:

Știi că în sud este o pasăre, pe nume 鸞 yuanchu (un alt nume al păsării phoenix, 凤凰, fenghuang)? Ea se ridică din Marea Sudului și zboară până în Marea Nordului. Nu se odihnește decât pe platani, nu mănâncă decât muguri de bambus și nu bea decât apă dulce de izvor. În timpul acesta, o bufniță, care găsisese un șobolan putred, s-a uitat în sus și, zărind-o, a exclamat, ca s-o înspăimânte:

Ah!

Acum, tu vrei să mă sperii cu principatul Liang?”

RĂMAS BUN LA BALING

Ne luăm rămas bun la Pavilionul Baling,
Apele râului curg ne-nterupt.
Sus, vedem copacii bătrâni, fără flori,
Jos, iarba primăverii e nespus de tristă.
Întreb unde duce drumul acesta,
E drumul vechi, pe care Wang Can a plecat în sud.

Drumul antic mai trece prin Xijing,
Cerule violet este plin de nori la apus.

Se înserează, noi, cu inima zdrobită,
Cum s-ascultăm ciripitul de grangur?

Note:

În poezia „Rămas bun la Baling”, Li Bai expune sentimentele din momentul despărțirii de prietenul său și vede lumea mare în natura din jur. Copacii bătrâni, iarba tristă, apa râului și drumul rămas din vechime creează o atmosferă viguroasă, care îl exprimă pe poet și este o succintă prezentare a lumii vremii sale.

Este vorba de un pavilion numit Baling. Baling înseamnă Mormântul de lângă râul Ba. Aici a fost înmormântat în vechime împăratul Wen din Dinastia Han, aflat la 30 de li de capitala de atunci, Changan, pe drumul spre sud-est. De atunci, s-a instituit obiceiul de a conduce prietenii care plecau în sud până la poarta estică a capitalei sau chiar până la acest pavilion. În acest fel, Baling a fost asociat cu despărțirile.

Wang Can: Un scriitor celebru la sfârșitul dinastiei Han de Est. Pe timpul unei rebeliuni, a fugit în sud și a scris „Poemul celor șapte dureri”, condamnând războiul.

Cântecul grangurului în semn de rămas bun există încă în culegerea de poezii poulare editată de Confucius, „Cartea Poemelor”

ZHUANG ZHOU S-A VISAT FLUTURE

Zhuang Zhou a visat că s-a transformat într-un fluture dansator.
Când s-a trezit, nu știa dacă în visul său era un fluture
Sau un fluture visase că este Zhuang Zhou.
Lucrurile se schimbă mereu
Și totul în univers nu face excepție.
Știm că apa mare din jurul insulei Penglai s-a transformat,
Într-un curent de apă dulce, limpede.
Vezi bătrânul care plantează pepeni lângă poarta de sud a capitalei?
În dinastia Qin, el a fost marchizul Dongling.
Faima și bogăția sunt toate la fel.
Zâmbește pentru a vedea ce pot lua acei tineri înainte de a muri!

Note:

Un poem despre impermanența vieții. Li Bai pornește de la celebrul vis al fluturelui din cultura chineză, imaginat de filozoful Zhuang Zi. Viața este vis, visele sunt viață. Totul pe lumea asta este și trebuie să fie similar. Nu există vreo distincție între lucruri și nici deosebire între bine și rău, între succes și eșec, între a avea și a nu avea sau a fi și a nu fi.

Un alt exemplu de care se folosește Li Bai este un om de rând care fusese mare demnitar și avusese bogății cu nemiluita. Neînfrânt de soartă, numitul Shao Ping își ducea zilele liniștit, acceptând cu sinceritate schimbarea nemotivată.

Zhuang Zi, în capitolul „Despre egalitatea lucrurilor”:

„Penumbra a întrebat Umbra:

- Abia te mișcai și acum te-ai oprit; mai înainte stăteai jos și acum te-ai ridicat în picioare. Cum de ești lipsită de voință?

- Eu sunt așa fiindcă depind de altceva, a zis Umbra. Eu sunt așa fiindcă depind de ceva care depinde de ceva. Oare eu depind de altceva, la fel cum șarpele depinde de solzii de pe trup și cum cicada depinde de aripi? De unde să știu eu de ce sunt așa? De unde să știu eu de ce nu sunt așa?

Odată, Zhuang Zhou s-a visat fluture, un fluture făcând volute prin aer, zburând pretutindeni, în voie, fără să știe că el era de fapt Zhou.

Brusc, s-a trezit și și-a dat seama că, într-adevăr, el era Zhou.

Nu se știe dacă Zhou a visat că se transformase în fluture sau fluturele a visat că devenise Zhou?!

Între Zhou și fluture trebuie să existe o distincție.

Aceasta se numește preschimbarea lucrurilor.”

Versiunea română, prezentare și note: **Constantin LUPEANU**

POEZIE FRANCEZĂ

Victor HUGO

De şase mii de ani războiul ...

De şase mii de ani războiul place
Atâtor neamuri ce adesea-l vor
Şi Dumnezeu îşi pierde timpul pentru-a face
Puzderie de stele şi de flori ...

Şi sfânta şi celesta lui clemenţă
Speranţa pentru-o viaţă de apoi
Nu reuşesc să scoată din demenţă
Aceste inimi însetate de război.

Popoare cu instinct gregar ce îşi urmează
Berbecul care bate din tambur
Căci pentru ele doar victoria contează
Deşi carnagiul este peste tot în jur.

E gloria la loc de cinste
Mulţimile nu încetează s-o aclame
Chiar dacă în alaiul ei himeric
A-ndurerat atâtea mame...

Găsesc mereu o fericire pură
Când trompetistul dă semnal
Când trâmbiţa ce-o are-n gură
Trimite-n luptă înc-un val.

Căci dacă peste tot se-ntinde scrumul
Şi focuri mari şi lungi se-aprind
Şi-ntruna se aude tunul
Şi săbii-n fum se văd sclipind,

Sunt toate acestea pentru ca ilustre alteţe
În jurul mesei aşezaţi,
Să facă schimb de politeţe
De-abia ce morţii-s îngropaţi
Şi putreziţi şi-n gropi uitaţi

Sau, și mai rău, când după luptă
Pe câmpurile mlăștinoase
Șacali și vulturi se înfruptă
Din ce-a rămas din ei, din oase...

Li se insuflă ură, răzbunare
Popoarelor ce-alături viețuiesc –
Căci asta imbecilii prețuiesc:
Discursuri la parade militare!

Este un rus ! Omoară-l, hai, sugrumă-l
E un croat ! În foc cu el, e just !
De ce să fie altul mai robust,
Mai îmbrăcat în alb ? ...Mai bine-n humă !

Pe-acesta, iată, acum îl suprim
Și-apoi mă duc, cu inima senină
Căci a comis înalta crimă
De a se naște dincolo de Rhin.

Puteți să beți din apa de fântână
Să vă-nchinați în taină la o cruce
Să vă iubiți, să căutați lumină
Dar vai!... să omorâți un frate e mai dulce...

Când iarăși vin peste câmpie zori
Și-aud din nou , suav, privighetori
Mi-e greu s-admit în judecata-mi pură
Că mai avem în noi atâta ură !

Măine, în zori...

Măine, în zori, la ora când se albește câmpul,
Eu voi pleca. Vezi tu, eu știu că tu m-aștepti
Voi trece peste munții cu brazii-nalți și drepti
Căci doar apropierea îmi liniștește gândul.

Și-ncovoiat sub gânduri, cu mâinile la spate
Necunoscut și singur, voi merge ca prin vis
Și nu voi ști de-i ziuă și nu voi ști de-i noapte

Căci văzul și auzul de-acuma s-au închis.

Nu voi privi amurgul ce-n mare se topește
Nici pânzele departe mergând înspre Harfleur
Când voi sosi la tine,când drumul se sfârșește
Peste mormânt voi pune buchete mici de flori.

Arthur RIMBAUD

Un vis de iarnă

În iarnă, în vagonul roz cu perne albastre
Noi vom pleca și vom fi bine doar noi doi
Acolo unde-n toate colțurile moi
Vor face cuib săruturile noastre.

Și vei închide ochii când prin noapte duși
Vom traversa tărâmurii depărtate
Cu monștri și cu demoni populate
Ce pot privi prin geamuri ca intruși.

Apoi tu vei simți pe-obraz ceva...
Un mic sărut, ca un păianjen care
Îți va fugi apoi pe gât...

Și îmi vei zice cam așa:
– Să căutăm în noaptea asta mare
Această vietate călătoare...

În românește de **Nicolae Mușă**

POEZIE ITALIANĂ CONTEMPORANĂ

Alessandro MONTICELLI

Alessandro Monticelli trăiește la Sulmona, este artist plastic și poet. Printre volumele de poezie publicate se numără *Medicine scadute* (2004), *Favole da un Manicomio* (2006), *La pelle fragile* (2014), *Radici in aria* (2015) și *Le Conseguenze* (2022). Textele traduse în limba română fac parte din volumul bilingv „*Lecții private/ Lezioni private*”, în pregătire la Editura Cosmopoli.

În zorii iernii
pământul crapă pas cu pas.
Primii fulgi se topesc pe jos
peste o clipă mai limpede.
Miros de mișcări avute care nu au rămas.
Închiși într-un solfegiu nuanțat silențios.
Eu cu fața spre nordul cețos
Tu în sudul viselor tale de prea multă lumină.

Act unic

Și Sunetul se întrupează dintr-un dezastru neintenționat
din reverberațiile Babilonului
din geometrii de priviri potrivnice.
Între timp răsese înăbușite străbat din camera vecină
dar e numai un pretext să nu murim
în timp ce mâini de balsam opresc accesul
la dorințe neîmpărtășite.
Astfel tu și cu mine orbiți de lumina unei lumânări
încercăm să ținem strânși de 20 de ani de viață
cu o agrafă.
A doua zi mă plimb singur pe străzile înguste ale orașului
magazine de antichități și de haine second-hand.
Dacă mă căutați mă poți găsi pe mine și inima mea acolo înăuntru.
Cortină.

*

Câtă vreme viața va mai avea secrete
Și vor fi cuvinte nespuse și violente
Și muzică nouă de ascultat
Înainte de tăcerile care vor veni,
somnul lumii va trebui să aștepte.

Astfel, vom continua să ne imaginăm figuri blânde
Pe cale să se iubească
Să accepte iertarea ca pe un har
Să simtă parfumul unui ger lejer dimineața
Și să o ia de la capăt desculți fără îndoieli
În camera întunecată.

Și încă o dată fără teamă
Mă voi uita la acea imagine
Însemnată și îngălbenită în care puneai la păstrat
Un pumn de zăpadă în cutia de bijuterii
Ca s-o păstrezi spuneai
Până la venirea verii.

*

În această închisoare fără ziduri trăiește un Dumnezeu slab
pe care nu-l putem ajuta ca să nu-l îndepărtăm
Un gest strălucitor ar fi de-ajuns
în molozul unor războaie teribile și complet neștiutoare
dar ne vor numai spectatori la un alt masacru mediatizat
sau și mai rău la unul trecut sub cea mai atroce tăcere.
Noi, statui de sfinți care se închină la porțile mafioților.
Dar dincolo de mizeria intelectuală
dincolo de acceptarea atroce și obscenă a omului
care moare de mâna unui alt om
E suferința care duce la har
percepția vidului înainte de depăși noul.
Și acolo se naște frumusețea infinită și transparentă
care nu e imagine, dar ne face să ne imaginăm
că precum apa nu are formă și le are pe toate.
Ca întotdeauna mulți nori dar un singur cer.

Natural

Acum respir apa pierdută în aer
și pot vedea cu pleoapele închise
în timp ce mângâi încetineala
sub aroganța prietenoasă a cerului.

Dar știi că ambuscada e pregătită

sub mantia ocru a frunzelor
și că poate într-o zi voi reuși să te locuiesc.

Stilul este limita
nu uita.

Prezentare și traducere de **Eliza Macadan**

Gilberto ISELLA

Gilberto Isella, născut la Lugano în 1943, este poet, critic, dramaturg și traducător. A predat limba italiană la liceu, în Lugano. Este colaborator la site-ul web posta.osservatore.ch și la diverse periodice. A fost cofondatorul revistei de cultură *Bloc notes*, în 1979. A publicat numeroase studii despre scriitori ai trecutului și contemporani, a tradus din franceză pe Charles Racine, Jacques Dupin și Bernard Vargaftig. Printre volumele de versuri mai recente amintim *Caro aberrante fiore*, 2013, *Liturgia minore*, 2015, *L'occhio piegato*, 2015, *Arepo* 2018 (carte finalistă la Premio Camaiore și la Premio Bonanni Città dell'Aquila) și *Criptocorsie*, 2021. Dintre cărțile de proză amintim povestirea-eseu *Engadina*, 2019. Textele traduse în acest număr fac parte din volumul bilingv italo-român „Subromantică”, apărut la Editura Cosmopoli.

Oh, cum se învâрте spirala noastră
în pridvorul unui vis

Când cel mai întunecat porumbel
deșeu curge lent înapoi
în acel Canal Grande
care disperă în noi, magi ai Veneției și ai luminii,
deși pe fundul lagunei
dinspre vântul cald polifemic
cu o cadență neagră solfegiați
parodiați, mușcați de ciocul
pe care ochiul său îl întinde
spre stânci pitice
unde moțăie lei

**

Ca pisica în fața vioarei
umplute cu mușchi, care într-o

singură coardă verde și-a oprit
mieunatul

Ca niște crengi în dezordine
care și-au pierdut contrapunctele
dintr-un arabesc cu cerbi
provenite

Fiecare își sfidează cornul nerezolvat,
concurează cu o furie caldă
în reflexii de sticlă crăpată

Dar rămâne impasibilă
silueta peștelui
care se agață de șuvoi

Catalogul de ani se lungeste
iar tu neștiutor
iei din măduva formelor
care defilează lângă tine

Nu știi că bosonii sunt bile înnebunite
pe pista neantului, abia
salutate de un căpitan invizibil

Îți imaginezi că cearșaful tău
e un continent matematic
generatoar de vârfuri, lagune, insule,
abisuri, unde, sub aparențe schimbătoare
prin întuneric sau lumină
fizionomia anilor
campează

De câte ori l-ai ridicat?

Pe Sansilvestro ți se-ntâmplă să plângi,
neajutorat, pentru acel fantastic
crud
număr de ori

Pe hârtie de caiet

Aceste felinare verzi
în linie cu ultimul orizont
 vor rezista?
 Vor apune
ca frunzele de tutun
la capătul văii?

Plase, smaralde
se împletesc tăcute în intervalul
dintre o trecere și alta
a soarelui,
 la fiecare răscruce
dai de
un înger descătușat

Mereu așa.
Aripa care se îndoaie în coadă de umbră
pe foaia de caiet
își caută ochii pe țărmul
cel mai îndepărtat, printre o sută de reverberații
ale cine știe cărui chip
pierdut și totuși
în fiecare clipă
predat ție
încerc să sculptez ecoul
unei stele uscate
care s-a pierdut în cer
cerșind o fântână

a inventat cântece de granit
fără note

a sfârșit ca o cârpă
în amurg

fântână
săpată în neant

Prezentare și traducere de **Eliza Macadan**

Uitați

Și n-avem scaune
unde liniștită respirația
unui eu solitar să poată
transcende pe altul,
privirea
peste o scară abruptă
care, tăind țelul,
duce la turnul
roșu al porumbarului.
Gândurile noastre
sunt furate de sintagme ignare
născute la întâmplare,
incomprehensibile celor mai mulți,
ideile noastre o povară
în comoda lor existență.
Și sprijine n-avem
dacă monstrul ne asaltează,
nici eroi, chiar așa,
spatele goale,
abandonate poate și
de cine nu știe dezerta.

Orfani adulți

Dificil este a lăsa
în urmă
anotimpul iubit,
lemnul e rășină
și nici o altă esență
parfumează mai mult ca aceea
în prezent.
O lebădă cântă
ultima ei melodie
și un nor o ascultă,
un nor inimă.
Suntem reflexul
strămoșilor noștri
pierduți în zbor,

poate ne ascultă sau poate nu,
orfani adulți
care caută căi de ieșire,
un refugiu,
în lumea aceasta efemeră.

Amintiri

O rază slabă
ce arată cu degetul
pe urechea acului,
respirația
care prinde formă
și se îndesește pe geam,
așa se dezvăluie
timpul care trece
și nu mai este
aripă de pasăre
care pictează pereții
pe neașteptate
nici autobuzul de-acum
în spate,
un lampion care dispare
în neant sau
minge de hârtie
pe asfaltul ud..
ora de nani.

POEZIE CONTEMPORANĂ CHINEZĂ

Cai QING

Autoprezentare: Este născută în august 1969 în Kunming, Yunnan, China. Originară din provincia Anhui, a absolvit Universitatea Yunnan, Facultatea de istorie, apoi s-a specializat în limba și literatura chineză. Lucrează la Universitatea Yunnan. A iubit literatura și lectura de când era copil. A început să scrie poezie de la 15 ani, dar a publicat abia din anul 1990. Din când în când, în reviste i-au apărut câteva eseuri. Insistă asupra poeziei și scrisului literar. Numai în 2021, a compus literatură totalizând, după sistemul tradițional chinez de a nota, peste 300.000 de caractere. Anul trecut, noile sale scrieri literare sunt de 318.700 caractere. Fiul ei, Yin Yuguo, a iubit România profund și a mers cu toată inima să studieze limba română la Bacău, socotit orașul său natal spiritual. Din păcate a murit într-un accident de circulație. Dragostea lui pentru poezie și România a călăuzit-o mereu pe mamă să creeze poezie, să iubească România. Relația dintre mamă, fiu și România a fost încurajată de primul director al Institutului Cultural Român de la Beijing. Profesorul Adrian și profesorul Ioan Dănilă de la Universitatea din Bacău au încurajat-o și i-au insuflat o încredere deosebită. A tradus poezii ale unor poeți moldoveni moderni și contemporani, precum Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Topârceanu. Din septembrie 2021, grupaje din poeziile sale au fost traduse în limba română și publicate în reviste românești, printre care revistele trimestriale „Poezia” și „Rotonda valahă”, în renumita revistă europeană „Dialog literar” cu o istorie de peste 150 de ani, în „Ateneu”, „Neuma” etc. Are o gamă largă de pasiuni, iubește literatura, istoria, filosofia și frumusețea și, de asemenea, se interesează de psihologie, sociologie, economie. Îi place scrisul, pictura, muzica clasică și lectura. Și-a urmărit pe tot parcursul vieții propriul progres, îi place să învețe lucruri noi, păstrează trează curiozitatea. Cu inima deschisă către soare, iubește natura și se străduiește să se perfecționeze. Va face tot posibilul să promoveze prietenia dintre China și România, să introducă în China literatura română și altele. Dragostea aceasta va dura pentru totdeauna.

SUFLETUL POEZIEI

Simt că am primit un e-mailul, iar ochii îmi sunt fierbinți. Și nici nu știu de ce soarta a aranjat-o așa. Cei pe care îi iubesc sunt fie luați, să nu-mi fie prin preajmă, fie și de scurtă durată. Poeții mei preferați sunt Li Qingzhao, Li Bai, Li Yu și Li Shangyin. Destinul este, de asemenea, uimitor. Poezia este produsul fluctuațiilor emoționale.

Sufletul poeziei este emoție, iar poezia bună poate fi scrisă doar atunci când emoțiile fluctuează. Poezia poate fi declanșată de emoții pozitive, cum ar fi fericirea, mândria, afecțiunea sau emoțiile negative, cum ar fi durerea, tristețea.

Relativ vorbind, emoțiile negative sunt mai susceptibile de a declanșa agitație și entuziasm emoțional. Când soarta poetului este rea, în inima lui vor exista diverse fluctuații emoționale. Cu cât fluctuația este mai mare, cu atât emoția este mai intensă și dorința de exprimare mai puternică, iar creația va aduce în mod firesc calități mai mișcătoare. Influența acestui factor extern asupra inimii va afecta, la rândul său, proiecția emoțională a poeziei. „Lucrarea” de aici nu se referă la folosirea ingenioasă a cuvintelor și propozițiilor, ci la armonia și perfecțiunea emoțiilor.

Așa-numita expresie „Țara este nefericită, iar poetul are noroc, fiindcă e ușor să lucrezi în vicisitudinile vieții.” Acestea aparțin poetului Zhao Yi din Dinastia Qing. Cu cât poetul este mai supărat, cu atât are parte de mai multă nedreptate, cu atât sărăcește și cu cât are parte de greutate și nefericiri în viață, cu atât conflictul de exprimare emoțională va fi mai intens, ceea ce va face mai ușor să impresioneze cititorii și să rezoneze emoțional. Ce frumos să fii o persoană normală, mediocră. Fără literatură, fără poezie, fără viață și moarte.

Tu nu vei crede niciodată
 Îmi doresc atât de mult să împart apusul cu tine
 Măcar apusul unei singure zile
 Țin strâns gândurile care se revarsă
 E prea târziu să usuc ochii apoși
 Bate vântul, umbrelă n-am
 N-am decât ochii și inima
 Când îți strig numele
 Se preface vântul?
 Fulgii de zăpadă pot deveni păsări în zbor?
 Se fac poezie, cântec
 Raze ale lunii la fereastra ta
 Sau cel din urmă trandafir din grădina ta?
 Doar pentru a admira apusul roșu
 Aș da la schimb câteva zile din viața mea
 Ca să verific puritatea căldurii inimii
 Privește, solemn
 Pun în podul palmei tale
 Inima mea.

ZIUA RECUNOȘȚINȚEI

Zăpada timpului cade încet
Recunoștința și compasiunea mea cresc
Universul s-a mutat pe-aproape, și-a făcut o casă

Mi-e dor de căldura aceea curgătoare
Lumina din spate a zăpezii
Lacrimile fierbinți toate
Sunt în timpul etern
Pic pic pic pic pic

Chiar dacă multe nopți se suprapun
Dacă întunericul reproduce întunericul
Nu voi uita niciodată
Ca trandafirul absorbind lumina

Ca pământul sorbind aromele

Aceasta este o zi altfel
Îmi amintesc să fiu lumină
Să topesc impuritățile vieții
Să n-ascund umbrele din inimă sau
S-ascult muza grăitoare
Întinde aripile de frică
Aștept în liniște venirea luminii
Și ecoul pe care îl are orice viață

O ZI A FLUXULUI DE CONȘTIINȚĂ

Uneori diminețile mele încep la patru.
Ca o baie de primăvară în Fontainebleau.
Mi-am scris partea aceea neștiută din inima mea, am făcut exerciții de
încălzire.
Pe drum, sub vântul rece, am degustat propozițiile una câte una, m-am
așezat și am început să-mi salvez și să-mi lustruiesc pietricelele,
transformându-le în virgule strălucinde.
Jumătate din fiecare zi este acid nucleic, jumătate este tristă, jumătate este
apă de mare, jumătate este flacăra și sunt zile însorite și ferestre acoperite
cu fulgi de zăpadă.

Viața mea începe zi după zi de la Xinjiang, la Wuhan, până la Shenzhen

Din Europa, Australia, Europa de Est și din cele patru zări
Da, inima mea a fost luată de soartă
Dar soarta mi-a dat o rodie uriașă
Și fragmente vibrante, parfumate, pline de culoare

Dimineața îi mulțumesc platanului meu
Anul trecut mi-a adus luminile și umbrele lui Monet
Anul acesta un râu care
Îmi șoptește:
„Fiecare mâine este un etern poem nou”
Împrumut des de la el versuri și imagini
Ador spațiul muzicii sale unice

Prietenii mei de pe lună îmi împărtășesc
In the Bleak Midwinter
Îmi trimit muzică privată pe 17G
Acum scriu la BGM tot cu sprijinul lor

La prânz "Les Trois Mousquetaires"
Cu o cafea înlocuiesc prânzul
Conversația de după masă
Prăjituri mici coapte la soare

În interior cu nenumărate inimi roșii, toate roșu aprins, limpede
Împărtășim fotografii, poeme

Cele mai multe îți seamănă
Tu adaugi
Chipul mic, zâmbitor colorat care poate fi preamărit
Numai scriind pot exersa scrisul
Am un curs despre creație, întâi practic pe mine
Cu biciușca ta zilnică
Verifici corespondența la fix, în fiecare dimineață

Un prieten zice că ninge
Ninge și la mine
Privesc fulgii de zăpadă de dincolo de fereastră
„Vreau să fie ca iubirea care curge peste pământ
Să cadă în cel mai afund loc”
Un prieten spune

În seara asta dialoghează lupul cu luna
Lupul stârnește miracole
Prietenii mei vin de departe și se duc tare departe
Să păstrăm iubirea, le zic
Duceți-o pete munți și mări

Iar poșta rapidă s-aducă lunar sau în fiecare săptămână
Mici surprize de pretutindeni

Spre seară urmăresc difuzarea-n direct a unei cărți noi
Apoi mănânc ouă
Nu-i nevoie să urmăresc cotețul unde ouă găinile
Termin predarea cursului online
Dar marfa cerută nu vine

Înainte să mă culc, deschid poezia lui Carver
Citesc „Amintirea toamnei” de Shi Tiesheng
Și descopăr zilnic o limbă nouă
În răsuflarea păsării de la miezul nopții...

Respect anii cu palme afectuoase, viața are dreptul să fie o carafă de vin,
iar când vinul se va termina, oamenii se vor împărștia; dar câte poloboace
cu vin trebuie să bem în viața aceasta lungă.

Eu și zilele mele vom străluci, nu ascult șușoteala lumii, fug să privesc
peisajul care-mi place. Un prieten zice:

Viața vine și pleacă, iar zilele care vor veni nu sunt lungi. Când soarele este
perfect, când briza nu este uscată, întâlnește oamenii pe care vrei să-i vezi,
fă ceea ce vrei să faci și trăiește la nivelul acestei vieți câștigate cu greu.

China, orașul Kunming, Decembrie 2022

Versiunea română și prezentare: **Constantin Lupeanu**

POEZIE din INDIA

ABHAY K.

Cimitirul poeziei

Avem nevoie de un cimitir al poeziei
unde să zacă
poeziile nedorite

în coșciuge de stejar,
lăsate să se descompună
așa, fără grabă, în timp

sau în crematorii
unde se pot arde
cu onoruri înalte

cenușa lor
încredințându-i-se cu venerație
Gangelui cel sacru

sau unui tărîm însorit și întins
unde vulturii din ceruri coboară

în cârduri

hrănindu-se cu ele
sfîșiindu-le
cuvînd cu cuvînt

poezii care obosesc
negăsindu-și
vrednici cititori

poezii care vor să moară
primind în nenumărate rînduri
refuzul editorilor de poezie

un cimitir al poeziei
în care poeziile nedorite pot să-și doarmă somnul în pace
așteptîndu-și învierea

Dorință și disperare

Clipă de clipă se învârtesc
roțile dorinței și ale disperării

nu se opresc niciodată
fiindcă eternă e clipa de față

răbdare, melodioasa primăvară nu s-a încheiat încă
pieptul înainte, încă o clipă în fața tentației întunecate

clipa plecării nu a sosit,
nu, nu încă.

Traduceri: **Olimpia Iacob**

POEZIE JAPONEZĂ

Kika HOTTA

Este poet, critic și translator. Autoare cunoscută în Japonia și peste hotare, conduce revista „Rakuen (Paradise)”. Este directoare a „Modern Haiku Association” și „Haiku International Association”. A primit numeroase premii în Japonia, între care, din partea ministerului Educației, „New Face Award for Fine Arts”, apoi Premiul Modern Haiku Association Award și Premiul „Ishikawa Takuboku”.

Kristallnacht
a fost proiectorul filmului
oprit?

Până vei termina de pictat
Nudul meu
Cu ploaie radioactivă

într-un metrou
douăzeci de globi oculari
îmi cântăresc sexul

pustia e gravidă
dunele ei
abia curbate

o muscă
purtată de vântul luminii –
ce extaz!

Prezentare și versiunea română: **Marius Chelaru**

POEZIE POLONEZĂ

Maria PAWLIKOWSKA JASNORZEWSKA

O poetă poloneză mai puțin cunoscută Maria Pawlikowska- Jasnorzewska (1891-1941). S-a născut la Cracovia și a murit în Marea Britanie, la Manchester. A rămas în lirica poloneză interbelică ca o maestră a miniaturilor poetice de mare sensibilitate poetică și dramatică. În 1935 i-au fost decernați laurii de aur ai Academiei Poloneze de Literatură, denumită fiind prima Damă a tinerei poezii.

A publicat, printre altele: *Migdale albastre* (1922), *Magie roz* (1924), *Liniaștea pădurii* (1928), *Roza și păduri în flăcări* (1941).

În 1939 s-a refugiat – prin România – în drum spre Paris, de unde a plecat în Anglia. Aici a rămas până la sfârșitul vieții.

LENARTOWICZ

Lasă-mi viața să ți-o sorb,
scumpul meu, acum în cer.
S-o beau ca dintr-un ulcior,
înstelat și nu stingher!

Fă-mi ulcior, fă-mi un ulcior!
Rogu-te să-l faci frumos,
Pe el să pictezi mai tot:
păsărele și-o stea jos.

Să faci un ulcior ușor,
fă-l ca pe-un astru ceresc,
de el să mă tot servesc!
De tine să tot pomenesc.

De raze brațele să ți le ștergi,
după ce de-ntuneric te lepezi...
Din dragoste pentru ele și din dor,
fă-mi un ulcior frumos, arătos,
chiar dacă-apoi am să mor.

VIRTUȚI

Virtuțile toate – de Dumnezeu îndrăgite
sălășluiesc în ochii mei mici și pălesc.

Cu una din ele doar mă mândresc eu:
pe tine te iubesc, Dușmanul meu...

NIKE

Tu ca Nike din Samotraki ești,
având numai dragoste în ochii-ți flămânzi:
moartea nu te răpune și la fel de tare alergi
iar brațele-ți retezate mereu mi le întinzi....

Versiunea română și prezentare: **Nicolae Mares**

POEZIE CONTEMPORANĂ TURCĂ

Hasan VAROL

Hasan VAROL s-a născut la 15 mai 1952 în Manavgat, Turcia, a fost profesor în Antalya, în cele din urmă a lucrat în instituții private. Bucurându-se de o activitate literară îndelungată, poetul reușește să transmită în opera sa, bogăția culturală dar și spiritul stării sociale a perioadelor care s-au succedat de-a lungul timpului. Volumele publicate: *Legănările ienupărului* (1991); *Zmeul din inima mea* (1992); *Marea* (2011); *Pasărea Smochin* (2013); *Albinelor le plac roșcovele* (2015); *Bucuria strugurilor* (2017); *Inima sângerează, dacă iubirea sângerează* (2020).

noaptea perlelor

viața este ca apa
se scurge pe stânci
asemenea vinișoarelor aflate pe smochina
în culorile ierbii de mare
asemenea cimbrișorului
împodobind sâni stâncilor –
culoarea florilor de rodiu
să aibă culoarea mierii
frumoasa iubită să-mi împodobească!

întocmai culorii pinului ca ochii ei
să fie verzi eu sunt briza ce suflă
înaintea furtunii – răcoros
ca florile de migdal

rădăcinile mele sunt ancorate în trecut
trecutul mă frământă
asemenea aluatului de pâine
ca apele curgătoare să mă înprospăteze
ca poezia mea să fie flacăra și scânteiere –
vâna mea de apă
vâna mea de sânge ca viața
să-mi fie soră bună, iubito!

pentru alungarea tristeții
primăvara se deschid florile catifelte
ale piersicilor
dorința mea înăbușește gemete răzvrătite

este sigur, iubito, neamul meu
ar spune la fel: provoacă-mă la viață
cu dragoste profundă!

cu dragoste întreabă viața
cine strivește florile lumii?
cine acoperă orizontul?
vreau să știu cine dă vieții viață?
cine forțează noaptea să devină dimineață?

viața, iubito,
este noaptea perlelor
este margareta înflorită

o frunză moartă în calea eternității
ca brațele mele să lovească bine
asemenea peștelui la ieșirea din apă
aripi îmi cresc se deschid ca o umbrelă
sub care să aștept iubirea

de atâta ardoare
iubirea cade pe pământ
o frunză moartă în calea eternității

o frunză germinând în ungherele pământului
va mângâia razele zorilor dimineții
deasupra lanului de floarea soarelui –

inima mea atârână de o ață subțire
către verdeața ce aleargă spre pământ

când înfloresc trandafirii devin gelos
mă copleșește cheful de ducă
munca este frumoasă
curiozitatea este frumoasă
fraternitatea este frumoasă
călătorul sunt eu
este ora opt fără un sfert
bună dimineața !
salut!

lumea este un nou-născut
scăldat de curând, în prosoape curate
îl țin în brațele mele
mângâindu-l sărut soarele pe obrăjorii lui
veselia mă cuprinde
o veselie însorită cum doar veselia
vrăbiilor poate fi

Nalan ÇELIK

Nalan ÇELIK s-a născut la 15 ianuarie 1961, Istanbul, Turcia. Este una dintre cele mai apreciate poete contemporane din Turcia. Volumele ei de poezie, povestiri, eseuri și recenzii au fost bine primite de critica literară. Nalan Celik este membră a TYS (Sindicatul Scriitorilor din Turcia), a P.E.N. Internațional Turcia. Este membră a „Asociației Proprietarilor de Opere Științifice și Literare”, și membră a „Asociația de Cultură și Artă Cemal Süreya”.

Volumele de poezie publicate: *Macul* (2005); *Ora florilor parfumate* (2008); *Desculță* (2010); *Înflorire în noiembrie* (2011); *Cât de mic și cât de mult* (2011); *Depărtările de dincolo pajiște* (2012); *Fluier din lemn de salcâm* (2015).

Cei fără umbră

să alergi cât mai repede
uneori ai nevoie de propria umbra
dacă ecoul vocii îți acoperă fruntea
aleargă
aleargă
aleargă după ce ai luat o gură de aer
în așteptarea dragostei
ah, dragostea nu așteaptă
ea nu are umbră
să te poată urma

în nopți fără umbră
poezia nu așteaptă niciodată
ascunsă în parfumului părului

orele nu așteaptă
minutele
secunde
ele nu au umbre

dragostea și poezia își fac vocile auzite
încălțarea cizmelor roșii
apoi alergarea către
2012 și 2013
este un moment tot fără umbre
și sunete

ah, aceste sunete abia perceptibile
asemenea unui batic înflorat
lamentează-te și scrie poezie
pentru sunete fără umbră
sunete fără umbră

iubirea așteaptă umbra
vocea
parfumul
respirația
dimineța
apusul soarelui –
umbrele la care visau milioane de oameni
trecuți dincolo de linia vieții
unul singur a rămas
cel potrivit.

Femeia și Mărul

două mere roșii
îmi luminează obraji
culoarea lor nu se estompează
în ochii mei privesc
zeci de poeți
flăcările iau locul
călătoriei fără sfârșit

dacă nu știți
ar trebui să aflați
în poezii nu ne place să fim comparați
cu florile rupte
cu fructe scuturate brutal
adunate la întâmplare

pentru pofta primului venit –
da, refuzăm aceste cuvinte

doar noi putem scrie
doar eu pot scrie cuvântul
maturizându-mă fără ca obrajii mei
să cadă asemenea celor două mere roșii

ascultați poeții din ochii voștri
în ochii tăi găsește-mă.

Prezentare și traducere de **Niculina Oprea**

POEZIE MAGHIARĂ

Mandics GYÖRGY

Teseu în labirint

„Și născu ea pe Asterios
Supranumit Minotaur”
Apollodoros: Biblioteca

Tată!
Zidul plîngerii deveni stîncă Acropolei,
jalbele mamelor sfișie
noptile Agorei –
Degeaba ai închis geamul:
Aud –a sosit ceasul de spaimă
Pîntecul vaselor lui Minos
așteaptă ofranda legală-
Dar ce fel de lege e legea
ce pe nevinovați pedepsește?
Ce lege e: pentru lupta pierdută de tați
răspunzător fiul este?
Să rabzi, să execuți întocmai,
ce verdict e, ce fel de soartă ?
Pentru a fi nevătămat
să lași rudele să moară !
Ce fel de Moire negre
Ce fel de ură adîncă
Ne putea pune un taur,
Un tiran la noi în cîrcă?
Căci cel ce din copii noștri
face monștrii pe al său chip
E mai rău ca un vampir
ce infectează înzecit,
Căci cel ce denunțător te face
E antropofag dibace –

Vai, tată, Egeu, nu e drept,
să plîngi cu lacrima în piept,
să pui fruntea supusă
în urnele cu cenușă,

nu e destul, nu-i suficient.
În sălile golite
nu mai găsești nici unul:
pe toți prietenii i-a înghițit
nemilos iar DRUMUL.
Dacă soarta oarbă ni s-a dat
Eu trebuie să merg voluntar,
Nu ca jertfă, ci și ca soldat.
Alegînd, urmînd sfintele datini,
drumul jalonat de sînge,
și nu numai de lacrimi.
Te-a născut o mamă greacă ?
Pedeapsa Cretei te așteaptă.
Ești vinovat și în final
Vine labirintul infernal.
Nu bătălii. Titani puternici.
Nu eroi, dar nici nemernici.
Un individ lipsit de față.
Și ziduri. Ziduri de gheață.
Drum haotic. Și întuneric.
E indiferent încotro apuci.
E indiferent ce sabie ai.
E întuneric. Nu știi în ce tai.
Stînga sau dreapta e indiferent.
Conștiința captivă în inerent.
Sulul Ariadnei : un gol mosor.
Nu mai spera într-un ajutor.
Destinul strecoară: un șobolan.
Flutură negre speranțe în van.
Lupta pierdută n'are preț-aur,
Cu foame așteaptă un Minotaur-

Sună gol țara cea joasă
Universul negativ-
Ca o inimă bolnavă
Asistole'n portativ –
Hîrîind aleargă, rupe,
smulge ochii bifocal
picioare în două sensuri
răsuțește animal-

sînt o sabie cu două vîrfuri simultan
doar întunericul mă leagă ca un liant banal-

Dar unde e Blestematul,
Care păzește din necazuri?
În praf nu e urma copitei,
În maghernițe nu urlă nimeni.
Gura oribilă nu este
Sabia nu dibuiește.
Pot alege: stînga, dreapta.
Dar de zid dau. Nu e poarta .
Libertatea-mi este falsă.
Nu eu obțin. Alții lasă.
Nu știu cine. Nu știu de ce.
Merg pînă-n mîină sabia e.
Merg pînă cînd mușchiul rezistă.
Căci nu mai am decît speranța tristă.
Măsluită-i toată lupta. Măsluieli tot mai sumbre.
Adversarii de umbră. Luptă cu umbre.

Zilele trec. Mai notez pe o piatră.
Nu am bătălii. Doar forța scade, scapă.
Doar vinovăția crește: că o să dispar
Fără să-l extermin, pe-al meu adversar.
Dacă e așa de grozav și de mare,
Din calea mea mereu de ce dispare?
Ființa-Taur poate că-ntr-adevăr nu-i!
Poate a murit pe vremea tatălui!
Atîtea jertfe poate- au pierit degeaba.
Au murit atîția fără să-și dea seama?
Nu a existat doar ce spuneau bunicii..
Labirintul e doar haraciul plătit fricii---

Moartea dă tîrcoale. Întuneric este.
Pe oase calc. Pe oase. Și rușinea crește.
Oasele de rude. Putregai și praf.
Și o soartă oarbă ne duce de nas.
Nu sînge. Nu durere. Doar lungă agonie.
Aș fugi, dar aici, cine o să fie ?

Rezistență inutilă. Un ruginit timp.
Nu va fi victorie. Doar un labirint.

Aș abandona totul. Dar nu, nu mai pot.
Surde, goale coridoare mă țin pe loc.

Doar simt: într-o zi și eu o să-l văd, stăruiesc
Pe cel ce hăituiește, sau pe cine hătuiesc.
Căci o cunosc. Și să-lucid, nu e treabă simplă:
O față îngrozită ce se uită din oglindă.

Note:

Apollodor, Bibliotheké, III, I,4,4.(citatul). Labirintul, simbolul, semnificație: Karl Kerényi: Labirinth-Studien. Akademische Verlaganstalt, Pantheon, 1941; Linia infinită ca labirint linear: Kerényi, K.: Labirinth, als linienreflex einer mythologischen Idee, Zürich, 1950. Labirintul ca inițiere: René Guénon: Symboles Fondamentaux de la Science Sacrée. Ed. Vége, Paris, 1962; Oglinda din labirint: Santarcangeli, P.: Il libro dei labirinti, Valechi, Florența, 1967, cap. 8.

(traducerea aparține autorului)

Fisuri

Pământul s-a născut în Zodia Taurului
(la orele două după miezul nopții)
Innokentii

Priveam. O hartă sus cerul
A lui Mercator. Mă tem
Că nu prea ducem lipsă
De sistem.

Față de masă, jos,
Pământu-ntins. Cuțite,
Pahare farfurii.
Cine a spus: „Ucide”?

*

Rîpi, leșinate tobogane
Captează în focare mîzgă.
Cosinus e o funcție pară.
Sinus o labă e, de gîscă.

Conștiință fisurată- oarbă
Oglindă-patinoar.
Unde să-și fi ținut Van Gogh
Bricel-n Arles?

*

Cu tunet insonor se cască
Un șifonier. În mitra sa
E vid. Nu-i nimeni.
Herr Freud nu mă fixa.

Pe ochi de telescop lunatec
Mai pune Secretarul fum.
Hohotesc... Luciul Speranței
Ne orbește, acum.

*

Culoarul-nchis era-mi ziceam
Ca într-un fel de freamăt, –
Pe acest arhaic astru-n
Starea lui de geamăt.

Anti-lumină să fi fost?
La jocu-i n-am luat parte, însă
Capul lui Ioan în sânge zace
Pre o tavă întinsă.

*

Un electronic vînt detună
În tunelul-filament.
Munții într-un tub spiral.
Cîinii în lament-

Ciudat! Neantu-n vuiet – cînd
A sîngerat, nici nu-ți dai seama.
Și precît ordinea-i de strictă
E și teama.

Note: Episcopul Inokenti: Kitaiskii ruszkii slovar, Peking (Beijing), 1909; Proiecția lui Mercator = Mercator, Gerhard (1512-1594), cartograf german, descoperitorul proiecției cartografice pe un cilindru; Vincent Van Gogh, pictor olandez și-a tăiat urechea stângă la Arles în 1889. Secretarul care pune fum pe telescop lunar = Ceaușescu N., zicînd că suntem în epoca Soarelui, deci telescopul Lunar e telescop Solar. Evident absurd astronomic, nesesizat de cenzura. Visul recurent al lui Freud: Un Dulap pe care îl deschide mereu, și e gol. Din auto-analiza visului rezulta că el caută fratele nenăscut în uterul matern. În interpretarea generalizată a acestui text: copii nenăscuți, din cauza că părinții prefera un dulap plin cu bunuri, în locul unui copil. Dansul cu capul lui Ioan: dansul lui Salomea care cere decapitarea lui Sf. Ioan Botezătorul. Matei 14, 1-12; Marcu 6, 14-29 etc. Reflexie la anticreștinismul virulent al epocii; Tunelul-filament – drumul spre antiparticule și antilumi, unde ne așteaptă o singurătate mai groaznică, deoarece acolo nu am putea atinge nimic, fără să generăm o catastrofă cosmică.

Traducere de **Șerban Foarță**

POEZIE DIN ISRAEL

Mordehay HARTAL

Mordehay Hartal s-a născut în anul 1954 în orașul Iași și în toamna anului 1964 a emigrat în Israel. Paralel cu studiile de literatură generală și literatura ebraică, la Universitatea Haifa, a primit premiul „Ron Adler”. A început să publice poezii în diferite reviste literare din ani 80. Până acum a publicat 5 cărți de poezii și 2 volume de proză scurtă. A fost profesor de literatură la un liceu 40 de ani. Aceste poeme traduse fac parte dintr-o biografie literară înventată.

Orizontul, viitorul și viziunea

Orizontul, viitorul și viziunea acestuia
Sunt totdeauna descrise în roz;
Dar cu cât te apropii de orizont el se îndepărtează, iar rozul
Devine palid, și pentru a întări rozul din orizont
Trebuie de adăugat sânge omenesc.
Și cu cât viitorul e descris mai luxos,
Cu cât ne apropiem de acesta, pare mai palid și mai șters,
Și ca să-l colorăm și să-i întărim rozul
E nevoie să amestecăm în el nu numai măduvă omenească.
Cu cât viziunea liderului pasionat e mai sublimă
Cu atât împușcă mai mulți oameni
Și sângele lor e turnat în șanțuri pe câmp
Și recoltele câmpului sunt udate astfel, până când rozul se înroșește.

Acte obligatorii

Mergea liniștit prin piața orașului,
Dar golanii s-au năpustit peste el
L-au bătut cu pumnii.
A strigat și a țipat și a zguduit lumi,
Dar ei l-au fugărit și i-au împins zdrențe în gură.
El prindea flacăra în mână și o ducea cu el,
Dar ei i-au smuls-o și au aruncat-o în apă.
A sărit în apă și a înnotat împotriva curentului,
Dar ei au construit un baraj și cursul apei a devenit ca un firicel.
El a spart legile
Dar ele au fost strânse repede, băgate și încuiate în pivnițe.
El a început greva foamei
Dar, fiind printre cei înfomențați ani de zile, nimeni nu s-a sinchisit de el.
A început să vorbească însoțindu-se vorbele cântând la acordeon,
Dar ei i-au smuls acordeonul din mâini și l-au spart.

El a început să vorbească
Dar ei s-au ridicat și l-au împrejmuțit ca să nu fie auzit.

Ca o a doua vioară

Limba noastră se trage și din latină și pare ca un ecou al ei.
Noi i-am fost al doilea lăutar al ei,
Alianțele politice făcute de liderii noștri
Au transformat țara noastră în al doilea lăutar,
Când țara noastră a fost cucerită și cerealele și comorile naturale au fost
jefuite
Am fost al doilea lăutar,
Și când ne-au stăpînit și ne-au umilit și ne era dor de pâine
L-am curtat pe lider fără să putem alege, ca pe un al doilea lăutar,
După ani de zile când și al doilea lăutar ne-a fost confiscat
Eram ca membrii trupei de suport vocal ale căror guri erau cusute.

Actor de film

Ce ar face un actor care în tinerețe a jucat în film
În rolul principal și la sfîrșit murea, când, în mod neașteptat,
Fiind nedorit de autorități, și chiar fără a fi chemat
pentru lămuriri și fără să i se spună ce au
împotriva sa, nu i se mai permite să joace în filme?
Câte filme va mai înscena în capul lui?
În câte filme va mai înscena moartea sa proprie?
De câte ori va mai muri până va muri?

Si dacă pe drum întîlnesc un urs

1.

Eu, care am refuzat să neg spiritul uman
Am devenit involuntar
Cobai de process pentru diferite specii de frici
Pe care oamenii le-au inventat, dezvoltat, înaintat
Și s-au specializat în utilizarea lor pe oameni.
Dacă voi înîlni un urs pe drum
Voi mai simți gustul
Fricii?

2.

Gata cu nerecunoașterea.
Toate promisiunile care ni s-au făcut au fost date pe ghiață,

Și toate planurile făcute și colorate în roz
Erau ca blana ursului înainte de a fi vânat.

Viața dublă

Cel care trăiește în minciună, trăiește o viață dublă,
Trăiește în două lumi, și i se pare că viața
E de două ori mai lungă. Dar, în timp
Ce pe lumea în care trăiește el, zdruncina
Minciuna, și o vindea ieftin, în timp ce îngenunchează
În fața stăpînilor, în lumea lui adevărată el se cară în spate
Pe el însuși, pe el cel mort.

Amprente digitale

Am revenit să scriu cu stiloul cu cerneală
Și penița s-a spart când am încercat să o curăț
Stiloul, cerneala mi-au mânjit degetele.
Dintr-o dată am simțit
Că sunt chemat din nou
Să-mi dau amprentele gândurilor mele.

Versiunea română și prezentare: **Menachem M. Falek**

POEZIE SÂRBĂ

Vasko POPA

Poet sârb de origine română (29. 06. 1922, Grebenaț – 7. 01. 1991, Belgrad) Vasko Popa a urmat studii universitare la Belgrad, București și Viena. Licență în romanistică la Facultatea de filozofie din Belgrad (1949). Este redactor responsabil al revistei „Libertatea literară” (1946), apoi al revistei „Lumina”, al cărei prim număr apare în limba română în 1947 la Vârșeț. Secretar general al Societății de colaborare culturală „Iugoslavia-Franța” (1951), redactor al Editurii „Nopok”/„Nolit” din Belgrad (1954-1979). Invitat de onoare la prestigioase manifestări literare din străinătate. Volume: „Scoața” (1953), „Câmpia neodihnei” (1956), „Cerule secund” (1968), „Țara verticală” (1972), „Sare de lup” (1975), „Carne vie” (1975), „Casa din mijlocul drumului” (1975), „Incizie” (1981) etc. Poezia lui Vasko Popa a apărut în traducere la importante edituri din întreaga lume.

RUGĂ CĂTRE PENTRU PĂSTORUL DE LUPI

1

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Ne-nfășoară în jurul gâtului
Ca să nu călărim noapte și zi
Pe noi înșine

Din mâna ta ne hrănește
Ca să-nfulecăm pământ crud
Și să nu ne leorpăim sângele

Fă-ne loc pe umărul tău
Să nu dormim departe de noi
În ecoul propriilor urlete

Descoperă roșia piatră nou-născută
Fugită din pieptul nostru
Să nu alergăm după ea la capătul lumii

Ție păstorule de lupi ne rugăm

2

Ucide-ne ori ne acceptă
Așa ologiți jupuiți
Și descăpățânați

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Așează-ne-n pielea
Întinsă pe tobele gonacilor

Înarmează-ne cu labe
Transformate-n plăsele
De cuțite vânătorești

Sădește-ne la loc în fălci colții
Înșirați în colierele
Destrăbălatelor de cățele

Împodobește-ne gâtul cu un craniu
Țintuit în peretele
Atotștiutoarelor momâi

Ție păstorule de lupi ne rugăm

3

Prinde-l pe tatăl nostru netată
Cel cu inimă de plumb
Cu țeastă de veacuri osificate

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Din vizuină ridică-te
Să nu ne zămislească încă o dată să nu ne străpungă
Cu secera care îi atârnă între picioare

Surprinde-l asupra faptului
Aici la mijloc de nimic
Azi de ziua Sfântului Niciicând

Lasă-l în labele noastre

Să îi dăm să guste din propria seceră
Să îi sfâșiem trupul cel mare
Din vremuri crude

Ție păstorule de lupi ne rugăm

4

Rupe-ți toiagul în trei
Și prefă-l în vultur cu trei aripi
Și du-ne de-aici

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Du-ne în păduricea tăiată
A tinerilor noștri străbuni
Fiu al soarelui și fiică a lunii

Ridică-ne în constelația
Marelui lup

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Du-ne în pântecul
De cristal al mamei
Astupat cu sămânță câinească

Du-ne de-aici
Măcar până la răscrucea din văzduh
Până unde-au urcat urletele

Ție păstorule de lupi ne rugăm

5

Nu ne părăsi aici
Să alergăm în sus și în jos
Pe limba noastră scoasă

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Dă o raită pe la noi în vis
Să te-nfulecăm
Ca pe un staroste-al lupilor de argint

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Umple-ne măruntaiele
Cu carnea ta grăitoare
Cu gustul norilor întunecați

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Dizolvă în sângele nostru
Înmiresmata-ți înțelepciune
Precum cea mai curată sare a sărurilor

Ție păstorule de lupi ne rugăm

Traducere de **Lucian Alexiu și Slavomir Gvozdenovici**

POEZIE CROATĂ

Lana DERCAČ

Lana Derkač (1969) este o proeminentă scriitoare croată, câștigătoare a multor premii. A publicat cincisprezece volume de poezie, proză, teatru și eseuri. Și de asemenea un roman. A adoptat un mod de scriere extrem de personal ce combină discursul poetic modernist cu cel postmodernist, intimitatea cu fenomenele apocaliptice globale și cu uimirea în fața instantaneelor din realitate. Vorbește despre natură, despre fenomenul lumii globalizate, despre mitologia urbană contemporană și antică, spațiul informațional virtual, crize mondiale apocaliptice, relații sociale deviante, îndrăgostiți incompatibili, universuri interioare creative dar și anxioase. Opera ei a fost publicată în numeroase reviste, ziare și antologii croate și internaționale și a fost tradusă în douăzeci de limbi.

Omenirea se apropie de sfârșit

Omenirea se apropie de sfârșit, în timp ce băiatul în tricou
cu mâneci scurte și bermude încearcă
să îmblânzească grăul. Spionându-i riturile
legate de nașteri și înmormântări.
Copacul din curte este un bărbat negru. El are
origine europeană dar culoarea pielii este africană.
Vecina își aprinde o țigară, gesticulează
și taie fumul cu mâna. Spune: m-am îngrijit de copacii mei
ca să crească zvelți, și totuși ei s-au îngrășat
ca o nevastă leneșă.
Să crească ca o pădure, dar ei au luat trăsăturile mele
de caracter.

Omenirea se apropie de sfârșit.
De câte ori un munte râgâie,
un vulcan erupe undeva.
Planeta în stare latentă își ridică pleoapa
și o crevasă se deschide.
Pe poteca ce duce din curte până la munte pândesc
multe surprize.
Pe potecă se ajunge la o peșteră
Kmerii roșii și Revoluția,
Marina americană.
În timp ce ei pun mâna pe arme,
Planeta își continuă rotația.

Mânia în această dimineață îl schimbă pe Dumnezeu
 ce ține pământul în palmă ca pe un glob
 pe care din când în când El îl scutură
 doar ca să îndepărteze zăpada.

Sahara căreia nu-i pasă de busolă

Nu știu să disting exact în palma mâinii mele
 unde începe Sahara.
 cu toate astea se pot vedea clar
 mormanele de nisip care alcătuiesc dunele.
 Dar această Sahară nu a cunoscut niciodată
 cele patruzeci și nouă de grade pe care pare-se le menționează
 ghidul turistic
 când el a preluat
 un alt grup ca să vadă
 dunele din sudul regiunii Zafrane.
 În Sahara de pe pielea mea
 nu există viață decât uneori
 când mirajele o traversează
 precum cămilele.
 În ea ploaia se gândește-
 dacă să cadă sau nu
 dar nu are nimic din caracterul puternic, ascetic
 al unui deșert secular.
 El doar uită busola.
 În Sahara din palma mea este încă posibil
 să campezi, să instalezi cortul chiar cu sarea Pag¹
 nu cu sarea din Chott El Jerid
 cu nuanța ei de roz pal pentru că
 distanța geografică nu înseamnă nimic pentru ea.
 Ea înghite străngeri de mână și atingeri
 ca Sahara originală
 care odată a înghițit trandafiri de deșert
 salvați acum de vânzătorii locali
 cu care m-am tocmnit pentru unul.
 Încă niciun răspuns
 cum se poate ca ceva cum e Sahara
 să fie transplantată atât de ușor în țesutul uman.

¹ Insulă croată în nordul Mării Adriatice.

Și cine și de ce ar fi vrut ca ea să fie
plantată acolo.

Triburi

În această dimineață Crikvenica¹ a pozat de trei ori
pentru o ședință foto. Dar Davor și cu mine vrem
să vizităm micul continent Rab².

Dacă ar fi seară, dacă ea ar scânteia deasupra mării,
Aș spune: micuță planetă din galaxia
spumoasă întunecată.

La prânz totuși, Rab este doar un stup unde
patru turnuri cu clopot se înalță.

Pot da de urma brazdelor edenice, ce ușurare pentru fermieri
să nu se plictisească în rai.

Să nu stai doar să trândăvești în retragerea celestă.

La prânz golful este o pernă înșorită

a unei Sahare în miniatură. Doar mai târziu imaginile
de pe display-ul aparatului de fotografiat vor repeta vara
ca și cum ar fi o chestiune de a studia ceva drag inimii.

Câteva luni mai târziu încă i se va fi părut că
aparatul de fotografiat găzduiește vara. Mărimdu-și
durata de viață sprijinită de micile alianțe.

Precum alianța dintre litoral, crema de protecție solară,
costumul de baie și bobul de nisip.

Sau alianța dintre val și țărnam, în timp ce
ochiul neexperimentat ar putea pretinde că acești aliați concurează
între ei.

Așa cum Sahara de azi oferă puțină hrană pentru
triburile ei, această mică Sahară
inițiază triburile amintirilor.

La apusul soarelui suntem înapoi pe feribot.

Davor vrea să trimită rotofeiul luceafărul de dimineață
la centrul de fitness.

În Crikvenica noi mâncăm gem de mere
Și lavandă.

Pentru ca moliile¹ să nu ne mănânce pe interior.

¹ Stațiune croată pe coasta de nord-vest a Adriaticii.

² Insulă croată în Marea Adriatică

Tomica BAJSIĆ

Tomica Bajsić este poet, prozator, grafician, și translator. Autoare a cinci volume de poezie și a două cărți ilustrate de proză de călătorie și o carte ilustrată pentru copii. I s-au decernat două premii naționale importante pentru poezie, iar poezia și fragmente de proză sa au fost traduse în mai multe limbi. El lucrează de asemenea în domeniul restaurării obiectelor de artă, a ilustrației de carte, a graficii și a fotografiei și a organizat două expoziții la Zagreb: Amazonul respiră la Centrul cultural și Pădurea tropicală braziliană la Muzeul Mimara. Unul dintre fondatorii și redactorii de poezie publicată în traducere al revistei croate „Poezija” (2004 – 2017) publicată de Societatea scriitorilor croați, în cadrul căreia a organizat cu multe țări schimburi între scriitori în calitate de vice președinte pentru cooperare internațională. Coordonator croat al rețelei Lyrikline, cu sediul la Berlin, cea mai mare și mai influentă platformă de poezie scrisă și audio din lume. Din 2010, fondator și redactor șef al „Druga priča”, Graphic Design & Publishing. Translator și editor a cinci antologii internaționale de poezie. Din 2017, președinte al Centrului croat PEN.

În cercuri

(scrisă la Rio de Janeiro când m-am dus să îmi vizitez familia la finalul războiului din Croația)

Uneori mi se pare că trăiesc un timp împrumutat
 prietenii mei sunt morți și împrăștiți prin cimitir
 șterși de pe răboj pur și simplu, niciunul nu avea nici măcar treizeci
 oameni cu care eu împărțeam pâinea
 oameni cu care eu dormeam în aceleași buncăre
 oameni cu care am pășit pe aceeași iarbă, m-am cățărat pe tancuri și am
 căzut
 lovindu-mi fața de pământul acoperit de gloanțe și obuze
 (o, scump pământ tăcut, ne știi rugăciunile)
 spiritele lor încă se mai întorc cu ultimul ecou al vocii lor:
 mai este suc? întreabă unul care va muri într-un atac
 ai grijă de fratele meu, spune altul care va fi ucis de tanc
 al treilea încearcă să își amintească cine este și de unde vine

în timp ce creierul îi cedează câte puțin (fusese lovit în cap)
 ce se întâmplă acolo? întreabă al patrulea apucând un pahar de vin roșu

¹ În Croația, și peste tot în Europa de sud-est, tulpini de lavandă uscată se pun de obicei în dulapuri pentru a îndepărta moliile.

privirea lui rămâne fixată pe un deal unde i s-a pregătit o ambuscadă
iar al cincilea nu spune nimic însă ochii lui au puterea să pronunțe:
Moarte.

uneori mă simt ca și cum aș fi rupt lanțul
mă trezesc în mijlocul nopții tânjind după o gură de aer
aud zumzetul celor paisprezece etaje prin fereastra deschisă
(mirosul cărnii arse înălțându-se din cutiile de lemn)
Christos Mântuitorul este o perpetuă rană vie printre norii negri
licurici electrice aleargă, blestemă și celebrează
vremea când porcii se hrăneau cu carne de om
acolo jos este o casă care odată, acum o sută de ani, era albastră
acum e o ruină fără acoperiș cu ferestre fără rame ca niște ochi scobiți
interiorul e distrus total dar cumva noaptea prinde viață
balcoanele uitate se umplu de flori și lumină
în timp ce negrese rotofeie cu turbane se sprijină
de un gard scorjit și firave ecouri ale conversației lor
șoptesc că sunt trei sute de mii de morți pe acele câmpuri
unde cizmele mele și-au pierdut tălpile
unde ochii mei s-au înecat în noroiul universului
unde inima mea a fost ca o funie de metal retezată și desprinsă de ancora
ei
rotindu-se în aer în cercuri oarbe:
fără țintă, fără țintă.

Ziua a douăzeci și șaptea
Marei, în a douăzeci și șaptea zi de la nașterea ta
Lumină și umbră: separându-se ...
Acum 27 de zile ele erau una!
Ochii tăi negri migdalați își caută acum contururi.
Născut în această lume fără să ai niște veșminte ale tale.
Ești atât de mică nici măcar nu știi cum te cheamă.
Vrei să ne cucerești cu acel zâmbet
De rai nou construit
Și ce zâmbet! Toate albinele alpine
Și toate incendiile de pădure din Mongolia
Toate cele 350 de turnuri de biserică din Salvador
Și tot planctonul din Atlantic
Și-au găsit refugiu în raiul
Ochilor tăi creat într-un loc secret

Cunoscut doar de câțiva sfinți în levitație.
 Te uiți în jur mirată, dar trebuie să-ți spun
 Că în ochii tăi negri de 10,000 de ani
 Încă mai văd reflexia aceluia lac liniștit
 A cărui adâncime este nemăsurabilă.
 Pentru mine acel lac este ca o amintire necunoscută.
 Oamenii de știință o numesc gaura neagră a spațiului.
 Unii pur și simplu o numesc un sac de cărbune.
 În timp ce oamenii religioși o numesc Duh.
 Ochii tăi erau până nu demult
 Ca două canoe indiene
 Vâslind relaxat prin universal fără sfârșit.

Poem postcolonial

Leii din Piața Trafalgar din Londra,
 în cartierul Montparnasse și peste tot în Paris, leii
 la mormântul Regelui Richard din catedrala Rouen,
 parcul Tiergarten și Muzeul Insulei din Berlin.
 Ei păzesc Podul cu lanțuri din Budapesta, intrarea
 În Palatul regal din Bruxelles; dorm
 La picioarele monumentului lui Columb din Barcelona,
 Petrec în reverie în Piața Marquise Pombala din Lisabona.

Cu mult timp în urmă privirea lor de piatră a escortat marile vapoare
 Ale Companiei Indiei de est părăsind portul din Amsterdam.
 Avem mai mulți lei aici decât în Africa și India.
 Capitalele fostelor Imperii europene
 Nu sunt împodobite cu delfini sau cu păsări, ci cu lei,
 A căror putere stă în solitudinea lor.

Într-o iarnă aspră când aveam 12 ani
 Am mers să patinez în parcul de lângă grădina noastră zoologică.
 Nu eram decât eu pe lacul înghețat.
 Patinând pe sub unul dintre poduri
 Am simțit prezența unui leu.
 Printre copacii translucizi și încărcăți de zăpadă
 De abia am putut zări vizuina iernii
 Dar răcnetul leului m-a înspăimântat
 Și m-a făcut să mă întorc în locul de unde plecasem.

Dar când ți se pare că ei te privesc, te înșeli,
leii privesc de fapt drept prin oasele tale,
prin ziduri, gratii și copaci, peste lacul
unde eu am patinat și tot drumul până la Colosseumul roman
către sălbăticia adânc imprimată în memoria lor,
privirea lor puternic înrădăcinată în câmpiile Africii
înainte de colonii.

Selecție realizată de **Lana Derkač**;
traducere din limba engleză de **Daniela Andronache**

POEZIE ȘI INIMĂ

Maria TRANDAFIR

Taine ascunse de Lucian Blaga în inima-i suflet

Să vorbești despre poezie și inimă nu este atât de simplu pe cât s-ar părea, având în vedere accepțiunile cuvântului „inimă”. Sensul cunoscut de toată lumea este acela de „cord”, organ anatomic ce pulsează (bate, zvâcnește, ticăie) indicând viața. Alt sens, figurat, reiese din definirea inimii ca sediu al sufletului, pentru sentimentele omenești. Andrei Pleșu, într-un interesant eseu „Despre inimă și alte eseuri”, stabilește deosebirea dintre anima și animus, urmărind evoluția în timp a acestora, citând sfinți, oameni ai bisericii, filosofi. Astfel, Sf. Augustin (*Confesiuni*) definește inima ca „partea cea mai dinlăuntru, locul în care sunt ceea ce sunt”, prinzând ambele aspecte; Sf. Pavel (*Epistole*) vorbește despre inima „care vede”, fiind al treilea ochi, al minții, (există în paremiologia românească expresia „a vedea cu inima”); în *Corpus Hermeticus* este pomenit ochiul Marelui spirit, căci inima cunoaște, văzând. Blaise Pascal face diferența între inimă (suflet) și rațiune, afirmând că inima este aceea care-l simte pe Dumnezeu, nu rațiunea. Simplificând considerațiile diferite și, uneori, contradictorii despre „anima” și „animus”, despre trup și suflet, despre sentiment (inimă) și rațiune (creier), accepțiunea cea mai des întâlnită este că inima este locul simțirii (inimă romantică, o numește A. Pleșu), în timp ce creierul este sediul rațiunii, al gândirii. Cert este că inima din trupul de lut a fost însuflețită prin suflare divină, inima și sufletul despărțindu-se doar prin moarte, trupul întorcându-se în lutul din care a fost făcut, sufletul înălțându-se în cerul divinității.

Am considerat necesare aceste succinte precizări teoretice, pentru studiul poeziei lui L. Blaga, poetul tăcerii și al zvonului, al vieții, al „marii treceri” și al morții, al tinereții entuziaste și al maturității solemne, al limitei și al necuprinsului, al căutării, al tainei potențate, nedesluite, al sentimentelor trezite de toate trăirile acestea, în care se poate identifica și imaginea inimii, într-o triplă semnificație: –cord – suflet – piept.

Când poetul scrie: „În limpezi depărtări aud/din pieptul unui turn/cum bate ca o inimă un clopot”/, acestuia i se dă viață, cât timp dangătul clopotului are ritm vital sugerat de bătaia inimii. Aflat la margine de codru, poetul simte o pace adâncă, o liniște care îl duce cu gândul la închiderea într-un sicriu, moartea petrecându-se în singurătate, fiind evidente tonurile elegiace (*Gorunul*). Poetul știe că, atunci când va muri, inima nu va

mai ticăi, dar liniștea ce-l cuprinde în moarte îi favorizează meditația asupra trecerea timpului și asupra veșniciei. Versul „Tu, inimă, ești liniștită acum” anunță un monolog liric adresat sieși, încărcat de dramatism, exprimând regretul după lumina soarelui ce i-a învăluit copilăria îndepărtată. Trăirea exultantă a tinereții provoacă mărturisirile orgolioase ale celui care simte bățile inimii, semn că este viu, și care este cutreierat de sentimente pe care le opune gândirii: „eu nu am inima în cap/ nici creier n-am în inimă”/. Sunt beat de lume și-s păgân” (*Lumina raiului*), contrazicând Vechiul Testament, în care inima este considerată sediu al memoriei, al inteligenței și al înțelepciunii. Își auzea inima, organ corporal, zvâcnind, în timp ce se apropia de satul natal, în care s-a născut veșnicia, și unde „orice gând e mai încet/și inima-ți zvâcnește mai rar/ca și cum nu ți-ar bate în piept/, ci în pământ undeva” (*Sufletul satului*). Se simte pierdut în neputința de a stăpâni lumina; nemaiavând speranță, își îngroapă inima „sub spuză” (rezultat al arderii interioare, datorită iubirii de viață, dar și acceptînd ideea sfârșitului continuu, văzut ca un potop ce amenință viața). E posibil ca în trupul obosit de viață să simtă „vechea și jalnica inimă”, imagine ce comunică o specială compasiune pentru sine. Identificându-se cu viața, inima „concretă”, reală, este aceea care bate, care simte frumusețile din jur, care așteaptă să fie traduse în „limba românească”, într-un cântec „pe care inima mea/ mi-l spune, îngănat suav, în limba ei” (*Stihuitorul*). Apropierea de senectute îl face să perceapă durere (chin) atunci când privește în urmă, dar cetinile negre, semn de doliu, îi alină prin descântec inima ce aude „zvonul brumelor ce pică”. Teama de singurătate datorată apropierei morții ce cotopește ființa poate fi risipită de conștiința apartenenței la o nelipsită „obârșie”, de prezența unei flori, de zborul unui vultur, de ape abisale, de focuri, de credință, de umbre și de neguri venind din neființă, care îi dau sentimentul că nu e singur, pentru că îl însoțesc; dar ceea ce îi dă satisfacție, cu adevărat, este faptul că simte bătând alături de el alte inimi și că se rostesc cuvinte: „inimi bat, se spun cuvinte/ pe pământ să nu cânt singur” (*Nu sunt singur*). Atunci când străbate istoria, ale cărei mărturii vorbesc despre culmi pietroase, despre apele izvorâte din munți, despre flori și amfore păstrate în pământ, ar vrea, ca în timpul odihnei pe-o lespede, să-și lase inima să cadă în palma iubitei, alături de care așteaptă să fie luminați de comorile adâncului, iar suflețele să se împărtășească din nemurire. Timpul trece îmbătrânind ființa, dar lăsându-i tânără inima, câtă vreme mai bate: „nu îmbătrânește în noi valul de sânge/nici inima cât bate,/ nici patima,/ nici spiritul,/ nici răsunetul în urechi/ Numai lacrima” (*Ce îmbătrânește în noi*).

Dar, de cele mai multe ori, inima este concepută, metaforic, ca suflet. În Biblie cuvântul „inimă” este folosit de vreo zece ori pentru a desemna organul corporal, în schimb se pot găsi peste o mie de exemple în care interpretarea sa este metaforică (*Dicționar de simboluri*, Jean Chevalier și Alain Gheerbrant), fiind sinonimă cu memoria, gândirea, imaginația, vigilența ; în acest sens, ilustrativ este un vers din Cântarea Cântărilor: „Dorm, dar inima mea veghează”. Inima intră în sfera abstractului existând ca suflet, care nu se vede, fiind impalpabil și de necontrolat. Inedită este disocierea pe care o face Constantin Noica (Jurnal de idei), între inima-suflet, pe de o parte, și trup, pe de altă parte: „Se poate comanda trupului (să adoarmă, să se trezească la o anumită oră, să-și localizeze durerea, să trezească specia în el), dar nu-i poți spune sufletului, inimii : „dăruie-te (cuiva) sau: nu te dăruie”. Sufletul este de esență divină și un „stăpân” binecuvântat, în robia căruia ființa se simte în sărbătoare. Suflare de viață fiind, sufletul este cel care ține trează (adică, vie) inima. Prin urmare, accepțiunea de suflet atribuită inimii se va întâlni, în imagini inedite în poezia marilor noștri poeți, motivul sufletului fiind întâlnit mai des decât s-ar putea crede.

În poezia lui Lucian Blaga, apare frecvent acest motiv al inimii – suflet, uneori fiind posibile ambele interpretări: „Izbânzile cui n-au căzut/ și inima cui n-a tăcut”? (*Lângă cetate*); în acest vers interogație, tăcerea inimii care nu mai bate poate sugera liniștea morții, iar tăcerea sufletului poate fi o dovadă a preaplinului sufletesc, atunci când cuvintele sunt inutile. Când poetul mărturisește: „Domniță din țara bîrsană/ lumină sunt, inimă, rană/trimite-ți-aș veste să știi/ vecinul cu ce bucurii/pe masă-mi se-amestecă-n cană/domniță, din Țară bîrsană” (îndrăgostit platonic fiind de Domnița Gherghinescu, soția poetului brașovean Vania Gherghinescu, amintind de dragostea curtenească a nobililor de odinioară, din trecute secole, descrisă detaliat de Ortega Y Gasset), inima-suflet este inundată de lumină, trăind bucuria iubirii. Sunt clipe în care poetul are impresia că timpul îi prinde inima într-un vârtej care o învârtă pînă când obosește, dar din inimă i se desprinde sufletul care trece în flori, acestea simțind, la rîndul lor, că au căpătat inimă. Viziunea blagiană este în expansiune, căci și timpul va primi inimă, iar ritmul acesteia va fi măsurat-cadențat de suspin, care va marca și un popas al timpului. Inima care tace sau nu-și face simțită prezența, cât timp stăpânul ei duce o existență monotonă, poate izbucni năvalnic, trezindu-se în primăvară, poetul fiind „ucenicul vrăjitor” ce aduce, nu cu bagheta magică, ci prin cuvânt, învierea naturii, nu fără durerea unui act genezic care are tâlcurile lui. Dacă cineva ar fi în stare să deslușească taina sau noima vieții ce urcă prin „arterele”

copacilor, ce înfrunzesc ca printr-un miracol, atunci „dacă tâlcul l-ar pricepe/ inima ar da un țipăt”/. Nu-i de mirare că pătrunsă de suflet, inima devine suflet și se confundă cu acesta. În acest caz, sufletul găsește tot felul de esențe în care să trăiască: în toamnă „e fiu al toamnei sufletul”, în adierile vântului „fără azi, fără ieri”, în copaci, ca „un lăuntric suspin”, în sat „sufletul satului fâlăie pe lângă noi/ca un miros sfios de iarbă tăiată/ca o cădere de fum din streșini de paie/ ca un joc de iezi pe morminte înalte” (*Sufletul satului*).

Dar sufletul este, mai ales, al ființei umane, o condiție sine qua non a existenței sale, sălășluind doar în inimă. Sufletul primește, trăiește și trimite toate sentimentele, de la bucurie surprinzătoare, până la neputința șovăitoare. Când e trist pentru că taina l-a părăsit, sufletul se îndepărtează: „de la basmele sângelui spus/se-ntoarce sufletul către perete/și lacrima către apus”. Uneori, sufletul e resimțit „ca o spadă de foc”, sugerând durere și ardere, dar focul se stinge când spada e ascunsă în teacă, deci nu se dezvăluie, ci rămâne ascuns, taină. Când se află la hotarul celor două lumi, pe care le străbate cu luntrea mitică, poetul simte că sufletele îi lovesc fruntea, înainte de a deveni umbră, sugerând, încă o dată, că sufletul părăsește inima și trupul, înălțându-se și plutind. Când este departe de vatra lui de patimi, își simte inima- suflet prăbușită în țărână. Este firesc ca, suflet fiind, inima să fie implicată în poveștile de dragoste, trăită la toate vârstele; la tinerețe „și-acum, când sufletele noastre vor/ în brațe unul altuia să-și cadă/inelul cu clipitul lucitor/ în deget ți-l întorc/ să nu mai vadă” (*Povește*) sau la bătrânețe: „Greu e numai sufletul, nu țărâna/căci cenușa noastră, iubito, poate/fi pe talgere cântărită cu vreo/câteva roze”/, sufletul nevăzut fiind ușor, deși apăsător de sentimentele care nu dispar o dată cu moartea (*Zodia cumpenei*). Dacă trăiește speranța că tinerețea „năluca de vară” e veșnică, își închide, de fapt, inima „după nespuse cuvinte”.

Multitudinea sentimentelor trăite e sugerată printr-o inedită metaforă „suflete prund de păcate”, sufletul însemnând „nimic”(pentru cei care nu-l privesc ca pe un dar, ce trebuie păzit și păstrat), dar „de toate” (pentru ființa conștientă de bogăția și de marea diversitate a sentimentelor ascunse în suflet); poate fi nimic, adică neantul, sau totul: viață, natură, istorie, viitor. Sufletul se regăsește pe sine doar în sine, adică în inima în care sălășluiește: „drumul tău nu e-n afară/ căile-s în tine însuși/I ară cerul tău se naște/ ca o lacrimă, din plânsu-ți” (*Suflete, prund de păcate*). Există speranța înălțării spre cer, dar și tristețea prăbușirii, așa cum își simte sufletul plin de stele sau de întuneric, dar având credința că lumina stelelor interioare va împrăștia întunericul cerului. Cea mai

frumoasă expresie metaforică pentru sugestia sufletului, purtător de lumină și de întuneric, în același timp, se găsește în poezia „Pax magna” în care poetul reface vizual întâlnirea lui Dumnezeu cu Satana, și împăcarea lor, care a determinat dualitatea ființei umane: tot ce ține de sfera binelui vine de la Dumnezeu, tot ce vine de la Satana aparține răului: „Pesemne-învrăjbiți/ de-o veșnicie Dumnezeu și cu Satana/ au înțeles că e mai mare fiecare/dacă își întind de pace mâna. Și s-au împăcat/ în mine: împreună picuratu-mi-au în suflet/ credința și iubirea și-ndoiala și minciuna/ Lumina și păcatul/ îmbrățișându-se s-au înfrățit în mine-ntăia oară”.

Când sentimentele nu se regăsesc în inimă sau în suflet, întâlnim în poezii echivalentul „piept”, explicabil, dacă sesizăm „situarea” concentrică a acestora: sufletul se află în inimă, iar inima se găsește în piept (rareori cuvântul „piept” referindu-se la sensul de bază, „torace”). Relația semantică existentă între termenii discutați este prezentă în multe creații, aparținând unor mari poeți, precum V. Alecsandri, George Coșbuc, Octavian Goga exemplele fiind absolut aleatorii. Când Eminescu a scris: „Stele nasc umezi pe bolta senină/ pieptul de dor, fruntea de gânduri ți-e plină”, e clar că e vorba de inima-suflet; Vasile Voiculescu mărturisea emoția trăită la întâlnirea cu iubita: „Când te văd și tremur, de m-aș stinge,/ Simt cum stă să crape-acolo-n piept ceva/ încăperile-i se umflă, parcă-s mări de sânge/ și-aș pica...”; Tudor Arghezi se învinovățește că a îndrăznit să creadă că are dreptul să cuprindă zarea: „Cu ce fel de drept/ mi-aș umfla bârnela din piept/ și mi-aș întinde spre zarea/ toată spinarea?/; pentru Ion Barbu, inima era doar o „cutie” ce se închidea în piept; Al. Philippide conștientiza că: „odată mi-era frică de tăcere/ simțeam cum bate vremea-n pieptul meu”, iar Nichita Stănescu a formulat „didactic” definiții: „inima e centrul sentimentelor,/ iar creierul e locul gândurilor” sau s-a confesat: „cu fiecare răsuflet al pieptului (al inimii, evident)/ apropii cerul rotund”.

În creația lui Lucian Blaga, pieptul este echivalent, fie cu inima, fie cu sufletul. În poeziile de dragoste, mai ales, lumina îi inundă pieptul : „Lumina ce-o simt/ năvălindu-mi în piept, (suflet)/ când te văd, adorato/oare nu e un strop din lumina creată în ziua dintâi/din lumina aceea însetată adânc de viață”? (*Lumina*). Tot în pieptul-suflet se trezește dorul care ia forma unui cântec venit din strămoși, ce se transmite urmașilor: „O, cine știe, suflete-n în ce piept îți vei cânta, și tu, odată peste veacuri, dorul”? Cuvântul se poate curma în pieptul poetului, când acesta realizează că pământul „stele și-năuntru are/ nu numai deasupra-n zare” (*Fântânile*). Dacă inima moare, odată cu aceasta moare și sufletul, dar amintirea copilăriei se răsfrânge în pieptul maturului, copilul de odinioară. Sufletul

năpraznic se simte încătușat în limitele sufocante ale trupului. De aceea, își dorește alt trup, care să aibă trăinicia munților și vastitatea mărilor, acesta fiind pământul: „Pământule larg, fii trunchiul meu/ fii pieptul acestei năpraznice inimi”/. Când se îmbată cu speranța că tinerețea e veșnică, închide „inima după nespuse cuvinte”

Interpretarea diferită a semnificației celor două cuvinte: „animus” (suflet) și „anima” (inima) a dus la apariția unor diferențe considerabile în viziunea antropologică, religioasă sau etică. Dar domeniul poeziei se sustrage din această „luptă” de opinii, viziunea poetică ținând de trăirile și de imaginația poeților, de avantajele exprimării metaforice prin care se definește originalitatea acestora. Și pentru că ne-am referit la creația lui L. Blaga, nu se poate să nu amintim poezia în care își definește sufletul aflat „în căutare/ în mută, seculară căutare/ de întotdeauna/ și până la cele din urmă hotare/. El caută apa din care bea curcubeul/, el caută apa/din care curcubeul/ își bea frumusețea și neființa” (*Autoportret*).

Diana Dobrița BÎLEA

Omul, așezat în rigoarea inimii

Cînd Dumnezeu i s-a arătat în vis lui Solomon și i-a spus „Cere ce vrei să-ți dau”, regele s-a rugat pentru o inimă inteligentă pentru că, spune el, „Inima înțeleaptă caută știința, iar gura celor nebuni se simte mulțumită cu nebunia” și „Inima celui drept chibzuiește ce să răspundă, iar gura celor nelegiuîți împrăstie răutăți” (*Pildele lui Solomon*, 15: 14 și 28). Între ruga de acum trei mii de ani a regelui Solomon și nevoia omului simplu din secolul al XXI-lea de a cunoaște adevărul cu inima, pentru a rămîne „om” și a face față vîrtejului de întîmplări, dileme, nedreptăți etc., nu s-a schimbat mare lucru. Binele și răul există dinaintea facerii omului și nu vor dispărea din prezentul fiecăruia. Ceea ce poate face el este să învețe să facă distincția între ele și să se participe cu faptele sale la realizarea/păstrarea echilibrului lumii, ținînd cont de inerentele – și relative! – aspecte de ordin social, cultural, religios etc. Dar expresia „inimă înțeleaptă” e doar un mod poetic de a numi capacitatea superioară de înțelegere și de judecare a lucrurilor sau exprimă o realitate incontestabilă? Să vedem cîteva aserțiuni ale unor învățați referitoare la înțelepciunea inimii: „Se spune adesea că inima este cea care înțelege și se vorbește de inteligența

inimii...” (Omraam Mikhaël Aïvanhov); „Nu poți vedea bine decât cu inima. Esențialul este invizibil pentru ochi” (Antoine de Saint-Exupéry); „Doar cu inima poți atinge cerul” (Rumi); „Inima este centrul, capul e doar periferia. Inteligența capului nu e deloc inteligență; ea este calitatea de a fi bine informat. Adevărata inteligență este inteligența inimii, singura inteligență care există (Osho); „Mintea creează abisul, inima îl traversează. Toate binecuvântările vin din interior” (Nisargadatta Maharaj); „Înțelepciunea inimii oferă remedii și, mai mult decât atât, indică direcția spre o viață înfloritoare” (Daniel Goleman). „Locul de odihnă al minții este inima”, zic și yoghinii.

Biologic, inima este organul reprezentativ al aparatului cardiovascular, o pompă autonomă, cu rol vital în circulația sîngelui. Conexiunea cu centrul de comandă, creierul – căruia doctorul Adrian Restian îi enumeră următoarele caracteristici: „Pe lângă capacitatea de a învăța, de a reprezenta lumea înconjurătoare și de a cunoaște, pe lângă inteligență și creativitate, pe lângă capacitatea de a iubi și de a urî, creierul mai are și o mare plasticitate, care este rezultatul detașării proceselor informaționale de procesele substanțiale și energetice care au loc în creier și al influenței pe care o are informația asupra structurii creierului”¹ – asigură inimii abilitatea de a ști exact cum să regleze presiunea sîngelui și ritmul cardiac în circumstanțe fiziologice și emoționale diferite. Tocmai această abilitate de a răspunde cu precizie la stimulii emoționali stă la baza unor expresii precum: *a-i sta inima în loc* și *a i se face inima cît un purice* (a se teme), *a-i rîde inima* (a se bucura), *a pune la inimă* (a se supăra), *a-și călca pe inimă* (a se declara de acord cu un lucru împotriva propriei păreri), *a avea la inimă* (a iubi ceva, pe cineva), *a avea tragere de inimă* (a se simți atras să facă ceva), *a i se rupe inima* (a-i fi milă de cineva), *a fi cu inima împăcată* (a fi mulțumit, liniștit), *a-și face inimă rea* (a se mîhni), *a prinde inimă* (a căpăta putere), *a-și lua inima în dinți* (a-și face curaj), *după voia inimii* (după plac), *a avea o inimă de aur* (a fi bun), *a avea o inimă de gheață/ de piatră/ haină* (a fi rece, rău) ș.a.

Cercetătorii din domeniul neuroștiințelor și al fizicii cuantice au avansat ideea că omul gîndește și cu inima, că aceasta este cel de-al doilea creier (sau centru de comandă) al nostru (cel de-al treilea fiind considerat a fi stomacul). În timp ce Stephane Drouet, specialist în fizica cuantică și în neuroștiințe, spune în cartea sa *Inteligența cuantică a inimii* (2017) că inteligența trebuie regîndită conform noilor descoperiri privind neuroplasticitatea creierului, fizica cuantică și inima, Gervais Saint-Laurent și Ghinos Lepage susțin în lucrarea lor *Inima, acest creier neglijat* (2018) că echilibrele din corpul uman pot fi restabilite doar ținînd cont de

rolul esențial al acestui cel de-al doilea organ inteligent al omului. Inima, care are 40.000-50.000 de neuroni și o rețea proprie de neurotransmițători, intervine în procesele cognitive, în decodarea informațiilor intuitive, ceea ce-i permite să învețe, să aibă amintiri, să ia hotărâri independent de creier sau să influențeze modul în care creierul percepe lumea. Între cele două centre de comandă există un schimb permanent de informații, inima fiind prima care sesizează informația și o transmite apoi creierului. Aceasta poate inhiba sau activa diverse porțiuni ale creierului, determinând percepția noastră asupra realității și modul în care reacționăm. Echilibrul emoțional este asigurat de inimă, care elimină stresul prin favorizarea producerii unor hormoni mențiți să ne mențină starea de bine. Medicul englez William Harvey, celebru pentru faptul că în urmă cu mai bine de trei veacuri a formulat teoria exactă a circulației sanguine, a descris plastic inima conferindu-i titlul de „rege” și „soare” al corpului. Putem spune, așadar, că inima reprezintă un tip de inteligență superioară, că „are rațiunile ei”, cum afirma Blaise Pascal în urmă cu aproape patru secole, pe care omul va trebui să-l cunoască mai bine pentru a-l valorifica și a-și întări astfel bunăstarea emoțională și pe cea fiziologică deopotrivă. De altfel, și înțelepciunea biblică îndeamnă la sporirea atenției pe care o merită inima noastră: „Păzește-ți inima mai mult decât orice, căci din ea ies izvoarele vieții!” (*Proverbe*, 4:23).

Pledînd pentru ideea de existență a lui Dumnezeu, arhimandritul Serafim Man ne oferă o imagine despre caracterul divin și infinit al inimii: „Se spune, pe drept cuvînt, că Dumnezeu e așa de mare încît nu încape în întreaga lume, și tot acest Dumnezeu este așa de mic încît încape într-o inimă curată!”² Nicolae Steinhardt vorbește, printre altele, despre invitația Mîntuitorului de a fi și „smeriți cu inima”: „Nicăieri și niciodată nu ne-a cerut Hristos să fim proști. Ne cheamă să fim buni, blînzi, cinstiți, smeriți cu inima, dar nu tîmpiți (numai despre păcatele noastre spune la *Pateric* «să le tîmpim»)”³. Iar filosoful Andrei Pleșu, cu înțelepciunea, verva, umorul și franchețea ce-l caracterizează, ne oferă o imagine sintetică a vieții noastre pe pămînt stabilindu-ne trecerea pe un singur drum, aflat pe teritoriul inimii: „Despre inimă se vorbește de asemenea cu tandrețe, cînd nu se vorbește cu oarecare panică, pentru că există în general două accepțiuni curente ale termenului. Simțul comun se raportează la inimă, cu trimitere fie la inima clinică, inima pe care-o descoperim tîrziu și care, de obicei, ne provoacă sfîrșitul, fie la inima romantică, inima care este sediul amorului și-al altor cîtorva «trăiri» sufletești, mai mult sau mai puțin patetice (care, pînă la urmă, te pot duce tot la spital...). Între acești doi poli pare să se miște viața noastră: inima romantică, inima afectelor, a

emoțiilor, a febrilității sentimentale, și inima clinică, radicală, drastică, fatală”⁴.

Inteligența inimii ajută sinele să se cunoască în profunzime și, conform psihologului american Robert Plutchik, care a creat în 1980 „roata emoțiilor”, să conștientizeze relația *eu cu ceilalți* (pe baza următoarelor patru emoții: bucurie, încredere, tandrețe și pasiune) și *eu versus ceilalți* (în funcție de celelalte patru emoții primare: furie, frică, dezgust și tristețe). „Dacă am controla emoția, nu am avea cum să o utilizăm. Este important să lăsăm ca emoția să fie naturală”, afirmă psihologul american Paul Ekman, un pionier în studiul emoțiilor și al relației lor cu expresiile faciale.

Emoția stă la baza producerii unor valori estetice, a artei. Despre organul considerat de Platon sediul emoțiilor, al sentimentelor noastre, de Aristotel sediul sufletului, al plăcerilor și al suferințelor, de francezul Descartes doar un organ fără legătură cu emoțiile sau cu gândirea etc., s-a scris cel mai mult, din antichitate și pînă astăzi, în toate zonele geografice ale lumii și de către exponenți din varii domenii (știință, literatură, religie, filosofie). Poezia a acordat inimii un privilegiu cu totul special, invocînd-o în contexte ce țin de trăirile emoționale, în discursuri confesive, persuasive etc. În stilu-i bine cunoscut, apelînd la o metaforă hiperbolizată, Nichita Stănescu își imaginează inima ca pe un imens spațiu al afectelor, plin de surprize, de emoții nemaitrăite, dar în mare parte inaccesibil și poate greu sau imposibil de înțeles și cu mintea. Inaccesibilitatea aceasta este susținută de folosirea verbului „a plăcea” la timpul perfect al condiționalului-optativ și de substantivul „planetă”, care duce cu gândul la distanță, adjectivul „misterioasă” avînd sensul de „necunoscută”: „Inimă, inimă, planetă misterioasă/ pe care mi-ar fi plăcut să trăiesc și să mor” (*Frunzișuri*)⁵.

Poetic, inima este văzută în diverse ipostaze, este considerată responsabilă de împliniri și de neîmpliniri, de fericire și de suferință, de angoase etc. Nici un alt organ din corpul omenesc nu este răspunzător de atîtea stări și de atîtea satisfacții ori insatisfacții cum e inima, iar poeții din toate timpurile și de pe toate meridianele au exploatat din plin această viziune umană. Cea mai de seamă poetă a antichității grecești, Sappho, a evidențiat legătura dintre iubire și inimă astfel: „Iubirea mi-a cutremurat inima/ Ca vîntul ce șuieră pe munte/ Și scutură stejarii”⁶. Și tot cea supranumită în vechime „a zecea muză” zugrăvește dorul/visul de iubire în tușe accentuate, situînd această stare între rai și iad. Inimii îi oferă însă privilegiul de a bate în ritmul tangoului, de a fi, așadar, fermecată de muzica interioară: „Sunt aici./ În anticamera Paradisului/ îmbrăcată

numai în dorință./ Îmi închid ochii./ Un pas spre tine./ Iadul./ Flăcările
 învăluie/ corpurile noastre/ pielea tremură/ inima bate în ritmul
 tangoului./ Singele fierbe./ Vîntul tace./ Deschid ochii.../ Tu nu ești acolo./
 Eu nu sunt aici. (*Între Iad și Rai*)⁷. O altă reprezentantă foarte apreciată a
 poeziei lirice, Emily Dickinson, își consideră inima ca fiind eul interior, de
 care depinde ființa sa întreagă: „Inimă, noi o să-l uităm/ În seara asta
 cristalină/ Să uiți căldura ce ți-a dat/ Iar eu să uit a lui lumină.// Cînd l-ai
 uitat te rog să-mi spui/ Ca gîndul să mi-l domolesc/ Grăbește-te, nu
 zăbovi/ Ca nu cumva să-mi amintesc!” (*Inimă, noi o să-l uităm*)⁸. Aceeași
 poetă, care declara că „Dacă pot opri o inimă să se zdrobească, înseamnă
 că nu am trăit în zadar”, gradează intensitatea iubirii, stabilind pentru
 fiecare treaptă un motor corespunzător: „Uneori cu inima/ Rareori cu
 sufletul/ Și mai puțin cu forța/ Puțini – iubesc cu adevărat” (*Uneori cu
 inima*)⁹.

Pe de altă parte, și poeții au văzut casa lui Dumnezeu în inima
 omului. În poezia egipteană din secolele XVI-XIV, autorul anonim are
 certitudinea că inima găzduiește împărăția divină: „Tu te întrebi: cine oare
 ne va duce/ Călăuzindu-ne spre țara regească,/ În imperiul care este în
 cer?// Păsările, care sunt în văzduhuri,/ Animalele, ce mișună pe
 tărîmuri,/ Peștii din fluvii și mări – // Toți și toate te vor duce/
 Călăuzindu-ne spre imperiul ceresc/ Care este în inima ta” (*Împărăția
 cerească*)¹⁰. Ioan Alexandru, autorul atîtor „imne”, are aceeași certitudine
 în privința locului unde poate fi găsit Dumnezeu: „Părtași suntem multor
 iubiri/ Una singură e împlinire/ Celelalte numai presimțiri/ Pînă dăm în
 inimă de Mire” (*Iubirea*). Pentru Rumi, inima este casa dragostei: „Ar
 trebui ca inima dragostei să se bucure dacă nu ard?/ Căci inima mea este
 sălașul dragostei./ Dacă vrei să-mi arzi casa, arde-o, dragoste!// Cine va
 spune «Nu-ți este permis»?/ Arde casa asta pînă la temelii!// Casa
 îndrăgostitului e mai frumoasă în foc” (*Corabia scufundată în dragoste*)¹¹.

Dar cel mai adesea, atunci cînd scriu despre inimă, poeții așază
 suferința din dragoste în teritoriul ei nemărginit: „Plînge în inima mea/
 Cum plouă peste oraș” (*Plînge în inima mea...* – Paul Verlaine); „Zorile îmi
 rîd în fereastră./ N-am foame, n-am sete, n-am somn./ Inima mea e neagră,
 neagră” (*Inimă neagră* – Zaharia Stancu); „O să rămîi în mine și după ce-o
 să zbori/ Din inima mea neagră, ca un canar din cușcă. Tristețea mea
 ciudată te va ochi și-n nori” (*Poem* – Radu Stanca); „O inimă ce suspină,/ *O
 inimă ce suspină* – M. Eminescu); „Tu inima mi-o cruță./ Din veci spre tine
 cată/ și-n veac o să rămînă/ de tine îmbătăta” (*Ce-i inimii mai dulce* –
 Hafez); „Să sufăr vreau. Egal mi-e de ești sau nu cu mine./ [...] A gîndurilor

Meccă sunt ochii tăi cei dragi/ și inima-mi nici știe un alt pelerinaj" (*Aflați: iubesc iubirea* – Hafez); „Madona, cu-a mea inimă-mpreună,/ Alți zece ani e-n cer, și-mi plîng destinul" (*Ani douăzeci și unu-am ars în chinul* – Petrarca); „Cum singur nu-mi curm traiul acesta blestemat,/ Să scap de apăsarea oftatului meu greu?/ [...]Pierzînd zadarnic viața spre-a inimii ruină? (*Am obosit atîta gîndind cum gîndul meu...* – Petrarca).

De asemenea, poeții au văzut inima într-o multitudine de alte ipostaze: casa neprihănirii – „Pentr-o inimă fecioară mîndru idol ți-ai ales!" (*Călin* – M. Eminescu); casa nostalgiei, a melancoliei – „Mai știi cum te strigam pe-atunci/ «icoană cu picioare lungi»// veneai pe rîu sau rîu erai/ curgeai în mine pînă-n rai /[...] Dar of of of desîș de ochi/ acum de mine trag trei popi// carnea-mi miroase de pe-acum/ a scîndurică de salcîm" (*Cîntec de inimă albastră* – Mircea Dinescu); casa nepăsării – „Cu inima stearpă, rece și cu suflet de venin!" (*Venere și Madonă* – Eminescu); casa suferinței – „Vorbește-mi blînd, mi-e inima bolnavă,/ Iubirea m-a întîmpinat cu ură (*Vorbește-mi blînd* – Otilia Cazimir); cel mai curat spațiu de păstrare a sentimentului de dragoste – „Cînd o dragoste/ La care lucram mai demult/ Mi-a reușit,/ Atunci o trec pe curat,/ Pe inima altei femei" (*Don Juan* – Marin Sorescu); casa sinelui – „Bătăi în inimă: Cioc! cioc!/ Intră că tocmai vreau să ies" (*Ce-o fi o fi* – Marin Sorescu); casa dorinței – „Inima mea este înspăimîntătoare cu dorință disperată!" (*Moartea lui Adonis* – Sappho); reper pentru efemeritatea omului – „Ești singură astăzi, tu, inima mea,/ Biserică veche-n ruină,/ Sub bolta ta sfîntă-nnegrită de vremi/ Azi nici un drumeț nu se-nchină" (*Ești singură* – Octavian Goga); imagine în oglindă om-natură – „Inima mea de-o vreme o simt într-adevăr/ Că-n fiecare toamnă se coace ca un măr.// În clipele grăbite din zile lungi de vară/ O simt cum se-mplinește-n tăcere ca o pară – // Inima mea cu pomii grădinii dimpreună/ Se-ntunecă spre toamnă și-i dulce ca o prună,// Și-n vărfuri foșnitoare prin frunza amăruie/ O-mprejmuie lumina de sus ca pe-o gutuie.// Inima mea se sparge cu pocnet ca o nucă,/ De-i toamna mai tîrzie și umbra mai pe ducă,// Și-așteaptă ca un strugur pe viță, nopți întregi,/ Să te apleci aproape de ea și s-o culegi" (*Inima mea* – Ion Horea)¹² etc.

Inima este, așadar, darul cel mai de preț al omului, un fel de templu al trupului unde pășesc împreună iubirea și înțelepciunea, sinele și Dumnezeu sau pămîntescul și divinul. Grație complexității sale încă nedescifrate pe de-a-ntregul și rolului chintesențial pe care aceasta îl joacă din prima și pînă în ultima zi a vieții omenești, se poate spune că inima dă sens nu doar existenței omului pe pămînt, ci și transcendențialității sale. Inima, susținută de creier, găzduiește oceanul infinit al interiorității

omului. Aici, energia și creativitatea au un caracter nemărginit, aici viața poate fi esențializată și se poate produce conversia sufletului/spiritului în drumul spre maiînalt și spre maibine, aici omul se întâlnește cu Dumnezeu pentru a călători împreună pe Pământ și în Cer, adică pretutindeni, fără vreo limită fizică sau metafizică. Orice ar fi inima, omul îi datorează cea mai mare parte a splendorii sale. Fără abilitățile subtile ale inimii, omul nu și-ar cunoaște cu adevărat rostul său pe pământ, în virtutea căruia trăiește, relaționează, iubește, se roagă, acționează. Fără să rămână așezat în rigoarea inimii, omul n-ar fi altceva decât un puf de păpădie, cu vulnerabilitățile și neputințele acestuia.

Bibliografie:

Adrian Restian, *Practica medicală* – vol. VI, nr. 3(23), 2011, articolul *Cum a ajuns creierul cel mai performant organ al omului*;

Arhimandritul Serafim Man, *Crâmpoie de propovăduire din amvonul Rohiei*, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmăului, 1996;

Părintele Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Mănăstirii Rohia, Rohia, 2005;

Andrei Pleșu, *Despre Inimă*, Humanitas, București, 2007;

Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, vol. I, Ed. Cartea Românească, 1985;

Marilyn Yalom, *Inimă îndrăgostită. O istorie convențională a iubirii*, Ed. Nemira, 2019;

[http://www.paroledelcuore.com/poeta.php?poeta=690&n=;](http://www.paroledelcuore.com/poeta.php?poeta=690&n=)

[http://www.citatepedia.ro/index.php?p=15&q=inima&r=p;](http://www.citatepedia.ro/index.php?p=15&q=inima&r=p)

[https://www.isoladellapoesia.com/poesie_famose/236-poesia-sul-vero-amore-emily-dickinson-cuore.php;](https://www.isoladellapoesia.com/poesie_famose/236-poesia-sul-vero-amore-emily-dickinson-cuore.php)

Patru milenii de poezie în tălmăcirea lui Lucian Blaga, Ed. Humanitas, 2012;

[https://www.diane.ro/2015/08/rumi-poezii-de-dragoste.html;](https://www.diane.ro/2015/08/rumi-poezii-de-dragoste.html)

[https://poeziisiversuri.com/ion-horea/inima-mea/.](https://poeziisiversuri.com/ion-horea/inima-mea/)

Cristina RUSU

**„Iubi-te-voi, Doamne, că tu-mi ești putere./
Mi-i Domnul vârtute-n vreme de cădere”**

Psalmii, aceste texte poetice compuse din mai multe versuri aparțin unui număr de patru genuri literare principale: imnuri, lamentații comunitare, lamentații individuale și cântece individuale de mulțumire. Ca

și genuri literare secundare menționăm psalmii regali sau psalmi didactici. Cititorul poate vedea dincolo de mesajul religios, acea frumusețe și bogăție stilistică pe care ne-o oferă aceste versuri minunate. David îi cântă Domnului prin cuvinte și sunete îmbogățite cu expresii stilistice de mare valoare și el se transpune într-un univers unde nu există decât iubire. El comunică cu Dumnezeu stăruind în iubirea sa, cântată la liră. Psalmistul devine poet prin însuși faptul că trăiește o stare de beatitudine și îi vorbește/ cântă lui Dumnezeu doar cu inima.

În programul Sfintei Liturghii, după Sărutul Păcii și înainte ca preotul să intre în altar și să sărute Sfântul Disc, el intonează primele versuri din psalmul 17. „Iubi-Te-voi, Doamne, vârtutea mea”. Versurile cântate ale psalmilor au existat în programul liturgic al slujbelor încă dintru începuturi. Când biserica primară și-a „ridicat glasul în același gând către Dumnezeu”, a folosit cuvintele psalmilor 146 și 2 (Fapte 4-24). Biserica din Corint a cântat psalmi (1 Corinteni 14-15, 26) și Pavel a poruncit cântarea de „psalmi, imnuri și cântece duhovnicești” (Efeseni 5-19, Coloseni 3-16). Imnurile și cântările spirituale folosite în Septuaginta se referă tot la psalmi, cântul lor este încurajat. „Oriunde am căuta cântări potrivite de laudă nu am găsi cântări mai bune, nici mai potrivite pentru acest scop ca Psalmii lui David, pe care Duhul Sfânt i-a rostit și i-a compus prin el iar atunci când îi cântăm, suntem siguri că Dumnezeu îi pune în gura noastră, ca și când El Însuși i-ar cânta prin noi pentru preamărirea slavei Sale”. (Prefață la Psaltirea de la Geneva, 1543). Psalmii sînt, de asemenea, cântările bisericii unde, copiii lui Dumnezeu au găsit dragoste și putere, căci acolo ei și-au deschis mereu inima.

„Psaltirea în versuri” scrisa de către Dosoftei în anul 1673, reprezintă o variantă în versuri a psalmilor biblici, în care autorul unește arta și rugăciunea pentru a arăta dragostea omului pentru Dumnezeu. Cel ce crede își deschide inima ca să îl Laude pe Domnul dar să îi și arate că dragostea lui este puternică. Dosoftei, ca poet ce transmite lirismul din versurile psalmilor, ne descoperă poezia în Psaltirea sa, atunci când poezia românească nu exista sub aspect cult. Astfel, „Psaltirea în versuri” a lui Dosoftei, transpusă în limbaj cult, are muzicalitatea cerută de poezie. Această muzicalitate poetică nu numai că este reprodusă, ci creată cu totul. Imaginile artistice și metaforele au un rol esențial în text, fiind necesare pentru explicarea unor concepte spirituale complexe, într-un limbaj accesibil și cu înțelesuri ușor de pătruns pentru omul de rînd.

Psalmul 17 îl aduce în prim plan pe Hristos, pentru că aici sînt descrise profetic trăsăturile lui Mesia. Este un psalm de mulțumire dar și de biruință asupra răului. Hristos însuși rostește acest psalm, interpretat

ca referire la coborîrea lui din ceruri ca Fiu Unul-născut, la înălțarea Sa, la biruința asupra diavolilor și la chemarea neamurilor. „Iubi-Te-voi, Doamne, vîrtutea mea,/ Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu”. David lasă inima să „glăsuiască” cum știe ea mai bine, despre iubirea pentru Dumnezeu și despre dragostea ce țîșnește din ființa omului credincios. Este singurul mod în care creștinul poate să îl răsplătească pe Dumnezeu pentru bunătatea Sa. Dîndu-i iubire. „Să iubești – zice – pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău și din toată vîrtutea ta.” (Marcu 12, 30-31). Și însăși slujba urmează dragostei celui iubit, pentru că dragostea „toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă, dragostea nu cade niciodată.” (1 Corinteni, 13, 4-8). Astfel, David își făgăduiește lui însuși, în primul rînd să-L iubească pe Dumnezeu, nu pentru că nu ar fi făcut acest lucru pînă atunci, ci pentru că această iubire era hrana zilnică pentru dînsul și biruință și izbăvire. Și numește pe Dumnezeu: „vîrtute”, fiindcă s-a împărtășit de aceasta; „întărire”, pentru că acela ce s-a întărit împotriva diavolilor, „scăpare”, pentru că l-a avut pe Dumnezeu zid, „izbăvitor”, că s-a izbăvit prin Dumnezeu de vrăjmași. Discursul poetic continuă „Și s-a clătinat, și s-a cutremurat pămîntul, și temeliile munților s-au tulburat și s-au clătinat, că S-a mîniat pe dînsule Dumnezeu”, iar David descoperă puterea cea mare a lui Dumnezeu prin elementele naturii, folosind în versificare cuvinte puternice cu rol de a impresiona cititorul. „Întunecoasă apă în norii văzduhurilor./ Dintru strălucire înaintea Lui nori au trecut”- deși metaforele folosite sunt uimitoare și pe alocuri nedesluite în înțelegerea firească, în limbajul poetic al lui David se strecoară acea dulceață a limbii, a cîntului său dar și imagini deosebite. Pare că aerul este dens fiind întunecat în desimea norilor, apoi strălucirea unui fulger dă forță acestui tablou (fulgerul aici fiind Dumnezeul tuturor), care este nevăzut și care îi atenționează pe cei care trăiesc în răutate.

Psalmistul creează aceste imagini poetice tocmai pentru a atrage cititorul în discursul său și pentru a scoate în evidență faptul că Dumnezeu poate fi îmbunat cu iubire. Dacă omul își deschide inima și folosește inima ca pe un instrument de gîndire temeinică și percepție divină corectă, atunci ființa lui se va umple doar de lumină. „Lărgit-ai pașii mei sub mine și n-au slăbit urmele mele” – David vede bunăvoința lui Dumnezeu, cea mare și o descoperă ca pe un drum. Frumoase aceste versuri care ne arată că, oricît de larg ar fi drumul spre lumina cunoștinței și a iubirii divine, omul trebuie să se smerească și să meargă cu pași mici. Dumnezeu dă omului putere și pas hotărît dar și încercări. Iar omul credincios nu slăbește în credința sa și urmele sînt la fel de tari. Și Sfinții Părinți adaugă o

interpretare sugestivă a versurilor: „Întru mânia Lui fum s-a ridicat și pară de foc de la fața Lui, cărbuni aprinși de la El.” Grigorie Teologul interpretează: „Deci dumnezeiescul David bine închipuiește dumnezeiasca mânie asupra vrăjmașilor săi, numind fum începutul mâniei, iar foc, arătata aprindere (manifestarea mâniei) și centrul pornirii, iar cărbuni aprinși, cele mai de pe urmă bătaii (aici interpretate dureri)”. Însă zice și dumnezeiescul Chiril: „Căci așa cum fumul merge înaintea focului, iar focul, aprinzându-se și materie de lemn mistuind, urmează a se face jărat, tot astfel și mânia lui Dumnezeu: a început ca prin fum și a crescut ca focul și, la sfârșit, a topit pe vrăjmașii lui David. Și potrivit se zice că pedeapsa este ca un fum, căci pricinuieste lacrimi, fumul cu putere scoțând din ochi lacrimi atunci când cade asupra ochilor”. Chiar dacă omul se află pentru scurt timp în întuneric, Dumnezeu tot are grijă de el căci, întunericul dumnezeirii este înțeles în limbaj ortodox ca o supraabundență de lumină cu care se înveșmântează sau se ascunde Dumnezeu, dar și ca un întuneric al minții oamenilor, pricinuit de legătura cu această supraabundență de lumină pe care nu o pot suporta. Așa cum, lumina soarelui pare mai puțin luminoasă atunci când încercăm să privim direct la soare, totuși în acel moment suntem cuprinși de o nevedere. Așa și cunoașterea lui Dumnezeu prin nevedere sau necunoaștere e una cu o cunoaștere mai presus de cunoaștere, este supraabundența luminii dumnezeiești. Sfinții isihaiști din *Filocalie* dar și Sfântul Ambroziu ne explică în scrierile lor că David ne-a învățat de fapt, că trebuie să cântăm înălăuntrul nostru, să psalmodiem înălăuntrul inimii noastre, că putem să ne îndreptăm viața și faptele spre contemplarea bunurilor de sus.

În *Solilocvii la Psalmi*, Sfinții Părinți interpretează „Iubi-Te-voi Doamne, Dumnezeu meu, puterea mea, iubi-te-voi negrăită bucuria mea/ și nu voi via întru sine ci întru Tine/ toată viața mea întru mila Ta.” Nimic nu se află în afara lui Dumnezeu și nimic nu se face fără voia Sa minunată.

Fericitul Augustin spunea că psalmii sînt: „candelă pentru picioarele noastre, lumină pe cărare” și desfătare „mai dulce ca fagurul de miere pentru cerul gurii”. Sfântul Arsenie Cappadocianul folosea psalmii în rugăciunile sale și în caietele sale despre scria despre psalmul 17 că este un psalm central, ca un ax al iubirii ce liniștește sufletul.

Rămîne ca iubirea noastră pentru Dumnezeu să fie constantă. „Iubi-Te-voi Doamne”, această expresie profundă a sufletului nostru este o mărturisire viitoare a iubirii pentru Dumnezeu, căci și ieri și astăzi și mâine, creștinul își deschide inima și face promisiunea aceasta de credință umplîndu-și vasul sufletului cu iubire.

Note:

Psaltirea în versuri, Mitropolitul Dosoftei, Editura Gramar, 2016

Omiliile la Psalmi, Ioan Gura de Aur, Editura Doxologia, 2014

Tîlcuirea a celor 150 de psalmi ai proorocului David, Fericitul Theodoret al Kirului, Editura Doxologia, 2018

Comentarii la Psalmi I-XXI, Fericitul Augustin, Editura Oastea Domnului, 2011

Biblia, Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Renașterea, 2009

Daniela ANDRONACHE

Despre multele căi ale inimii în lirica universală

Organ anatomic vital fără de care nu e posibilă menținerea vieții în corp, dar și centru al vieții emoționale, inima a suscitat întotdeauna interesul poetilor din toată lumea care i-au dedicat nenumărate versuri. În special în lirica de dragoste, cuvântul „inimă” este folosit frecvent atât în poeme cât și în titlu. Inima este considerată sediul sentimentelor, al dorințelor și al aspirațiilor eroului liric. Uneori inima se substituie rațiunii și determină un răspuns emoțional la evenimentele și întâmplările vieții. Ea este în special „incriminată” atunci când protagonistul cade în mrejele iubirii și se confruntă cu fenomenul deconcertant al îndrăgostirii.

Poetul italian medieval, Guido Guinicelli recunoaște încă din titlu că era „mîndru tare” de inima lui înainte de a se îndrăgosti: „De inima-mi puteam fi mîndru tare,/ Cînd nu era de tine-ndrăgostită;/ Acum de prea-ndelungă așteptare,/ Trufașă s-a făcut și îndîrjită.”¹ Deși face parte integrantă din el, poetul vorbește despre inima sa ca și când aceasta ar avea propria individualitate și ar fi o entitate ce acționează asupra lui într-un mod arbitrar. Poetul se supune unui proces de autoanaliză și constată că a devenit robul inimii sale care i-a limitat rațiunea și l-a determinat să își schimbe comportamentul, să trăiască stări contradictorii și să devină visător: „Și schimbător mă face, nu arare:/ Aprins – gelos, de gheață-ncremenită,/ Și trec, pierdut, deși că-s viu le pare/ Așa-s de dus în lumea-nchipuită.”² („De inima-mi puteam fi tare mîndru”). În poemul „Atît de

¹ *Din lirica de dragoste a lumii*, Editura Minerva, București, 1987, traducere Maria Banuș, vol. 2, p. 5.

² Ibidem

dulce și de castă”, Dante Alighieri o descrie pe stăpâna inimii lui cu încântare și cu un soi de venerație: „Atît de dulce și de castă-apare/
Stăpîna mea, cînd lumii se arată,/ Că limba amuțește-nfiorată/ Și ochiul
nu-ndrăznește s-o măsoare.// Veșmînt de blîndă umilință are,/ Deși, în
mers, se simte lăudată;/ Pămîntului, minune-nvederată,/ Din ceruri pare,
lină să pogoare.”¹

Poetul își mărturisește încântarea față de această ființă diafană, serafică, de o frumusețe nepămînteană, dar și iubirea care se naște în sufletul său și îi face inima să suspine: „Privirile desfată și alină,/ Încît din
ochi, dulceața-n suflet trece,/ Și n-o-nțelege cel ce n-o încearcă;// Un duh
ușure de pe buze parcă/ I se desprinde-n zbor și se petrece/ Spre inimă,
spunîndu-i blînd: Suspină.”²

Manifestările iubirii sunt aceleași în toate vremurile, indiferent dacă este vorba despre un bărbat sau despre o femeie, iar o inimă îndrăgostită de obicei dă naștere unui comportament neobișnuit, lipsit de rațiune și cumpătare. Dovada se află în poemul unui autor anonim din Egiptul antic intitulat „Cîntece de mare bucurie ale inimii”: „Inima-mi bate mai repede/
Cînd mă gîndesc la cel pe care-l iubesc./ Ea nu mă lasă să mă port
omenește/ Și se zbućiumă fără odihnă.// Ea nu mă lasă să-mi aleg
veșmîntul./ Îmi părăsesc evantaiele./ Nu mai îmi dau cu dresuri pe ochi./
Nu mă mai ung cu miresme plăcute.”³ Femeia îndrăgostită dialoghează cu propria-i inimă, primește sfaturi de la ea, dar o și dojenește pentru că se poartă „nebunește” atrăgînd atenția lumii asupra ei: „«Nu te opri, ești aproape de țintă», / Îmi spune inima mea, cînd mi-e gîndul la el./ – O,
inimă, nu mă lăsa întristării/ De ce mi te porți așa, nebunește?// Așteaptă-
n liniște. Iubitul se-ndreaptă spre tine,/ Dar și privirile lumii./ Nu face-așa
ca lumea să spună de mine:/ «Femeia asta e-ndrăgostită.»/ O inima mea,
de-ai putea să stai liniștită,/ De n-ai mai bate așa, cînd ți-e gîndul la el.”⁴

Același poem continuă să ilustreze peripețiile unei alte inimi îndrăgostite din perspectiva unui bărbat de data aceasta. Îndrăgostitul zace la pat, iar inima lui este în grea suferință, deoarece nu și-a văzut iubita de șapte zile: „Iată, sînt șapte zile de cînd iubita nu mi-am văzut-o!/
Lingoarea s-a abătut deasupra-mi./ Inima mi-e împovărată./ Pînă și viața

¹ Ibidem, p.6-7

² Ibidem, p. 7

³ Ibidem, p. 1, vol. 1

⁴ Ibidem, p.1-2, vol. 1

mea am uitat-o!// Vin vracii la mine./ Leacurile lor sînt degeaba./
Vrăjitorii nu găsesc calea./ Nu dau bolii mele de urmă.”¹

Nici vracii și nici vrăjitorii nu îl pot vindeca. Doar el știe leacul care
să îi învie inima: „Dar dacă-mi spune vreunul: «Iat-o!»/ Numele ei mă-
ntărește, Asta mă-nvie!// Crainicii ei, care umblă-ncoace și-ncolo,/ Dau
viață inimii mele!// Mai bună decît toate leacurile mi-e iubita,/ Mai bună
decît toate descîntecele!// Pasul ei îmi poartă noroc,/ Cînd o văd, sînt iar
sănătos.”²

Despre manifestările tumultuoase și universal valabile ale iubirii
relatează și Sapho, poeta faimoasă a antichității grecești. Inima ei
„zvîcnește cu spaimă nebună” în prezența iubitului pe îl descrie cu aceeași
fascinație cu care Dante Alighieri o descrie pe iubita sa din poemul
anterior enunțat: „Dumnezeiesc noroc îl încearcă pe-acela/ Ce ție-ți stă
dinainte și soarbe/ Vraja cea dulce din vorbele tale/ Și răsuflarea-ți.// O, și
rîsul desfătător! Dar mie/ Inima-n piept îmi zvîcnește cu spaimă nebună./
Doar te arăți și în glasu-mi se stinge/ Orișice sunet.”³

Revenind în secolul XX, versurile din poemul „Dorul” de Lucian
Blaga ilustrează iubirea poetului pentru femeia pe care o invocă cu tot
sufletul său cuprins de patimă și dor: „Setos îți beau mireasma și-ți
cuprind obraji/ Cu palmele-amîndouă cum cuprinzi/ În suflet o minune.
(...)/ Femeie,/ Ce mare porți în inimă și cine ești?/ Mai cîntă-mi înc-o dată
dorul tău,/ Să te ascult,/ Și clipele să-mi pară niște muguri plini,/ Din care
înfloresc aievea – veșnicii.”⁴ Inima iubitei este un tezaur de sentimente
adânci ce se lasă descoperite în timp prin puterea de trăire prin iubire.

În poemul „Pe dealurile Georgiei”, Pușkin scrie despre propria sa
inimă a cărei menire este să iubească neîncetat. Este o inimă nobilă,
puternică și invulnerabilă care nu se lasă tulburată de nimic din afară și
care nu cunoaște alt sentiment decît cel de iubire: „Pe dealurile Georgiei
se-ntinde ceața serii,/ Vuiește Aragva lîngă mine./ Mi-e trist și ușor; e
seninul durerii,/ Tristețea mi-e plină de tine,/ De tine și-atîta... Nimic n-o
muncește,/ Nu vine nimic s-o rănească,/ Și inima arde din nou și iubește/
Nu poate decît să iubească.”⁵

În poemul „Către ***”, același poet surprinde cu mare talent
învieră inimii sale la revederea ființei dragi după o dureroasă și

¹ Ibidem, p. 2, vol. 1

² Ibidem

³ Ibidem, p. 227

⁴ Ibidem, p.163, vol. 2

⁵ Ibidem, p.184

îndelungată absență: „Sosi cîndva și-o deșteptare,/ Și iarăși mi te-ai arătat/
Ca o nălucă trecătoare/ Și-al frumuseții duh curat.// Și bate inima-n
uimire,/ Și-n preajma ta învie iar/ Și zboruri și dumnezeire,/ Și plîns, și
dragoste și har.”¹

Poetul rus N.A. Nekrasov vorbește cu compasiune despre inima sa
care își va afla curînd sfârșitul, dar care nu încetează să iubească în ciuda
suferinței resimțite: „O, biată inimă a mea,/ Curînd, mă tem, nu vei mai
bate.../ Pe ea tu nu o poți ierta,/ Să n-o iubești, tot nu se poate...”²

(„O, biată inimă a mea”)

Și inima poetului George Gordon Byron are aceeași menire nobilă
de a iubi în ciuda faptului de a nu putea fi iubit. La fel ca Nekrasov, Byron
își presimte sfârșitul și scrie poemul „În această zi împlinesc treizeci și
șase de ani” la Missolonghi, în Grecia, unde se îmbonăvește și moare după
ce a participat la lupta de independență a grecilor față de Imperiul otoman:
„E vremea, inimă s-adormi,/ Căci inimi nu mai poți trezi:/ Dar chiar de nu
pot fi iubit,/ Tot voi iubi.”³

Conștient de faptul că este grav bolnav și că a ajuns la finalul vieții,
poetul englez voluntar în armata greacă își asumă suferința zilelor din
urmă precum și degradarea trupului ce urmează a fi supus morții:
„Frunzele zilelor sînt stinse,/ Roadele dragostei și ele;/ Doar carii, viermii,
suferința/ Sînt ale mele.”⁴ Și totuși, inima-i bolnavă arde ca „un rug”
cuprinsă de focul dorinței de luptă și de libertate: „Focul ce inima-mi
cuprinde,/ Pustie insulă de lavă,/ I-un rug pe care nici o torță/ Nu arde-n
slavă.” Chiar dacă e lipsit de slava datorată faptelor lui de arme, poetul e
convins de justetea acțiunilor sale, crede în victoria Greciei și în libertatea
cîștigată chiar cu prețul vieții: „Sabia, Flamura și Cîmpul,/ Gloria, Grecia se-
arată!/ Spartanul dus pe scut, mai liber/ N-a fost niciodată./ (...)/ Plîngi
tinerețea ta – la ce bun viața?/ Aici e țara morții luptătoare;/ Pe cîmpul
luptei dăruiește totul,/ Într-o suflare!”⁵

Poetul sanscrit Kalidasa dă glas suferinței ce a cuprins inima unei
femei atunci când dragostea ei s-a destrămat: „Acum, când duișia lui s-a
risipit, / Cînd prețul ce-l aveam în ochii lui s-a șters,/ Bărbatu-acesta trece
prin fața mea, ca orice alt bărbat,/ Acum, cînd dragostea-i s-a dus./ Trec
zilele și mă gîndesc și mă gîndesc la lucrurile astea./ Nu înțeleg, prietenă,

¹ Ibidem, p. 185

² Ibidem, p.189

³ Ibidem, p. 93, vol 1

⁴ Ibidem, p. 94

⁵ Ibidem, p. 95

cum inima din mine/ Nu mi se frînge-n sute de bucăți.”¹ („Acum, cînd duioșia lui s-a risipit”)

Inima din poemul „Pentru mai tîrziu” al poetului japonez Sei Ito, este una „caldă”, protectoare care oferă sprijin și alinare: „Te rog, păstrează-ți inima caldă, o vreme;/ Acum nu mai sînt atît de nefericit/ Odinioară, cînd, lună de lună,/ Eram atît de abătut și de singur./ Nu era suflet să mă aline/ Cu-acel cuvînt cald ce l-ai rostit./ Te rog, păstrează-ți inima așa, de dragu-mi,/ Așa cum este, pentru mai tîrziu./ Nu peste mult voi fi ca-ntotdeauna,/ Nefericit,/ Sfios, ca-ntotdeauna,/ Și tremurînd de frig, ca-ntotdeauna./ În ceasu-acela,/ Fără să aștepti privirea-mi rugătoare,/ O, nu uita, dă-mi iar acel cuvînt;/ Să-mi amintesc că-n tine-a fost mereu/ Un adăpost fierbinte pentru mine.”²

În poemul „Ascultîți inima-mi bolnavă”, poetul maghiar Ady Endre deplînge starea de colaps a inimii sale pe care doar afecțiunea iubitei o poate readuce la viață: „Cînd inima-mi cutezătoare/ Lupta, viteaz, să te găsească,/ Ce melodios suna, ce tare.// Ce slabă-i azi, ce destrămată!/ Doar îndîrjita ta iubire/ O poate face să mai bată.”³ Într-un acces de duioșie și efuziune sentimentală, poetul îi oferă inima sa cu toate tainele ei soției sale iubite, declarînd-o drept unică confidentă și bucurîndu-se de aceste momente privilegiate cu ultimele puteri: „Micuța, sfînta mea soție,/ Cucernic inima-mi bolnavă/ Ți-o-ntind, mă spovedesc doar ție.// N-o asculta, i-e veșted glasul,/ Și totuși bună-i că te are,/ Trăiască-și inimile ceasul.”⁴

În poemul „Fluturii zboară” scrisă de un autor indonezian anonim, aflăm că inima lui este suport pentru viață, dar nu mai nutrește sentimente de dor și iubire, deși poetul încearcă să le verbalizeze: „Fluturii zboară, plutesc,/ Și cad în ocean și-s înșfăcați/ De-un pește lung, răpitor./ Gura mea vorbește încă despre iubire,/ Dar în inima mea nu e nimic,/ Nici urmă de dor.”⁵

Poeta germană Else Lasker Schöler se înfățișează lumii cu inima sa sensibilă care vibrează cu emoție și iubire în fața frumuseții umane și naturale: „În ochii tăi se iscă azurul-/ Dar de ce-mi tremură inima toată/ În fața cerului tău?”⁶ Poeta e cuprinsă totuși de o undă de tristețe cînd

¹ Ibidem, p.211, vol. 2

² Ibidem, p. 38

³ Ibidem, p.54-55

⁴ Ibidem, p.55

⁵ Ibidem, p.256, vol. 1

⁶ Ibidem, p. 199

vorbește despre calea pe care o va urma inima ei: „Pe obrazul meu se întinde ceața/ Și inima mea se pleacă înspre amurg.”¹ („În ochii tăi”)

O inimă „castă” în care sălășluiește o iubire divină ce mântuie durerea și răul din lume este protagonista poemului „Umbră” al poetului islandez David Stefansson: „Ca inima Domnului,/ În noaptea asta./ Sînt liber, puternic,/ Mi-e inima castă./ Pe toți vreau să-i bucur./ Durerea să pieie:/ Sînt umbra iubirii/ În vis de femeie.”²

O inimă iubitoare și castă „ca inima Domnului” răspândește ca un har bucuria. Cu toții avem nevoie în viețile noastre de acest har și dar care ne îmbogățește spiritual și pe care să îl transmitem nealterat de la inimă la inimă.

¹ Ibidem

² Ibidem, p. 259

Eminescianismul valorilor seculare și labilitatea axiologiei postmoderne

Critic și istoric literar, filosof al culturii, eminent eminescolog, academicianul Mihai Cimpoi, prin studiul său *Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii* realizează o investigație multiaspectuală, punând în lumină arhitectonica *sui-generis* a valorilor și Paideea autentică la care se referă Eminescu. Fragilitatea axiologică a postmodernității vine să surdinezze importanța valorilor, astfel îndemnând spre sondarea praxisului cultural și ființial. În *Argument* autorul precizează incommensurabila importanță a personalității lui Eminescu în girueta culturală a postmodernilor „martori ai unei lumi puse sub semnul relativizării nietzscheene a valorilor și caragializării societății, care le întoarce (vorba lui Scheler) cu „susul în jos” (Cimpoi, 2021, p. 4).

Primul paragraf al acestei esențiale scrutări anatomice a valorilor, *Narcis, figură emblematică* reliefiză particularitățile definitorii ale Narcisului eminescian și ale Narcisului postmodern, cel din urmă fiind bătut de „labilitate, nestatornicie, identitate caleidoscopică”. *Pluriperspectivismul* domină omul eminescian și omul postmodern, numai că în timpurile noastre *cântarul valoric* e defectat, arătând doar frânturi de speranțe către o reprimare a *descompunerii sociale*: „Narcisul eminescian seamănă acum, în această epocă a amurgului zeilor, Cugetătorului adâncit în vijelia de întrebări, pentru care „cartea lumii s-a-nchis” (Cimpoi, 2021, p. 9).

În următorul paragraf *Sfera valorilor* academicianul Mihai Cimpoi evidențiază cu pedantism extraordinar preocuparea lui Eminescu față de sfera valorilor și preocuparea geniului român pentru destinul acestora. În paralel cu Rudolf Hermann Lotze și Wilhelm Windelband, Eminescu se dedă fixării unei schițe fundamentale ale *axiologiei*. De facto, Mihai Cimpoi profilează o *axiologie en miette*, datorită însemnărilor și referințelor bibliografice eminesciene care îi vizează pe Kant, Herbart, Schopenhauer, Lotze. După Husserl, odată cu Kant, Herbart și Lotze „noțiunea de valoare devine canonică, tinzând să substituie chiar ireductibilul filosofiei: lumii ființei i se opune lumea valorilor, care este mai degrabă cea a lui ar trebui să fie” (Beaufret, 1999, p. 311). Eminescu este interesat de „plăsmuiri

teoretice generate de valori”, propunând definiții: „Fiecare lucru are măsura sa proprie (natura sa proprie asemenea”; „Întregul nostru organism *sensibil* e un complex de reacțiune, prin reacțiunea la lucru nu avem altceva decât faptul *că* și *cum* se reacționează la el. Acest *că* deschide spre ființa lucrului, acest *cum* este spre ființa noastră”; „Dreptul e adevăr – virtutea e adevăr, nu acel relativ care constată cum este, ci cel absolut, care este. Adevăr, drept, virtute, toate trei sunt așa de gemene, încât ai crede că-s una”.

Criticul Mihai Cimpoi nu ezită să puncteze faptul că domeniul *esteticului* și *eticului* (domeniul al *valorilor absolute* după Kant) e regăsit în cele mai extinse texte din *Fragmentarium*, iar aceste valori absolute se fortifică „pe valoarea valorilor care este Ființa, cu toate că ea cu timpul și-a pierdut din valoare” (Cimpoi, 2021, p. 14). Or, Ființa nu mai poate exista ca formă a valorii supreme fără estetic și etic, ceea ce trebuie să îngrijoreze și nicidecum să nu fie considerată doar o desuetudine adusă de „noile norme ale postmodernității”. Urmează o analiză minuțioasă a plăcerii estetice: „Această formă nu ne ajută la nimic dacă se respinge adevărul. Neadevărul are o influență neestetică (Hegel, Vischer). „Din adâncimea lucrurilor trebuie să rezulte ceva plin – adică nu numai forma exterioară”. O dezgolare absolută a esenței o percepem în însemnarea lui Eminescu: „Cerința: *Ca arta să se țină în marginea rațiunii*”. Sunt efectuate referințe la raporturile: natură și artă; natural și frumos; fantezie și imaginație; fantezie și rațiune; cunoaștere și știință; negație și afirmație; metabolism și procreare; se analizează psihologia ca doctrină despre suflet (cu referire la Hume, Spinoza, Schopenhauer, Feurbach, Herbart, Spencer, Flourens, Locke, Kant) și se examinează ideea „idealelor omenirii” (cu privire la Cristos, Lao-Tze, Plato, Mormonii). Sunt prezentate texte despre Aristotel, Eduard Zeller, J. E. Fries, Schelling, Friedrich Krause, Friedrich Schleiermacher, Hegel. Eminescologul Mihai Cimpoi elucidează importanța acestor suite de referințe, transcrieri care constituie un adevărat și indispensabil *Vademecum*. Interdisciplinaritatea reprezintă un element iminent în configurația unei axiologii originale.

Paragraful *Narcisul eminescian și Narcisul postmodern* dezvăluie figura romantismului și cea a postmodernismului în amploarea de care dau dovadă. Primul caz denotă pasiunea de cunoaștere, marcată de un sensorium ce ține conexiunea cu lumea, cu ființa acestuia. Evidențiem figuri aliterative ale Eului cunoscător, plin de „putere formatoare și ordonatoare suverană în procesul cognitiv... Stând la temelia cunoașterii, eul asigură punerea într-un șir fenomenologic a tuturor reprezentărilor și acțiunilor de unificare a intelectului”. Capacitatea de „a întrevade”

fenomenele se deplasează până la unitatea transcedentală a conștiinței de sine.

Un tablou tranșant al Narcisului postmodernității îl vedem la Jean-François Lyotard: „Postmodernul ar fi ceea ce în modern invocă imprecizabilul în prezentarea însăși, ceea ce se refuză consolării formelor bune, consensului unui gust care ar permite resimțirea în comun a nostalgiei imposibilului; ceea ce se preocupă de prezentări noi, nu pentru a se bucura de ele, ci pentru a face să se simtă mai bine un prezentabil”. Artistul postmodern e asemuit filosofului ce-și creează opera fără a ține cont de rigori și categorii deja stabilite, sau după cum evidențiază Adrian Dinu Rachieru, Narcisul postmodern ar avea un aspect patologic, „criza identității subiectului erupe asumându-și dezordinea lumii”. De fapt, această criză a identității și duce la dezordinea lumii, doar că asumarea rămâne una relativă în contextul dezagregării progresive a valorilor în epoca actuală. Fantasma Nimicului încearcă să bântuie postmodernitatea. Pe când „pentru Eminescu viața și moartea este o generație care generează *luciditatea* cea mai pronunțată a gândirii sale...” Urmează o concluzie definitorie a criticului Mihai Cimpoi, dătătoare de argumente în ceea ce privește diferențierea Narcisului eminescian de cel postmodern: „La Eminescu, Vidul apare cu „rest” al cunoașterii lumii, Nimicul neaflându-se la temeiuri, ci în lume și „se manifestă ca *urmă* a filtrării ei psihologice”.

Lumea (autonomă) a valorilor, azi descifrează axiologia de astăzi, cu aplicare a grilei Eminescu. Academicianul Mihai Cimpoi se referă la figura eminesciană de Poet-Cugetător pentru care *a gândi*, semnifică *a gândi Ființa*: „Or, *a gândi Ființa* înseamnă esențialmente, *a gândi Valorile* care o impun ca *Ființă*”. Iar *lumea valorilor* nu e decât *căutarea adevărului în inimă*. Eminescologul român ne oferă o categorisire scalariformă a valorilor și virtuților care pot fi inferioare și superioare, relative și absolute. Valorile culturale sunt cele superioare, dar, cu regret, sunt în pericolul deprecierei, care duce la barbarie. Putem calcula nivelul primitivismului, după regresul aprecierii și protejării valorilor. În această conjunctură de idei, academicianul Mihai Cimpoi scoate în evidență problema educației (*paideii, Bildung-ului*) și menționează că o valoare deosebită este copilăria. Această perioadă sacră din viața fiecărui om poate crea valori originale, apropiate de Marele Absolut. Ipostaza unei mântuiri posibile prin păstrarea conștiinței inocente de copil o putem găsi în Cărțile Sfinte ale religiei ortodoxe precum: „Adevarat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor. Deci, cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în Împărăția cerurilor” (Matei 18:3-4).

Johann Huizinga relevă că frumusețea și sfințenia pot fi redade de *homo ludens*. Eminescu percepe adevărul ca pe „stăpânul nostru”, „fiind găsit în inimă, printr-o combustie a trăirii”. Hedonismul portmodernist anihilează într-o mare măsură aceste trăsături ale arhetipului axiologic. Criticul Mihai Cimpoi elucidează ordinea ierarhică a valorilor stabilită de Max Scheller: 1) valorile *plăcutului* și ale *neplăcutului* (cele mai de jos); 2) valorile *nobilului* și ale *comunului* și *josnicului*; 3) *frumosul* și *urâtul*; 4) valorile *sacruului* și *profanului* (așezate în patru categorii, pe a cărei ultimă treaptă stă *sfântul*, personificare a formei personale a *Ființei absolute*. Max Scheller creează o nouă etică unde „înainte de a fi un *ens cogitans* ori un *ens volens* omul este un *ens amans*” (Svetlana Paleologu-Matta, 2007, p. 71). Mihai Cimpoi consemnează că la Eminescu găsim „această dispunere categorială a valorilor” prin personajele ce edifică universul său: Narcis, Orfeu, Magul, Hyperion; Faust (Mureșanu văzut ca un Faust român), Călugărul, Bătrânul Dascăl, al cărui prototip e Kant, Poetul – Cugetător (Cimpoi, 2021, p. 25). Eminescologul conchide că „Răspunsul lui Eminescu pentru noi e că numai înțelegerea valorilor și virtuților ne pot ajuta să clarificăm „enigmele încifrate în Cartea Lumii”, pe care a deschis-o cu înfrigurare poetul și care ne îndeamnă s-o deschidem și noi”.

În paragraful *Ethos, Ontos, Logos* academicianul Mihai Cimpoi semnalează pasiunea lui Eminescu pentru expuneri de „lucruri elementare”, „abecedare”, apelarea Poetului la scheme, formule, ecuații, însă *Ethosul* transgresează orice generalități și stabilește o „*marcă* a personalității”. Aici criticul îl citează pe Călinescu, care demonstrează prezența unui *suflet etic* eminescian. Se ajunge la niște înregistrări definitorii din *Fragmentarium* și anume la afirmația privind căreia în univers există o ordine morală legată de Divinitate, negarea căreia duce individul la degenerescență morală” (Cimpoi, 2021, p. 28).

Volens-nolens ajungem la cogitul lesenian ce ar fi oportun pentru o ancorare definitorie a valorilor ancestrale în spațiul noetic postmodernist. Le Senne dezvoltă filosofia valorilor care subordonează datoria unei autorități superioare. Fiecare valoare particulară rezultată este o epifanie a transcendenței. Rezultă că omul, în activitățile sale de participare la Duh, dezvăluie Absolutul ca Persoană suverană, sursă a oricărei alte personalizări, mai degrabă decât ca un ideal abstract. Dumnezeu este cel care face Valoarea nu numai posibilă, ci și eficientă, reală, capabilă de concretizare. Sub numele lui Dumnezeu, Valoarea Supremă este revelată ca iubire infinită. Această iubire se află în centrul relației om – Divin. Le Senne concluzionează că destinul uman al unei persoane responsabile constă în plasarea personajului său în slujba valorii particulare pe care

propria vocație o desemnează pentru el. Din această fidelitate sau această trădare față de propriile sale valori va rezulta fericirea sau nefericirea sa. Eminescu accentuează în notele sale: „Dumnezeu. El are predicabilele cârtotrelor categorii ale gândirii noastre. El e pretutindeni – are spațiul; El e etern – are timpul; El e Atotputernic, dispune de singura energie a universului. Omul e după chipul și asemănarea Lui. Omul reflectă în mintea lui – in verbum – câteșitrelele calitățile lui. De aceea la început a fost Verbul (Cuvântul), și Verbul era Dumnezeu și Dumnezeu era verbul.”

Academicianul Mihai Cimpoi constată, făcând referire și la observația Monicăi Spiridon, că dacă am contura o *etică* eminesciană ca „un construct”, ca „un abecedar”, ca „un sorit”, am depista ipostaza de „regizor-moralist” în „teatrul său publicistic” cu amalgamul tematic „de la moravuri la politică, de la viața publică la subiecte religioase acute” (Cimpoi, 2021, p. 28-29). Criticul denotă recurgerea „regizorului moralist” la „montarea” virtuților lui Aristotel, a ideilor lui Platon, a teoriilor lui Kant, a postulatelor lui Schopenhauer „maestrul lui Eminescu, privind mila, compasiunea și fericirea (articolul *Schopenhauer în Franța* referindu-se la *eudemonism*), „voința-de-viață”, manifestată în prezentul etern, și, bineînțeles, geniul ca cel care, prin puterea creativă, e consubstanțial Demiurgului (*Luceafărul*)” (Cimpoi, 2021, p. 29). Mihai Cimpoi indică un detaliu substanțial: „Noțiunile morale nu pot fi supuse interpretărilor în fel și chip, aproximațiilor, definirilor confuze, ambigui, sofisticate” (Cimpoi, 2021, p. 29). Pentru a sublinia primejdia evidentă specialmente în experimentarea unei *sistematizări*, criticul citează o însemnare manuscrisă eminesciană în care se face diferențierea între *adevărurile fenomenologice* și *adevărurile artistice*. Această notă demonstrează din nou un spirit etic neabătut și riguros.

Criticul român aduce la lumină faptul că *ethosul* eminescian reprezintă un *sistem de referință*, „o măsură universală de verificare valorică” din care rezultă un *eticism* vădit. Se insistă asupra deosebirii categorice pe care o face poetul-jurnalist între *moral* și *imoral*, *legitim* și *ilegitim*, între *drept* și *strâmb*, atestăm acea *polaritate* în sensul abordat de Vianu. Axându-se pe elementul vernacular ca pe o componentă indispensabilă a *ethosului*, Eminescu trasează portretul amplu (frumos, profund, îndrăgostit de estetic) al poporului român: „...plin de originalitate și de-o fecioarească putere formată prin o muncă plăcută, fără trudă; dar și nepăsător „pentru forme de civilizație care nu i se lipsesc de suflet și n-au răsărit din inima lui” (Cimpoi, 2021, p. 30). În contiguitate cu aceste idei, publicistul înregistrează că nimic n-ar părea mai natural „decât ca oamenii să ia lucrurile așa cum sunt și să nu caute în nouri ceea ce-i dinaintea

nasului lor". Însă, de fapt „urmează tocmai calea contrară". Sunt citate apoi fraze ale radicalismului, în cazul lor realmente opusul este veridic. În baza acestor observații, se continuă cu o conchidere fundamentală a criticului Mihai Cimpoi: „Orice abateri de la ordinea morală, astfel, nu e sănătoasă, ține de patologie" (Cimpoi, 2021, p. 31). Survolând publicistica eminesciană se percepe *ontologizarea* și *eticizarea* viziunilor poetului. „Convertirea" virtuților nu provoacă decât „distanțarea și nepăsarea, ataraxia stoică" a lui Eminescu, determinat în așa fel să privească „peste mulțime cu multă nepăsare..."

Plasând accentul pe concluzionarea publicistului că filosofia s-a străduit să elucideze substratul și natura valorilor, academicianul Mihai Cimpoi remarcă orientarea axiologică a lui Lucian Blaga și anume „stabilirea unui ansamblu de valori prin diferențierea speciilor particulare din domeniul științei, mitologiei, artei" (Cimpoi, 2021, p. 33). Aici, criticul precizează organizarea oferită de Blaga a valorilor eterogene: 1) *valorile polare*; 2) *valorile vicariante*; 3) *valorile terțiare*; 4) *valorile flotante*; 5) *valorile accesorii*.

Urmează o analiză a preceptelor lui I. A. Richards ce disting „valoarea ca idee supremă", iar experiențele psihologice – valoroase și cele lipsite de valoare. Se deslușește morala care accentuează cele mai importante valori ale vieții, „le transformă într-o sistematizare atât în viața particulară, cât și în orientarea reciprocă a vieților particulare, eliberându-le de orice idei străine psihologiei, de binele absolut și de convingerile nemijlocite care contribuie în plus la sclerotizarea și la împietrirea inutilă în codurile ce cad în desuetudine..." (Cimpoi, 2021, p. 35). În această conjunctură de idei, Mihai Cimpoi remarcă: „Eminescu demonstrează că *trebuința* e cea care aduce o reorientare ce subminează temeliile eticii" (Cimpoi, 2021, p. 35).

Examinând teorii elaborate de filosofi germani și englezi Brentano, Schiller, Hartmann și Moor unde latura morală are putere în structura și ierarhia valorilor, academicianul Mihai Cimpoi evidențiază ipostaza lui Eminescu de *poet-filosof al valorilor*.

Paragraful *Relativismul valorilor în „linie suitoare"* extinde continuitatea de viziuni poliedrice asupra axiologiei, ilustrând interpretarea postulatelor lui Tudor Vianu în sincronicitate cu premisele eminesciene. Criticul Mihai Cimpoi atrage atenția la unele similitudini ale aspectelor punctate de Vianu și Eminescu, cum ar fi „existența unor valori generale și permanente, alături de valorile particulare și variabile". Pentru a exemplifica aceste tangențe filosofice, Mihai Cimpoi oferă citate din *Fragmentarium* și din *Filosofia culturii și teoria valorilor*. Ba mai mult, în

capitolul *Originea și valabilitatea valorilor* academicianul distinge ceea ce îl preocupă și pe Eminescu: „*linia coborâtore* a luării în considerare a valorilor și *linia suitoare* a felului în care sunt desconsiderate”. Se observă o actualitate ce ține de „linia suitoare” a negativității. Mihai Cimpoi remarcă „semnul neantizator al relativității nietzscheene și marxiste a valorilor și a caragializării, al intrării în zodia complexelor și contradicțiilor” sub care e plasată societatea românească „ieșită din tâțâni”.

La finele paragrafului *Relativismul valorilor în „linie suitoare”* Mihai Cimpoi explicitează consecințele radicalismului vremii noastre, ale relativismului valorilor. Apoi criticul, pentru a face o demonstrație exhaustivă, recurge la citarea unei note din *Carnetele* lui Albert Camus: „materialismul dialectic, determinismul absolut, negarea oricărei libertăți, această teribilă lume a curajului și a tăcerii, iată consecințele cele mai legitime ale unei filosofii fără Dumnezeu” (Cimpoi, 2021, p. 47). Eminescu ne îndeamnă să distingem valorile de nonvalori, să ne orientăm spre moralitate pentru a regla cursul veridic al lucrurilor. Academicianul Mihai Cimpoi concluzionează cu ideea ca noi, postmodernii, se cade să considerăm această povățuire eminesciană „un imperativ categoric apt a se opune relativismului valoric – fie pozitivist, fie marxist, fie metaetic, fie postmodernist sau de altă speță –, ce se desfășoară azi în scară suitoare”.

Studiul *Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii* oferă o cheie de intrare în axiologia autentică și abordează opera eminesciană din perspectiva unei paradigme esențiale acest domeniu. În pofida unor tendințe actuale de a interpreta până și esteticul, moralitatea „cu susu-n jos”, criticul Mihai Cimpoi demonstrează că, totuși, valorile au o structură de palimpsest – orice s-ar încerca să se „mâzgălească” deasupra lor, elementele din organizarea primordială supraviețuiesc, nu rămâne decât să le distingem și să le conturăm mai insistent pentru a le proteja de vremuri teribile.

Bibliografie

1. CIMPOI, Mihai. *Eminescu, lumea valorilor și noi, postmodernii*. Chișinău: Cartdidact, 2021.
2. BEAUFRET, Jean. *Lecții de filozofie*. Vol. II. Timișoara: Amarcord, 1999.
3. PALEOLOGU-MATTA, Svetlana. *Eminescu sau abisul ontologic*. Ed. III. Timișoara: Augusta, 2007.

CRONICI ȘI RECENZII

Marius CHELARU

Biblioteca de poezie

Primum la redacție multe cărți de poezie de diverse facturi. Și, cum de multe fie timpul fie spațiul alocat ori specificul rubricilor nu ne permite să facem acest lucru așa cum s-ar cuveni nici în „Convorbiri literare”, nici în „Poezia”, ne dorim ca în *Biblioteca de poezie* să semnalăm, pe scurt, cât mai multe dintre acestea se va putea. Cum am mai spus, la unele vom reveni, poate, fie aici, fie în „Convorbiri”. Poate, și astfel, aceste cărți vor atrage atenția cititorilor, dar și confracților și vor beneficia și de alte comentarii. Din motive de spațiu, pentru că primim multe titluri la redacție, unele le vom menționa doar, eventual cu o scurtă remarcă, din respect pentru autorii care nu le-au trimis, și pentru a sublinia că sunt în atenția noastră, și, în măsura posibilităților, la parte dintre ele vom reveni mai pe larg fie aici, fie în „Convorbiri literare”, după caz.

Mircea M. Pop, *secvențe literare germano-române*, Editura Vatra veche, Târgu Mureș, 2023, 188 p.

Am scris de mai multe ori, inclusiv în „Poezia”, despre Mircea M. Pop și efortul său constant și susținut de a trece în revistă prin cronici, recenzii, diverse articole cărțile autorilor români (fie din România, fie din afara granițelor de stat) care sunt traduse în germană, dar și, uneori, maniera în care sunt acestea primite în țara sa de adopție și/sau de critică, de cititori. Pe de altă parte, Mircea M. Pop este atent și la cărțile autorilor de etnie germană care au plecat din România, dar continuă să scrie despre țara lor de origine. De altfel, și în această carte sunt reunite texte despre cărți ale diferitelor tipuri de astfel de autori. Unele dintre aceste recenzii au apărut, inițial, în reviste ca: „Poezia”, „Convorbiri literare”, „Arca”, Vatra veche”, „Caietele Columna”, „Portal Măiastra”, altele văd pentru prima dată lumina tiparului. Volumele despre care a scris Mircea M. Pop în această carte sunt semnate de (sau sunt despre) autori ca: Blaga, Caragiale, Eminescu, Arghezi, Dinu Flămând, Florin Lăzărescu, Mircea Cărtărescu, Cătălin Mihuleac, Egnald Schlattner, Alesandru Buluez, Mircea Petean ș.a. În același timp, ca de obicei, Mircea M. Pop nu uită de efortul traducătorilor, despre care are totdeauna, fiind cunoscător bun și al limbii române, maternă, și germană, a țării de adopție, o remarcă de prețuire a muncii lor. De pildă, fie că e vorba despre George Aesch, Aranca

Munteanu, Manuela Klenke, Edith Konrad ș.a., sau a prietenului Christian W. Schenk, care a tradus atâția autori români în germană, în această carte și Mircea M. Pop scriind despre *Sat părăsit*, a subsemnatului, dar și, de pildă, despre o carte pe care o consideră „o oglindă literară a amplei activități a lui Christian W. Schenk pe tărâmul literelor”, anume *Eseuri critice despre Schenk*. Sau despre un al doilea volum al aceluiași, *Scrisori 1991-2002* Sau...

Așadar, un volum care rotunjește darul lui Mircea M. Pop pentru confracții ale căror cărți i-au reținut atenția.

Geta Lipovanciuc, *Bat clopotele în noi*, prefață (*Ctitorul veșniciei cu umăr de femeie împlinită, într-un dangăt de clopot*) de Victor Cobzac, 2022, 112 p., *Pecete pe destin*, prefață (*Poezia ca pecete a luminii sufletului sau Pecete pe destinul Getei Lipovanciuc*) de Gheorghe A. Stroia, 2022, 160 p., *Dar din daruri*, prefață: Constantin Necula, 2022, 176 p., toate trei la Bons Offices, Chișinău

Cu prilejul unui simpozion („Eminescu al anului 2023”) ținut în contextul Zilei culturii naționale, în data de 13 ianuarie 2023, la Centrul Academic Internațional „Mihai Eminescu” din Chișinău am primit de la Geta Lipovanciuc aceste trei volume ale sale, toate apărute anul care abia de trecuse, toate scrise în vers rimat. De altfel, este evidentă căutarea autoarei pentru rima pe care o socotește adesea mai nimerită pentru scrisul său, dorindu-și în ultimă instanță, să nu altereze mesajul pe care dorește să îl transmită. Căci acesta este scopul său, din cât se vede după răsfoirea celor trei volume – să scrie ceea ce își dorește, așa cum își dorește, nu de a se încadra într-o manieră/ într-un trend sau altul. Iar temele sunt cele care frământă oamenii în ziua de azi, cu încărcătura specifică meleagurilor sale natale, din Moldova de peste Prut. Astfel de teme sunt credința (fericirea pe care i-o aduce credința în Domnul), puterea iertării, dragostea de locurile de unde vine, dorul de părinți, ce înseamnă a fi mamă (reținem aici un text intitulat *Rugă pentru mame*), sunt multe versuri dedicate Basarabiei, independenței, problemelor pe care le au oamenii de acolo în aceste zile, eroilor Țării întregi (Tudor Vladimirescu, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul), scriitorilor noștri (Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Grigore Vieru „poetilor ce nu pot fi dați uitării” – un text este intitulat *Cum de-au putut? ș.a.*), familiei (mamei, tatălui, bunicilor, soțului, fetei ș.a.) etc.. Altele sunt dedicate unor personaje de notorietate, care i-au reținut și autoarei atenția, din zilele noastre (Nadia Comăneci, Mihai Cimpoi, Victor Cobzac) ori Fecioarei Maria

etc. Sau, altele, unor momente importante din viața sa, fie ele festivaluri, întâlniri ș.a..

Așadar, una peste alta, volume în care Geta Lipovanciuc se vede că a dorit să își descrie în vers trăirile, sentimentele, gândurile, să își arate prețuirea față de țară (Basarabia, dar și Țara Mare), de personaje ale istoriei/ literaturii, de familie, dar și credința, scriind așa cum a dorit și cum a crezut că i se potrivește mai bine, fără vreo pretenție, într-un limbaj nesofisticat, accesibil, și o frazare poetică așijderea. Iar, spre exemplificare a manierei sale de a scrie, încheiem cu o strofă dintr-un poem, *Secat-a lacrima...*, dedicat lui Nicolae Dabija: „Secat-a lacrima, cerșind iertare,/ Că slobozită fost-a prea mult timp./ Și vremi s-au scurs puține: – un anotimp,/ Dar mut e-obrazul, ce nu-i dă uitare.”

Cornelia Prisăcaru Zota, *Caietul cu zdrențe*, prefată de Cella Negoiescu, ilustrațiile aparțin autoarei, Editura Timpul, Iași, 2022, 120 p.

Cornelia Prisăcaru Zota este o pictoriță a detaliului, a dantelăriei de elemente minuscule care, puse laolaltă, dau un întreg interesant. Cam în aceeași manieră apare și acest „caiet de zdrențe”, de fapt fâșii de amintiri asupra cărora se oprește cu emoție și sensibilitate, și care, uneori, par să nu fi lăsat cale liberă sufletului autoarei să treacă mai departe, fie că este vorba despre „iubiri/ pierderi/ renunțări strivite”, de „durerile apusurilor din toamne plumburii”, de scârțâitul de ușa și pașii mamei, ori de „răvaș pentru soare” sau „luna din basmul copilăriei”.

Miza acestui tip de compoziții este cum găsești calea, ce limbaj/ ce cuvinte folosești pentru ca acele întâmplări/ momente/ frânturi de sunet din viața ta să poată avea rezonanță și în sufletul cititorului, să îi transmită și acestuia ceva anume. Poate nu neapărat aidoma cu tot ce are ea în scrinul cu amintiri, pentru că, la urma urmelor, fiecare dintre noi are unul pentru sine, pe care îl „descrie” cu bagajul propriu mental, de viață și înțelegere. Dar dacă/ când autorul găsește calea spre a transmite acel ceva care este liantul între cuvintele sale și inima cititorului, atunci „totul se termină cu bine”.

Astfel, între o „dragostei muștrare” și o călătorie de la propria lume a copilăriei la surpriza că este mamă și privește uimirea din ochii fiicei sale când pășește prin basmul numit viață, la marile întrebări ale condiției umane, la care ajunge în felul său propriu, acest caiet de amintiri este, cumva, ca o „punte a timpului” între ea, cea de odinioară și din diferitele etape ale vieții (copilărie, iubirile din tinerețe, așteptarea mamei, a fiicei, dansul de culori din piață ș.a.) și omul de azi, care privește în urmă și analizează, întreabă, caută răspunsuri la acel „dacă”. Și dragostea, decepția,

așteptarea își au locul lor, și nu unul de neglijat în aceste pagini. Și credința, și livrescul (citim despre o regină... ș.a., Asta din punct de vedere tematic.

Toate acestea sunt în vers alb, și dincolo de căutările de pe drumul spre poezie, autoarea folosește un vocabular personal, amplu, în care regăsim termeni din cotidian, din medicină/ fizică/ chimie (fluorescență, ace și catetere, ADN ș.a.) ori regionalisme de genul trocnos, sau „mărul răpănos”, pe care cei care-am copilărit la țară îl știm atât de bine.

Cartea este una frumoasă ca obiect, și datorită tehnicii minuțioase a picturilor autoarei, despre care vorbeam la început (și pe care poate le-am putea, fie și în parte, vedea așa cum spune autoarea: „mă macină (...)/ esteticul/ pățimaș aliniat”), acele călătorii prin lumea detaliilor... care însă au semnificația lor, fiecare în parte. De remarcat că sunt schimbări vizibile în ce privește și maniera de a scrie, și alte alegeri ale autoarei din acest volum (care țin de tematică, mod de frazare, vocabular, cântărirea diferită a ponderii cuvintelor de legătură, parcimonia de cuvinte din poem, uneori, fără însă a fi în detrimentul metaforei, dar cu altă atenție față de mesaj ș.a.) raportat la cele dinainte (*Iubirile toate*, 2018, *Timpuri și anotimpuri*, 2018). E ca un nou început.

Poate că, odată așternute hârtie toate acestea, volumul va fi „clipa destinului dezlegare” de care are nevoie pentru a trece mai departe spre alt pas în ale scrisului, poate plecând din mrejele trecutului. Încheiem cu un fragment din *aș vrea*: „aș vrea/ să zbor călăuzită de dor// aș vrea/ să zbor/ cu acuratețea aripilor de cocor/ spre noaptea ferestrei tale”. Așadar, un evident pas înainte prin acest volum, fapt care ne face să așteptăm să vedem cum va arăta un eventual viitor demers poetic al Corneliiei Prisăcaru Zota.

Mariana Cornea, *neomenesc de alb*, versuri, cuvinte de deschidere de N. Georgescu, Adrian Mondea, Editura Eurostampa, Timișoara, 2018, 120 p.

De câte ori am avut ocazia am semnalat cărți ale autorilor români de peste hotare, nu neapărat dar cu precădere ale celor care scriu (și) în limba română. De altfel, în revista Poezia avem o rubrică amplă intitulată „Poezia diasporei”, pentru Italia susținută de câțiva ani de către Florentina Niță, iar, de foarte recent, pentru Australia, de Mihaela Cristescu. Semnalăm acum o carte primită de la Roma, a unei autoare plecată din Focșani să trăiască în Italia. Tematica este una diversă, de la dorul de casă („dorul mușcă adânc”) la locul și rolul omului în lume, condiția umană, vremurile actuale în care „Ares pretinde sânge” și mamele ar trebui să nu

mai nască soldați, la „singurătăți înmănușate”, părinți, sacrificii, copilărie, viață în general, feminitate, dragoste („să vii iubite în miez de noapte/ să ne descoperim precum o taină” – *erotica*), trecerea timpului, a vieții ș.a. Sunt certe elemente care arată că, dincolo de faptul că Mariana Cornea este un autor român, care scrie în română în continuare, trăitoare fiind în Italia, pășește și pe calea poeziei, așa că este posibil să ne mai întâlnim cu ea în rubrica noastră. Pentru moment, încheiem cu un fragment din *pe ziduri tot mai graffitti învăț mersul pe sârmă*: „cum poți chema propria-ți umbră piele/ când te răstorni peste ea?! / legată de scaun aștept să vezi/ cum îmi iau rămas bun de la nimeni/ când apa mă va transforma în braț de om/ nu mă vor mai durea degetele tale/ acoperite cu iarbă”.

Ayten Mutlu, *Trăinicia absenței secrete*, traducere de Niculina Oprea, ilustrația copertei: „La fereastră”, lucrare de Vadim Crețu, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, 2020, 110 p.

Ayten Mutlu s-a născut la 6 octombrie 1952, la Bandırma, în Turcia, a absolvit Facultatea de management din cadrul Universității din Istanbul în 1975. A publicat în reviste și/ sau volum eseuri, traduceri, poeme (are paisprezece cărți de gen), devenind un nume cunoscut nu doar în țara sa, ci și peste hotare. Volume ale sale au fost traduse în Franța, Macedonia, Serbia, India și România. Câteva dintre volumele ei de versuri: *Rezistă dragostea mea*, 1984, *Va veni ziua*, 1986, *Îmi lipsești*, 1990, *Urme de cenușă*, 1993, *Către mare*, 1996, *Copilul și seara*, 1999, *Oglinda de piatră*, 2002, *Pragul*, 2009, *Ochii Istanbulului*, 2010 ș.a. La noi în țară poeme ale sale au apărut în diverse reviste (între care și „Poezia”), dar și în volume personale și într-o antologie colectivă¹. Acesta este cel de-al doilea volum personal apărut în limba română, o selecție alcătuită și tradusă tot de către Niculina Oprea. Și pe primul, *Ochii Istanbulului*, l-am semnalat cititorilor români².

Structura cărții – ciclurile. *Drumul de la Sinkan la Ankara și Seara, la bordul unui vapor în derivă*, iar, în final, un interviu al traducătoarei luat autoarei poemelor (*Traducerea de poezie este o fereastră care se deschide către lume*).

Spuneam relativ la celălalt volum că nu se poate încadra într-un context „monocrom” nici tematic, nici ca mod de scriere poezia scrisă de

¹ *Înserare pe Bosfor*, antologie de poezie contemporană turcă, selecție, traducere, prefață și note: Niculina Oprea, Editura Tracus Arte, București, 2015, 160 p.

² Ayten Mutlu, *Ochii Istanbulului*, poeme, traducere: N. Oprea, prefață: Mircea Bârsilă, cuvânt înainte: N. Oprea, Editura Ramuri, Craiova, 2012, 126 p..

Ayten Mutlu, deși sunt și unele „dominante”, de la maniera de a construi imaginile poetice, frazare la tematică ori, de ce nu, introspecția/ propria viață față cu ceilalți/ cu realitatea, apoi latura confesivă, și, cred, sinceritatea discursului poetic etc. Autoarea spune despre poezia sa (în interviul din aceste pagini) că poeziile sale „încearcă să pună întrebări oamenilor despre viața lor”, că este cu necazuri ori cu bucurii, cu regrete ori cu temeri, că vorbește despre curaj ori lașitate, despre emoții ori diverse experiențe de viață, „zbuciumul acestui secol” ș.a. Vorbește și despre raportarea la politic, la istorie ș.a. Însă știe că „starea lăuntrică” sa este „axa principală” a poeziei pe care o scrie. Toate acestea se întrevăd și în această selecție, și, în plus, deși mai puțin decât în celălalt volum, este și o privire spre ce înseamnă, cum este „împrejurul” pentru un trăitor în Turcia, redată fugar, subtil, prin frame-uri pe care cititorul trebuie să le așeze atent pentru a completa, fie și fragmentar, acest tablou, de la „drumul de la Sinkan la Ankara” pe care, „dincolo de fereastră munții vârgați/ brăzdau ceața deasă ce acoperea pajiștile”, adunarea de ierburi uscate de pe țărmul mării, „piatra rece și luna neagră” care acoperă trunchiurile copacilor, iar ziua mare lumea iese la arat, cărțile dintr-un anticariat, iasomia care „împodobește ușile/ pereții grădinii”, „un vapor/ fără direcție de plecare”, o „casă de iarnă/ construită pe un dig de lemn” ș.a.

Însă mai este și lumea dinăuntru, cea a singurătății din casa în care „pereții se reazemă/ unii de alții” și neatinsă rămâne soneria/ așa cum și pielea” femeii „neatinsă rămâne”. Ori dorurile, iubirile, renunțările pe care le porți în inimă care „este o frescă/ bizantină” și „visările/ sunt mozaicurile incomplete/ ale vieții” și, astfel, ai senzația că tu ești „vinul risipit/ pe podele”. Sigur, este „lumina” care „sporește șoaptele copacilor”, „dar și umbra ce se ridică/ deasupra caselor”. Sunt diverse alte secvențe fie în relație cu diverse alte întâmplări ori secvențe de viață, fie, dincolo de glasul iubirii, al renunțării, de *trăinicia absenței secrete* până la gândul despre drumul pe care merge țara, omenirea...

Și această selecție tradusă cu numele de *Trăinicia absenței secrete* arată, încă o dată, de ce Ayten Mutlu este unul dintre cunoscuții autori contemporani de poezie în Turcia. Și certifică alegerea Niculinei Oprea.

Circuitul lătrăturii în natură **- un breviar al neliiniștilor lui Silviu Dachin**

Silviu Dachin a publicat, până în acest moment, cinci cărți de poezie: *Răsfrângeri* (Editura Napoca Star, 2006), *Fetița cu crocodil* (Editura Brumar, 2013), *Deasupra planetei un flutur* (Editura Herg Benet, 2014), *Bilet în lojă* (Editura Grinta, 2016), *circuitul lătrăturii în natură* (Editura Tracus Arte, 2022). În ciuda umorului său savuros pe care îl cultivă (îl risipește?) în spațiul virtual, Silviu Dachin este, ca toți comicii care se respectă, o persoană vizibil îngrijorată de mersul anapoda al lumii, de posibilele maculări ale inocenței, de alienarea care cuprinde umanitatea în mijlocul căreia sunt lăsați să sufere bătrânii, bolnavii, copiii.

Circuitul lătrăturii în natură este un volum compus din 59 de texte, fie ample, fie minimaliste, suficiente însă ca număr, astfel, tristețea care se configurează are efect terapeutic: trezește simțul adormit de ispitele comodității, trage semnale de alarmă sau, pur și simplu, intrigă. Pentru că Silviu Dachin e un poet extrem de responsabil. Nu poate trece cu nepăsare peste realitatea de care se lovește fără a o transfigura în poezie. Poezia sa e ca „un medicament cu nume ciudat”. Și poate lectura acestei poezii ar trebui „tradusă” printr-un tratament illogic pe care cineva și-l administrează, după cum zice: „seara/ în fața ferestrei deschise/ într-un ritual creat special pentru astfel de ocazii/ care include o discuție imaginară cu tine/ hap o capsulă colorată frumos/ intră în mine și face minuni// cu nerăbdare citesc apoi prospectul/ să văd de ce fel de boală m-am vindecat// uneori mă vindec de boli grele/ alteori mă bucur de câte-un efect secundar// alteori/ doar discuția noastră// ca o fereastră deschisă” (*cumpăr medicamente cu nume ciudate*). Cam așa ceva și cu poezia, în general. O iei ca pe o *bulină colorată cu nume ciudat*, pentru unii va fi vindecare de boli grave (nepăsarea/ indolența, lipsa de empatie, superficialitatea, judecata pripită și câte altele), pentru alții, un simplu efect secundar al unui medicament care va rămâne în continuare cu nume ciudat, adică ineficient.

Tristețea poetului este, după spusele lui Aurel Pantea (coperta a patra), „un plâns lăuntric”. Ca a medicului Astrov, dar cu sugubețele Unchiului Vania. De fapt, e foarte cehovian volumul acesta, cu sălile de spital evocate frecvent, cu bolnavi care trag să moară sau mor de-a binelea, de ai impresia că moartea își lasă dărele peste tot, ca un melc gigantic, cosmic, moarte lipsită de glorie, una anonimă, repetitivă, trivială: „haideți

să mai murim puțin în spitale”. Personaje ca Dudu, ca anonimul căruia „noaptea/ sângele i se scurgea/ într-un pampers ieftin”, ca diabeticii, obezii, alcoolicii, cardiacii, suntem și noi, închiși într-un salon oarecare care e traiul nostru fără sens, vegheați de infirmiere cu voce groasă, de medici de gardă, suntem asistați, controlați, monitorizați. Viața noastră: „pic pic pic”. Ce să facem? „Jucăm șotron/ pietricica e bine mersi/ crește// în curând ne vom cățăra pe ea/ să vedem ce e dincolo” (*sfioși*).

Textele sunt atent gândite ca o polifonie de voci cu diferite tonalități. De multe ori, se simte ironia. Iată: „[...] mușcă cu poftă / ce bună e pizza/ quattro diavolo// [...] se oprește brusc/ scuipă mâncarea din gură/ și-l strigă pe dumnezeu/ pe numele mic:// nooooo/ am obosit!” (*noe face pluta*). Alteori, ironia ia forma șaradei: „la grădina zoologică din târgu mureș/ cușca poezilor e goală/ unde-s ăștia întreb omul de serviciu/ care curăța cu brișca aerul dintre gratii/ de cuvintele stricate și versurile nereușite/ ale foștilor locatari// păi/ pe ultimul/ unul mic și pricăjit/ da harnic/ l-au dat ca supozitor elefantului/ că prea se chinuia acela/ și i s-a făcut milă domnului director de el// de poet// nu domne de elefant// aha// da de ce întreb/ nu cumva...// nu!” (*ras poetica*). Se practică și satira blândă, nu servim plăcinte, dar oferim bucăți de moarte: „gustați/ e bună/ proaspătă/ doar ce-am primit-o de-acasă” (*luați vă rog*). Alteori, emoția transmisă e o duioșie de copil mare, pălmuit peste față, scuipat și alungat fără consolare: „fă pe prostul mi-am spus/ fă tumb bagă-ți deștele-n ochi/ dă-te peste cap/ cacă-te pe tine/ fă tot ce-ți cer idiotule/ poate până la urmă te-or ierta/ și te-or iubi/ și pe tine” (*altădată*). Nu lipsesc nici atitudinile diametral opuse. În confesiune, resemnarea: „stau așa/ ca un avion scos din circuit/ și-mi curăț rugina de pe burtă/ cu aripile” (*nu mai am nici un plan*). În monolog adresat, revolta, dar pare că vocea se lovește de un zid, zgârie timpanul: „voi știți câtă nebunie pot înghiți ochii unui cal?// voi chiar nu vedeți?/ unde mergeți?” (*urc bulevardul republicii cu cinci kilometri la oră*).

Volumul lui Silviu Dachin este un breviar de neliniști. Doar că acestea trebuie înțelese și analizate de cititorul al cărui orizont de așteptare, în poezie, trebuie să fie o neliniște la fel de eficientă. Nu poți înțelege gravitatea cu care ia la rost existența ce pare absurdă, divinitatea care pare că s-a retras din lume, omul năuc al zilelor noastre, bezmetic consumator de moarte și agresivitate, dacă nu ești, la rândul tău, preocupat de aceste aspecte îngrijorătoare. Evident, îți trebuie simț al umorului, inteligență, ironie. Îți dorim poetului cititori asemenea lui. Cititori de cursă lungă, de bună seamă!

George VIDICAN

Gyorgy Mandics la 80 de ani

Rareori am fost pus în situația în care să nu-mi găsesc cuvintele, ca acum, când sunt nevoit să vorbesc despre unul dintre exponenții de prim rang al culturii române și maghiare contemporane în același timp, Gyorgy Mandics. Trăitor (în perioade diferite ca timp și spațiu) în România și Ungaria (după revoluție) Gyorgy Mandics este posesorul misterios al unui meșteșug nemaîntâlnit, acela de a „tăia timpul în felii digerabile”. Să mă explic: în orice limbă a planetei ar scrie Gyorgy Mandics, „feliile de timp” ale scriitorului au o armonie matematică sfidând mediocritatea și impostura, existența lui în cele două culturi este un simbol al universalității omului de cultură, prezența domniei sale în preajma mea e un spectacol la care mă simt spectatorul privilegiat. În literatura celor două popoare nu mai găsesc un alt exemplu care să creeze texte de o înaltă expresie artistică în oricare din cele două limbi precum domnia sa. Lucrările sale, fie că e vorba de beletristică ori de studii privind civilizațiile Terrei fascinează prin concretețea frazei, prin limbajul elevat cât și prin abundența de informații. Paradoxurile la Mandics nu surprind, sunt încărcate în „feliile de timp” cu care lucrează, fascinează dar în același timp capacitează atenția cititorului, că ar fi el avizat sau profan, în cazul lui totul este riguros calculat (profesia de bază este aceea de profesor de matematică) pot afirma că el operează cu concepte numai de domnia sa cunoscute oricare ar fi domeniul de operare. Trecutul ori realitatea imediată sunt pentru el teme la fel de actuale, observațiile făcute în lucrările sale devin în multe din cazuri axiome. Faptul că este un exponent de marcă atât al culturii române cât și al culturii maghiare contemporane este indubitabil, fiind un pod pe care circulă iubitorii celor două culturi. Gyorgy Mandics este unicatul de care avem nevoie noi, români sau unguri, în demersurile noastre literare sau pur și simplu în demersurile vieții noastre pe aceste mirifici ținuturi ale Terrei. Armonia nu este o axiomă, o consider un concept de care Mandics uzitează în toate demersurile sale pământene. Prietenia mea cu Gyorgy Mandics se bazează pe acest concept, care în cazul nostru a dat roade, ne unește nu ne dezbină, ne face un singur trunchi din care ne tragem seva creației fiecare în felul lui. La ceas aniversar, Gyuri dragă (în 04.01.2023 împlinește venerabila vârstă de 80 de ani) îți urez sănătate, inspirație și prosperitate sufletească iar peste 10 ani să ciocnim un pahar de vin la gura sobei sporovăind vrute și nevrute despre cultura română și maghiară contemporană. La mulți ani, Gyuri!

O inspirată construcție polifonică

Prietenia în mediul virtual cu Ion Roșioru, un cunoscut virtuoz al poeziei cu formă fixă, și admirația pentru lirica acestui poet și-au pus în mod evident amprenta pe creațiile recente ale Valeriei Merca. Cei doi poeți aveau de gând să concretizeze editorial dialogul lor liric, însă stingerea bruscă din viață a lui Ion Roșioru nu a mai făcut posibilă materializarea acestui proiect ambițios. Așa se face că noul volum de poezii al poetei clujene, *O pădure de suspine* (Ed. Colorama, Cluj-Napoca, 2022), conține o parte dintre creațiile sale gândite să facă parte din proiectul amintit. Titlul cărții, pe care îl regăsim în distihul „Între tu și eu, în fine.../ O pădure de suspine” (*Între...*), sugerează la prima vedere o stare de imensă tristețe a actantului liric. Pădurea simbolizează însă aici spațiul intim, complice, unde fiecare protagonist se poate retrage nu doar pentru a plînge și a reflecta, ci și pentru a-și recăpăta puterile, a se înnoi sufletește, pregătit să facă din această suferință continuă noi prilejuri de bucurie. De asemenea, pădurea simbolizează aici spațiul labirintic, locul unde îndrăgostitul simte chemarea de a fi pentru a afla adevărul despre sine, a-și proba rezonanțele sufletului, a-și întîlni limitele și a învăța cum să le depășească. În imaginea din titlu, suspinele iau locul arborilor, ceea ce înseamnă că și acestea vor fi puternice, înalte, vii, străpungînd cu vîrfurile lor cerul, adevărate rugi către divinitate. În acest cadru, care iese din tiparele firești, iubirea autentică va transcende prin intensitatea ei suferința („Să-mi fii și să îți fii durere, mai dulce decît mierea-n stup!” – *Să-mi fii și să îți fii durere*) și, mai mult, va genera un spațiu nou – al bucuriei/al dragostei și al poeziei – menit să nu se mai sfîrșească: „Între cîntec și rostire,/ Mă cufund în nemurire” (*Între...*). Elidele, preponderente în economia volumului de față, și celelalte specii poetice cu formă fixă (haiku, pantun, schaltinienă, ronset, sonet, gazel) au drept teme: iubirea, viața, moartea, poezia, natura, timpul. Temă principală, iubirea este figurată în mai multe ipostaze: visul de dragoste – suav, inefabil sau cu insinuări/accente dionisiace, eflorescența de emoții specifice îndrăgostirii, dragostea pasională și cea sublimată, taina îndrăgostiților menținînd la cote înalte fluxul sentimentelor de dragoste la adăpost de ochii lumii exterioare, dorul, neîmplinirea iubirii, suferința. Poezia care deschide volumul, cu evanescente din lirica populară, îl familiarizează pe cititor cu o atmosferă în care notele acute ale sentimentelor, senzațiilor, gîndurilor și dorințelor se fac auzite într-un teritoriu prielnic, natural, bucolic. În acest spațiu idilic și ludic, visul,

exuberanța și cântecul sunt conductori adecvați pentru asigurarea comunicării între femeia-eu liric și bărbatul invocat. Muzicalitatea incantatorie și persuasiunea rostirii, dar și impunerea voalată a deznodământului prin imaginea clară și luminoasă din final, conferă micii poezii atributele unui descântec, poate și ale unei rugăciuni *sui-generis*, poeta așternându-și harul pe un drum nou din două motive: unul, pentru a asigura cititorilor săi o călătorie livrescă plăcută, iar al doilea, în calitate de actant liric, să-l vrăjească pe el – iubitul și poetul. Iată această poezie/descântec: „Nici nu știi ce mult ador/ Unduitul macilor./ Tei-n floare-mi dau avînt/ Să visez, să zburd, să cînt./ Aș urca pe stînci vioi,/ Numărînd din doi în doi./ Verii să-i cernem dorinți/ Și să ne iubim cumînți./ Și să ne iubim cu foc./ C-am avut acest noroc!” (*Nici nu știi ce mult ador...*). Valeria Merca identifică două căi, egale ca importanță, de împlinire a iubirii: una erotică și cealaltă poetică. Cele două căi sunt „chemări”, pot face parte din planul lui Dumnezeu, pot fi predestinate. De aceea, actanta simte că va putea să dea frîu liber sentimentelor și trăirii alături de el, după cum are și intuiția sublimării dragostei lor în poezie: „În visul care se repetă, pivești în ochii mei cu foc./ E semn că o să vină vara și nu mă plîng de nenoroc.// În visul care se repetă, presimt că totuși o să vii./ E semn c-o să-mplinesc chemarea într-un mănunchi de poezii” (*E semn c-o să-mplinesc chemarea*). Timpul este, în poezia Valeriei Merca, o altă temă importantă. Este de remarcat abilitatea sa de a ști să gradeze tensiunea provocată de trecerea vremii apelînd la imagini sugestive, să devoaleze uzitarea mecanismului implacabil al acesteia în favoarea împlinirii sale atît în plan erotic, cît și în cel literar. Astfel, ipostazele ceasului din elida *Aș vrea să fie-al meu o vreme* vor cunoaște această evoluție: „feeric” – „de aur” – „statornic” – „măiastru”, iar acele ceasului: „care strălucesc” – „care-ți dau fiori” – „cum n-ai mai văzut” – „fine de smarald”. Tot o împletire a timpului, iubirii și poeziei este și elida *Fiindcă mi-a făcut cu ochiul*. Poeta are conștiința timpului „vrednic de-nălțare” și chiar dacă mai ciupește din solemnitatea momentului distrăgîndu-ne atenția cu o glumă/un joc („fiindcă mi-a făcut cu ochiul”), este evidentă amplitudinea stării de bine pentru că iubirea și poezia sunt pe drumul cel bun: „Timpul vrednic de-nălțare vine pe nepusă masă:/ M-a cuprins în mreața-i sfîntă și-i sunt astăzi credincioasă!// Timpul vrednic de-nălțare pare-a fi credință vie:/ Îl cupind cît pot de tare și-l răsfăț în poezie!// Timpul vrednic de-nălțare n-are legi, nici mărginire:/ A sosit într-o clipită; astăzi îl declar iubire!// Timpul vrednic de-nălțare nu e pentru orîșicine:/ Fiindcă mi-a făcut cu ochiul, îl împart acum cu tine.” Valeria Merca și-a încercat măiestria compunînd și poezii haiku, iar cele prezente în carte

sunt alese cu grijă. Ca niște bulgări de lumină, acestea concentrează, fiecare, o lume: „cărarea spre schit – / de-o parte și de alta/ buruieni de leac” (o lume a sacrului), „licăr de lună – / doar pîrtia lupului/ în jurul stîinii” (o lume ancestrală; caracteristici identitare) sau „zarzăr în floare – / penița poetului/ scrie singură” (lumea inspirației, a revelației poeziei).

Pantunurile vorbesc mai ales despre relația autoarei cu poezia. Iubitorul/scriitorul de poezie este un „boem” care alege să fie nefericit în lumea reală a conveniențelor de tot felul, dar fericit trăindu-și proiecțiile ideatice, evoluînd în singurătate și de la un suspin la altul: „Din bradul de Crăciun căzute-s și-au mai rămas cîteva ace,/ Insistă să nu se desprindă de pe «covorul fermecat»./ La fel gîndește și boemul cînd poezia semn îi face,/ O-mbrățișează și-o suspină, o-nchide-adeșea-ntr-un oftat!” (pantunul 13) Mai multe dintre poeziile din ultima parte a cărții au drept temă moartea, prilejuită de trecerea firească a timpului sau năvălind de nicăieri asupra oamenilor, cu o lăcomie pe care majoritatea nu și-ar fi imaginat-o. Contextul pandemic i-a inspirat pe mulți scriitori, iar Valeria Merca se numără printre ei. Thanatos pare să fi rupt zăgazuri neștiute („Un martie confuz avea să vină/ Și un dezgheț lugubru pe morminte”, „necetat se moare”, „ne plîngem morții”), astfel că e nevoie de un Sisif care, apelînd la vreun vicleșug, să-l pună pe zeul morții în lanțuri și să elibereze omenirea de rapacitatea lui. Dar poeta știe că nu vreun șiretlic va salva acum lumea, ci „noblețea” sufltească, adică iubirea pentru aproapele, care poate însemna uneori și autosacrificiu. Poezia *De boală să ne vindecăm curînd* este un monolog al disperării mai mult decît o rugăciune, pentru că instanței divine i se dezvăluie adevăratul medicament salvator, care nu este vreun elixir produs în creuzetul alchimic al îngerilor păzitori, ci o simplă, dreaptă și firească întoarcere a omului la semenul de lîngă el: „Mă doare, Doamne, moartea care curmă/ Atîtea vieți, în ritmu-i infernal,/ Ascultă, Tată, jalea de pe urmă,/ Adună-ne pe toți într-un spital,/ / [...] / Și unși cu a nobleții alifie,/ De boală să ne vindecăm curînd!”

Îmbinînd sonurile mai înalte ori mai delicate ale poeziei de dragoste cu notațiile lucide ale meditației existențiale, ancorată în realitatea imediată sau smulgînd lumii interioare izvodire surprinzătoare, Valeria Merca dovedește în cartea sa de versuri *O pădure de suspine* o tulburătoare sensibilitate feminină, vie, creatoare, și o devoțiune incontestabilă față de această chemare. Transfigurează cu dezinvoltură, astfel că discursul său poetic este cursiv, acurat și își desfășoară amplu aripile, între beatitudine și tragic, reușind să determine elevate stări de spirit cititorilor cu pregătire și așteptări variate.

Țărâna din noi

Cu un debut editorial tardiv – *Șlefuitorul de cuvinte* (2011), profesoara Elena Vlas Munteanu¹ a început sușul abrupt al Muntelui de Poezie, conștientă că e foarte aglomerat cu cei „titrați”, consacrați, în afirmare, începători, încercători... Dar fiecare cu poteca lui, pe care și-o arhitectează după voință, „putință”, sensibilitate și, îndeosebi, după harul cu care l-a înzestrat Dumnezeu. Că Elena Vlas Munteanu nu are răstimp de liniște între activitatea profesorală și cea de binevenită pensionare o dovedește semantica termenilor din titlurile volumelor sale de poezie: *șlefuitorul de cuvinte*, *freamăt*, *febre*.

Sub aceeași aură a neliniștii creatoare stă și recentul volum – *Freamătul pământului* (2020), care aprofundează o tematică de istorie literară, mereu marginalizată, însă întotdeauna în centrul lumii: *vibrația țărânei din noi*. În prefața cărții, Emilian Marcu, istoriograful atent la fenomenul de creație în desfășurare, echivalează poezia Elenei Vlas Munteanu cu *O adevărată Odă a Pământului*, fapt lesne de constatat de către cei care-i cunosc și substanța altor creații.

În lirica de față este o *ne-stare* ce agită universurile majore – uman, vegetal și teluric, ca stări existențiale sublimite poetic. Tutelară este tematica pământului. Întâi de toate, pământul este o zeitățe care acționează după legi proprii, un personaj alegoric. În „veșnic freamăt”, pământul are atribute umane: suferă, se zbuciumă, se întristează, se răsfată sub razele soarelui, se-mbolnăvește, iubește, rodește... Stau pildă versurile din *Pământul respiră*, *Glasul pământului* *Pământ întristat*, *Pământ bolnav*, *Rănilor pământului*, *Mă dor rădăcinile...*, *Pământul gemând*, unde Elena Vlas Munteanu are privire bipolară, scrutând deopotrivă și supra-și subpământul.

Poate că din punct de vedere stilistic, poezia este suferindă, însă răzbate ca un fir de izvor printre pietre starea emoțională a autoarei pentru tot ce ține de țărâna din noi. Invocarea soarelui ori a divinității protectoare n-o face pentru sine, ci pentru sănătatea pământului, în cultul celui mai autentic țăran. Gesturile de închinare intră în firescul vieții și

¹ Elena Vlas Munteanu (n. 1 mai 1949, Grumezoaia, jud. Vaslui) – profesor, poet, publicist. Volume: *Șlefuitorul de cuvinte*, 2011, *Freamăt de gânduri*, 2011, *Ecouri*, 2013, *Febre*, 2018, *Freamătul pământului*, 2020.

amintesc, deopotrivă, de sculptura lui Constantin Brâncuși – *Rugăciune* și de poezia lui Octavian Goga, cu titlu omonim. Truditorul își înțelege „trecerea” sa prin lume în raport cu eternitatea pământului: „Pământul e rodire, pământul e sălaş/ Doar omul e vremelnic, ori glorios, ori laș,/ La minte cu-ndoială, la trup fragil, golaș/ Pământul e rodire, pământul e sălaş” (*Pe fața pământului*). Legătura ancestrală a țaranului cu pământul se încheagă în procesul muncii pentru zămislirea bobului: „Mărire ție, Prea-Mărite bob!/ Onoare ție, Prea muncite Rob!” (*Bob-rob*).

Adâncul teluric pare mult zbuciumat față de supra-teluric. Tumultul magmatic are reverberații deasupra și este redat prin imagini apocaliptice: „Și se frământă pământul și sub ape/ Și furios înalță uriașe valuri/ Nisip și pietre se rostogolesc pe maluri./ țășnesc din adâncuri și jeturi mari fierbinți/ se înfioară-n gânduri oamenii [...]” (*Pământul freamătă*); „Geme pământu-n afunduri/ Și clocote roșii vuiesc/ Și tremură piatra pe prunduri/ Pădurile-n spaimă trosnesc” (*Pământul gemând*).

Metamorfozele geologice ori vegetale sunt redată, îndeosebi, prin imagini auditive. Lămuritoare, în poezia *Glasul pământului*, este cavalcada verbelor din sintagmele versificatoare: „*Se-aude pământul gemând peste veacuri/ Și apa clipocind*”; „*Și gem prin pământuri eterne dureri/ Și cântă și plâng grav eroii de ieri*”; „*Mai murmură încă ființe gângave/ Și suieră lava*”; „*tropotul rar se aude prin veac/ Și geamătul surd*”; „*Mai bubuie norii*” etc. (s.n.). Tot astfel în poezia *Păduri căzute*: „*Cu trosnet și cu pârâit de ramuri/ Se prăbușesc copacii, ’nalte flamuri/ Și geme la pământ mărețul crâng/ Și mugurii se tânguie și plâng*”; *Pădurile falnice, țiță și mor*” (s.n.).

Sacrificiul pentru pământ face parte din istoria agrarianului, care și-a jertfit viața în război, în timpul secetei, al foametei și al altor evenimente neprielnice. Lupta pentru proprietatea pământului a secerat vieți omenești în istoria ante-mileniului doi, dar și apoi: „Și-au împărțit flămânzi, Terra-n parcele/ Și s-au luptat și-au sângerat pe ele/ Și s-au ucis frățește pentru-o brazdă/ Și a ajuns Pământul, urii gazdă” (*Moștenirea pământului*).

Elementele lirice (stilul și prozodia) nu produc surprize de inovație și linia melodică e apropiată poeziei populare. Tematica pământului, pe alocuri, se suprapune tematicii timpului, deoarece frăția cu pământul e semnul conștientizării „marii treceri” terestre (L. Blaga): „Să prindem cu ardoare o secundă/ De trecere prin apă, aer, undă/ Prin nori, prin cer, prin fir de vânt.../ Ne-atrage totuși lacomul pământ” (*Pământul ne atrage*). Recunoștința față de pământ ca entitate primară a genezei este justificată prin varietatea modurilor de a ne bucura de darurile lui: „Pe fața lui curg ape-nvolburate/ Pe fața lui vă construiți palate”; „Doar el oferă dragostea, descântul/ Și bogăția roadelor pe masă/ Și temelia pentru noua casă”,

„nisipul lucitor”, „metalul rece, lucitor”, „licorile din cupe-nalte”, „mătăsurile lunecoase”... (*Pământ bogat*).

Unduiri optimiste se strecoară în poeziile *Răsare soarele, Un ciripit, Vară, Întâlnire, Plouă cu flori de cais, Admirații* ș.a. Dacă îndemnul de a proteja pământul nu este exprimat direct ca în *Noi am rămas*, se subînțelege aproape din fiecare poezie tot așa de normal cum în fiecare poem respiră dragostea și recunoștința poetei Elena Vlase Munteanu pentru „rodul” pământului.

Gela ENEA

Mai multe chei pentru același lacăt

Ce se întâmplă când matematicianul este poet?- iată întrebarea de pe coperta a IV-a a cărții lui

Mandics Gyorgy, cu titlul *Ion Barbu, „Gest închis”*, pe care și-o pune nu mai puțin celebrul Dan Grigorescu, apreciind că dificultățile de interpretare sunt sporite „și de complexitatea limbajului specific în cele două domenii ale creației”.

Dar ce se întâmplă când Gyorgy Mandics, el însuși matematician de profesie și scriitor complex, abordând nu doar lirismul contemplativ și deopotrivă conceptual, ci și alte teritorii mai puțin accesibile, în măsură să suscite interesul lectorilor avizați, cum ar fi, *Civilizația și culturile Africii vechi, Enciclopedia ființelor extraterestre. Humanoizi și Pseudohumanoizi, Explicațiile de lângă noi* (antropologie culturală), ca să dăm doar câteva titluri, deci ce se întâmplă când ai în față un studiu al lui Gyorgy despre Ion Barbu? Desigur că este o provocare și atenția distributivă, bucuria lecturii revelatoare, ca și captarea mesajului în propriile idei se conjugă într-o încercare de cronică, un fel de, să-i spun impropriu, liant autor-cititor. Însuși Gyorgy Mandics, folosind numeroase surse bibliografice, dublează astfel mărturisirea lui Marin Mincu despre Ion Barbu: „Ceea ce rămâne de acum înainte este cuprinderea sintetică, printr-o abordare de ansamblu, exhaustivă. Întâlnirea tuturor drumurilor spre o imagine unică”.

Acesta, cred eu, a fost și țelul autorului, atunci când și-a propus să prezinte personalitatea creatoare, nu ușor accesibilă, a lui Ion Barbu.

Apărută la Editura *Univers*, Cartea *Ion Barbu „Gest închis”*, se bazează, încă din titlu, pe o altfel de abordare, beneficiind de o amplă

prefață semnată de Dan Grigorescu, iar pentru arta persuasiunii finale, autorul încheie cu un QED, abrevierea matematică și nu numai, a formulei latinești, Quod erat demonstrandum.

Compoziția volumului exprimă viziunea geometrizată și geometrizantă a organizării în spațiu: fiecare parte a cărții este anticipată tematic de un citat din Ion Barbu ori din Solomoan Marcus, urmând împărțirea riguroasă pe capitole numerotate cu cifre romane. Începutul conține primul citat din Ion Barbu, considerat de autor ca fiind adecvat pentru ceea ce se cheamă *Premise* și pe care îl citez: „Iată-mă în orașul în care// Descartes și Rembrandt au coexistat//fără să se fi cunoscut. De ce artistul și omul arid nu pot conlocui în// fiecare din noi, fără să se combată?”

Chiar așa, de ce? Un răspuns ar fi că, uneori, a combate înseamnă a stimula progresul, indiferent în ce direcție se îndreaptă el, de la politic și social, la filozofie, istorie, științele exacte sau la domeniul artelor, oricare ar fi ele.

Sunt vizate, în acest amplu studiu monografic, polemicile susținute de Ion Barbu în diferite publicații ale vremii, pe care le-a adunat, într-o singură colecție, în anul 1968, Dinu Pillat și din care, dacă se trece peste aspectul unora de anecdotic, se poate observa „frapanta unitate a unei atitudini spirituale”.

Aflăm din primele capitole ale secvenței generic numite *Premise* că matematicianul Dan Barbilian a manifestat mai mult interes la început pentru geometrie, apoi pentru algebră, ca, în cele din urmă, să revină la geometrie. În această calitate, Ion Barbu apare citat în lucrări de referință, semnate de Solomon Marcus sau Șt. Andonie. Desigur că, având aceeași formație de matematician, Mandics evidențiază conceptele uzitate de Barbu, în lucrările sale, ceea ce pentru un absolvent de Filologie este dificil de înțeles, de aceea nici nu voi insista asupra acestei părți.

După *Premise*, în ordinea obișnuită din matematică, urmează *Teorema*, anticipată printr-un citat barblian despre corespondențele dintre poezia ca reverie și rațiune, pentru că „stările de raritate și de vis ale poeziei pot fi reduse la un model rațional”. Această parte a cărții pune sub lupă volumul *Joc secund* despre care, se spune că operează cu un limbaj ce gravitează în jurul a două concepte: *Ființa* și *Cosmosul*, iar schimbul de informații între cele două este, după cum citim în carte, *Cunoașterea*.

Fiecare dintre cele două concepte se desprind în subdiviziuni, în definiții și în reflecții de tipul: *Ființa e consumatoare de materie-energie și de informații// Cosmosul e sursă de materie-energie și de informații*. Ceea ce autorul numește *Demonstrație* este prefăcut de o aserțiune a lui

Solomon Marcus despre limbajul *de sugestie* și cel *noțional*, iar primul capitol al acestei demonstrații conține *Probleme metodologice*. Mandics are convingerea că Ion Barbu, „poet ce a creat în fascinația gândirii axiomatice, a pretins pe bună dreptate criticii să nu răspundă operei sale prin afirmații lipsite de acoperire, ci prin argumente. Prin argumente care să facă față oricăror exigențe de rigoare”. Opinia autorului este că studiile critice sau simplele note de lectură ale vremii nu au acoperit exigența lui Ion Barbu cu privire la receptarea operei sale, pentru că metoda/metodele, expunerile nu se confundă cu argumentarea.

Demersul critic al lui Mandics se susține și prin descompunerea materialului nominal al volumului *Joc secund* în „grupe omogene din punct de vedere semantic”, folosind pentru aceasta un fel de grafice pentru *trepte* de corespondență, dar și „dicționarul de semnificații” al universului barbian, de unde extrage variate simboluri. Fin cunoscător al artei literare, ca și al și al matematicii barbiene, autorul are o viziune proprie asupra ermetismului, ca etapă de creație literară a lui Ion Barbu, și nu trece cu vederea nici ciclul baladesc, observând că poetul „vrea să încerce și el totul, vrea să devină posesor al tuturor experiențelor. În țara spiritualității raționale, care *legiuiește militar în literar ca turnuri țuguiate*, zămislește o viziune de orientalism balcanic, atât de colorată (...).

Poemele barbiene, din toate etapele de creație, sunt analizate pe grupaje de versuri, chirurgical așa spune, pentru a decela sensuri conotative mai dificil de observat la o lectură obișnuită (*Joc secund*, *Nastratin Hoge* la *Isarlik*, *Riga Crypto* și *lapona Enigel*, *Domnișoara Hus*, etc.).

Cartea lui Mandics Gyorgy, *Ion Barbu „Gest închis”* presupune cititori avizați, pasionați de problematica surprinzătoare a conexiunii literaturii cu matematica, de aceea este nevoie de o lectură participativă, în care mecanismele propriiei gândiri să funcționeze permanent, de la primele, până la ultimele pagini.

Do MINH TUAN

Poezie română în limba vietnameză

Poetul vietnamez Pham Viet Dao, care a studiat la Iași – un interviu cu domnia sa despre această etapă a vieții sale a fost publicat în „Convorbiri literare” – a publicat mai multe volume de traduceri din literatura română. Recent a tradus *Sat părăsit*, al subsemnatului, și o antologie, o selecție a sa, intitulată *75 de mari poezii de dragoste ale României*, ambele sub egida Editura Literară (din cadrul Ministerului

Culturii), Hanoi, Vietnam. Este un volum în formatul 19 x 19 cm, 250 pagini, apărut în 2021 într-un tiraj de 400 de exemplare, cu 75 poezii semnate de 10 poeți: Mihai Eminescu (cu 25 de poeme, între care *Luceafarul*), Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Lucian Blaga, Ion Miloș, Zaharia Stancu, Mira Lupeanu, Mihai Beniuc, Radu Cârneli, Ana Blandiana.

Domnul Pham Viet Dao traduce în română și din poezia vietnameză, pentru a o face cunoscută cititorilor noștri. Un grupaj al unui poet vietnamez este și în acest număr al revistei.

Do Minh Tuan, născut în 1952, a terminat Facultatea de Filologie la Universitatea Hanoi. Este poet, prozator, critic și regizor de film. Pentru romanele și poeziile sale a primit o serie de premii de la uniunea Scriitorilor din Vietnam, iar pentru filmele sale a fost premiat la Festivalul Național de Film din Vietnam.

Marius CHELARU

Iubirea – miracolul lumii

(despre antologia *75 de mari poezii de dragoste ale României*, traducere din limba română de Pham Viet Dao, Editura Literară, Hanoi, Vietnam, 2021)

Poezia de dragoste a unei națiuni este o reflectare a mentalității poporului acesteia, ea exprimă visul, nostalgia, suferința și sentimentele oamenilor în viața lor privată. Dacă în poezia de iubire franceză și maghiară întâlnim preocupări cu privire la vremurile pe care poetul le trăiește, chinurile sale, în poezia românească de dragoste vedem în spatele emoțiilor și asocierilor poetului

o pereche de ochi care privesc în eternitate și văd paradoxurile iubirii, rolul destinului.

Poezia românească de dragoste este una plină de înțelepciune, a sufletelor care vor să găsească dragostea adevărată, iubirea pierdută, să descopere iubirea visătoare plină de farmec, dar și plină de absurd. Emoții intense împletite cu reflecții chinuitoare sunt mereu ascunse în acele fragilități, întâmplări ocazionale, pentru a revărsa impresiile dintr-o viață de om, adevărurile epocii, promisiunile și amenințarea unei lumi plină de ispite, revoltă și incertitudine. În fiecare poezie de dragoste vedem urme ale unei vieți sociale pline de suferință și impas, dialogul constant dintre dorința de a zbura sus și departe pe cerul etern al fericirii și dorul revenirii înapoi la viața reală, nebună, dezordonată, sfâșierea inimii între natură și societate, singurătatea și disperarea poetului...

Lucian Blaga vede dragostea, jocul și înțelepciunea ca fiind cele trei laturi ale vieții. Poetul explorează cu pasiune paradoxurile iubirii, observă că dragostea și lumina fac lumea mai misterioasă. Vibrarea luminii lunii face întunericul mai misterios; cel mai liniștit moment este atunci când

ascuți cele mai pasionale melodii despre iubiri care cer dreptul la viață, cer să renască. Lacrimile sunt darul prin care Dumnezeu îi ajută pe oameni să scape de durerea pierderii paradisului. Iadul aduce foc în rai, zeul rău îi încălzește pe oameni pentru a-i ajuta să zâmbească, iar păcatul îi face pe oameni mai atrăgători, încântători.

În poezia lui Marin Sorescu, întreaga lume apare ca o umbră a vieții poetului. Poetul explorează cu pasiune paradoxurile iubirii într-o lume care tânjește după femei, păsări și genii. Somnul, moartea, răul... sunt sălașuri ale iubirii, speranței și virtuții. Oamenii nefericiți nu pot folosi moartea pentru a uita durerea. O privire dureroasă îi poate face pe oameni să se simtă slabi și să vrea să-L schimbe pe Dumnezeu...

Zaharia Stancu s-a săturat de toate, s-a săturat de zgomotul ploii care cade, s-a săturat de lumina lunii din afara ferestrei, dar niciodată de dragoste, pentru poet fiind un foc care arde pe mormânt și nu se poate stinge niciodată.

Mira Lupeanu explorează paradoxurile copacului, simbolul iubirii de țară – copacul arde în foc, dar răcorește vântul înăbușitor. Mira Lupeanu este o poetă care are capacitatea de a extrage sarea amară din lacrimile vieții ei.

Ana Blandiana este bântuită din nou de o sursă profundă cu urme de amintire vagă și persistentă. Sărbătorind dragostea asociată ploii, cu momentul sublimării din trecut, în care fiecare ploaie a așezat o femeie pe tronul frumuseții. Chiar dacă e doar o iluzie cu tronul, totuși îi face pe oameni fericiți. Ana Blandiana a văzut copacul verde purtând vitalitatea zeului nemuritor. Poeta simte și ascultă ecoul de mii de ani al fructului oprit, pentru a învăța cu fidelitate de la natură culorile inerente ale toamnei și ale florilor. Învăță din vise să persevereze în cursa vieții pe numeroasele suișuri și coborâșuri. Prin urmare, ei îi este mai frică de umbra oamenilor decât de umbra copacilor și a păsărilor, pentru că umbra omului ascunde mereu întunericul și tristețea. Insuficiențele vieții sociale s-au strecurat în mintea poetei, făcând poeziile de dragoste ale Anei Blandiana să fie mereu impregnate de scepticism. Uneori, poeta dorește să se întoarcă în grădină, alteleori să se ascundă de toamnă și pomii fructiferi pentru că sunt ca oglinzile care o reflectă pe ea, tristețea și singurătatea.

În această colecție de poezii de dragoste este și poezie dureros de frumoasă a frământatului Mihai Eminescu (1850-1889), considerat cel mai mare poet al României. Poezia de dragoste a lui Mihai Eminescu este doar o parte, însă importantă, din moștenirea sa lirică. În lirism, Eminescu a adus moartea pentru a contrabalansa iubirea și a măsura iubirea. Poetul visează să moară lângă marea albastră, cu un acoperământ țesut din

ramurile unui copac tânăr. În poezia lui Eminescu bântuie imaginea frunzelor galbene, luna rece și stelele nopții, și toate dezvăluie o singurătate profundă în fața vieții, în special imaginea luceafărului. Epopeea sa *Luceafărul* este o poezie de dragoste intensă și tumultuoasă, în care cititorul poate vedea un sentiment al tragicului după încarnare, acceptând toate trăsăturile vieții sau găsim o cale de a scăpa de viață.

Tema socială în poezia eminesciană este exprimată și prin cinci poeme ample. Prin cele cinci Scrisori, poetul a vrut să transmită un mesaj poporului său, să analizeze rădăcinile nedreptății. Un alt poem al său, timpuriu, a fost *Împărat și Proletar*.

Eminescu s-a simțit neputincios în fața absurdității și a nonsensului vremurilor, s-a distanțat treptat de problemele sociale, a căutat să evadeze, privind spre luceafărul de pe cer. O persoană care își iubește țara și oamenii ca Eminescu nu poate sta departe de societate. A fost o vreme când a încercat să se ascundă în dragoste, dar a întâlnit un impas: s-a îndrăgostit de o frumoasă femeie căsătorită, deși ea îl iubea foarte mult pe Eminescu, dar nu a îndrăznit să-și părăsească familia. Nu pot intra în joc, nu pot scăpa, nu mă pot ascunde în dragoste, sunt blocat; toate acestea se manifestă în întreaga carieră poetică a lui Eminescu. Înaintarea prea adâncă în blocaje și tragedii a însemnat prea mult pentru o persoană cu suflet sensibil precum Mihai Eminescu. La 39 de ani a murit...

Citind *75 de mari poezii de dragoste ale României*, cu traducerea din limba română semnată de Pham Viet Dao, vedem frământările și gândurile poeților pentru a tăgădui dorințele lumești, găsim adevărata bucurie omenească în cele mai simple și mai apropiate lucruri diurne. Poemele semnate de Eminescu, Ana Blandiana, Ion Miloș, Zaharia Stancu etc. îmi par mereu impregnate de lirismul oriental: dragostea de natură, atitudinea pașnică, puritate, sărăcie și neascultare. Înaltul este complicat...

Atitudinea înțeleaptă, știința de a se opri se reflectă în multe poezii ale poeților români. Nu este doar o reacție împotriva raționalismului, monetariștilor și a unei societăți tehnocrate. Acea înțelepciune orientală a făcut minuni pământești în poeziile de dragoste ale poeților români. Acea minune luminează strălucite în multe poezii, ca o lumină argintie a minții care aruncă o umbră în adâncul sufletului luminat...

În românește de **Pham Viet Dao**

Cînd vîntul rupe mătasea tăcerii

Leonard Ciureanu are un mod aparte de a vedea lumea, viața și poezia. Ca și cum, după cum spune, ar fi un soi de vîntare de vînt, „într-o stare de urgență/ prin social/ cenușiu”. Dar el are lumea lui, în care vrea să rămână fie și numai cu sufletul, dacă altfel, uneori, în societatea de azi nu se mai poate, „Cu o traistă plină de cărți și caiete”, venind în Europa „din Miorița de undeva din Est/ dintre învinși printre lacrimi de vise/ Indiscrete”, deși „Părînd undeva rupt de real uneori/ Eram celest”.

E un fel al său de a se vedea pe sine în lumea de afară și cea a lăuntrului, de a înțelege ce înseamnă pentru el a scrie poezie, de a iubi de dincolo de „perdeaua depărtării”, când „Și așa anii se scurg/ Sub ridurile așteptării”.

Așa se face că din „cuvinte înfrunzite” își alcătuieste lumea lăuntrului spusă în vers, despre sine, despre cum se vede pe sine în lume, despre iubire ca o așteptare cu „marginii ascuțite” sau ca un „dor de o pasăre rară” care, poate, nu va fi niciodată împlinit... Dar... „ce rost ar avea o asemenea întrebare/ cînd îmi tremură inima pe prispa ochilor tăi?”, scrie Leonard Ciureanu. Căci, aidoma spuselor lui Friederich von Schiller, în *Duhul Muntelui*, așa cum îl citează într-un moto, el crede că, poate, „doar minunea te mai poartă/ Înspre țara de minuni.” Minunea de a fi, de a putea să simți că iubești, fie că visul se împlinește sau se va „scurge/ ca o apă prin glodul înstrăinării”, dar speranța rămâne „până la os” săpată în sufletul său, de a vedea cu ochii săi așa cum îi vine lumea din jur, și, astfel, să o poată „scrie pe un covor de frunze ruginite”, de a înțelege Estul din care vine ca un loc al *Mioriței* dar și al frumuseții, de a...

Majoritatea poemelor sale stau sub semnul unor motouri din lirica românească sau universală. Uneori apelează la intertext („cea mai frumoasă/ dintre stele”, de exemplu) dar nu face exces de aluzii livrești, ci mai degrabă dimpotrivă. Unele poeme sunt în vers alb, în altele autorul caută muzicalitatea prin rimă, fără a încerca neapărat o formulă clasică „consacrată”.

Și din cele spuse până acum se întrevede că nu avem de a face cu un volum monocrom tematic. Între temele abordate regăsim și pe aceea dureroasă a înstrăinării, a plecării atâtor români de acasă după un trai mai bun, care ajung să muncească atât de greu pe meleaguri străine. De pildă, în *Exportați*, citim: „afară ploua și mă gîndeam că/ Nu am umbrelă/ Îmi păreau umbrele niște frați/ Surori și Frați urcați lîngă pereți/ De blocuri lucrînd pe schelă”. Sau, în *Labirint*, vedem parcă o scenă cotidiană din

capitala Italiei: „Aveai motorul pornit la mașină/ Și te întâlneai cu finanțatul prin Roma – Gară”. De altfel, în poezia sa regăsim de mai multe ori cuvinte venite dinspre italiană (giardino ș.a.) Că această trăire vine din propria experiență se întrevește din mai multe poeme. Unele vorbind despre multe drumuri pe care le face un om plecat la muncă „afară”: *Priveghiul drumurilor* – „Ai aprins o luminare/ pentru drumuri/ ce au murit prin a ta ființă/ Poate le-ai urât și iubit/ Ți-au mâncat viața și te-au/ prins într-un zbor de păsări”. Sau surprinde o altă perspectivă, în *Cîinele*, despre animalul credincios care când venea „acasă/ din străinătate/ de la poarta casei/ mă despicai în privirile tale” într-o zi, s-a stins: „Mi-ai prins degetul în gura ta/ înaintea de a muri/ Nu-i dădeai drumul din gură/ degetului meu/ Era parcă un semn de Adio/ pentru tine”.

În altele (*Din exilul interior*), autorul scrie despre alt tip de exil, cel din lăuntru, dar în care poate visa despre iubire chiar dacă „luna de pe cer crapă-ntunericul/ în bucățele de cîrpă neagră”, dar se vede pe sine „peste brațele privirilor” iubitei...

Astfel, printre căutări ale iubirilor mai vechi, pe care însă nu le-a putut uita, sau mai noi, ori chiar visate (pe care le străvede și „într-o sală de așteptare/ din gara unui gând înlăcrămat”), printre „umbre de lucruri minore rurale” păstrate în suflet ori altele din depărtările unde l-a purtat nevoia, Leonard Ciureanu se așterne pe sine în poezie, deși simte, știe, înțelege că are „aripile rănite de ascuțitele amintiri”. Sau, dincolo de gândurile sale, de ceea ce visează sau vorbește cu propriile amintiri, își întrebă eventualii cititori: „Ați umblat prin suflete să vedeți/ Ce înseamnă să fii mereu într-o/ Sală de așteptare (*Sala de așteptare*)”.

Leonard Ciureanu are, așadar, o lume proprie, din afara aceleia a tuturor, pe care o construiește (poate și pentru că, așa cum transpare din cele scrise aici, simte că nu întotdeauna vede lucrurile aidoma altora cu care a avut de a face) în lăuntru sau din amintiri, din vise și din așteptări, experiențe mai mult sau mai puțin de păstrat în suflet, dar și din întrebări.

Leonard Ciureanu, *Cînd vîntul rupe mătasea tăcerii*, Ed. Akakia, București, 2022, 136 p.

Ca fumul pipei, amintirile

Prin „cuvinte încolțite din buze”, „la șemineul aducerilor aminte” Lucia Bibarț scrie și despre „lume” și despre sine, așa cum înțeleg din

această primă întâlnire cu un volum al său, despre viața (re)culeasă din amintiri, gânduri, trăiri, așteptări și oglindiri ale zilelor care au fost în sufletul său. „Poza de pe peretele amintirii”, aceea care „a rămas tânără” este re-pusă în vers pe ceea ce numește „pânza cinematografică” a vieții „trecute” prin sita celor „două anotimpuri/ cel devreme și cel târziu”. Dar simeza pe care o construiește Lucia Bibarț este mai amplă decât cea menită să găzduiască propriile amintiri, să se refere numai la propria persoană. Putem considera că abia aceasta este idee

a dominantă, pentru că volumul, în care regăsim poeme cu un posibil fond/ imagini/ recurs (nu foarte apăsător) la mitologie, ori despre locul omului în natură, despre credință (mai pronunțat, mai evident), despre Maica Domnului ș.a., pornește cu *La început a fost Cuvântul...* și se sfârșește cu *Apocalipsa*. O „apocalipsă” care, dacă ferim un colț al „cortinei”, arată astfel: „Individul interesa câtă vreme putea face parte din angrenaj./ Câtă vreme îl servea și reprezenta./ În schimb, primea liniștea, infinita liniște,/ care devenise atât de liniștitoare, încât humanoizii/ începuseră să aibă dureri de cap./ Le urla tăcerea în creierile monitorizate.”

Un mod în care am putea citi acest volum, așadar, este privindu-l ca fiind gândit (și) ca o „poveste”, prin încadrarea sa din perspectiva personală a autoarei, cu întâmplările, cu visurile, cu gândurile și iubirile sale, câtă vreme „atârnă de geana clipei”, într-una mai amplă care are în vedere maniera în care vede aceasta condiția omului, omenirea și felul în care aceasta își înșiruie pașii, își atinge limita.

Spuneam că e o „poveste” pentru că putem vorbi, la o repede analiză, și de un „parcurs” narativ al volumului. Acesta este „transmis” nu doar în ceea ce spun poemele, ci și în, uneori, picturalitatea tropilor, modul în care construiește figurile de stil (unele de notat, cu amprentă aparte: *femeie clepsidră, cuvântul oameni s-a făcut, șemineul aducerilor aminte, andrelele timpului, personaje de fum, vânătorii clipei viitoare, descărnarea de poftă, octombrie întinde covoare de soare, pletele serpuiesc ruginiu, înverzește crud sângele, încheieturile gândului* ș.a.). Sau în felul în care apelează și la livresc, la fondurile mitologic și biblic (cărora le conferă nuanțele contemporaneității, în concepția sa), și utilizează/ vizează o anume simbolistică. Încă mai sunt și etape care mai trebuie străbătute în ce privește maniera de concepție a textului, frazare, lunecările în prozaic/ explicativ, dincolo de cele de construcție, de elaborare a figurilor de stil; doar un exemplu: felul în care este conturată viziunea apocaliptică de final.

Lucia Bibarț este o autoare care, dacă am în vedere poemele trimise revistelor ieșene, știind și că a publicat anterior și alte volume, știe ce și-a

propus întru căutarea drumului său în poezie, în dorința de a-și afla o manieră de a scrie care i se potrivește, o tematică și o identitate poetică, discursul său în vers fiind și marcat și de o împletire de sentimente, trăiri personale dar și, dacă ne referim la aceste pagini, de teme/ simboluri care conferă o raportare diferită și ca amplitudine.

ÎNSEMĂRI

Florentina NIȚĂ

POEZIA DIASPOREI – Italia (XXVI)

**Gânduri înaripate, ritmuri de chitară, profunzimi de vers,
mănuiri de penel**

Arta e sublimarea visului. În percepția unei opere de artă ne regăsim deseori un vis al nostru, tănuț poate cândva, demult, readus la lumină și transfigurat, ca altfel să pară pentru fiecare. Un zbor, atârnat de aripa unui nor călător. Cine-l poate găsi trebuie să urce până acolo sau să-l descopere într-o străfulgerare. Ce profunzimi de simțiri poartă artistul, în unicitatea evoluției sale, spre atingerea inefabilului? Câte native însușiri are, în stare să poată afla și descifra visele tuturor, el, căutătorul de sensuri și făuritor de frumos?

Pe Cristina Maria Niță am ascultat-o prima oară cântându-și propriile compoziții la Torino, acolo unde trăiește de peste douăzeci de ani: „*Sunt lacrimă-n cădere/ Și strigăt de durere,/ Sunt jalea unui cântec/ Și mie-mi sunt descântec,/ Sunt zbor și căutare,/ Sunt dor și-mbrățișare./ Sunt răs, și plâns, și ură,/ Și gheață, și căldură,/ Sunt neted țarm de mare,/ Și tunet, și vâltoare,/ Sunt luptă și-nchinare,/ Cădere, ridicare,/ Suspin și bucurie,/ Sunt sete și tărie,/ Și culme sunt, și groapă,/ Și curgere de apă.*”.

Vocea ei cristalină se contopea în armonie cu acordurile de chitară, evocând melancolii pastelate (“Miroase-a toamnă”), dureri lăuntrice (“De ce-mi ești suflete rănit?”) sau nostalgii romantice (“Liniște”, „Să-mi lași un semn”). În timp ce sufletul ei colinda pe meleaguri natale, prin Dămienestii Bacăului, pe când interpreta duios „Crăciunul fără voi”:

*Dar plânge graiul meu stălcit
Și nu-i la casa ei colinda,
Și „lerui-ler” s-a rătăcit
Tot căutându-și dragă tinda,
Înstrăinat un alt Crăciun
Sosi-va în curând la mine,
Și fără voi un alt Ajun
Iar colinda-va cu suspine...*

Pentru ea, doar acolo „grădina-i rai de flori” și „streașina pustie”, acolo s-a simțit la adăpost, a știut ce înseamnă „Acasă” și de acolo orice plecare e dureroasă:

*Tu, timp hain ce porți zburând
Fiorul clipei trecătoare
N-ai ostenit tot măsurând
A vieții noastre destrămare?*

*Nu vrei să te oprești din pas
Să zăbovești un pic la poartă?
Cât să nu vină acel ceas
De-ai mei, din nou să mă despartă.*

M-am întâlnit apoi, într-o toamnă, la Milano, cu poezia ei, închegată într-o carte de două sute de pagini, sugestiv ilustrată de grafica meditativă a artistului plastic basarabean Iurie Brașoveanu: *Dincolo de aripi*, Editura PIM, 2017. O poezie alcătuiind un mic univers, croit pe măsura unui suflet romantic, neliniștit. Un cuibar în care s-au refugiat nostalgii și bucurii din copilărie, laolaltă cu trăiri de moment izgonite din cotidianul ostil spre a fi domesticate, la adăpost de priviri indiscrete.

Din sfera egocentrică nu se îndepărtează decât temporar și atunci doar ca să-și potolească setea de zbor și să-și înmoaie aripa în absolut, mereu cu gândul la reîntoarcere și cu o circumspectă atenție împrejur. Sau să ascundă, în liniștea siderală, lacrima, durerea, suspinele, „obrazul ars și văzul înăsprit”, suferințe aflate uneori și între pereți de spital, ca pacient ori ca asistent (medical):

*Eu plec puțin... cu mine... acolo unde,
De-atâta pace și nespus senin,
Chemării, nici ecoul nu răspunde,
Și liniștea în palme pot s-o țin*

*Eu plec puțin în luminate spații
În loc de nepătrunse netezimi
Acolo unde tainice vibrații
Se adâncesc în mări de limpezimi.*

Privind spre asfințit, din pragul casei părintești, pe când „miroase a toamnă” și „lunecă frunzișul descusut de vânturi crude”, retina i se bucură

în voie de o priveliște mirifică și mâna care o descrie ar vrea să lase condeiul și să apuce penelul, pentru a zugrăvi mai bine în culori tabloul din ograda de unde „s-au dus bunicii”:

*Se reazămă-n cerdacul șubred prunii
Cu două poame încă mai îmbie
Și mă zăresc... fetița cea zglobie,
Și cald pe vatră, cozonacul bunii.*

*Răchitele din vale despletite
Prin scorburi nu mai tăinuiesc ulciorul
Și nu mai curge, clipocind izvorul
Acoperit de ierburi necosite.*

Să-i pot admira lucrările plastice, la un moment dat, a fost o surpriză, deși stilul pictoric se manifestase deja în vers, tot așa cum a fost de incredibil și pentru ea să-și descopere această înclinație. „*Desenul a fost o revelație. Am visat repetat un chip de sfânt care-mi așeza înaintea culori sub formă de curcubeu. Apoi, într-o noapte, în timp ce făceam psaltire, o voce mi-a strigat de m-a zguduit: «Du-te și desenează!» Din impuls, cu un gest reflex, am luat hârtie din blocul de desen al băiețelului meu și am început să desenez, de parcă o forță îmi ghida suflet, minte și mână. De atunci nu fac decât să urmez acel îndemn, care aș jura că a fost o voce reală. Dar în inima mea am știut mereu că pot face și asta.*” – mi-a mărturisit ea.

Ca urmare, s-a înscris la o școală de artă din Torino pentru a-și perfecționa tehnica, deși obligațiile de familie îi răpesc din timpul pe care ar vrea să-l dedice acestei pasiuni și posibilitățile materiale nu-i permit să urmeze bele-arte. Mai cred că totul se datorează și faptului de a fi aflat, în tot acest iureș de viață și tăvălug de năzuințe suprimate, un anturaj propice, stimulator. Ca într-o veche stampă înrămată, pecetluind un legământ immortalizat, printr-un ritual de „Vecernii arămii”:

*Ne sălășește luna-n coala sa,
În poezia sânilor concavi,
Până la noi e cale... de-a visa
Poema unui cosmos – doi moldavi.*

*Năierii naufragați rebel,
Pe ancore de mori albi. Din zei*

*Îmi sângerezi chirilic în penel,
Adânc pictat, conturul dragostei...*

În orice caz, fie cărbune, acuarelă sau tempera, Cristina Maria Niță face tot poezie în arta sa. Descifrează, interpretează, desenează, redând esența obiectelor, năzuințele personajelor, armonia lucrurilor. Într-o zi mi-a arătat entuziasmată o schiță de portret în cărbune și grafit, o tehnică pe care o aborda pentru prima oară, realizat după o fotografie de a mea din tinerețe.

- Tu știi să redai ceva ce este dincolo de aspectul fizic, descrii sentimente, i-am spus eu.

- Așa îmi spune și maestra mea de ilustrație, mă bucur că simțiți asta, mi-a răspuns.

O reîntâlnesc acum pe poeta Cristina Maria Niță răsfoindu-i cartea „Cerule din adâncuri”, Editura Mușatinia, 2019. O carte pe care o doream, o așteptam și în sfârșit am primit-o, ca dar de Crăciun. Aflasem fragmentar câte ceva despre ea și mă așteptam să fie o bijuterie artistică, meșteșugită la patru mâini, prin colaborarea cu același artist Iurie Brașoveanu, care a prefăcut-o și a ilustrat-o grafic. Cufundarea în lecturarea ei mi-a întărit convingerea că este rodul unei sensibilități autentice și al unui talent multivalent cu care natura a înzestrat-o, începând chiar de la naștere, adică:

*În zi de octombrie, la mijloc de toamnă
Când lacrima verii în poamă se-mlântă,
Când firul ruginii pupila o-nseamnă
Și liniștea nopților binecuvântă.*

*Și vreme să am de ajuns pentru viață
Iar câte-mi rămâne-vor nimfe, prin visuri
Cu plumburi, cioplite în ruguri de gheață,
Pe socluri de soare lăsa-voi înscrisuri.*

Nostalgia, predominantă resimțită în poemele din volumul de debut, lasă locul aici meditației profunde și unei dibace mânuiri a cuvântului, printr-un limbaj metaforic și o armonie a formelor:

*Mă vei citi de astăzi înainte,
În toamnele ce spânzură pasteluri
Și-n bruma ne-nțeleselor cuvinte*

Răstălmăcite în atâtea feluri.

Remarcabil și dialogul fin, alternat pe parcursul întregului volum, dintre cei doi artiști protagoniști, ce își expun operele ca într-o galerie cu pereți de hârtie. Dacă în prefață poezia este definită „izvodire de gând modelat pe murmur de suflet și convertit amplu în cuvânt”, urmează versuri de recunoștință, ca răspuns, evocând cele câteva portrete pe care graficianul i le-a dedicat poetei: *„M-ai așternut pe pânza ta târzie.../ Penelul vieții plouă cu viori,/ Mi-ai ancorat furtuna-n poezie/ Și zbuciumul în mare de culori.”*

Continui să-i urmăresc evoluția, nu doar pentru că ne leagă (întâmplător!) același nume, ci pentru că îmi place tot ce face. Fiecare întâlnire cu arta ei, în mod direct sau în spațiul virtual, este o încântare și o invitație la meditație, deși ține să păstreze o oarecare rezervă și să-și țină confesiunile la distanță: *„Tu n-ai să știi nicicând ce-am strâns/ Eu, taină zăvorâtă-n plâns/ Sub iarba crudă fremătând”*. Se simte, dincolo de o aparentă inactivitate, fervoarea creativității *„Chemând în depărtările ursite/ Tăcerea mea și vuietul cernelii”*. Iar absența, chiar fără să fie nevoie, este motivată: *„Să nu te întristezi când nu mai scriu!/ Dacă mai fug de tine și de soare,/ Mai simt și eu nevoia să nu fiu,/ Mai am și eu nevoie de plecare.”*

O urmăresc cu aceeași încântare prin anotimpuri trecătoare. Prin primăveri de suflet în care „plesnesc de verde muguri” și „din crisalide, fluturi se-ntorc în trupul lor”. Iarna ningând în amintiri și colinde, cea ca un „basm întroienit la grindă”, când *„Clipiri sunând a neuitare/ Se-nvăluie-n clepsidra grea...”, zăpada/ Învârte-n furci de ger fuioare*. În splendoarea zilelor de vară însorite, intens trăite dar prea puțin prețuite: *„Și e păcat de-atâta cânt și soare/ De-atâta zbor de fluturi printre flori/ Să le privim trecând peste iertare/ Așa grăbiți, așa nepăsători”*. Dar mai ales toamna, cel mai drag și mai prolific, în plan liric, dintre anotimpuri, *„cu iz de nostalgii/ crestate în sărutul tăcerilor brumate,/ de stihul desfrunzirii și ramuri destrămate*. Căci acolo unde s-ar putea crede că totul se stinge, se ascunde o vitalitate perpetuă, ce asigură o renaștere cosmică ciclică, din care și speranța se hrănește:

*Să ascultăm balada frunzarelor de nuc
Trezită de vârtejuri și nimfe pământene,
De rodii pârguite-n obraji de cosânzene
În fuga deshămată a vântului haiduc.*

Privește-n cer iubite ce toamnă s-a aprins!

*Livezi meteorite sub ploi de perseide,
Citind în regăsire ca în efemeride,
Cum ochii plâng lumină și norii plouă plâns.*

Este, totodată, anotimpul căruia îi datorează venirea pe lume și, ca atare, cu precădere în consonanță cu trăirile sale sufletești. Astfel, când ea scrie pe marginile unei acuarele cu frunze uscate o „Sonată ultimei căderi”, aerul se umple de plâns de viori și miros de vopsele pe care vântul toamnei le răsfiră și degetele le urmează trecerea cromatică:

*Candoarea orei picură tonal
Fâșii de-amurg... și sufletul tresare
La strigătul străpunsului de soare
Descătușat atât de matinal...*

*Cromatici suple sprijină profund
Lumina toamnei, blândă ca vioara...
Pe struna presimțirii smulge fiara
Înghițului, cu crivățul obtuz.*

Blânda suferință a actului de creație, resimțită în ființă, face ca artista din dosul șevaletului să adauge: „Azi, inima s-a mai scurtat cu o zi ca și pensula mea, între milioane de alte pensule, înmuiate în palmele îngerilor. Toamna mea...”

Aștept cu nerăbdare viitoarele întâlniri cu Cristina Maria Niță. Cu siguranță vor mai fi, la fel de interesante. Promisiunea este ca și dată, în cartea sa:

*”Să limpezesc la masa tihnei,
Hrisovul cu peceteți de timp închis
În care îndoiala a-ngropat
Cel mai frumos poem, cel mai curat:
Poemul care încă n-a fost scris.”*

POEZIA DIASPOREI – Australia (II)

Antigone Kefala, *Fragments*

*She knew now that she had never
been in love with another, in love
only with her image of a love.¹*

Antigone Kefala s-a născut în localitatea Brăila, la începutul anilor 1930, și s-a stabilit, pe rând, împreună cu familia, în Grecia (după cel de al doilea război mondial) și Noua Zeelandă (1951), ca în cele din urmă să emigreze în Australia (1960), dedicându-și activitatea promovării artelor frumoase în cadrul *Literature Board of the*, dar impunându-se, în același timp, și prin poezie, ficțiune, eseu și jurnal. Lucrările publicate includ *The First Journey* (Wild & Woolley, 1975), *Te Island* (Hale & Iremonger, 1984), *Summer Visit* (Giramondo, 2002), *The Alien* (Makar Press, 1973), *Thirsty Weather* (Outback Press, 1978), *Absence: New and Selected Poems* (Hale & Iremonger, 1992) și *Sydney Journals* (Giramondo, 2008). În anul 2017, colecția de versuri *Fragments* (Giramondo, 2016) a câștigat premiul de poezie *Judith Wright Calanthe*, Queensland Literary Awards – unul dintre cele mai importante distincții ce pot fi acordate în Australia, iar în anul 2022, la numai câteva zile înainte de a ne părăsi, Antigone Kefala a primit *Patrick White Literary Award*², un premiu în valoare de 15.000 AUD, înființat de câștigătorul premiului Nobel pentru Literatură, Patrick White, în anul 1973. Creată în vers alb, poezia ‘fragmentelor’ concentrează elemente de atmosferă dramatică în stihuri descriptive sau lirice, proiectate coerent pe retina cititorului:

*They came in the late evening
jet black against a yellow moon
their maimed arms rigid
the movement that had stretched
towards the sky cut off with
a sword of fire.³*

¹ *Night Thoughts*, p.16

² “The fragment is Kefala’s preferred form, evocatively deployed across her practice. A fragment suggests both destruction and salvage, and thus perfectly embodies the preoccupation with loss and renewal that runs through Kefala’s writing.” - *Judges’ citation, Patrick White Literary Award*

³ *The Ringbarked Trees*, p. 23

Nu există un alt fel de memorie, decât aceea totală, ce include visele, observațiile cotidiene, liniștea diurnă, locurile de trecere, intensitatea trăirilor, viziunile, suprarrealismul sau metafizica.¹ Un amestec al contemplației lingvistice încărcată de concepte captate din codurile pe care poeta le stăpânea cu claritate: limba româna, limba greacă, limba engleză. Iată și un exemplu în care se amintește despre Derveni²:

*We sink in light
disappear in the silence
nothing but
the slow folding of the sea.*³

Se remarcă elemente ale durerii, despărțirii, resemnării – toate astea preferând o moarte anunțată de ideea de fatalitate, în o multitudine de manifestări, precum copaci arși sau oameni bolnavi. Vocile pătrund adânc în ființa poemelor, se aud zgomote detaliate de fiecare mișcare, iar normalitatea capătă forme ascunse, dar cunoscute. Nu întâmplător, volumul începe cu poezia *The Voice*, împletire de moment și emoție:

*At the sound
I turned
my veins full of ice
that travelled
at high speed
releasing fire.*⁴

Caracterizat prin minimalism și muzicalitate, *Fragments* ne invită la dans, o dată în plus, dacă mai era nevoie să ne amintim de ritm, o vibrație în care regăsim pe Antigone Kefala așa cum ne este prezentată de critica australiană, *one of the most significant of the Australian writers who have come from elsewhere*⁵:

*Give yourself to me
and I shall save you from time
save you from sorrow*

¹ Antigone in Aotearoa: Interview with Kefala (O'Keefe edit)

<http://cordite.org.au/interviews/de-berg-kefala-okeefe/>

² Manuscrisul de la Derveni, Grecia, este considerat cel mai vechi text literar grecesc/european, descoperit în anul 1962, datând din perioada 340 BC

³ *Summer in Derveni*, p.27

⁴ *The Voice*, p.3

⁵ *Antigone Kefala: New Australian Modernities*, Edited by Elizabeth McMahon and Brigitta Olubas, UWA Publishing, 2021

as the songs promised.¹

Regăsim, aşadar, în cele 61 de poeme, dragostea poetei pentru pământul pe care a călcat în viaţă, dar, mai ales, bucuria de a trăi în Australia, ţara de la Antipozi, locul unde şi-a publicat gândurile şi unde a fost înţeleasă:

*There was only night
veils hanging from the sky
between the dark, abandoned masts
just night
the silence, resonant like an organ
breathing deeply in the arches
of an empty church.²*

Se spune că Antigone Kefala cunoştea foarte bine limba română, o conversa în casă şi de câte ori se întâlnea cu prieteni români în Australia, întâmplător sau în cadrul lansărilor de carte la care mergea cu inima deschisă, chiar la depărtare de Sydney. Se spune – şi eu cred. Jurnalul din Sydney defineşte cumva legătura scriitoarei cu România prin instantaneele în care sunt amintite nume precum Eugen Ionesco sau Constantin Brâncuşi.³ Să adăugăm numai, în final, precum rosteşte chiar poeta în Jurnalul de Sydney, cât de frumos se face trecerea prin viaţă atunci când momentul ceaiului de după-amiază are loc în compania unei cunoştinţe întâmplătoare, într-un compartiment de tren ce înlesneşte conversaţia:

*My God, how easy is to be happy, sitting in a compartment, safe,
having tea, speaking to a casual acquaintance...⁴*

Referinţe:

Antigone in Aotearoa: Interview with Kefala (O'Keefe edit)
<http://cordite.org.au/interviews/de-berg-kefala-okeefe/>

Sydney, ianuarie 2023

Antigone Kefala, *Fragments*; First published 2016, from the Writing & Society Research Centre at Western Sydney University, by the Giramondo Publishing Company;

¹ *Song of Songs*, p. 17

² *Sydney Harbour – New Year*, p.25

³ *And I remembered going with my Father, when I was small, in summer, to the beach on the other side of the city, crossing the Danube by boat with a boatman rowing. The empty stretch of sand, golden white in the strong summer sun, and at the back of it a forest of willow trees, the river alive with sparkling explosions of light.* - *Sydney Journals*, p. 160

⁴ *Sydney Journals*, p. 176

PRIMA VERBA

Carmelia LEONTE

Maximilian Istrate

S-au dat multe definiții ale talentului, s-au scris studii științifice care în final nu au lămurit nimic pentru simplul fapt că talentul este o taină, cred eu. Este un dar divin, talentul primit la naștere. Un sinonim ar putea fi vocația. Tocmai de asta talentul nu garantează nimic, este doar o chemare la care fiecare răspunde după cum crede de cuviință sau deloc.

În cazul dumneavoastră, se pare că răspunsul a fost totalmente afirmativ. Dexteritatea înăscută de a îmbina cuvinte plus lecturi aprofundate au dus la rezultate notabile, deși sunteți abia la început. Ieșiți aparent fără efort din magma poeziei banale, ce caracterizează diletanții, dar care exercită o putere de atracție uriașă, astfel încât mulți se complac să rămână acolo, simpli versificatori. Se vede însă că dumneavoastră căutați mai mult și găsiți întotdeauna ce căutați. Șlefuirea expresiei literare este impecabilă, efectul de inedit incontestabil. Mă declar pe deplin încântată de poemele dumneavoastră și vă urez succesul pe care îl meritați.

Milica Dănilă

Poezia dumneavoastră seamănă cu un rebus gata completat. Cititorul se simte foarte inteligent pentru că a descoperit toate soluțiile, toate șaradele și toate enigmele din text. Asta pentru că scrieți parcă special să ne măguliți inteligența cu efecte speciale gata confecționate.

Toate bune, însă se spune problema că este posibil, zic, este doar o supoziție aceea că poezia nu constă în pură inginerie lingvistică, ci avem nevoie și de puțină emoție, de o dîră oricât de fragilă a unei stări de grație care să ne conducă spre umanul din noi, spre redescoperirea eului uitat printre rafturi, printre amintiri etc și bla-bla-bla. Nu?

Ionuț Palade

Aflu cu bucurie că sunteți student la umanoare și mă bucur, dar în același timp vă bazați prea mult pe imaginație și prea puțin pe un program de lecturi bine alese. Din acest motiv aveți tendința să mergeți pe cărări bătătorite fără să bănuieți asta și fără a aduce nimic personal. Partea bună este că dovediți o reală inteligență nativă și asta vă salvează de banalități

patentate, ba uneori vă dă un suflu de entuziasm sincer pe care mă bazez când vă spun că sunteți abia la început, dar cu muncă și perseverență este posibil să ajungeți departe. Ne aflăm într-un *acum* pe care eu l-am apreciat ca nesatisfăcător, dar acesta e la fel de efemer ca aprecierile mele.

Măriuca Velea

De multe ori, când spun unui autor încă necunoscut că are sensibilitate poetică, fac asta cu intenția de a-l încuraja și din lipsă de alte aprecieri mai concrete. Sensibili suntem toți, stă în firea lucrurilor, însă depinde cum reușim să exprimăm această sensibilitate.

Iată însă că versurile dumneavoastră sunt într-adevăr deosebit de sensibile, mustesc de emoție și de patos – și spun asta în sensul bun. Vă expuneți mult, deși sunteți vulnerabilă. Faceți asta în mod deliberat, ceea ce înseamnă asumare și curaj. Sigur că se mai poate discuta pe marginea unor versuri, dar nu stăm acum să căutăm nod în papură! Impresia generală este una pozitivă și asta e tot ce contează.

Coborîrea apelor

Din munți ătrîni și din păduri mărețe
Se nasc izvoare, ropotind se plimbă,
Deprind pe rînd oceanica lor limbă
Și sunt în codri pustnici cîntărețe.

Spărgînd prin stînce albia lor strîmbă
Se legăn line și fac valuri crețe.
În drumul lor ia firea mii de fețe –
Aceleași sunt deși mereu se schimbă.

Dar cu adîncul apei se-adîncește
În glasul lor a sunetului scară.
Devine tristă – rînduri-rinduri crește

Pîn' ce urnindu-se în marea-amară
– Ca fluviu mîndru, ce-ostenit mugește –
Al tinereței dulce glas de mult uitară.

Din *Poezii*, Editura pentru literatură, 1965